

Vilniaus universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS MOKSLŲ BAKALAURO PROGRAMA

RITA MIKUŽYTĖ

IV kurso studentė

**LIETUVOS ŽYDŲ DIASPOROS NARATYVAI IZRAELIO – PALESTINOS
KONFLIKTO ATVEJU**

BAKALAURO DARBAS

Darbo vadovė: dr. Dovilė Jakniūnaitė

Vilnius, 2019

Bakalauro darbo vadovės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

(v., pavardė)

(parašas)

Bakalauro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data) (Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Bakalauro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Lietuvos žydų diasporos naratyvai Izraelio – Palestinos konflikto atveju“ yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Rita Mikužytė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Mikužytė R. Lietuvos žydų diasporos naratyvai Izraelio – Palestinos konflikto atveju: Politikos mokslų specialybės, bakalauro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė – dr. D. Jakniūnaitė. – V., 2019. – 45 p.

Reikšminiai žodžiai: Izraelio – Palestinos konfliktas, Vakarų Krantas, Gazos ruožas, Jeruzalė, nausėdijos, apsauginis barjeras, patikros punktai, okupacija, Lietuvos žydai, diaspora, naratyvas, kartų teorija.

Šiame darbe analizuojami Lietuvos žydų diasporos naratyvai Izraelio – Palestinos konflikto atveju. Atsižvelgiant į globalias žydų diasporos tendencijas, kuomet ilgą laiką vyravęs tabu kritiškai vertinti Izraelio vykdomą politiką ir pačią konfrontaciją nebeatitinka nūdienos realijų, darbe siekiama įvertinti Lietuvos atvejį. Remiantis teorijų, nagrinėjančių diasporas bei kartų skirtumus, prielaidomis, taip pat kokybine metodologine strategija (pusiau struktūruotais giluminiais interviu), bandoma išsiaiškinti, ar ir kaip skiriasi žydų diasporos Lietuvoje skirtingų kartų kuriami naratyvai Izraelio – Palestinos konflikto atveju. Tyrime siekiama išanalizuoti Y, X, Kūdikių bumą ir Tyliosios kartų kuriamus naratyvus ir pastarųjų tarpusavio skirtumus apie Lietuvos žydų diasporos tapatybės suvoktis, konflikto išmanymą, konfrontaciją įgalinančius veiksnius ir aktualijas.

Turinys

Įvadas	6
1. Literatūros apžvalga.....	8
2. Teorinės tyrimo prielaidos	10
3. Metodologinė prieiga	14
4. Izraelio – Palestinos konflikto istorija	16
5. Tyrimo rezultatai	18
5.1. Lietuvos žydų diasporos tapatybės suvoktys	18
5.1.1. Sąryšis su žydiškumu	18
5.1.2. Sąryšis su Izraeliu	19
5.2. Lietuvos žydų diasporos suvoktys apie Izraelio – Palestinos konfliktą	20
5.3. Lietuvos žydų diasporos suvoktys apie konfliktą įgalinančius veiksnius	24
5.3.1. Nausėdijų fenomenas	25
5.3.2. Vakarų Kranto okupacija	27
5.3.3. Apsauginis barjeras.....	28
5.3.4. Patikros punktai	30
5.4. Lietuvos žydų diasporos suvoktys apie konflikto aktualijas	32
5.4.1. Vakarų Kranto ir Gazos ruožo regionų specifika	32
5.4.2. Jeruzalė.....	33
5.4.3. Izraelis – žydų valstybė.....	34
5.5. Diasporų vaidmuo Izraelio – Palestinos konflikte	35
Išvados.....	36
Literatūros sąrašas.....	40
Summary	45
Priedai	47

Ivadas

Izraelio – Palestinos konfliktas tai viena ilgiausiai besitęsiančių nūdienos konfrontacijų. Nuolat lydimas klausimų, tai tūkstantmečius trunkantis karas dėl religijos ar kova dėl teritorinių aspiracijų, šis konfliktas jau aštuntą dešimtį išlieka tarptautinės politikos darbotvarkėje. Abi tiesiogiai konfrontacijoje dalyvaujančios pusės – žydai ir palestiniečiai – išlaikydamos dalelę tiesos kuria skirtingus šią akistatą įprasminančius naratyvus. Tačiau, modernių technologijų, komunikacijos ypatumų ir kultūrų sinchronizavo eroje rekonstruojamas dar vienas tarptautinių santykių veikėjas – konfliktų diasporos, tad šių kuriami naratyvai tampa ne ką mažiau reikšmingi analizės objektai.

Originalus diasporos apibrėžimas susiformavo dar Antikos laikais,¹ tačiau laikui bėgant vartojama sąvoka pradėta sieti su archetipinės žydų diasporos istorija.² Dėl moderniosios eros migracijos tendencijų, diasporos koncepcija nūdieną siejama ne vien išskirtinai su žydais, bet ir su kitų tautų pabėgėliais, imigrantais, etninėmis bei rasinėmis mažumomis. Nors vieningo diasporų apibrėžimo kaip ir jų vaidmens aiškinimo akademinėje nišoje nerandama, darbe vadovaujamasi Aviad Rubin ir Ofir D. Rubin naudojamu diasporos kaip tautos dalies gyvenančios ne savo istorinėje tėvynėje apibrėžimu.³ Svarbu akcentuoti, jog pagrindė dvi tautos – žydai ir palestiniečiai – Izraelio – Palestinos teritorijas identifikuoja kaip savo istorinę tėvynę, taigi ir sudaro šio konflikto diasporas. Tačiau, remiantis naujausia 2016 m. Lietuvos statistikos departamento informacija apie trečiųjų šalių piliečiams išduotus leidimus gyventi Lietuvoje,⁴ kuri rodo minimalius palestiniečių skaičius Lietuvoje, darbe pasirinkta analizuoti žydų diasporą, kuri 2018 m. Lietuvos statistikos departamento duomenimis yra penkta pagal dydį gyventojų dalis Lietuvoje.⁵

Samprotaujant apie pastarosios santykių su šiuo konfliktu pastebėta, jog po fundamentalios žydų diasporos interesų transformacijos įkūrus Izraelio valstybę, viena vertus, reaguojant į teroristinių išpuolių paplitimą, diaspora palaiko griežtesnes Izraelio pozicijas, kita vertus, reaguojant į liberalizmo ir demokratijos apraiškas, kritikuoja Izraelio politiką siekiant taikos regione. Transnacionalinis santykis tarp diasporos, jos istorinės tėvynės ir valstybės, kurioje šiuo metu ji

¹ Floya Anthias, „Evaluating 'diaspora': beyond ethnicity“, *Sociology*, 32(3), 1998, 2.

<http://maxweber.hunter.cuny.edu/pub/eres/SOC217_PIMENTEL/anthias.pdf> [Žiūrėta 2019 05 07].

² William Safran, „Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return“, *Journal of Transnational Studies*, 1(1), 1991, 83.

<<http://europeofdiasporas.eu/sites/default/files/posts/files/3.%20Safran%20Diasporas%20in%20Modern%20Society.pdf>> [Žiūrėta 2019 05 07].

³ Aviad Rubin ir Ofir D. Rubin, „Is There a Distinct Israeli Diaspora? Impact of Temporal Sociopolitical Circumstances on the Formation of Diaspora Groups“, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 40(5), 2013. <<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1369183X.2013.831545?needAccess=true>> [Žiūrėta 2018 12 18].

⁴ Lietuvos statistikos departamentas, „Trečiųjų šalių piliečiams išduoti leidimai gyventi Lietuvoje“, 2016. <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#> [Žiūrėta 2019 03 18].

⁵ Lietuvos statistikos departamentas, „Gyventojų pagal tautybę dalis, palyginti su bendru nuolatinių gyventojų skaičiumi“, 2018. <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#> [Žiūrėta 2019 03 18].

gyvena, suteikia galimybę žydų diasporoms turėti savitą poziciją Izraelio – Palestinos konflikto perspektyvoje ir sulaužyti ilgą laiką vyravusį tabu kritiškai vertinti Izraelio vykdomą politiką ir patį konfliktą.⁶ Pažymėtina, jog šiandieną žydų diasporos naratyvai, ypačiai JAV, nebėra besąlygiškai palaikantys Izraelį kaip būta XX a. viduryje. Izraelis kadais buvęs žydų diasporą suvienijančiu aspektu, nūdieną išryškina diasporos nevienodumą. Globaliu mastu pastebimos tendencijos, kuomet užaugę politinio liberalizmo laikotarpiu, jaunesnių kartų žydai kvestionuoja įvairius Izraelio – Palestinos konflikto niuansus priešingai nei šių tėvai ar seneliai.⁷ Šią globalią tendenciją svarbu įvertinti ir Lietuvos žydų atveju, kadangi tik išanalizavus diasporos kuriamus naratyvus, bus galima samprotauti apie apskritai diasporas vaidmenį konfrontacijos (de)stabilizacijoje.

Taigi, šio tyrimo tikslas – išanalizuoti, ar ir kaip skiriasi žydų diasporos Lietuvoje skirtingų kartų kuriami naratyvai Izraelio – Palestinos konflikto atveju. Tyrimo klausimas, rezultatų analizė ir interpretacija remiasi Hazel Smith ir Paul Stares teorija, analizuojančia diasporų vaidmenį tarptautiniuose konfliktuose, ir Neil Howe ir William Strauss teorija, nagrinėjančia kartų skirtumas. Atsižvelgiant į tyrimo specifiką, pasirinkta kokybinė metodologinė strategija – atlikti 22 pusiau struktūruoti giluminiai interviu, kuomet informantai, t. y. Lietuvos žydai buvo atrinkti remiantis X, Y, Kūdikių bumo ir Tyliosios kartų charakteristika. Gauta medžiaga analizuojama naudojant panašių turinio segmentų kategorizavimą.

Siekiant atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą svarbu įgyvendinti smulkesnius išsikeltus uždavinius, kurie atsispindi atskirose šio darbo dalyse: 1. Pasitelkiant literatūros apžvalgą išgryninti akademinės nišos diskusijas tyrimo klausimo tematika; 2. Remiantis teoriniu pagrindu identifikuoti žydų diasporą Lietuvoje; 3. Aprašyti tyrime naudojamą metodologiją; 4. Išanalizuoti, kokius naratyvus apie Izraelio – Palestino konfliktą kuria Lietuvos žydų diaspora; 5. Remiantis surinktais duomenimis įvertinti žydų diasporos Lietuvoje skirtingų kartų kuriamų naratyvų nevienodumą.

⁶ Dov Waxman, *Trouble in the Tribe. The American Jewish Conflict over Israel*, Princeton / New Jersey: Princeton University Press, 2016, 3- 6.

⁷ Dov Waxman, „As Israel turns 70, many young American Jews turn away“, *The Conversation*, 2018 05 03. <<http://theconversation.com/as-israel-turns-70-many-young-american-jews-turn-away-95271>> [Žiūrėta 2019 05 07].

Steven M. Cohen, „American Jews and Israel: still attached but more divided“, *The Conversation*, 2015 05 16. <<https://theconversation.com/american-jews-and-israel-still-attached-but-more-divided-38560>> [Žiūrėta 2019 05 07].

Pew Research Center, *American and Israeli Jews: Twin Portraits From Pew Research Center Surveys*, 2017 01 24. <<https://www.pewforum.org/essay/american-and-israeli-jews-twin-portraits-from-pew-research-center-surveys/>> [Žiūrėta 2019 05 07].

Moment, *The Growing Gap Between Israel And American Jews*, 2018 08 21. <<https://www.momentmag.com/growing-gap-israel-american-jews/>> [Žiūrėta 2019 05 07].

1. Literatūros apžvalga

Izraelio – Palestinos konfliktas yra plačiai nagrinėjamas akademinėje literatūroje. Taigi, galima pastebėti tam tikras temines tendencijas. Tokie autoriai kaip Peter Lagerquist, Graham Usher ar Gary Fields savo darbuose samprotauja apie Palestinos valstybingumą, valstybių suverenitetą, vienos ir dviejų valstybių sprendimą.⁸ Kita teoretikų tokių kaip Daphne Barak-Erez, David Kretzmer ar Christine Leuenberger grupė samprotauja apie žmogaus teisių klausimus, konfliktuojančių pusių veiksmų legitimumą bei teisinius papročius konflikto (de)stabilizacijos perspektyvoje.⁹ Akademinėje nišoje, taip pat egzistuoja autorių grupė, kuri Izraelio – Palestinos konfliktą vertina per ekonominius aspektus. Šiai teoretikų grupei priskiriami tokie mąstytojai kaip Rema Hammami, Yehudit Kirstein Keshet, Merav Amir, Kyra Reynolds, Julie Trottier ar Shir Hever.¹⁰ Galiausiai, tokie teoretikai kaip Amir Lupovici, Polly Pallister-Wilkins ir Nadera Shalhoub-Kevorkian analizuoja konstruktyvistinius konfrontacijos elementus, t. y. abiejų konflikto pusių kuriamus naratyvus, tapatybių paiešką bei identitetų susidūrimą.¹¹

⁸ Peter Lagerquist, „Fencing the last sky: Excavating Palestine after Israel's Separation Wall“, *Journal of Palestine Studies*, 33(2), 2004. <<http://jps.ucpress.edu/content/33/2/5.full.pdf+html>> [Žiūrėta 2018 10 10].

Graham Usher, „Unmaking Palestine: On Israel, the Palestinians, and the Wall“, *Journal of Palestine Studies*, 35(1), 2005. <<http://jps.ucpress.edu/content/35/1/25.full.pdf+html>> [Žiūrėta 2018 10 10].

Gary Fields, „Enclosure: Palestinian Landscape in a Not-Too-Distant Mirror“, *Journal of Historical Sociology*, 23(2), 2010. <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-6443.2010.01373.x>> [Žiūrėta 2018 10 10].

⁹ Daphne Barak-Erez, „Israel: The security barrier - between international law, constitutional law, and domestic judicial review“, *International Journal of Constitutional Law*, 4(3), 2006.

<<https://academic.oup.com/icon/article/4/3/540/646388>> [Žiūrėta 2018 10 16].

Reece Jones, Christine Leuenberger ir Emily Regan Wills, „The West Bank Wall“, *Journal of Borderlands Studies*, 2016. <https://www.researchgate.net/publication/303356157_The_West_Bank_Wall> [Žiūrėta 2018 10 16].

Christine Leuenberger, „The Rhetoric of Maps: International Law as a Discursive Tool in Visual Arguments“, *Law and Ethics of Human Rights*, 7(1), 2013. <<https://philpapers.org/rec/LEUTRO-2>> [Žiūrėta 2018 10 16].

¹⁰ Rema Hammami, „The Moral Economy of a Checkpoint“, *MER 231 – Two State Dis/solution*, 34, 2004. <<https://www.merip.org/mer/mer231/importance-thugs>> [Žiūrėta 2018 10 13].

Yehudit Kirstein Keshet, *Checkpoint Watch*, London / New York: Zed Books, 2006.

Merav Amir, „The Making of a Void Sovereignty: Political Implications of the Military Checkpoints in the West Bank“, *Environment and Planning D: Society and Space*, 31(2), 2013.

<<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1068/d19810>> [Žiūrėta 2018 10 13].

Kyra Reynolds, „Palestinian agriculture and the Israeli separation barrier: the mismatch of biopolitics and chronopolitics with the environment and human survival“, *International Journal of Environmental Studies*, 72(2), 2014.

<<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00207233.2014.991546?needAccess=true>> [Žiūrėta 2018 10 13].

Julie Trottier, „A wall, water and power: the Israeli separation fence“, *Review of International Studies*, 33(1), 2007.

<https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/3C10BA6D5EB71F446DE0594CA2726729/S0260210507007334a.pdf/wall_water_and_power_the_israeli_separation_fence.pdf> [Žiūrėta 2018 10 13].

Shir Hever, *Political Economy of Israel's Occupation: Repression Beyond Exploitation*, London / New York: Pluto Peress, 2010.

¹¹ Amir Lupovici, „Ontological dissonance, clashing identities, and Israel's unilateral steps towards the Palestinians“, *Review of International Studies*, 38(4), 2011. <<https://www.cambridge.org/core/journals/review-of-international-studies/article/ontological-dissonance-clashing-identities-and-israels-unilateral-steps-towards-the-palestinians/ACD1315E35EE81EF02CF402833931D29>> [Žiūrėta 2018 10 17].

Polly Pallister-Wilkins, „The Separation Wall: A Symbol of Power and a Site of Resistance?“, *Antipode*, 43(5), 2011. <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1467-8330.2010.00859.x>> [Žiūrėta 2018 10 17].

Nadera Shalhoub-Kevorkian, „Palestinian Children Speak About the Israeli Separation Wall“, *American Behavioral Scientist*, 49(8), 2006. <<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0002764205284721>> [Žiūrėta 2018 10 17].

Vis dėlto, kad ir kaip plačiai šis konfliktas nagrinėjamas, akademinėje, ypatingai Lietuvos, nišoje kur kas mažiau samprotavimų apie tai, kaip šią akistatą interpretuoja konflikto diasporos. Šioje nišoje esminę poziciją užima teoretikų Hazel Smith and Paul Stares diasporų vaidmenį apibendrinanti teorija, klausianti, ar konfrontuojančių pusių diasporos yra taikos griovėjos, ar taikos kūrėjos?¹² Pastebėta, jog kur kas plačiau akademinėje literatūroje analizuojama žydų diaspora. Šiam tyrimui aktualiausi tokių autorių kaip Yossi Beilin, Eliezer Don-Yehiya ir Gabriel Sheffer samprotavimai, kurie gilina į žydų diasporos ir Izraelio santykį bei priemones, užtikrinančias pastarojo vystymą.¹³ Tokie autoriai kaip Alain Dieckhoff, Jasmin Habib ar Simon Rabinovitch nagrinėja transnacionalinius žydų diasporos ryšius ir nacionalizmo problematiką.¹⁴ Dar viena autorių tokių kaip Erik H. Cohen, Ilan Zvi Baron, Caryn S. Aviv ir David Shneer grupė analizuoja moderniosios žydų diasporos aspiracijas atsiribojant nuo Izraelio kaip itin svarbios pažadėtosios žemės vaizdinio.¹⁵ Nepaisant skirtingų teorinių prieigų, apibendrinant akademinį diskursą, įvairius samprotavimus galima suskirstyti į tris pagrindines grupes: 1. Pro-Izraelio poziciją; 2. Pro-Palestinos poziciją ir 3. Neutralią poziciją palaikančius.

Galima susidaryti įspūdį, jog akademinėje literatūroje žydų kuriami naratyvai yra analizuojami įvairiose pasaulio šalyse, tačiau Lietuvoje šia tematika pastebimas ne tik akademių diskusijų, bet ir konkrečių tyrimų trūkumas. Taigi, ilgą istorinę patirtį Lietuvoje turinčių žydų diasporos analizė yra reikšminga atliepiant globalias tendencijas ir prisidedant prie lietuviškos akademinės minties. Tokie teoretikai kaip Eglė Bendikaitė, Larisa Lempertienė, Darius Staliūnas ar Jurgita Šiaučiūnaitė-Verbickienė savo akademinį interesą artimai sieja su Lietuvos žydų istorija ir

¹² Hazel Smith ir Paul Stares (sud.), *Diasporas in Conflict: Peace-Makers or Peace-Wreckers?*, New York: United Nations University Press, 2007.

¹³ Yossi Beilin, *His brother's keeper: Israel and Diaspora Jewry in the twenty-first century*, New York: Schocken Books, 2000.

Eliezer Don-Yehiya, *Israel and Diaspora Jewry: Ideological and political perspectives*, Jerusalem: Bar-Ilan Univ. Press, 1991.

Gabriel Sheffer, „Is the Jewish Diaspora Unique? Reflections on the Diaspora's Current Situation“, *Israel Studies*, 10(1), 2005. <<http://sino-west.org/sjtu/Is.pdf>> [Žiūrėta 2018 10 20].

Yair Auron, *Israeli Identities: Jews and Arabs Facing the Self and the Other*, New York / Oxford: Berghahn Books, 2012.

¹⁴ Alain Dieckhoff, „The Jewish diaspora and Israel: Belonging at distance?“, *Nations and Nationalism*, 23(2), 2017. <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/nana.12295>> [Žiūrėta 2018 10 20].

Jasmin Habib, *Israel, Diaspora, and the Routes of National Belonging*, Toronto: University of Toronto Press, 2004.

Simon Rabinovitch (sud.), *Jews and Diaspora Nationalism: Writings on Jewish Peoplehood in Europe and the United States*, Waltham: Brandeis University Press, 2012.

Joshua M. Karlip, *The Tragedy of a Generation: The Rise and Fall of Jewish Nationalism in Eastern Europe*, Cambridge: Harvard UP, 2013.

¹⁵ Erik H. Cohen, *Jewish Youth Around the World, 1990-2010: Social Identity and Values in a Comparative Approach*, Leiden / Boston: Brill, 2014.

Ilan Zvi Baron, „The contradictions of Diaspora: A reflexive critique of the Jewish Diaspora's relationship with Israel“, *Journal of International Political Theory*, 14(1), 2018. <<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1755088217741322>> [Žiūrėta 2019 05 05].

Caryn S. Aviv ir David Shneer, *New Jew: The End of the Jewish Diaspora*, London / New York: New York University Press, 2005.

daugelyje darbų pristato pastarųjų patirtis skirtingais istoriniais laikotarpiais.¹⁶ Esą ir tokių autorių kaip Dov Levin, Alvydas Nikžentaitis, Stefan Schreiner, Darius Staliūnas ar Rūta Vanagaitė, kurie daugiau pavieniuose savo darbuose gilinasi į specifinius Lietuvos žydų klausimus.¹⁷ Visgi, ryškesnių tyrimų, kuriuose būtų aiškinami Lietuvos žydų diasporos naratyvai būtent Izraelio – Palestinos konflikto atveju, nėra. Taigi, akademinėje nišoje lieka neatsakytų klausimų, į kuriuos šiame tyrime ir bus bandoma gilintis.

Paminėtina, jog šio darbo problemai analizuoti svarbi ne vien akademinė mintis plačiaja prasme, bet ir nevyriausybių organizacijų tokių kaip *B'tslem*, *Jewish Voice for Peace*, *MachsomWatch*, *Peace Now*, *Stand With Us* indėlis į Izraelio – Palestinos konflikte analizę. Įvairūs šių organizacijų raportai, apžvalgos bei kita archyvinė medžiaga papildo akademinę nišą ir suteikia pamatą kur kas išsamesnei diskusijai.

2. Teorinės tyrimo prielaidos

Šio darbo teorinį pagrindą sudaro dvi svarbiausios – akademikų H. Smith ir P. Stares diasporų teorijos ir mąstytojų N. Howe ir W. Strauss kartų teorijos – perspektyvos. Pirmojo akademinio dueto samprotavimai apie diasporų sąsajas su istorinėmis tėvynėmis yra šio tyrimo pamatas. Kita vertus, samprotavimus apie kartų skirtumus ir pastarųjų galimai nulemtą Lietuvos žydų naratyvų nevienodumą pagrindžia antrojo akademinio dueto plėtojama kartų teorija. Tačiau, prieš įsigilinant į šias teorines prielaidas, verta akcentuoti, kaip darbe suprantamas diasporos reiškinys.

Tyrime naudojami autorių A. Rubin ir O. D. Rubin apjungti griežti tradiciniai tokių mąstytojų kaip Robin Cohen ir William Safran bei postmodernūs ir kur kas lankstesni tokių autorių kaip Stuart Hall ir Paul Gilroy diasporas charakterizuojantys bruožai. Įvertindami nūdienos socio-politinius veiksmus, kurie neabejotinai daro didžiulę įtaką diasporų savęs suvokimui, tačiau, taip pat nepamiršdami ir idealiosios diasporos, A. Rubin ir O. D. Rubin įvardija šiuos diasporos bruožus:

¹⁶ Eglės Bendikaitės publikacijos. <<http://www.istorija.lt/struktura/mokslo-skyriai/xx-amziaus-istorijos-skyrius/egle-bendikaite/>> [Žiūrėta 2018 10 19].

Lariso Lempertienės publikacijos. <https://virtualibiblioteka.vu.lt/primo-explore/search?query=any,contains,larisa%20lempertien%C4%97&tab=default_tab&search_scope=VU_IG_ALL&vid=VU&lang=lt_LT&offset=0> [Žiūrėta 2018 10 19].

Dariaus Staliūno publikacijos. <<http://www.istorija.lt/struktura/mokslo-skyriai/xix-amziaus-istorijos-skyrius/darius-staliunas>> [Žiūrėta 2018 10 19].

Jurgitos Šiaučiušaitės-Verbickienės publikacijos. <<http://www.if.vu.lt/struktura/katedros/istorijos-teorijos-ir-kulturos-istorijos/79-lt/struktura/katedros/istorijos-teorijos-ir-kulturos-istorijos/itki-katedros-darbuotojai/425-doc-dr-jurgita-verbickiene>> [Žiūrėta 2018 10 19].

¹⁷ Dov Levin, *The Litvaks: A short history of the Jews in Lithuania*, Jerusalem: Yad Vashem, 2000.

Nikžentaitis Alvydas, Stefan Schreiner ir Darius Staliūnas, *The vanished world of Lithuanian Jews*, Amsterdam / New York: Rodopi, 2004.

Rūta Vanagaitė, *Mūsiškiai: [apie žydų žudynes Lietuvoje]*, Vilnius: Alma litera, 2016.

1. *Bendra tautinė grupės tapatybė*. T. y. įsivaizduojamos bendruomenės egzistavimas liudija nebūtinai asmeniškai vienas kitą pažįstančių ir išskirtinai solidarumu besivadovaujančių žmonių grupę. Bendros tapatybės konstravimui kur kas svarbesnė yra socialinė diasporą vienijanti sąmonė. Pastaroji gali būti grįsta gyvenimo istorinėje tėvynėje nostalgija, bendra kultūrine, religine, lingvistine patirtimi, dalyvavimu diasporą vienijančioje organizacinėje veikloje ar bendrai patirta diskriminacija bei marginalizacija. Svarbu pabrėžti, jog kolektyvinis grupės identitetas nebūtinai privalo būti vientisas ir statiškas. Tapatybė gali kisti skirtingų laikmečių, individo amžiaus ar socio-politinių įvykių perspektyvose.
2. *Gyvenimas ne istorinės tėvynės teritorijoje*. T. y. kol diasporos nariai konkrečią teritoriją suvokia kaip savo istorinę tėvynę, visai nesvarbu, ar fiziškai jie ten yra buvę. Kur kas reikšmingesnis tampa fizinės distancijos tarp gyvenamosios vietos ir istorinės tėvynės išlaikymas, kuomet diasporai priklausantys individai priverstinai ar savanoriškai yra išsisklaidę po vieną ar daugiau valstybių.
3. *Ryšys su istorine tėvyne*. T. y. diasporai priklausantys individai yra užmezgę ryšį su dabartine savo gyvenamąja vieta, tačiau išlieka prisirišę ir prie realios ar įsivaizduojamos istorinės tėvynės. Ryšys su šia nebūtinai turi būti darnus. Diaspora ar jos dalis vietoj kultūrinių, religinių, ekonominių ar žmonių tarpusavio bendravimu grįstų ryšių gali palaikyti ir antagonistinius, istorinės tėvynės santvarką kritikuojančius ar net režimą pakeisti bandančius santykius. Nepaisant šių turinio, saitų palaikymas su istorine tėvyne privalo būti savanoriškas.
4. *Absoliučios asimiliacijos neįgyvendinimas*. T. y. diasporai priklausantys individai nenori ar jiems neįmanoma pilnai integruotis į diasporą priimančios valstybės bendruomenę. Nepaisant to, kad diaspora įsitraukia į priimančios šalies visuomenę, šios politiką, ekonomiką, kultūrą ir taip sukuria simbolinius ir materialius įspaudus, diaspora išlaiko savo unikalų identitetą.¹⁸

Svarbu pabrėžti, jog teoretikų A. Rubin ir O. D. Rubin plėtojamai diasporos charakteristikai būdinga sąveika tarp visų įvardytų bruožų, tad bendruomenė, kuri atitinka tik vieną ar keletą analizuojamų bruožų, nėra interpretuojama kaip diaspora. Dažniausiai šie samprotavimai orientuoti į migrantų klausimą, t. y. ar pastarieji gali būti laikomi tam tikros šalies diaspora? Teoretikas Jonathan Grossman pateikia griežtą atsakymą ne, kadangi individai, gyvenantys ne savo istorinės tėvynės teritorijoje, priimančioje šalyje neįgyvendinę absoliučios asimiliacijos ir net su istorine tėvyne palaikantys tam tikrus transnacionalinius ryšius, nesitapatinant su bendra tautine sąmone nėra laikomi diaspora.¹⁹ Vis dėlto, nuolat besikeičiančios tikrovės perspektyvoje į tradicinius diasporos modelius

¹⁸ Aviad Rubin ir Ofir D. Rubin.

¹⁹ Jonathan Grossman, „Toward a definition of diaspora, Ethnic and Racial Studies“, *Ethnic and Racial Studies*, 2018, 7. <<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01419870.2018.1550261?needAccess=true>> [Žiūrėta 2019 03 30].

pravartu pažvelgti ir kritiškai. Maria Koinova teigia, jog statiškas diasporų interpretavimas ne visada atliepia nūdienos konfliktų aktualijas, tad diasporas pravartu interpretuoti ne kaip vienalyčius, griežta charakteristika pasižyminčius, o kaip nevientisus besikeičiančio proceso elementus.²⁰ Šie teoriniai samprotavimai suteikia pagrindą ir tyrimo klausimui, kuris remiantis tradicine diasporos charakteristika ieško atsakymų į nūdienos aktualijas atliepiančias įžvalgas.

Pirmoji šio darbo teorinė perspektyva remiasi teoretikų H. Smith ir P. Stares samprotavimais. Anot jų, globalizacijos eroje diasporos yra rekonstruotos kaip itin svarbūs tarptautinių santykių veikėjai. Žmonių bei šių skelbiamų idėjų judėjimas paskatino diasporas įsitraukti į tarptautinę areną ir čia vykstančius konfliktus.²¹ Šį fenomeną apibūdina transnacionalinis santykis tarp diasporos, jos istorinės tėvynės ir valstybės, kurioje šiuo metu ji gyvena. Transnacionalizmas jungia mažiausiai dviejų valstybių nacionalinius konceptus ir kiek nutolsta nuo globalizacijos reiškinių, kuris apskritai eliminuoja nacionalinį valstybių kontekstą.²² Nūdienos technologijos, komunikacijos ypatumai, kultūrų sinchronizavimas griauja teritorinius barjerus ir padeda diasporoms išlaikyti ryšius su istorinėmis tėvynėmis, tuo pačiu suteikiant galimybę formuoti savitą poziciją konkreto konflikto atžvilgiu. Taigi, atsiveria naujos erdvės politinei diskusijai ir iš to kylantiems veiksmams. Kalbant apie diasporų vaidmenį konfliktuose, šis funkcionuoja keturiuose lygmenyse: 1. Šalies, kurioje diaspora gyvena; 2. Regioniniu; 3. Transnacionaliniu; 4. Diasporos, pasklidusios po skirtingas valstybes, lygmeniu. Juose diasporų funkcijos apsiriboja atitinkamų interesų išlaikymu, gynimu arba propagavimu.²³ Svarbu pabrėžti, kad diasporos santykis su konfliktu priklauso ne tik nuo pačios diasporos interesų, bet ir nuo konkreto konflikto priežasčių, dinamikos, aplinkos bei jame dalyvaujančių veikėjų. Taigi, įvertinus laiko ir erdvės dimensijas, generalizuoti diasporų vaidmenį konfliktuose tampa itin sudėtinga. H. Smith ir P. Stares teigia, jog yra keturios erdvės, kuriose diasporos gali daryti įtaką: 1. Politinė; 2. Karinė; 3. Ekonominė; 4. Socio-kultūrinė.²⁴ Kiekvienoje jų diasporos tiesiogiai gali prisidėti prie sprendimų priėmimo šalyse, kuriose šios gyvena, ir netiesiogiai – prie sprendimų priėmimo savo istorinėse tėvynėse.

Kalbant konkrečiai apie žydų diasporą, autoriai pabrėžia, jog egzistuoja du esminiai šios diasporos veikimo laikotarpiai – prieš įkuriant Izraelio valstybę ir po pastarosios įkūrimo. Suverenios valstybės įkūrimas žymi fundamentalią žydų diasporos statuso, interesų ir veiksmų transformaciją.²⁵

²⁰ Maria Koinova, *Diaspora mobilisation for conflict and post-conflict reconstruction: contextual and comparative*, *Journal of Ethnic and Migration Studies* dimensions, 44(8), 2017, 1263.

<<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1369183X.2017.1354152?needAccess=true>> [Žiūrėta 2018 12 18].

²¹ Smith ir Stares (sud.), 3-5.

²² Grossman, 7.

²³ Smith ir Stares (sud.), 21-22.

²⁴ Ten pat, 28.

²⁵ Ten pat, 69.

Po Izraelio įkūrimo ir to pasekoje vykusio visapusiško šalies stiprinimo, žydų diaspora vis labiau pradėjo koncentruotis į asmeninius, šalių, kuriuose gyvena, reikalus. Tai paskatino diasporos nevienodumą ir skirtingų pozicijų toliau Izraelio vykdomos politikos atžvilgiu.²⁶

Apibendrinant galima teigti, jog neanalizuojant fundamentalių etninių-nacionalinių diasporos nuoskaudų, įvairūs veikėjai šias neišspręstas problemas ir toliau naudos savo strategijose tęsiant konfliktą.²⁷ Taigi, diasporos naratyvų analizė tampa be galo svarbia ne vien teoriniame, bet ir praktiniame Izraelio – Palestinos konflikto lygmenyje, ieškant situaciją pakeisti galinčių sprendimų.

Antroji šio darbo teorinė perspektyva grindžiama kartų teorijos pradininkų N. Howe ir W. Strauss įžvalgomis. Anot N. Howe ir W. Strauss, karta yra amžiaus grupės forma, kurios nariai gimę apytiksliai tuo pačiu laikmečiu. Kitaip tariant, karta apibrėžiama kaip grupė asmenų gimusių ir subrendusių tuo pačiu istoriniu laikotarpiu ir dėl bendrų patirčių besivadovaujanti panašiais įsitikinimais bei elgsenos modeliais.²⁸ Priklausymą kartai galima laikyti viena pagrindinių socio-demografinių charakteristikų, darančių įtaką individo mąstysenai bei elgsenai. Analizuodami JAV istoriją autoriai pastebėjo apytiksliai kas 80-90 metų pasikartojančius kartų ciklus, kuomet 4 naujos kartos formavimasi pažymintys istorijos posūkiai (*viršūnė, pabudimas, atsiskyrimas ir krizė*) liudija kas 20 metų besikeičiančius archetipinius kartų modelius.²⁹ Kitaip tariant, teoretikai akcentavo ne vien egzistuojančius kartų skirtumus, bet ir ciklinius kartų pasikartojimus.

Kiekvienas istorinis posūkis liudija unikalios, bet tuo pačiu ir atitinkančios vieną iš archetipinių modelių kartos formavimasi. N. Howe ir W. Strauss įvardija keturis kartų archetipus:

1. *Pranašai (Idealistai)*. Pastarieji linkę tikėti optimistinėmis pasaulio vizijomis bei vertybėmis. Šis archetipas interpretuojamas kaip visuomenę atstatyti siekianti karta.
2. *Klajokliai (Reaguojantys)*. Pastarieji linkę rizikuoti, pasižymi išgyvenimo įgūdžiais ir yra pasiruošę visuomenės susiskaldymui. Šis archetipas interpretuojamas kaip recesiją išgyvenanti karta.
3. *Herėjai (Pilietiški)*. Pastarieji yra kupini energijos, linkę pasitikėti savimi bei gebantys prisitaikyti prie visuomenės pokyčių. Šis archetipas taip pat interpretuojamas kaip dominuojanti karta.

²⁶ Ten pat, 85.

²⁷ Ten pat, 86.

²⁸ Neil Howe ir William Strauss, *Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069*, New York: William Morrow and Company Inc. 1991.

²⁹ Neil Howe ir William Strauss, *The Fourth Turning: An American Prophecy - What the Cycles of History Tell Us About America's Next Rendezvous with Destiny*, New York: Broadway books, 1997, 3.

4. *Artistai (Adaptyvūs)*. Pastaruosius vienija stipri kolektyvinė sąmonė bei į procesą orientuotas požiūris. Šis archetipas taip pat interpretuojamas kaip recesiją išgyvenanti karta.³⁰

Lentelė Nr. 1 Darbo rėmuose aktualių kartų ciklas

Kartos pavadinimas	Kartos archetipas	Gimimo metai	Kartai reikšmingi konceptai
Tylioji karta	<i>Artistai (Adaptyvūs)</i>	1925–1942	4 posūkis – krizė: Didžioji depresija, Antrasis pasaulinis karas
Kūdikų bumų karta	<i>Pranašai (Idealistai)</i>	1943–1960	1 posūkis – viršūnė: Auksinis kapitalizmo amžius
13-oji karta (X karta)	<i>Klajokliai (Reaguojantys)</i>	1961–1981	2 posūkis – pabudimas: Sąmonės revoliucija, didysis pabudimas
Tūkstantmečio karta (Y karta)	<i>Herojai (Pilietiški)</i>	1982–2004	3 posūkis – atsiskyrimas: Kultūrų karai, postmodernizmas, neoliberalizmas

Sudaryta darbo autorės remiantis Neil Howe ir William Strauss kartų teorija.

Aptartas teorinis pagrindas, pirma, padeda pamatą samprotavimams apie diasporos sąsają su Izraelio – Palestinos konfliktu, antra, pagal esminius diasporos bruožus leidžia identifikuoti žydų diasporą Lietuvoje, trečia, suteikia pagrindą tyrime taikomoms prielaidoms apie vidinę informantų logiką ir skirtingose kartose kuriamus naratyvus.

3. Metodologinė prieiga

Šio tyrimo objektas – žydų diaspora Lietuvoje. Siekiant atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą, darbe pasirinkta naudoti kokybinę metodologiją. Vadovaujantis hermeneutine prielaida, jog socialinė tikrovė ir tyrimo atveju apie Izraelio – Palestinos konfliktą kuriami naratyvai yra konstruojami pačių veikėjų, t. y. Lietuvos žydų, 2019 m. vasario – kovo mėnesiais atlikti 22 pusiau struktūruoti giluminiai interviu. Šis metodas leidžia analizuoti informantų kuriamas reikšmes ir į pasaulį pažvelgti pačių veikėjų akimis.³¹ Pasirinkus pusiau struktūruotą giluminių interviu metodą išlieka galimybė lanksčiai reaguoti į pašnekovų atsakymus ir vietoje koreguoti tyrimo klausimus. Šis metodas taip pat leidžia fiksuoti ne tik verbalinius atsakymus, bet ir emocines reakcijas, kūno kalbą, pauzes ir kitas ne

³⁰ Neil Howe ir William Strauss, *Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069*, 357-364.

³¹ Paul S. Gray (sud.), *Research Imagination: An Introduction to Qualitative and Quantitative Methods*, New York: Cambridge University Press, 2007, 152-153.

verbalines tiriamųjų išraiškas.³² Informantai tyrimui pasirinkti taikant šiuos netikimybinės tikslinės atrankos kriterijus:

1. Informantas save identifikuoja kaip Lietuvos žydą;
2. Informantas priklauso Y, X, Kūdikių bumo arba Tyliajai kartai;
3. Informantas yra ne jaunesnis nei 16 m. Nors remiantis kartų teorija jauniausia nūdieną gyvenanti yra Z karta, atsižvelgiant į galimas emocines patirtis dėl būtent šiuo metu vykstančio Izraelio – Palestinos konflikto, buvo nuspręsta kalbėtis tik su pakankamai subrendusiais, t. y. vertinti savo tapatybės apraiškas ir konflikto aktualijas gebančiais žyda;
4. Panašus skirtingų informantų lyčių skaičius.

Nors akademinėje nišoje nėra vieningo požiūrio, kokia tiksliai yra konkrečios kartos laikmečio apimtis, šiame darbe remiamasi teoretikų N. Howe ir W. Strauss jau teoriniame tyrimo pagrinde pristatytu kartų modeliu. Taigi, stengiantis kiekvienos kartos atžvilgiu surinkti panašų informantų skaičių, iš Y, X, Kūdikių bumo bei Tyliosios kartų *sniego gniūžtės* metodu buvo atrinkti 22 respondentai. Šis metodas buvo naudojamas siekiant išplėsti respondentų ratą per žinomus tiriamos populiacijos atstovus iki prisotinimo, t. y. apklaustųjų pamatiniams atsakymams pradėjus kartotis. Paminėtina, kad *sniego gniūžtės* metodas tiriamųjų rato, vis dėlto, neišplėtė už Vilniaus miesto ribų (išimtis vienas respondentas), tad atsitiktinai tyrimo rezultatai atspindi geografiškai ribotą populiacijos dalį. Nepaisant to, būtent Vilniuje koncentruojasi didžioji Lietuvos žydų diasporos dalis, tad geografinis apribojimas nepaneigia tyrimo rezultatų reikšmės. Svarbu pabrėžti, kad tiriamųjų skaičius darbo problemos atžvilgiu nėra baigtinis, tačiau respondentų pamatiniams atsakymams pradėjus kartotis, buvo nuspręsta apsiriboti 22 interviu. Anonimizuotas tyrimo dalyvių sąrašas pateikiamas Priede Nr. 1.

Tyrimo klausimynas buvo sudarytas remiantis jau pristatytomis teorinėmis prielaidomis, literatūros apžvalgoje surinkta informacija bei papildomais šaltiniais apie Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas (naujienų kanalais *Al Jazeera*, *BBC* ir *CNN*). Didžioji dalis užduodamų klausimų buvo atviri taip siekiant surinkti kuo daugiau informacijos, bet tuo pačiu informantui paliekant teisę kalbėti pagal savo norus. Svarbu pabrėžti, jog galutinis klausimynas buvo sudarytas atlikus pirmąjį pilotinį interviu, kuomet teko išplėsti keletą informantui neaiškių formuluočių bei atsisakyti vieno pernelyg abstraktaus klausimo. Remiantis patikslintu klausimynu, pirmiausia, buvo prašoma prisistatyti ir atsakyti į keletą įvadinių klausimų. Vėliau buvo siekiama suprasti informantų identitetą

³² Ten pat, 171.

ir domėjimąsi analizuojama tema. Galiausiai, siekta išsiaiškinti informantų požiūrį į konflikto kertinius aspektus bei aktualijas. Interviu metu naudotas klausimynas pateikiamas Priede Nr. 2.

Remiantis tyrimų etika,³³ visi respondentai prieš pradedant interviu buvo informuoti apie šio darbo tikslus ir davė raštišką sutikimą būti įrašyti. Interviu metu pašnekovai turėjo galimybę užduoti patikslinančius klausimus, atsisakyti kalbėti arba būti cituojami konkretaus klausimo tematika. Tyrimo dalyviams buvo užtikrintas informacijos konfidencialumas pabrėžiant, jog gauti atsakymai bus naudojami tik akademiniais tikslams. Prieš pradedant analizuoti surinktus duomenis garso įrašai buvo transkribuoti. Naudotos interviu transkribavimo bei informantų anonimizavimo taisyklės aprašytos Priede Nr. 3. Interviu transkripcijos pateikiamos Priede Nr. 4.

Šiame darbe surinktų duomenų interpretavimas pagrįstas temine analize, t. y. panašių turinio segmentų kategorizavimu. Remiantis šiuo metodu, daromos dvi reikšmingos prielaidos, bendros visai turinio analizės metodikai:

1. Teksto dalys atspindi tam tikrus už teksto esančius kontekstus;
 2. Teksto dalių, atspindinčių tam tikrą temą, pasikartojimo dažnumas nurodo temos svarbą.³⁴
- Šiuo atveju pasikartojimo ieškoma tarp tų pačių kartų.

Remiantis šia analizės charakteristika, pirmiausia, pagal tyrimo klausimyną informantų atsakymuose buvo ieškoma pasikartojančių vienetų. Vėliau šie buvo lyginami tarpusavyje, struktūruojami ir grupuojami į kategorijas pagal bendresnio pobūdžio teminius blokus. Galiausiai, kategorizuoti duomenys buvo interpretuojami platesnėje Izraelio – Palestinos konflikto perspektyvoje. Nors interviu metu buvo surinkta daugiau informacijos, tyrime aprašoma tik reikšmingiausia, pagrindinį darbo klausimą padedanti atsakyti informacija.

4. Izraelio – Palestinos konflikto istorija

Norint analizuoti tyrimo metu surinktą medžiagą, svarbu suprasti platesnį Izraelio – Palestinos konflikto kontekstą. Paminėtina, jog konflikto istorija tolimesniame skyriuje aprašyta pagal autorės nuomone objektyvią Jungtinių Tautų Organizacijos informaciją, kuri tam tikras atvejais informantų yra interpretuojama skirtingai.

Šiuolaikinės Palestinos istorija siejama su britų mandatu, kuomet XX a. pirmojoje pusėje Palestinos teritoriją valdė Didžioji Britanija, kuri šią teritoriją gavo iš Tautų Lygos 1922 m. Įtampa

³³ Ten pat, 82-96.

³⁴ Vaidas Morkevičius, *Kompiuterizuota kokybinių duomenų analizė su NVivo ir Text Analysis Suite*, 2008. <http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvivo_II_2_7.html> [Žiūrėta 2018 03 30].

ir kariniai susirėmimai 1922 – 1948 m. britų mandato laikotarpiu Palestinoje buvo įprastas reiškiny, kadangi tiek žydai, tiek arabai šiose teritorijose norėjo įkurti savo nacionalines valstybes.³⁵ Prie įtampos eskalavimo prisidėjo ir nepagrįsti Didžiosios Britanijos pažadai, t. y. 1915 m. *Husayn-McMahon* laišakai, kuriuose Pirmojo Pasaulinio karo metais siekiant užsitikrinti politinį ir karinį arabų palaikymą šiems pažadėtos Palestinos teritorijos, 1915 m. *Sykes-Picot* susitarimas, kuriuo Osmanų imperiją siekiama pasidalinti kartu su Prancūzija ir Rusija, ir 1917 m. *Balfour* deklaracija, kurioje išreiškiama britų parama sionistiniams žydų siekiams.³⁶ Kitaip tariant, tą pačią Palestinos teritoriją Didžioji Britanija žadėjo perleisti skirtingiems tarptautinės arenos veikėjams.

Po Antrojo Pasaulinio karo verčiant naują puslapį tarptautinių santykių istorijoje, Didžioji Britanija nusprendė pasitraukti iš kivirčais lydimų teritorijos dalybų ir 1947 m. Palestinos mandato teritorijas perdavė neseniai susikūrusiai JTO. Įsteigiant specialųjį Generalinės Asamblėjos Palestinos komitetą, buvo pasiūlyta Palestinos teritoriją padalinti į dvi – žydų ir arabų – valstybes, Jeruzalei suteikiant specialųjį statusą, kurį administruotų JTO. 1947 m. buvo priimta JTO Generalinės Asamblėjos rezoliucija didžiąja dalimi išlaikanti Palestinos komiteto rekomendacijas.³⁷ Žydai, išreiškę nepasitenkinimą tam tikrais apribojimais, vis dėlto, priėmė šį padalinimo planą. Palestiniečiai ir aplinkinės arabų valstybės – ne. Po sprendimo padalinti teritorijas, abi konflikto pusės jautėsi gavusios per mažą teritorijos dalį ir nesutarimus toliau sprendė ginkluotais susirėmimais. 1948 m. Izraelio įkūrimas išprovokavo arabų valstybių priešišką reakciją ir toliau sekusį 1948 – 1949 m. Arabų – Izraelio karą, 1967 m. Šešių dienų karą ir kitus karinius konfliktus.³⁸ Laikui bėgant, konfrontacijos pobūdis iš plataus masto Izraelio – Arabų šalių akistatos keitėsi į labiau lokalų Izraelio – Palestinos konfliktą. Tradicinio pobūdžio karus pakeitė hibridinis karas, pasižymintis kontrole, disciplinavimu, teroristiniais išpuoliais ir diskurso naudojimu.

Aštuntą dešimtmetį įgyvendinamos Saugumo Tarybos rezoliucijos, skirtingų JAV administracijų pasiūlymai, Oslo akordai, tarptautinių taikos konferencijų sprendimai akivaizdžių rezultatų nedavė ir baigėsi aukų abiejose pusėse pareikalavusiomis 1987 m. ir 2000 m. Intifadomis.³⁹ Šiandieną jau visai kitokia Izraelio – Palestinos konflikto dinamika vis dar remiasi pamatiniais tokiais kaip Palestinos įkūrimo ir Izraelio nepripažinimo aspektais, tačiau, taip pat koncentruojasi ir į nausėdijų klausimą, atskiras Gažos ruožo ir Vakarų Kranto problemas bei abiejų pusių kuriamus naratyvus tarptautinės opinijos atžvilgiu. Akivaizdu, kad iki šiol priimti sprendimai neveda prie

³⁵ JTO informacija, 2003, 3-5. <<https://www.un.org/Depts/dpi/palestine/ch1.pdf>> [Žiūrėta 2019 03 31].

³⁶ Isaiah Friedman, *Palestine: A Twice Promised Land? The British, the Arabs & Zionism 1915-1920*, 2002. <<https://www.meforum.org/1432/palestine-a-twice-promised-land>> [Žiūrėta 2019 03 31].

³⁷ JTO Generalinės Asamblėjos rezoliucija, 1947 11 29.

<<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/7F0AF2BD897689B785256C330061D253>> [Žiūrėta 2018 10 08].

³⁸ JTO informacija, 2003, 1-2. <<https://www.un.org/Depts/dpi/palestine/ch3.pdf>> [Žiūrėta 2019 03 31].

³⁹ JTO informacija, 2003, 4-6. <<https://www.un.org/Depts/dpi/palestine/ch7.pdf>> [Žiūrėta 2019 03 31].

situacijos stabilizavimo, tad šiame darbe koncentruojamasi į diasporas, manant, jog šių naratyvų supratimas galėtų turėti įtakos tolimesnėje Izraelio – Palestinos konflikto istorijoje.

5. Tyrimo rezultatai

Analizuojami tyrimo rezultatai struktūruojami pagal naudotą klausimyną ir interviu metu atsispindėjusius Lietuvos žydų naratyvus. Taigi, gilinamasi į Lietuvos žydų diasporos tapatybės suvoktis, konflikto išmanymą, konfrontaciją įgalinančius veiksnius ir aktualijas.

Atliekant 22 pusiau struktūruotus giluminius interviu pastebėta, jog informantai gebėjo atpažinti analizuojamą konfliktą ir pagal savo kompetencijas reflektuoti interviu metu gvildinamas temas. Paminėtina, jog visi apklaustieji įvardijo savo tapatybės apraiškas santykiyje su žydiškumu ir Izraeliu, taip pat pristatė konflikto priežastis bei galimus sprendimus. Kita vertus, gilinantis į konfrontacijos detales, informantų, gebančių išsakyti aiškia poziciją nausėdijų, Vakarų Kranto ir Gazos ruožo regionų specifikos, Jeruzalės bei susijusių įstatymų klausimais, buvo kur kas mažiau.

5.1. Lietuvos žydų diasporos tapatybės suvoktis

Remiantis šio tyrimo teoriniu pagrindu, sąlyginai svarbiausiu diasporą charakterizuojančiu bruožu laikoma bendra tautinė grupės tapatybė. Tai nurodo, kad bandant suprasti žydų diasporos naratyvus, svarbu pažinti ir pačius informantus. Siekiant apibrėžti diasporos identitetą, pašnekovų buvo klausama apie šių sąsają su žydiškumu bei Izraelio valstybe (samprotavimai apie Izraelį interviu metu išsiskyrė, tad tyrime traktuojami kaip atskiras klausimas).

5.1.1. Sąryšis su žydiškumu

„Lietuvos žydu būti istoriškai [yra] grietinėlė“ (I2)

Pirmasis naratyvas pasižymi didesniu diasporos tapatinimusi su lietuvišku, o ne žydišku identitetu. Tai iliustruoja I5 mintis: „Lietuvos žydu gal ne daug ką man reiškia būti, nelabai sureikšminu to Lietuvos žydu“. Jam antrina I11, kuomet paklaustas, ką jam reiškia būti Lietuvos žydu šis atsako: „Niekas. Visiškai niekas. Kaip gyvenau, taip ir gyvenau“. Kiek išsiskiria I6 mintys, kuomet kalbant apie Lietuvos žydus informantė pabrėžia dvilypį aspektą: „čia yra svarbūs abudu žodžiai. Todėl, kad nu jaučiu, kad čia yra mano šaknys, kad yra toks unikalumas gyvenimo Lietuvoje, kalbėjimo šita kalba, ne kažkokia kita kalba, galvojimo šita kalba“. Šiam naratyvui, taip pat priskiriami I10 bei I19 samprotavimai. Kaip individualų atvejį galima paminėti ir I12 žodžius, kuomet gilinantis į tapatybės suvoktis informantas eliminuoja etninį identiteto elementą ir nesusisaisto nei su žydiška, nei su lietuviška tautybe: „Man etninė kilmė nėra žmogaus asmenybę nusakanti kategorija. Ji man nėra reikšminga“.

Antrajam pastebimam naratyvui būdingas išorinis žydiškumo suvokimas, kuomet diasporos identitetą apibrėžia ne patys informantai, o kiti visuomenės nariai. Tai iliustruoja Y ir Tyliosios kartų atstovų mintys: „*Šiek tiek išskiria kiti mane*“ (I7) arba „*kiekviename žingsnyje aš negalvoju apie tai, kad aš ten žydas, bet gyvenime buvo pakankamai situacijų, kada man tai primindavo*“ (I17).

Trečiasis ir labiausiai tarp informantų paplitęs naratyvas siejamas su giliu žydiško identiteto suvokimu. Informantai paklausti, ką jiems reiškia būti Lietuvos žyda, mini istorinės atsakomybės arba kitaip tariant pareigos perduoti žydiškas tradicijas ir informuoti plačiąją visuomenę apie žydišką tautybę svarbą (I16, I22). Kūdikių bumų ir Tyliosios kartos atstovams taip pat būdingas pasididžiavimo savo žydiška tapatybe elementas (I3, I4, I8). Beveik pusė kalbintų informantų pabrėžė istorijos ir žydiškų šaknų reikšmę savo identiteto suvokime. Pažymėtina, kad du informantai savo tapatybės suvoktis įvertino problematiškai, kadangi šiems žydiškumas siejasi su kylančiomis įtampomis, t. y. visuomenės neišprusimu ir intelektualių diskusijų pradedant Holokaustu ir baigiant Izraelio – Palestinos konfliktu, ir kartu neatsiejamas nuo garbės ir pasididžiavimo. Apie tai kalbėdamas I2 teigia: „*Nes iš vienos pusės, aš labai labai didžiuojuosi. Iš kitos pusės, man labai labai gaila, kad yra tiek ignorance, tamsumo*“. Šiam antrino I13: „*Na tai reiškia tokią gana konfliktinę tapatybę. <...> Man šiuo požiūriu tada darosi netgi įdomiau gyventi, kai yra ne tik vienas tapatybės kodas, bet truputi daugiau*“.

Kaip nuo trijų pagrindinių naratyvų išsiskiriantį, tačiau tuo pačiu per juos ir persidengiantį, galima įvardyti naratyvą, kuris žydiškos tapatybės suvoktis apibrėžia per itin individualų aspektą. Šiuo atveju informantų identitetą nulėmė, pavyzdžiui, tėčio netektis (I15) arba darbinė patirtis (I18).

5.1.2. Sąryšis su Izraeliu

„*Tai iš ten mes visi išėję*“ (I8)

Pirmasis naratyvas grindžiamas informantų požiūriu, jog ne Izraelis, o Lietuva yra tikrieji diasporos namai. Šią mintį iliustruoja X kartos atstovai: „*neaugino manęs taip, kad reikia iš čia važiuot ar iš čia bėgt. O vat augino taip, kad va čia tavo žemė*“ (I6) ir „*Man jau ta idėja Izraelis kaip siekiamybė, jis tokiu nėra. Aš vėl galbūt perimu tą poziciją, tą nuostatą, kad iš esmės mes esame čia gimę, mes esame čia užaugę ir mes turim čia susikurti*“ (I16). Šiam naratyvui, taip pat būdingas informantų sąryšis ne su valstybine Izraelio dimensija, o su Izraeliu kaip fizine vieta. Kitaip tariant, diaspora Izraelį įvardindama kaip gražią ir egzotišką šalį eliminuoja politinį Izraelio valstybės elementą (I7, I9, I10, I16, I20). Tai iliustruoja X kartos atstovas: „*šitame etape mano gyvenimo Izraelis man reiškia nuostabią šalį, kurią gera aplankyti, su geru klimatu ir įdomiais žmonėmis, nei*

kažką mitinio ar emociškai artimo“ (I20). Įdomu tai, kad tarp kalbintų pašnekovų nėra nei vieno Tyliosios arba Kūdikių bumų kartos atstovo, t. y. vyresnio nei 57 m., kuris kalbėdamas apie sąryšį su Izraeliu, priklausytų šiam nuo politinės dimensijos atsiribojančiam naratyvui.

Antrasis ir daugiau nei pusei informantų gretinamas naratyvas siejamas su pagrinde dviem interpretacijomis: Izraelio kaip artimųjų gyvenamosios vietos ir Izraelio kaip istorinės (antrosios) tėvynės suvokimu. Šiam naratyvui būdingas Izraelio valstybės kaip svarbaus tapatybės dėmens akcentavimas. Kalbant apie Izraelį, informantai iš įvairių kartų mini tokius teiginius kaip „įgyvendinta sionistinė svajonė“ (I1), „mano pasididžiavimas, mano tautos pasididžiavimas“ (I3) arba „protėvių gimtinė“ (I19).

Kaip ir analizuojant žydiškos tapatybės suvokimą, taip ir gilinantis į sąryšį su Izraeliu tarp informantų pastebimas individualumo aspektas, kuomet santykis su Izraelio valstybe reiškiasi per asmenines apsilankymo Izraelyje ar darbinės patirtis (I6, I18, I1), kurios ganėtinai išsiskiria nuo dominuojančių diskursų ir šiame tyrime interpretuojamos kaip išskirtys.

Apibendrinant Lietuvos žydų diasporos tapatybės suvoktis pastebėtina, jog turint gilią sąsają su žydiškumu, Izraelis nebūtinai yra reikšminga identiteto dalis. Amžiaus kategorija tik minimaliai sąveikauja su žydiškumo apraiškomis, kadangi jokios aiškios tendencijos remiantis informantų priklausymu vienai ar kitai kartai nepastebėta. Amžiaus įtaka reikšmingesnė samprotaujant apie sąryšį su Izraeliu. Tai rodo, jog naratyvas, kuriam būdingas Lietuvos kaip tikrųjų namų suvokimas, paplitęs tarp X bei Y kartų, o Izraelis šiems reiškia kur kas žemiškesnius, fizinius aspektus arba apskritai neimponuoja jokių vaizdinių. Kita vertus, tarp Izraelį interpretuojančių kaip sionistinę idėją, siekiamybę ar mistinę idealą, amžiaus kategorija nėra reikšminga, kadangi šią poziciją palaiko įvairių kartų atstovai.

5.2. Lietuvos žydų diasporos suvoktis apie Izraelio – Palestinos konfliktą

Remiantis tyrimo teoriniu pagrindu, diasporos turi galimybę formuoti savitą poziciją konkreto konflikto atžvilgiu. Tačiau, Lietuvos žydų interesai šios konfrontacijos perspektyvoje gali būti analizuojami tik įsigilinus į diasporos santykį su Izraelio – Palestinos konfliktu. Siekiant įvertinti, kaip detalios žydų diaspora Lietuvoje yra susipažinusi su šia akistata ir kokius konkrečius vaizdinius apie pastarąją kuria, informantų buvo klausama apie konfrontacijos priežastis ir galimus sprendimus. Įvertinus pašnekovų pozicijas, pastebėti keturi istoriniai šios akistatos interpretavimai. Pirmasis Izraelio – Palestinos konflikto istoriją pasakoja nuo senovės, t. y. prieš Kristų prasidėjusių laikų (I1, I2, I17, I21, I22), antrasis – nuo kolonijinių laikų, t. y. pagrinde nuo XX a. pr. (I11, I13, I14, I18, I20), trečiasis – nuo Izraelio valstybės įkūrimo, t. y. 1948 m. (I4, I9, I12, I15) ir ketvirtais – konflikto

istoriją analizuoja tik nūdienos perspektyvoje (I3, I5, I6, I7, I8, I16, I1). Paminėtina, jog konflikto istorijos interpretacija niekaip neatsispindi santykiuose su informantų amžiumi.

„Tas konfliktas gali baigtis, kada palestiniečiai mylės savo vaikus labiau, negu jie nekės žydų“ (I19)

Pirmasis naratyvas konflikto priežastis sieja su vienašališka kalte. X, Kūdikių buvo ir Tyliosios kartų nuomone, pagrindinės Izraelio – Palestinos akistatos šaknys glūdi arabų nesutikime pripažinti naujai susikūrusios Izraelio valstybės. Kitaip tariant, vyresnėje diasporos dalyje vyrauja naratyvas, jog arabų nesutikimas su 1947 m. JTO pasiūlymais privedė prie karinių konfliktų, kurių atgarsiai juntami ir šiandieną. Svarbu paminėti, jog kalbėdami apie arabus informantai šiuo atveju omenyje turi ne tik palestiniečius, bet ir kitas islamiškas Vidurio Rytų šalis. I2 teigia: *„Dvi valstybės dviem tautoms. Ką padaro žydai? Sutinka. Ką padaro tie save vadinantys palestiniečiai, arabai? Nesutinka. Nesutikti yra gerai. Bet kitą dieną nuo Izraelio nepriklausomybės paskelbimo užpulti ir pradėti karą yra blogai“*. Konflikto priežastimi, taip pat laikomas palestiniečių nenoras kalbėtis dėl galimos taikos. Anot informantų, palestiniečiai, dažnai kurstomi kitų išorinių jėgų, pavyzdžiui, Irano, nesėda prie derybų stalo ir vietoj to renkasi veikimą paremtą teroristiniais išpuoliais. Samprotaudamas apie vienašališką konflikto priežastis I17 teigia: *„jei arabai norėtų taikos, jie galėtų patys išspręsti tą klausimą ramiai, taikiai. Ir pasiimti juos [palestiniečius] ir jie nueitų į bet kurią jiems artimą valstybę ir gyventų be problemų“*.

Antrasis Izraelio – Palestinos konflikto priežastis apibūdinantis naratyvas siejamas su abiejų pusių kalte. Kaip nesutarimo objektus informantai dažniausiai įvardija tradicinius elementus tokius kaip valdžia, pinigai ar teritorija dėl kurių tiek žydai, tiek palestiniečiai yra įsitraukę į konfliktą. Svarbu akcentuoti, jog būtent teritorinis aspektas, kurį pabrėžia jaunesnės (Y ir X) kartos, šiame konflikte turi itin reikšmingą vaidmenį. I11 teigia: *„Priežastys yra tokios, kad ir vieni, ir kiti reiškia teisę į tą teritoriją, būtent į tos pažadėtosios žemės [teritoriją]“*. Panašiai svarsto I13: *„iš tų neaiškumų, kur tiksliai baigiasi, kur prasideda valstybė, kam priklauso konkrečios teritorijos ir jų gabalai, kyla ir tos įtampos“* ir I21: *„Visi gi nori turėti kuo daugiau žemės. Taip ir išeina, kad vieni nenori atiduoti, o kiti nori turėti jos kaip ir daugiau“*.

Trečiasis konflikto priežastis aiškinantis naratyvas grindžiamas prielaida, jog Izraelio – Palestinos akistata kažkam vis dėlto yra naudinga. Anot I8, *„Kažkas iš to pasipelno“*. Šiame naratyve pastebima valdžios ir paprastų žmonių supriešinimo retorika, kuomet žydų ir palestiniečių susikertančios vertybės ir istorinės pretenzijos yra politizuojamos, saugumizuojamos ar kitaip transformuojamos suinteresuotųjų interesus. *„Pats konfliktas yra labai išaštrintas politikų“* teigia I16. Šiai antrina I18: *„Kaip ir visada. Politikai žaidžia, o paprasti žmonės kenčia“*. Interviu metu

pasitaikė ir pavienių nuomonių, kurios konflikto naudą įžvelgia konkrečioms asmenybėms, pavyzdžiui, Palestinos prezidentui Mahmoud Abbas (I1) ar *Hamas* grupuotei (I19). Šį naratyvą apibendrina I20 žodžiai: „*man susidarė toks įspūdis, kad konfliktas vienai iš pusių, gal ir kažkuria prasme abiem pusėms apsimoka*“.

Pirmasis naratyvas, analizuojantis konflikto sprendimus grindžiamas idėja, jog artimiausiu metu sprendimas nėra įmanomas. Konflikto išalinimą informantų požiūriu lemia tarpusavyje nederanti žydų bei palestiniečių pasaulėžiūra, t. y. vertybės, tikslai, veikimo būdai ar net civilizacijų lygis, ko pasekoje nerandama bendros platformos, kurioje galėtų vykti taikos derybos. Šią komplikotą situaciją atspindi I9: „*čia kaip maždaug kriaušė ir obuolys – niekada negalės augti ant vieno medžio. Ir kažkaip jie vis bando tai padaryti, bet visi supranta, kad to niekada nebus*“. Kalbant apie konflikto stagnaciją sutinkama nuomonė, jog *status quo* išlaikymas nūdieną yra geriausias sprendimas. Šią mintį iliustruoja I18: „*Aš girdėjau ir girdžiu daug idėjų. Ir kaip bebūtų liūdna, kadaise aš irgi buvau idealistas, bet istorija kol kas rodo, kad status quo yra geriausias dalykas*“. Pastebėta ir dar pesimistiškesnių nuomonių. Y kartos atstovas teigia: „*pabaigos čia niekada nebus. Tas karas niekada nesibaigs*“ (I5). Panašiai mąsto ir X kartos atstovė I6: „*Bet aš puikiai žinau, kad yra dalis žmonių, kurie niekada neis kalbėtis. Nu ir ką tu. Ir kalbės 100, o nesikalbės tarkim 10 tūkst. Tai ką tu padarysi*“.

Antrasis naratyvas remiasi idėja, jog konflikto sprendimas turėtų būti nuleistas „iš viršaus į apačią“. Kitaip tariant, manoma, jog rezultatyviausias sprendimas stabilizuoti situaciją yra hierarchinis politikos įgyvendinimo modelis, kuomet sprendimas būtų suderintas abiejų pusių valdančiojo elito sluoksniuose. I5 teigia: „*Turi šnekėtis tie žmonės, kurie už tai atsakingi, nes būtent jie sako, kada šaudyti, kada nešaudyti*“. Anot pašnekovų, norint pakeisti *status quo* pirmiausia reikalingas lyderių abiejose konfrontacijos pusėje pasikeitimas. Tai iliustruoja I1: „*Aš manau dabar jau tų derybų neįmanoma įvykdyti dėl kelių priežasčių. Viena priežastis yra ta, kaip ir sakiau tokia standartinė frazė „nėra su kuo kalbėtis“. Vos ne reikia palaukti, kas pakeis tą Abbasą. <...> Kita vertus, Izraelyje irgi nėra norinčių derėtis. Nu kaip, yra norinčių, bet ne valdžioje*“. I17 pateikia savo įžvalgas, kuomet į sprendimo priėmimą turėtų būti įtraukta tarptautinė bendruomenė, o labiausiai – arabų šalys: „*Dabar jie [palestiniečiai] gal ir gali jau [dalyvauti]. Jie <...> gali sėdėti prie stalo, bet tokį sprendžiamąjį balsą turi turėti kiti*“. Tarptautinės opinijos reikšmę įžvelgia ir kiti informantai (I7, I14, I15) manydami, jog tarptautinė bendruomenė į šį konfliktą *de facto* įsitraukusi jau nuo JTO sprendimo įkurti dvi valstybes. Šią mintį iliustruoja I7: „*kai yra žudomi žmonės, būtinai kažkas turėtų į tai įsiterpti. Nes reiškia žmonės nebegali susitarti*“. Kita vertus, žydų diasporoje pastebima ir neigiama kitų valstybių įsitraukimo įtaka, kadangi anot I19, veiksmingiausią sprendimą gali priimti tik tiesiogiai konfrontacijoje dalyvaujančios žydų ir palestiniečių pusės. Populiariausias ir su amžiaus

kategorija visiškai nesąveikaujantis požiūris buvo siejamas su konkrečia ir gana stereotipiška „iš viršaus į pačią“ metodo priemone – derybomis. Dialogas tarp žydų ir palestiniečių informantų buvo suvokiamas kaip neišvengiama, veiksmingiausia ar teisingiausia konflikto sprendimo priemonė. Nors nevengta kritikos jau iki tol vykusioms deryboms, pavyzdžiui, Oslo akordams, daugelis informantų pripažino, jog geresnio Izraelio – Palestinos konflikto sprendimo tiesiog nėra. Anot I3, *„Paprasčiausias sprendimas yra karas, bet reikia būti idiotu, kas pasiūlytum tokį sprendimą. Vienaip ar kitaip, palestiniečiai bus priversti sėsti prie derybų stalo“*. I21 teigia, jog *„reikia ne mušti vienas kito, o pabendrauti ir suprasti priešo kaip sakant nuomonę“*. I10 į diskusiją dėl derybų įneša ir emocinį elementą, teigdama, jog *„Nuoširdus pokalbis [yra] sprendimas problemas“*.

Trečiasis naratyvas grindžiamas idėja, jog konflikto sprendimas turėtų būti pasiektas vadovaujantis „iš apačios į viršų“ politikos įgyvendinimo modeliu. Kitaip tariant, informantai mano, jog rezultatyviausias sprendimas bus pasiektas, kuomet jį formuos ne politikai, o bendruomenės. Tai įrodo I9: *„Šito konflikto sprendimas nenueina top down. Jis turi eiti iš žmonių, iš supratimo, kad jiems reikia susikalbėti ir susitaikyti“*. Tarp informantų (I2, I8, I19) taip pat vyravo supratimas, jog konkreti „iš apačios į viršų“ konflikto sprendimo priemonė yra švietimas. Dar tiksliau įvardijant – būtent palestiniečių jaunimo ugdymas. Anot I2, *„problema bus išsprendžiama tada, kai jie [palestiniečiai] nebus mokomi, kad mes [žydai] esame blogis ir priešai. Reikia statyti mokyklas“*.

Nuo trijų pagrindinių naratyvų kiek atsiriboja pavienių informantų požiūris, jog nei vienas politikos įgyvendinimo modelis nebus pakankamai naudingas konflikto sprendime, kol visiškai nepasikeis karščiausius taškus (Izraelio įkūrimą ir Intifadas) išgyvenusios kartos. Tyrimo autorei kvestionuojant šią įžvalgą, I11 pateikia savo atsakymą: *„Paimkim holokaustą. Kiek skrydžių šiandien vykdoma iš Izraelio į Vokietiją? kažkas gi visgi keičiasi“*.

Interviu metu kabant apie galimus konflikto sprendimus, neišvengiama tema buvo sprendimas įkurti vieną arba dvi nepriklausomas valstybes. Verta akcentuoti, jog 21 iš 22 apklaustų informantų pasisako už dviejų – Izraelio ir Palestinos – valstybių įkūrimą. Šią poziciją informantai grindžia teisiniais argumentais, jog palestiniečių tauta turi teisę įkurti savo valstybę. Tai apibendrina I19: *„Ta teritorija buvo suburta į dvi valstybes Jungtinių Tautų ir taip turėtų būti“*. Tarp informantų pastebimi ir pragmatiniai argumentai, kuomet manoma, jog nepriklausoma Palestinos valstybė Izraeliui būtų tiesiog naudingiau. *„Jeigu tai bus dvi valstybės, tada įsijungia labai aiškūs tarptautiniai dalykai. Apšaudymas iš teritorijos yra neoficialus karo paskelbimas. Teisingai? Karas de facto, ne de jure. Reiškia galima atsakyti kitu karu“* (I4). Pašnekovai savo poziciją grindžia ir vertybiniais argumentais, kuomet pabrėžiama skirtis tarp žydų bei palestiniečių. Anot I22, *„Jie yra panašūs, nes jie kilo iš tos pačios vietos, bet vis tiek yra labai dideli skirtumai“*. Dažniausiai tarp informantų buvo pastebimi

realistiniai, nūdienos situaciją įvertinantys argumentai. Šiuos apibendrina I14: „*kad ką ir besakytų žmonės, kurie kalba apie tai, kad palestiniečių problema arba palestiniečių tautos problema yra dirbtina problema, kad tos tautos nebuvo, aš manyčiau, kad reikia žiūrėti į situaciją tokią, kokia ji dabar yra. Iš palestiniečių pusės yra minios žmonių, kurie save taip identifikuoja. Reiškia šiandien ta tauta yra*“. Vienintelis I2, palaikantis vienos – Izraelio – valstybės įkūrimą, teigia: „*Aš galvoju, kad šitas žemes mums davė Dievas ir mes neturime su nieko dalintis savo žeme*“.

Analizuojant žydų diasporos kuriamus naratyvus, vertėtų išskirti Palestinos (ne)legitimumo argumentą, kuomet vieninga amžiaus kategorija nepasižymintys informantai I1, I2, I5 bei I17 kvestionuoja Palestinos valstybingumą. Šie pašnekovai gilina į žodžio „palestiniečiai“ kilmę, šiame regione gyvenančių istorines šaknis bei sąsają su nūdienos Palestina. Tai iliustruoja I2: „*nereikia sakyti ar net galvoti, kad Izraelio – Palestinos konfliktas. Dar kartą kartoju, jokios Palestinos nėra. Yra Izraelio valstybė, taškas, kurioje gyvena žmonės, kurie save vadina palestiniečiais. Save vadina, bet jie tokie nėra*“. Šiam antrina I17: „*palestiniečių tauta kaip po tauta yra išgalvota, praktiškai patys arabai sukūrė tą tokią situaciją, kad atsirado tie, kurie buvo išvaryti ir taip toliau*“. Taigi, netgi principiniu lygmeniu diasporoje vyrauja įvairių nuomonių, nuo Palestiną interpretuojančių kaip dirbtinį ir istorinių realijų neatitinkantį darinį iki palestiniečių teisę į valstybę suvokiančių kaip moraliai teisingą sprendimą, spektras.

Apibendrinant Lietuvos žydų diasporos naratyvus konflikto išmanymo atžvilgiu, pastebėta, jog amžiaus kategorija yra reikšminga kalbant apie konfrontacijos priežastis. Vienašališką kaltę įžvelgia X, Kūdikių bumo ir Tyliosios kartų atstovai. Kitaip tariant, visi vyresni nei 36 m. Tuo tarpu abiejų – Izraelio ir Palestinos – valstybių kaltę, o dar tiksliau – konfrontacijos teritorinę priežastį pabrėžia išskirtinai jaunesni, X ir Y kartų atstovai. Analizuojant galimus Izraelio – Palestinos konflikto sprendimus, tendencijų, sąveikaujančių su informantų amžiumi, nepastebėta.

5.3. Lietuvos žydų diasporos suvoktys apie konfliktą įgalinančius veiksniai

Remiantis teoriniu tyrimo pagrindu, esminiai konfrontacijos elementai yra konflikto dalyviai, aplinka, dinamika ir problematika.⁴⁰ Pastarasis elementas kiek skiriasi nuo konfrontacijos priežasčių. Kitaip tariant, akistatos problematika apibūdina tai, apie ką konkrečiai yra Izraelio – Palestinos konfliktas. Siekiant suprasti, ką apie konfliktą įgalinančius elementus mano žydų diaspora Lietuvoje, informantų buvo klausama apie vieną svarbiausių šios konfrontacijos problemų – nausėdijas ir kitus susijusius aspektus, pavyzdžiui, apsauginį barjerą bei patikros punktus.

⁴⁰ Smith ir Stares (sud.), 22-26.

5.3.1. Nausėdijų fenomenas

„Politikoje reikia mokėti žaisti kompromiso žaidimus ir nausėdijos yra būtent kompromisinis dalykas“ (I3)

Naujakuriais / nausėdijomis vadinamos Izraelio piliečių (daugiausia žydų kilmės) bendruomenės (ne)legaliai besikuriančios Palestinos teritorijoje. Naujausiais 2019 m. sausio mėn. duomenimis, Vakarų Krante (įskaitant ir Rytų Jeruzalę) yra apie 200 naujakurių gyvenviečių, kuriose gyvena daugiau nei 622 tūkst. Izraelio piliečių. 131 nausėdijos yra sankcionuotos Izraelio vyriausybės, apie 110 nausėdijų yra pastatytos be oficialios autorizacijos, likusių – Rytų Jeruzalėje ir Hebrono mieste statusas yra ginčytinas.⁴¹ Su nausėdijų istorija artimai susiję Oslo II taikos susitarimai, numatę tolimesnes derybų Izraelio – Palestinos konflikte kryptys. Oslo taikos akordai apibrėžė palestiniečių teisę į ribotą savivaldą, Vakarų Krantą padalindami į tris zonas:

- A zoną (18 proc. Vakarų Kranto teritorijos), kurioje Palestinos Autonomija turi civilinę ir karinę kontrolę;
- B zoną (22 proc. Vakarų Kranto teritorijos), kurioje Palestinos Autonomija turi pilną civilinę kontrolę, o saugumo klausimus sprendžia bendros Izraelio – Palestinos struktūros;
- C zoną (60 proc. Vakarų Kranto teritorijos), kurią tiek civiliniame, tiek kariniame lygmenyje kontroliuoja Izraelis.⁴²

Tačiau, tolimesnės derybos kartu su palaipsniui turėjusiu įvykti Izraelio kontroliuojamų teritorijų perdavimu Palestinos Autonomijai neįvyko, ko pasekoje, C zonoje pradėjo ženkliai augti Izraelio naujakurių skaičius.⁴³

Atliekant interviu pastebėta, kad dalis informantų (šiuo atveju Y kartos atstovai I7, I21 ir X kartos atstovė I10) nebuvo susipažinę su nausėdijų fenomenu ir kitais susijusiais klausimais. Šie pašnekovai sakėsi nėra girdėję tokių terminų kaip „nausėdijos“ ar „naujakuriai“. Sutikta ir informantų, kurie neturėjo aiškios pozicijos nausėdijų klausimais. Anot jų, naujakurių fenomeno vertinimas priklauso nuo požiūrio, kuomet ta pati situacija gali būti suvokiama skirtingai dėl atitinkamų vertybių, laikotarpio ar prieigos taško. Kita vertus, didžioji informantų dalis atpažino 1967 m. Žaliąją liniją peržengusių nausėdijų problematiką ir gebėjo aiškiai pristatyti savo poziciją.

⁴¹ B'Tselem, *Settlements*, 2017 11 11. <<https://www.btselem.org/settlements>> [Žiūrėta 2019 04 30].

⁴² The Government of the State of Israel and the Palestine Liberation Organization, *Israeli-Palestinian Interim Agreement on the West Bank and the Gaza Strip*, 1995. <https://ecf.org.il/media_items/624> [Žiūrėta 2019 04 30].

⁴³ Peace Now, *Settlement Watch*, 2019. <<http://peacenow.org.il/en/settlements-watch/settlements-data/population>> [Žiūrėta 2019 04 30].

Pirmasis naratyvas remiasi kritišku požiūriu į naujakurius besikuriančius Vakarų Krante. Kadangi šis naratyvas nepersipina su kitais, pastebėtina, kad kritišką poziciją nausėdijų plėtros atžvilgiu užimantys Lietuvos žydai sudaro daugiau nei pusė (60 proc.) visų apklaustųjų. Be to, visi apart I3, I12 ir I8 buvo Y ir X kartų atstovai. Informantai, nepritariančios naujakurių plėtrai, savo pozicijas grindžia teisiniais argumentais (I11, I13, I16, I18). Šią nuomonę atspindi I13: „*Aš manau, kad žinant ant kiek didžiulis konfliktas yra kilęs <...> dar labiau aitrinti šitą skaudulį, dar taip sakant labiau krapštyti šitą žaizdą savo pačių noru, aš manau, kad čia yra kvailystė, absoliuti. Manęs visiškai neįtikina argumentai, kad tos teritorijos aceit priklausos Izraeliui pagal tai, kas buvo parašyta biblijoje. Aš manau, kad šiuolaikinė politika sunkiai gali remtis tokiais argumentais. Aš manau, kad reikia remtis tarptautine teise, kiek yra įmanoma, ir nesvaigti, kad kažkas buvo biblijoje parašyta*“. Šiam antrina I18: „*tai nėra legalu. Čia yra tam tikra aneksija. Ir čia yra irgi sąmojingas procesas. Padaryti tą didįjį Izraelį – čia yra užgrobimas arabų žemių. Ir specialiai erzinimas jų. Čia faktiškai yra uždegamas konfliktas ten, kur jo nėra*“. Išskirtinai Y kartos atstovai (I5, I13, I22) teigia, kad naujakurių plėtra nėra morališkai teisingas sprendimas. Anot I5: „*Iš žmogiškosios pusės, tai nėra teisinga. Nu neturėtų taip būti. Visgi tai nėra Izraelio žemės. Taip, jos neteisėtai yra paimitos*“. Dažniausiai kritišką naratyvą palaikantys pašnekovai samprotauja, jog nausėdijų plėtra apsunkina galima derybas. I1, I11, I12, I14 bei I20 pripažino, jog Izraelis plečia savo teritoriją Vakarų Kranto sąskaita, kas tik dar labiau destabilizuoja Izraelio – Palestinos konfliktą. Kritikuodama Izraelio vykdomą politiką I20 teigia: „*Norėtusi veiksmų, kurie vestų prie normalizacijos, o ne eskalacijos. Tai šiuo atveju nepalaikau tų naujakurių pozicijų Vakarų Krante. Manau, kad Izraelio valstybėje yra vietos, kur galima naujakuriams kurti savo gyvenimą*“. Nepalaikydami nausėdijų plėtros dalis informantų (I5, I9, I14) pabrėžia, jog ši problema yra dirbtinai plėtojamas Izraelio politikų žaidimas. I9 pateikia savo nuomonę: „*aš turiu abejonių, ar tai yra iš tikrųjų yra vat sakykim naujakuriai, ir sakykim va iš tikrųjų kažkokia bendruomenė, nusprendusi kažką veikti ir atsiskirti. Aš manau, kad vis tiek ten žaidžia kitų žmonių interesai. Galbūt kitų politikų interesai. Aš turiu abejonę, kad tai yra tiesiog kažkieno kito rankomis daromas kažkoks dalykas*“. Analizuojant tyrimo medžiagą pastebėta ir pavienių nuomonių, pavyzdžiui, I3 įžvalgos, jog „*naujakurystė Izraeliui kainuoja labai didelius pinigus. Ten reikia juos saugoti, ten stovi Izraelio kariuomenė, dieną naktį budi, dieną naktį saugo ir tai suprantama yra pakankamai sudėtinga*“ ar I6 samprotavimai, jog nausėdijos nėra konflikto ašis, o kritiniu atveju Izraelis galėtų apskritai atsitraukti iš C zonos: „*Čia kalbėjimas apie jas kaip apie problemą yra pasekmė, kad problema neišspręsta. Čia manau amputuotą tą ranką [Izraelis], jeigu prireiktų gelbėti visą organizmą*“.

Antrasis Lietuvos žydų diasporoje pastebimas naratyvas legitimizuoja naujakurių plėtrą. Šią poziciją palaikantys sudaro beveik ketvirtadalį (23 proc.) visų apklaustųjų. Svarbu

pabrėžti, jog šį naratyvą palaikantys informantai (I2, I4, I8, I15, I19) priklauso X arba Kūdikių bumo kartai. Tarp kai kurių informantų vyrauja nuomonės, jog Vakarų Kranto teritorija, o kartu, žinoma, ir nausėdijos yra dalis pažadėtosios žemės. „*Dievas šitas žemes mums davė, Dievas, ir mes neturime su nieko dalintis savo žeme*“ (I2). Kiti informantai mano, jog naujakurių problematika yra „*išpūstas burbulas*“ (I4, I15), kadangi Vakarų Krante besikuriantys žydai plėtoja infrastruktūrą, ekonomiką ar kitaip vysto kraštą. Pateisinant naujakurių fenomeną pašnekovai taip pat akcentuoja dviejų nepriklausomų valstybių su aiškiais tarpusavio sienomis reikšmę, kadangi dabartinė situacija suteikia pretekstą tolimesnei žydų gyvenviečių C zonoje statybai.

5.3.2. Vakarų Kranto okupacija

„*Tu paduok pirštą, tau atkąs ranką*“ (I15)

Analizuojant nausėdijų problemą, akademinėje literatūroje ir viešojoje nuomonėje dažnai susiduriama su teiginiu „Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija“. Interviu metu informantų buvo klausama, kaip pastarieji vertina šį teiginį.

Pirmąjį naratyvą palaikantys žydai visiškai nesutinka su teiginiu „Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija“. Informantai mano, jog toks išsireiškimas neatitinka tiesos ir yra paskleistas propagandiniais motyvais siekiant sumenkinti Izraelio valstybę. Tai iliustruoja I2: „*Antisemitinis, neteisingas, piktas puolimas. Prieš tiesą, prieš mano kultūrą, prieš mano tautybės žmones*“. Pašnekovai naudoja argumentą, jog žodžio „okupacija“ vartojimas yra parankus politiniame lygmenyje. Anot Lietuvos žydų, lokaliame lygmenyje okupacija neegzistuoja, kadangi „*žmonės gyvena, žmonės dirba, žmonės statosi namus*“ (I3), ši sąvoka prasmę įgauna tik politinėse diskusijose, kuomet pasinaudojant atitinkama retorika siekiama politinių interesų. Tarp visiškai nesutinkančių su šiuo teiginiu išsiskiria Kūdikių bumo ir Tyliosios kartos atstovų samprotavimai, kurie sugrįžta prie Palestinos valstybingumo kvestionavimo ir kaip pavyzdį naudoja 1948 m. Arabų – Izraelio karo metu Jordanijos užimtą Vakarų Kranto teritoriją. Anot I4, I8, I12 ir I17, iki 1967 m. Vakarų Krantas priklausė Jordanijai. Vėliau sekusių karinių konfliktų metu Izraelis užėmė šią teritoriją ginantis nuo Arabų valstybių, tad žodis „okupacija“ neatitinka platesnio istorinio konteksto. Išgirdęs teiginį „okupacija“ I4 juokiasi: „*Dabar Jordanija nenori tos teritorijos. Tai ką okupavo? Jordanijos dalį, kurios ji neima atgal? Kas okupuota? <...>. Kam atiduoti?*“ Tarp pašnekovų (I2, I4, I11, I17, I19) taip pat naudojamas XX a. pirmosios pusės Vilniaus karšto pavyzdys, kuomet pastarąjį buvo užėmusi Lenkija. Komplikotą situaciją iliustruoja I17: „*Lenkams Vilniaus kraštas, kas yra? Mes okupavom dabar jie pasakys. Mes sakom jie okupavo. Čia yra betvarkė visam pasauly*“.

Antrąjį naratyvą palaikantys Lietuvos žydai nepritaria „okupacijos“ formulotei, tačiau įžvelgia situacijos problemiškumą. Informantai akcentavo Vakarų Kranto padalijimą į A, B ir C zonas, ko pasekoje Izraelis *de jure* nekontroliuoja viso Vakarų Kranto, tad ir „okupacijos“ teiginys šioje situacijoje ne visiškai atspindi tiesą. Anot pašnekovų I1 ir I12, labiau tinkamas yra Vakarų Kranto „administravimo“, anot I9, „įtakos zonos plėtimo“ terminas. Šiame naratyve vyrauja argumentai, jog išsireiškimas „okupacija“ pernelyg supaprastina situaciją, neatsižvelgia į kontekstą ir apkritai Izraelio – Palestinos konfliktą vaizduoja per stereotipinę juoda / balta dichotomiją. Itin išsamiai tai iliustruoja I20: *„Žvelgiant iš real politik pozicijos, tai, ko gero, suprantu tuos žmones, kurie taip sakyti. Suprantu, nes yra tam tikri požymiai, kurie galėtų sukurti įspūdį, kad yra vykdoma Vakarų Kranto okupacija. Bet manau, kad būtų labai supaprastintas požiūris taip tiesiog paprastai vadinti, nes reikia žvelgti ir į kontekstą. O kontekstas yra paprastas ir aiškus, kad saugumo grėsmės keliamos Vakarų Kranto Izraelio valstybei yra akivaizdžios. Ir tas grėsmes kažkaip reikia preventyviai šalinti. Ir vienintelis būdas užtikrinti tinkamą šių grėsmių valdymą ar prevencinį veikimą tai yra šitos teritorijos, Vakarų Kranto kontrolė“.*

Trečiajam naratyvui priklausantys Lietuvos žydai sutinka su teiginiu „Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija“. Pažymėtina, jog šią poziciją palaikantys (I5, I6, I13, I14, I16) ir išskirtinai Y ar X kartoms priklausantys didelį dėmesį skiria dabartinės situacijos kontekstui, kadangi Vakarų Kranto okupacija nėra tradiciniu požiūriu suvokiamos okupacijos kaip kitos valstybės teritorijos ar jos dalies užėmimo pavyzdys. Informantai pabrėžė, jog naudojant tokį išsireiškimą būtina gilintis į konflikto peripetijas, kad būtų išvengta manipuliavimo emocijomis. Tai iliustruoja I5: *„Nors Izraelis ir teigia, kad nieko nedaro, kad viskas gerai. Nėra gal tokia okupacija „Einam ir okupuojam.“ <...> jeigu žiūrėti, kiek [Izraelis] turėjo žemės prieš 30-40 m., tai taip. Galima matyti, kad [Palestina] labai sumažėjo. Būkim realistais. Taip, okupacija vyksta“.* Problemos kompleksškumą vartojant „okupacijos“ terminą pabrėžia ir I13: *„Iš tiesų, reikėtų pasižiūrėti gerai, koks yra tarptautinės teisės apibrėžimas vat žodžio „okupacija“. Nes jeigu tai yra valstybės okupacija pagal apibrėžimą, tai tada neišeina sutikti, nes ten nėra jurisdikciškai valstybės dar. Bet jeigu kalbėti tokia labiau moraline prasme, tai jo“.*

5.3.3. Apsauginis barjeras

„Jeigu tas betoninis blokas jiems teikia tą saugumo jausmą, tai aš manau, kad jie yra to verti“ (I20)

Diskusijos apie Vakarų Kranto okupaciją yra lydimos ir samprotavimų apie apsauginį barjerą skiriantį Izraelį ir Palestiną. Izraelio vyriausybė ieškodama sprendimo, kaip užkirsti kelią palestiniečių teroristų išpuoliams šalyje, 2002 m. nusprendė įgyvendinti saugumo užtvartos projektą,

kuomet Izraelį ir Vakarų Krantą atskirtų pradiniais numanymais remiantis laikina, Izraelio ginkluotojų pajėgų saugoma užtvara.⁴⁴ Nors oficialiai šis sumanymas buvo grindžiamas išskirtinai saugumo sumetimais, susiduriama ir su interpretacijomis, kurios šį barjerą įvardija kaip politinį instrumentą, kurio pagalba Izraelis siekia destabilizuoti dviejų valstybių sprendimą. Svarbu pabrėžti, jog 95 proc. barjero sudaro daugiasluoksnė apsaugos sistema (apsaugos kameros, elektrinės tvoros, atitvarai iš vielos bei patruliuojami keliai), apie likusius 5 proc. – betoninė iki 8 metrų aukščio siekianti siena. Be to, 2004 m. Tarptautinis teisingumo teismas pareiškė, kad didžioji dalis apsauginio barjero konstrukcijų pažeidžia tarptautinę teisę ir yra nelegalios.⁴⁵ Informantų buvo klausiama, ką apie 85 proc. šios užtvaros konstrukcijų esančių Vakarų Krante pastarieji mano.

Pirmasis naratyvas pateisina apsauginį barjerą. Šią poziciją palaiko beveik visi (21 iš 22) informantai. Skirtis tarp šio naratyvo pastebima tik argumentacijos lygmeniu. Didžioji dalis pašnekovų mano, jog barjero statybos buvo neišvengiamas atsakas į Antrosios Intifados laikotarpio teroristinius išpuolius, kadangi be apsauginės užtvaros „*ten vyktų tiesiog pjautynės*“ (I3). Anot informantų, barjero infrastruktūros palaikymas reikalauja didelių resursų, tad efektyvumo požiūriu saugumo lūkesčiai yra patenkinami. Dalis apklustų (I10, I12, I13) pritaria sienos būtinumui užtikrinant saugumą, tačiau tuo pačiu metu pripažįsta ir to pasekoje palestiniečiams kylančius iššūkius. Šią poziciją iliustruoja I13: „*Tiek, kiek tai liečia Izraelio kariuomenės saugumo atstovų skaičiavimus, kad tai padės apsisaugoti nuo terorizmo grėsmės, kuri visiškai yra reali, ne kažkokia išgalvota, tai aš manau, kad turbūt tai yra pateisinama. Pateisinamas sprendimas statyti tokią sieną. Jeigu tai yra bandymas tiesiog apskritai atkirsti palestiniečius nuo bet kokios galimybės įeiti į tą teritoriją ar netgi galbūt, jei to sprendimo pasekmė yra atskirtos šeimos, <...> tai tokie atskyrimai mano nuomone yra nelabai pateisinami*“. Šiam antrina I12 ir diskusoje apie apsauginį barjerą pamini žalos atlyginimo elementą: „*Man nebuvo malonu, kad jis gali būti vedamas tiesai per kokio nors palestiniečio kaimo vidurį ir taip toliau. Tokiu atveju, aš norėčiau, kad Izraelio valstybė būtų teisinga ir sugebėtų bent jau išmokyti pavidalu kompensuoti tiems, kurių nuosavybė yra perskiriama kaip nors šitos sienos*“.

Antrasis naratyvas, kuris interpretuojamas labiau kaip išskirtinis atvejis, kadangi šiuo remiasi tik vienas informantas, kritikuoja apsauginį barjerą. X kartos atstovė I16 teigia: „*Aš tai manau, kad šis reiškinys yra vėlgi jėgos politikos išraiška. Jėgos politika dažniausiai niekur neveda, tik į konfliktą. <...> Nieko ji neišspręs, tik daugiau kursto konfliktą. Jau nekalbant, kad yra šeimos,*

⁴⁴ B'Tselem, *The Separation Barrier*, 2017 11 11. <https://www.btselem.org/separation_barrier> [Žiūrėta 2019 04 27].

⁴⁵ B'Tselem, *The Separation Barrier*.

kurios tiesiog atskirtos. Tai kasdieniai žmonių iššūkiai. Žmonės iš esmės aš įsivaizduoju nori gyventi normalų gyvenimą. Ta siena jiems dar labiau komplikuoja tą normalų gyvenimą“.

Kalbant apie apsauginio barjero likimą svarbu pabrėžti, jog 440 km iš 709 km planuojamo sienos ilgio jau yra pastatyti. 57 km yra konstravimo etape. Tuo tarpu likę 212 km nuo 2014 m. vis dar nėra realizuoti.⁴⁶ Informantų atsakymai klausiant, kokių veiksmų turėtų būti imtasi toliau, pasiskirstė taip: 2 informantai (I1 ir I18) pasisakė už *status quo* išlaikymą, 5 (I2, I6, I17, I19, I20) – už sienos nugriovimą stabilizavus situaciją, 6 (I3, I4, I7, I9, I11, I15) – už sienos statybų užbaigimą, 8 (I5, I8, I12, I13, I14, I16, I21, I22) – aiškos nuomonės neturėjo.

5.3.4. Patikros punktai

„Tai va čia tie įžymūs checkpointai“ (I5)

Dar vienas Izraelio – Palestinos konfliktą įgalinantis veiksnys – apsaugos punktai. Pilnai funkcionuojančio apsauginio barjero ruože 2017 m. duomenimis yra 59 nuolatiniai patikros punktai. Vieni jų veikia visą parą, kiti – tik dienos metu. Kai kurie vartai, oficialiai leidžiantys patekti iš vienos teritorijos į kitą, funkcionuoja kasdieninėms palestiniečių reikmėms, kiti veikia tik išskirtiniais, pavyzdžiui, derliaus nuėmimo laikotarpiais. Įdomu tai, kad tik 40 proc. fiksuotų patikros punktų veda į Izraelį. Likusieji reguliuoja palestiniečių judėjimą pačiame Vakarų Krante. Be nuolatinių, apsauginio barjero ruože veikia ir mobilūs punktai. Tai gali būti purvo piliakalniai, betoniniai kelio blokai ir kiti aptverti segmentai. Vieni jų yra tiesiog fiziniai apsaugos objektai, kiti – kariuomenės saugomi punktai.⁴⁷ Informantų buvo klausiama, ką apie apsaugos punktus pastarieji mano.

Pirmajam naratyvui priklausančys Lietuvos žydai pritaria patikros punktų būtinumui. Šią poziciją palaiko 66 proc. apklaustųjų. Informantai I3, I4, I15, I21, I22 vienareikšmiškai pasisako už šių punktų būtinumą, kuomet saugumo, etikos ar moralės klausimai yra nustumiami į šalį. I6, I8, I11, I12, I17, I18, I19 šiuos punktus traktuoja kaip nemalonią karo būklės būtinybę. Pašnekovai pasitiki Izraelio saugumo struktūrų sprendimais dėl apsaugos punktų reikalingumo, tačiau, taip pat įžvelgia ir šių punktų problematiškumą. Anot I6: *„man truputėli keista, kodėl jie ten pas save negali laisvai judėti. Jeigu jie nevažiuoja į Izraelį. Bet man toks susiklostęs įspūdis, kad Izraelis be reikalo nedaro tokių sprendimų. <...> Jie išsianalizavę yra iki panagių, iki kaulų smegenų. Ir jeigu jie priėmė tokių sprendimą, reiškia tai yra pamatuotas ir pasvertas sprendimas, nes jie žino, kad yra kaip po padidinamuoju stiklu stebimi. Jei jie nėra 100 proc. sure, įsitikinę, kad taip reikia daryti, tai jie ir*

⁴⁶ B'Tselem, *The Separation Barrier*.

⁴⁷ B'Tselem, *Freedom Of Movement*, 2017 11 11. <https://www.btselem.org/freedom_of_movement> [Žiūrėta 2019 04 27].

nedarytų taip“. Komentuodamas situaciją I17 mato platesnį poveikslą: *„Klausykit, tokioj parako bačkoj gyvenant. Viską reikia daryti, kad piliečiai būtų saugūs. Pateisinu aš. Tokios yra gyvenimo taisyklės. Aš gi nesakau, kad tai yra labai puiku. Bet toks yra pasaulis šiandien. Galima apgailestauti, bet toks jis yra“.* Kalbant apie apsaugos punktus, I1, I7, I9, I14, I20 pritaria jų reikalingumui, o detalizuojant pastarųjų problemišumą įvardija šių funkcionavimo trūkumus, kuomet susiduriama su diskriminacijos, teisių suvaržymo ar izoliacijos problemomis. Anot pašnekovų, patikros punktai neturėtų trukdyti gyventojams gauti medicininę pagalbą. Juose taip pat neturėtų būti jokio fizinio ar moralinio smurto. Šiuos samprotavimus apibendrina I1: *„žinoma tikrai svarbu yra paisyti humanitarinių, etninių normų. Kaip sakant humaniškai, profesionaliai elgtis su tais žmonėmis“.*

Antrajam naratyvui priklausančys Lietuvos žydai nepritaria patikros punktų egzistavimui. Šią poziciją palaiko 22 proc. informantų, kurie priklauso išskirtinai Y ir X kartoms. Anot I5, I10, I13, I16 apsaugos punktų sistema yra Izraelio siekis visapusiškai kontroliuoti Vakarų Krantą. Susiduriama su problema, jog gilyn į Vakarų Kranto teritoriją besiskverbiantis Izraelis vietoj to, kad sumažintų terorizmo grėsmes, tik dar labiau radikalizuoja ten gyvenančius palestiniečius. Kritikuodamas Izraelio taikomą kontrolės bei disciplinavimo mechanizmą I5 teigia: *„teko matyti labai daug vaizdo įrašų Youtube apie tuos checkpointus. Nu jie ten nieko gero neveikia. Matosi ten tokio pažeminimo palestiniečių pusėje. Kareiviai nelabai gražiai ten šneka. Mačiau tokių situacijų, žmogus veža savo vaiką ten į Ramalą kažkur, į ligoninę. Nepraleido. Žmoną su vaiku praleido, o vyro nepraleido“.* Šiam antrina I13: *„iš to, kaip tikrai gan grubiai elgiamasi jau jų teritorijose su pačiais palestiniečiais, tai mano galva, tai sunkiai pateisinami dalykai“.* I16 pateikia dar platesnę patikros punktų paskirties interpretaciją, kuomet visapusiška Vakarų Kranto kontrolė turėtų suveikti kaip palestiniečių valstybingumo aspiracijas slopinantis veiksnys: *„Iš Izraelio pusės labai daug kas daroma tam, kad taip komplikuoti kasdieninį gyvenimą, žmonės, kad jie patys atsisakytų šitos idėjos“.*

Apibendrinant informantų kuriamus naratyvus apie Izraelio – Palestinos konfliktą įgalinančius veiksnys, galima teigti, jog nausėdijų plėtrą yra labiau linkusios palaikyti vyresnės žydų kartos. Kita vertus, didžioji Lietuvos žydų diasporos dalis, kurią apart I3, I12 ir I8 sudaro Y ir X kartų atstovai nepritaria naujakurių plėtrai. Įdomu tai, kad „Vakarų Kranto okupacijos“ teiginiui pritarė išskirtinai Y ir X kartos atstovai, kas patvirtina, jog kritiškas, šiuo atveju Izraelio kontroliuojamų teritorijų Vakarų Krante atžvilgiu, požiūris labiau būdingas jaunesnėms diasporos kartoms. Pažymėtina, jog tarp apsauginių barjerų ir patikros punktų palaikančių amžiaus kategorija nebuvo reikšminga. Kita vertus, pastebėta, jog šių punktų funkcionavimą ir tikrąją prasmę kritikuoja tik jaunesnių, Y ir X kartų atstovai.

5.4. Lietuvos žydų diasporos suvoktys apie konflikto aktualijas

Samprotaujant apie konfrontacijos priežastis bei galimus sprendimus įvertinamos pamatinės informantų žinios Izraelio – Palestinos konflikto tematika. Kita vertus, norint atrasti išsamesnius naratyvus ir išryškinti galimas diasporos skirtis, būtina gilintis ir į konfrontacijos detales bei netiesiogiai su akistata susijusius aspektus. Taigi, informantų buvo klausama apie Vakarų Kranto ir Gazos ruožo regionų specifiką, JAV oficialių Jeruzalės kaip Izraelio sostinės pripažinimą bei 2018 m. liepą Izraelyje priimtą įstatymą, kuris teigia, jog Izraelis yra būtent žydų valstybė.⁴⁸

5.4.1. Vakarų Kranto ir Gazos ruožo regionų specifika

„Pasaulis nutarė duoti gabalą žemės“ (I8)

Pirmasis naratyvas pabrėžia, jog net ir esant vienai Palestinai, šių dviejų regionų situaciją konflikte skiriasi. Didžioji dalis informantų mano, jog Vakarų Krantas ir Gazos ruožas gyvena skirtinguose pasauliuose. Tai pasireiškia tiek palestiniečių interesų, tiek politinės valdžios, tiek santykio su Izraeliu perspektyvoje. Pašnekovai pabrėžia Gazos ruožo problematiką, t. y. didesnę radikalumą, teroristinius išpuolius ir socialinius šio krašto iššūkius. Anot I12, *„Gazos ruožo gyventojų man tiesiog gaila, nes ten valdžių užėmė fanatikai“*. Kiek kitokią nuomonę turi I18, kuris kalbėdamas apie Gazos ruožą teigia: *„Jie praktiškai augina teroristus“*. Tarp informantų taip pat paplitęs vaizdinys, jog vidinė šių dviejų regionų konfrontacija turi neigiamos įtakos dviejų valstybių sprendimui. Šią mintį plėtoja I13: *„O Gazos ruožas na aišku irgi turi savo vaidmenį tuo požiūriu, kad iš ten aktyviausiai atakuoja Izraelį Hamas. <...> Nes kai kariniai veiksmai sustoja, kai Hamas laido mažiau raketų į Izraelio teritoriją, tai tada Gaza biški nebe tokia svarbi pasirodo. Bet kai suaktyvėja tie kariniai veiksmai, tai natūraliai tada išauga ir reikšmė šito regiono“*. I5 puikiai apibendrina šių regionų skirtingą santykį su Izraelio – Palestinos konfliktu: *„Vakarų Krantas turi didesnių galimybių plėtotis, nes ten ir išvystyta infrastruktūra, ir žmonės turiu daugiau truputi pinigų, turi ten darbus, turi prezidentą, sostinę Ramalą. O Gazos ruožas jis toks kaip Kaliningradas, atmiestas, niekam nereikalingas, ten nežinia kas vyksta“*.

Antrasis regionų specifiką apibūdinantis naratyvas situacijai, kuomet Izraelis perleisť visų Palestinos teritorijų kontrolę savieigai, pavaizduoti naudoja Gazos ruožo pavyzdį. Spekuliuodami kaip konflikto perspektyvoje Izraelis turėtų elgtis toliau, informantai prisimena įvykių eigą, kuomet 2005 m. Izraelio kariuomenei atsitraukus iš Gazos ruožo, po 2006 m. rinkimų nesėkmingo iš *Hamnas* ir *Fatah* sudarytos vyriausybės darbo, *Hamas* galiausiai perėmė politinę ir

⁴⁸ Knesetas, *Basic Law: Israel as the Nation-State of the Jewish People*, 2018 07 19. <<https://knesset.gov.il/laws/special/eng/BasicLawNationState.pdf>> [Žiūrėta 2019 04 28].

karinę teritorijos kontrolę, ko pasekoje regionas sulaukė sankcijų bei blokados, kurios nūdieną Gazos ruožą leidžia pavadinti didžiausiu kalėjimu po atviru dangumi. Apie tai atsiliepia I2: *„kai buvo susitarimas išeikit iš Gazos bus taika. Gera, mes išėjom iš Gazos. Ištraukėm savo šeimas. Palikome savo sinagogas, palikome metų metais įdirbtus laukus. Ką jie padarė? Sudegino viską, kas buvo likę. Ir pradėjo šaudyti mus iš tų žemių raketomis ir išrinko Hamas“*. Šiam antrina I3: *„Kai ten buvo Izraelio kariuomenė, ten buvo tvarka. Žmonės dirbo, žmonės gyveno, buvo išvežamos šiukšlės, buvo valomos gatvės ir visa kita. Izraelį įtikino, kad jis turi išeiti iš Gazos. Kas atsitiko? Pirmiausia Izraelis tapo nesaugus, o kitas dalykas Palestina neteko duonos. Vietoj kuriančio sektoriaus Gaza tapo išlaikytiniu“*.

5.4.2. Jeruzalė

„Ir nuo amžių amžinųjų, kaip žinia, Jeruzalė yra tampoma, plėšoma iš vienu rankų, į kitas“
(I20)

Pirmasis tarp Lietuvos žydų diasporos paplitęs naratyvas palaiko JAV sprendimą pripažinti Jeruzalę kaip Izraelio sostinę. Šiam naratyvui priklauso 77 proc. apklaustųjų. Iš jų, didžioji dalis vienareikšmiškai pritaria šiam JAV žingsniui ir sveikina ryžtingą prezidento Donaldo Trumpo politiką. Informantai, įvertindami artimus JAV ir Izraelio santykius bei apskritai JAV dominuojantį vaidmenį tarptautinėje arenoje, mano, jog šis oficialus Jeruzalės pripažinimas yra paskata taip pat pasielgti ir kitoms pasaulio valstybėms. Tai iliustruoja I19: *„Manau, kad kuo greičiau tarptautinė bendruomenė supras, kad tas Jeruzalės senamiestis nebus dalijamas kažkaip, ir pripažins Jeruzalę kaip Izraelio sostinę, tuo greičiau bus galima pereiti prie kito etapo“*. Dalis informantų (I1, I6, I8, I12, I18) kalbant apie Jeruzalės kaip Izraelio sostinės pripažinimą JAV sprendimą vertina teigiamai, tačiau tuo pačiu įžvelgia ir tokios politikos problemišumą. Anot I12, *„Trumpo administracija pateikė kategoriškai, taip, kad palestiniečiams ir visam kitam pasauliui ėmė atrodyti, kad nepalikta jokios šviesos tunelio gale, jokio lauko deryboms. <...> Jeigu tai būtų bendras paketas „mes pripažįstame Vakarų Jeruzalę Izraelio sostine, o palestiniečiams pasiūlome tą tą ir tą“, tada man atrodo būtų daug diplomatiškiau ir konstruktyviau“*. Šiam antrina I6: *„Man faina, kad pripažino, smagu. Bet ar tai atneš daugiau gėrio pasaulyje ar blogio? Tai čia istorija parodys, laikas parodys“*.

Antrasis naratyvas kritikuoja JAV sprendimą Jeruzalę pripažinti Izraelio sostine. Šį naratyvą palaiko 23 proc. išskirtinai Y ir X kartoms priklausančių informantų. Anot pašnekovų (I9, I10, I13, I14 ir I16), šį pareiškimą vertinant iš diplomatinės perspektyvos, Jeruzalės pripažinimas buvo skubotas ir tik dar labiau užaštrino situaciją. I13 vertindamas JAV sprendimą įžvelgia ir platesnį vaizdą: *„Nu aš manau, kad apskritai tame klausime svarbiau buvo Trumpo administracijos bendroji politika užsienio politikos klausimais ir, kad Jeruzalė yra tikrai dalis visos Trumpo politikos. Jiems*

man atrodo ta Jeruzalė nėra svarbi pati savaime, bet daugiau kaip Trumpo bandymas įvairyti pleišta sakykim tarp JAV ir Europos“. I14 šį sprendimą vertina neigiamai ir dėl Trumpo asmenybės: „aš, kaip valstybė, iš to žmogaus rankų nenorčiau jokios dovanos. Jis nėra strategas. Jis daro dalykus, kurie nėra giliai apgalvoti“.

5.4.3. Izraelis – žydų valstybė

„Kieno ji dar valstybė?“ (I6)

Pirmasis tarp Lietuvos žydų pastebėtas naratyvas pritaria įstatymui, kuris pabrėžia, jog Izraelis yra žydų valstybė. Pagrįsdami savo įsitikinimus informantai (I2, I11, I6, I17) teigia, jog šis įstatymas tik įtvirtino senas ir visiems žinomas nuostatas. Tai iliustruoja I16: *„Įstatymas čia yra tik išraiška. Visada buvo šnekama, prieš įkuriant ir kuriant valstybę, kad tai yra žydų valstybė“.* Kita dalis pašnekovų (I4, I5, I6) mano, jog šis įstatymas veikia kaip prevencinė priemonė, reaguojanti į besikeičiančią Izraelio demografiją ir siekianti išlaikyti žydiško elemento valstybėje daugumą. Tai pabrėžia I4: *„Visi pabėgėliai, viskas viskas viskas, taip mes iškreipėme šalies vaizdą. Visi pakels rankas, prabalsuos ir paaiškės, kad nebėra žydų valstybės“.*

Antrasis naratyvas nepitaria priimtam įstatymui, kuris pabrėžia, jog Izraelis yra žydų valstybė. Anot informantų (I1, I10, I15, I18, 20), šis įstatymas gali sukelti diskriminacinių problemų ne žydiškos kilmės piliečių atžvilgiu. Taip pat manoma, jog tokia formuluotė rodo nacionalistinį nusistatymą prieš kitas valstybes, kas neatspindi nūdienos tarptautinės politikos tendencijų. Tai iliustruoja I18: *„Čia yra politinė deklaracija, nepagrįsta jokiais praktiniais sumetimais. [Ji] nieko neduoda, nieko nekeičia. Tai ir taip yra žydų valstybė. <...> Man atrodo, kad aš numanau, ką jie turėjo omeny. Ateinančioms kartoms, kad tas pasiliktų amžinai ir taip toliau. Įtvirtinti, kad neduok Dieve čia kažkas neatsitiktų, kad jie neprigimdytų daugiau arabų, negu žydai prigimdytų žydų. <...> jeigu mes elgsimės taip, kaip mūsų priešai, aš turiu omeny nacių, tai mes praktiškai tampam kaip jie arba jau stojam į tą kelią ir elgiamės taip, kaip mes nenorėtumėt, kad elgtųsi su mumis“.* Kita dalis informantų (I3, I7, I12, I13, I14, I19) kritikuodami šį įstatymą teigia, jog Izraelis yra demokratinė valstybė, o tai nurodo, jog visi jos piliečiai turi lygias teises. Anot pašnekovų, toks įstatymas yra kontraversiškas, nedemokratinis ir galbūt netgi populistinis. Apie tai kalbėdamas I12 teigia: *„Man atrodo, kad Izraelyje pakankamai kultūrinių ženklų, demonstruojančių ir įrodančių, kokia tai yra valstybė. Nereikia sviesto sviestuoto“.*

Trečiasis naratyvas pasižymėjo aiškios pozicijos įstatymo, kuris pabrėžia, jog Izraelis yra žydų valstybė, neturėjimu. Informantai (I8, I9, I21, I22) arba apie tai nebuvo nieko girdėję, arba buvo pasimetę tarp to, kaip šį įstatymą reikėtų vertinti.

Įvertinant informantų amžiaus kategorijos sąveiką su aktualijų apie Izraelio – Palestinos konfliktą žinojimu, Vakarų Kranto ir Gazos ruožo regionų tematika skirtingų kartų elementas įtakos neturi. Svarbu pabrėžti, jog dalis informantų nėra susipažinę su šių regionų specifika. Analizė parodo, jog D. Trumpo administracijos sprendimui pripažinti Jeruzalę Izraelio sostine pritaria įvairių kartų atstovai, tačiau JAV žingsnyje matantys daugiau žalos nei naudos, priklauso Y arba X kartoms. Be to, pastebėta, jog atsakant į šį klausimą pašnekovai samprotauja apskritai apie Jeruzalės kaip sostinės konceptą, o ne JAV politinį sprendimą. Analizuojant pašnekovų nuomonę apie įstatymą, kuris pabrėžia, jog Izraelis yra žydų valstybė, tarp informantų, kurie pritaria šiam įstatymui yra tik vienas Y kartos atstovas, kas nurodo, jog didžioji dauguma įstatymui pritariančių yra vyresni nei 36 m. Tuo tarpu tarp įstatymui nepritariančių amžiaus kategorija įtakos neturi.

5.5. Diasporų vaidmuo Izraelio – Palestinos konflikte

Remiantis šio tyrimo teoriniu pagrindu, moderniaisiais laikais atsivėrė naujos viešosios erdvės, kuriose diasporos gali daryti įtaką savo istorinėse tėvynėse vykstantiems konfliktams. Lietuvos žydai Izraelio – Palestinos konflikto perspektyvoje gali apsiriboti atitinkamų interesų išlaikymu, pastarųjų gynimu arba propagavimu. Tačiau, ne visi diasporos atstovai mano, jog jų balsas yra girdimas ir apskritai gali daryti įtaką situacijos Vidurio Rytuose (de)stabilizavimui. Taigi, tyrimo informantų buvo klausama, koks pastarųjų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo.

„Visi žmonės tiesiogiai nedalyvaujantys konflikte turi žvilgsnio iš išorės pranašumą“ (I16)

Pirmasis naratyvas grindžiamas nuomone, jog konflikto diasporos gali daryti įtaką analizuojamam konfliktui. Perkeliant diskusijas iš privačios, į viešąją erdvę lokaliu ar netgi globaliu mastu, diasporos gali prisidėti prie konfrontacijos sprendimų. Anot informantų (I6, I12, I13, I15, I18 ir I19), didžiausią įtaką turi JAV gyvenantys žydai. Tai iliustruoja I13: „*JAV pozicija, JAV palaikymas yra centrinės svarbos ypatumas visam tam konflikte. Tai natūraliai, tie, kas sugeba JAV poziciją pakreipti savo linkme, turi ne mažą įtaką. Tai aš manau tiek, kiek žydų atstovai JAV turi įtaką sakykime JAV politikams kongrese, senate, nežinau verslo pasaulyje, tai tiek tai yra svarbus veiksnys*“. Europos žydai esą labiau integruoti į vakarietiško valstybių visuomenes, todėl jų vaidmuo konflikto perspektyvoje ne visada toks ryškus, kaip tarkim palestiniečių diasporos Europoje. Vyresnių kartų, t. y. X, Kūdikių bumo ir Tyliosios kartų atstovai mano, jog stipresnę įtaką tarptautinėje arenoje Izraelio – Palestinos konflikto atžvilgiu turi būtent palestiniečių diaspora. Anot I4, I6, I8, I12, I14 ir I20, palestiniečiai yra labiau angažuoti informavimo apie konfrontaciją bei finansinio prisidėjimo atžvilgiu, taip pat aktyvesni žmogaus teisių diskusijose. „*Palestiniečių diaspora už Izraelio teritorijos ribų, ypač gyvenanti Vakarų Europos valstybėse, natūraliai kažkaip tampa to konflikto ne gali sakyti ambasadoriais, bet jie tampa tam tikru resursu, kuris gali kalbėti*

apie konfliktą, gali pristatyti palestiniečių poziciją“ (I20). Kalbant apie Palestinos diasporą, I6 išvelgia jos santykį ir su tarptautine bendruomene: „palestiniečiams tai kaip tik diaspora nelabai reikalinga, nes juos remia viso pasaulio aktyvistai. Tai jie yra jų diaspora. Agituojantys, boikotuok Izraelį ten ir taip toliau“.

Antrasis naratyvas remiasi idėja, jog konfrontuojančių pusių diasporos šiame konflikte turi menką įtaką. Svarbu akcentuoti, kad šį naratyvą palaiko tik maža dalis apklaustųjų. Anot I1, I4, I11 ir I21, diasporų atstovai nėra įsigilinę į Izraelio – Palestinos konfliktą, tad ir pastarųjų vaidmuo šiame yra ribotas. Dalis informantų pabrėžia, jog būtent Lietuvos žydų vaidmuo dėl sąlyginai mažo bendruomenės skaičiaus ne visada yra pakankamai reikšmingas lyginant su kitomis valstybėmis. Tai iliustruoja I4: *„Mes palaikome, mes remiame, bet kiek mes esame girdimi?“*

Trečiasis tarp Lietuvos žydų pastebėtas naratyvas nukrypstant nuo to, kaip elgiasi konflikto diasporos, prie to, kaip į šias reaguoja tarptautinė bendruomenė, grindžiamas argumentu, jog Izraelio valstybei yra taikomi dvigubi standartai. Anot I3-I7, I17 ir I19, kalbant apie Gazos ruožo blokadą neįvertinamas Egipto vaidmuo, o diskusijose apie naujakurių fenomeną ir okupacijos formas kitų pasaulio valstybių atvejai yra neaptariami. Taigi, beatodairiškai kritikuojant Izraelio vykdomą politiką Izraelio – Palestinos konflikto perspektyvoje, dalies informantų nuomone, Izraelis yra nepagrįstai demonizuojamas. Tai iliustruoja I3: *„Aš niekaip negaliu suprasti, viskas, kas padaroma Izraelio yra blogai, o kai padaro palestiniečiai yra viskas gerai“.*

Apibendrinant Lietuvos žydų kuriamus naratyvus diasporų vaidmens tematika, pastebėti specifiniai diasporos nevienodumą išryškinantys naratyvai. Dažniausiai šie remiasi ne bendresne tematika, o specifine argumentacija, pavyzdžiui, iliustruodami reikšmingą JAV žydų įtaką, išskiriantys palestiniečių vaidmenį tarptautinėje bendruomenėje ar Izraeliui taikomus dvigubus standartus. Pastebėtina, jog bendrai naratyvuose apie diasporų vaidmenį Izraelio – Palestinos konflikte amžiaus kategorija įtakos nedaro. Tačiau, išskirtinas šio naratyvo argumentas apie svaresnį būtent palestiniečių diasporos vaidmenį, kurį savo retorikoje taiko visos apart Y kartos. Tai nurodo, jog jauniausieji Lietuvos žydai labiau linkę išvelgti reikšmingą abiejų konfrontuojančių pusių diasporų vaidmenį konflikte.

Išvados

Ilgą laiką tarptautinėje arenoje vyraavęs tabu kritiškai vertinti Izraelį ir patį Izraelio – Palestinos konfliktą nebeatliepia nūdienos realijų. Globaliu mastu pastebimos tendencijos, kuomet jaunesnioji, politinio liberalizmo laikais augusi, žydų diasporos karta kvestionuoja daugelį šio konflikto niuansų priešingai nei šių tėvai ar seneliai. Šią tendenciją bandyta įvertinti ir Lietuvos

atveju. Remiantis H. Smith ir P. Stares diasporų teorijos ir N. Howe ir W. Strauss kartų teorijos prielaidomis, darbe buvo siekiama išanalizuoti, ar ir kaip skiriasi žydų diasporos Lietuvoje skirtingų kartų kuriami naratyvai Izraelio – Palestinos konflikto atveju. Ieškant atsakymo į pagrindinį tyrimo klausimą, buvo naudojama kokybinė metodologija ir esminis darbo instrumentas – pusiau struktūruoti giluminiai interviu. Remiantis A. Rubin ir O. D. Rubin įvardytais diasporos bruožais, buvo identifikuotas tyrimo objektas – Lietuvos žydų diaspora. Pritaikius netikimybinę tikslinę atranką atlikti 22 interviu, vėliau analizuoti ieškant panašių turinio segmentų šiuos kategorizuojant į bendresnio pobūdžio tematinius blokus. Toliau pristatomos esminės tyrimo išvados, leidžiančios teigti, kad darbe išsikeltas tikslas yra pasiektas.

Visų pirma, analizuojant Lietuvos žydų diasporos naratyvus, pastebėta, jog visi informantai turi bazines žinias Izraelio – Palestinos konflikto tematika, be to, įvardija aiškias savo tapatybės apraiškas santykyje su žydiškumu. Pažymėtina, jog amžiaus kategorija identiteto suvoktims įtaką daro atsiribojant nuo žydiškumo ir samprotaujant tik apie Izraelį, kuomet tarp jaunesnių (Y ir X) kartų vyrauja naratyvas eliminuojantis politinę Izraelio valstybės dimensiją arba, kitaip tariant, Izraelio kaip mistinio idealo vaizdinį. Amžiaus skirtis pastebėta ir gilinantis į konflikto priežastis, bet ne sprendimus, kuomet vienašališkos kaltės dėl konfrontacijos neižvelgia tik vieninteliai Y kartos atstovai. Tarp pastarųjų vyrauja naratyvas, matantis abiejų – Izraelio ir Palestinos – valstybių kaltę, o dar tiksliau – teritorinę konfrontacijos priežastį. Kalbant apie konflikto sprendimus, verta akcentuoti, kad 21 iš 22 informantų pasisako už dviejų nepriklausomų valstybių įkūrimą, kas nurodo, jog tarptautinėje arenoje žydų diaspora gali tapti šio sprendimo įgyvendinimo iniciatore.

Visų antra, pastebėtina, jog specifiniais konflikto niuansais Lietuvos žydų diasporos naratyvas nebėra toks išsamus ir vienareikšmiškas. Dalis informantų nėra susipažinę ar neturi aiškos pozicijos nausėdijų fenomeno, Vakarų Kranto ir Gazos ruožo specifikos, taip pat susijusių įstatymų klausimais. Tyrimo metu išaiškėjo, jog tarp apsauginį barjerą ir patikros punktus palaikančių amžiaus kategorija nebuvo reikšminga. Kita vertus, šių punktų funkcionavimą kritikuoja išskirtinai jaunesnių (Y ir X kartų) atstovai. Vis dėlto, ryškiausias naratyvų skirtumas sąveikaujantis su informantų amžiumi pastebėtas naujakurių fenomeno klausimais. Pažymėtina, jog nausėdijų plėtrą palaiko vyresnės, stipresne kolektyvine sąmone pasižyminčios, žydų kartos (X ir Kūdikių bumo). Kita vertus, didžioji Lietuvos žydų diasporos dalis pagrinde priklausanči Y ir X kartoms nepritaria naujakurių plėtrai savo kritišką naratyvą grįsdami teisiniais, moraliniais ar pragmatiniais argumentais. Įdomu tai, kad „Vakarų Kranto okupacijos“ teiginiui pritaria išskirtinai Y ir X kartos. Tai nurodo, kad tarptautinėje arenoje žydų diaspora gali ne tik užimti kritišką poziciją Izraelio kontroliuojamų teritorijų Vakarų Krante atžvilgiu, bet ir imtis veiksmų keisti dabartinę situaciją. Analizė parodo, jog D. Trumpo administracijos sprendimui pripažinti Jeruzalę Izraelio sostine pritaria įvairių kartų

atstovai, tačiau šį JAV žingsnį kritikuojantys dėl daugiau sukeltos žalos nei naudos priklauso Y arba X kartoms. Taip pat, pastebėta, jog diskutuojant šia tematika, informantai samprotavo apskritai apie Jeruzalės kaip sostinės konceptą, o ne apie konkretų JAV politinį sprendimą. Verta akcentuoti, jog įstatymo, kuris pabrėžia Izraelio kaip žydų valstybės vaidmenį, tematika tarp Lietuvos žydų, kurie pritaria šiam įstatymui, buvo tik vienas Y kartos atstovas, kas nurodo, jog didžioji dauguma įstatymui pritariančių yra iš vyresnių, t. y. X, Kūdikių bumo arba Tyliosios kartų.

Visų trečia, apibendrinant Lietuvos žydų kuriamus naratyvus apskritai diasporų vaidmens tematika, pastebėti specifiniai naratyvai, akcentuojantys tokius niuansus kaip reikšmingą JAV žydų įtaką, išskirtinį palestiniečių vaidmenį tarptautinėje bendruomenėje ar Izraeliui taikomus dvigubus standartus. Tačiau, amžiaus kategorija, apart Y kartos naratyvo, kuris įžvelgia reikšmingą abiejų konfrontuojančių pusių diasporų, o ne tik palestiniečių vaidmenį konflikte, su šiais naratyvais nesąveikauja. Vis dėlto, matomas dalies diasporos potencialas aktyviau įsitraukti į konfrontacijos sprendimus. Šiuo atžvilgiu siūloma toliau tirti ne tik diasporos kuriamus naratyvus, bet ir konkrečius veiksmus įsitraukiant į Izraelio – Palestinos konflikto (de)stabilizaciją.

Šio darbo rezultatai patvirtina teorinio pagrindo, identifikuojančio Lietuvos žydų diasporą, tinkamumą, kartų teorijos prielaidas apie Y, X, Kūdikių bumo ir Tyliosios kartų skirtumus bei šių įtaką diasporos naratyvų nevienodumui, taip pat teorinius argumentus, jog nūdienos diasporos yra nevientisos, besikeičiančios ir atliepiančios globalių procesų elementus. Tyrimas atskleidė, jog jaunesnioji, gebanti prisitaikyti prie visuomenės pokyčių ir nebijanti šios susiskaldymo, diasporos dalis, yra linkusi kritiškai vertinti vyresniųjų kartų dažnai nekvestionuojamus niuansus konfrontacijos priežasčių, nausėdijų, Izraelio veiksmų Vakarų Krante bei JAV politinių strategijų atžvilgiu. Kitaip tariant, jaunesni diasporos atstovai šioje konfrontacijoje mato daugiau problemiško ir abiejų pusių veiksmus kvestionuojančių situacijų. Verta pažymėti, kad X kartos atstovai tam tikrais klausimais buvo tarpinė karta, kuri vienais atvejais palaikydavo pačių jauniausiųjų, kitais – pačių vyriausiųjų naratyvus, kas puikiai atspindi teorinį X kartos kaip *klajoklių* interpretavimą. Tačiau, tarp kritiškus naratyvus palaikančių buvo ir pavienių vyresnių, t. y. Kūdikių bumo kartos atstovų, kurių motyvai siekiant atstatyti visuomenę ir ieškoti rezultatyvių sprendimo būdų suteikia pagrindą tolimesniems diasporos tyrimams kartų skirtumus papildant socio-demografinėmis prielaidomis. Be to, siekiant detalesnės Lietuvos atvejo analizės, prasminga nagrinėti ir palestiniečių diasporos Lietuvoje apie konfliktą plėtojamus naratyvus.

Tyrime susidurta ir su tam tikrais ribotumais. Vienas jų – ribotos generalizacijos problema, kuomet remiantis 22 atliktais interviu samprotaujama apie visą Lietuvos žydų diasporą. Tačiau manoma, jog tarp Lietuvos žydų pastebėti naratyvai nors ir nėra neginčytinai reprezentatyvūs visos

Lietuvos žydų bendruomenės atžvilgiu, pakankamai tiksliai atspindi būtent Vilniuje susikongregavusios Lietuvos žydų diasporos požiūrį. Galima teigti, jog nepaisant siekio užtikrinti informantų įvairovę, prisotinimas buvo pasiektas dėl *sniego gniūžtės* metodo apribojimų. Gilesnės naratyvų analizės trūkumas, siekiant ne tik identifikuoti, bet ir suprasti naratyvus nulėmusias priežastis bei šių sąveiką su pašnekovų socio-demografiniais bruožais ir individualiomis patirtimis taip pat laikomas vienu iš šio darbo ribotumų.

Literatūros sąrašas

Literatūra

1. Amir, Merav, „The Making of a Void Sovereignty: Political Implications of the Military Checkpoints in the West Bank“, *Environment and Planning D: Society and Space*, 31(2), 2013. <<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1068/d19810>> [Žiūrėta 2018 10 13].
2. Anthias, Floya, „Evaluating 'diaspora': beyond ethnicity“, *Sociology*, 32(3), 1998. <http://maxweber.hunter.cuny.edu/pub/eres/SOC217_PIMENTEL/anthias.pdf> [Žiūrėta 2019 05 07].
3. Auran, Yair, *Israeli Identities: Jews and Arabs Facing the Self and the Other*, New York / Oxford: Berghahn Books, 2012.
4. Aviv, Caryn S. ir Shneer, David, *New Jews: The End of the Jewish Diaspora*, London / New York: New York University Press, 2005.
5. Baron, Ilan Zvi, „The contradictions of Diaspora: A reflexive critique of the Jewish Diaspora's relationship with Israel“, *Journal of International Political Theory*, 14(1), 2018. <<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1755088217741322>> [Žiūrėta 2019 05 05].
6. Beilin, Yossi, *His brother's keeper: Israel and Diaspora Jewry in the twenty-first century*, New York: Schocken Books, 2000.
7. Cohen, Erik H., *Jewish Youth Around the World, 1990-2010: Social Identity and Values in a Comparative Approach*, Leiden / Boston: Brill, 2014.
8. Dieckhoff, Alain, „The Jewish diaspora and Israel: Belonging at distance?“, *Nations and Nationalism*, 23(2), 2017. <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/nana.12295>> [Žiūrėta 2018 10 20].
9. Erez, Daphne Barak, „Israel: The security barrier - between international law, constitutional law, and domestic judicial review“, *International Journal of Constitutional Law*, 4(3), 2006. <<https://academic.oup.com/icon/article/4/3/540/646388>> [Žiūrėta 2018 10 16].
10. Fields, Gary, „Enclosure: Palestinian Landscape in a Not-Too-Distant Mirror“, *Journal of Historical Sociology*, 23(2), 2010. <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-6443.2010.01373.x>> [Žiūrėta 2018 10 10].
11. Gray, Paul S. (sud.), *Research Imagination: An Introduction to Qualitative and Quantitative Methods*, New York: Cambridge University Press, 2007.
12. Grossman, Jonathan, „Toward a definition of diaspora, Ethnic and Racial Studies“, *Ethnic and Racial Studies*, 2018. <<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01419870.2018.1550261?needAccess=true>> [Žiūrėta 2019 03 30].

13. Habib, Jasmin, *Israel, Diaspora, and the Routes of National Belonging*, Toronto: University of Toronto Press, 2004.
14. Hammami, Rema, „The Moral Economy of a Checkpoint“, *MER* 231 – *Two State Dis/solution*, 34, 2004. <<https://www.merip.org/mer/mer231/importance-thugs>> [Žiūrėta 2018 10 13].
15. Hever, Shir, *Political Economy of Israel's Occupation: Repression Beyond Exploitation*, London / New York: Pluto Peress, 2010.
16. Howe, Neil ir William Strauss, *Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069*, New York: William Morrow and Company Inc. 1991.
17. Howe, Neil ir William Strauss, *The Fourth Turning: An American Prophecy - What the Cycles of History Tell Us About America's Next Rendezvous with Destiny*, New York: Broadway books, 1997.
18. Yehiya, Eliezer Don, *Israel and Diaspora Jewry: Ideological and political perspectives*, Jerusalem: Bar-Ilan Univ. Press, 1991.
19. Jones, Reece, Christine Leuenberger ir Emily Regan Wills, „The West Bank Wall“, *Journal of Borderlands Studies*, 2016.
<https://www.researchgate.net/publication/303356157_The_West_Bank_Wall> [Žiūrėta 2018 10 16].
20. Karlip, Joshua M., *The Tragedy of a Generation: The Rise and Fall of Jewish Nationalism in Eastern Europe*, Cambridge: Harvard UP, 2013.
21. Keshet, Yehudit Kirstein, *Checkpoint Watch*, London / New York: Zed Books, 2006.
22. Kevorkian, Nadera Shalhoub, „Palestinian Children Speak About the Israeli Separation Wall“, *American Behavioral Scientist*, 49(8), 2006.
<<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0002764205284721>> [Žiūrėta 2018 10 17].
23. Koinova, Maria, Diaspora mobilisation for conflict and post-conflict reconstruction: contextual and comparative, *Journal of Ethnic and Migration Studies dimensions*, 44(8), 2017.
<<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1369183X.2017.1354152?needAccess=true>> [Žiūrėta 2018 12 18].
24. Lagerquist, Peter, „Fencing the last sky: Excavating Palestine after Israel's Separation Wall“, *Journal of Palestine Studies*, 33(2), 2004.
<<http://jps.ucpress.edu/content/33/2/5.full.pdf+html>> [Žiūrėta 2018 10 10].
25. Leuenberger, Christine, „The Rhetoric of Maps: International Law as a Discursive Tool in Visual Arguments“, *Law and Ethics of Human Rights*, 7(1), 2013.
<<https://philpapers.org/rec/LEUTRO-2>> [Žiūrėta 2018 10 16].
26. Levin, Dov, *The Litvaks: A short history of the Jews in Lithuania*, Jerusalem: Yad Vashem, 2000.

27. Lupovici, Amir, „Ontological dissonance, clashing identities, and Israel's unilateral steps towards the Palestinians“, *Review of International Studies*, 38(4), 2011. <<https://www.cambridge.org/core/journals/review-of-international-studies/article/ontological-dissonance-clashing-identities-and-israels-unilateral-steps-towards-the-palestinians/ACD1315E35EE81EF02CF402833931D29>> [Žiūrėta 2018 10 17].
28. Nikžentaitis, Alvydas, Stefan Schreiner ir Darius Staliūnas, *The vanished world of Lithuanian Jews*, Amsterdam / New York: Rodopi, 2004.
29. Rabinovitch, Simon (sud.), *Jews and Diaspora Nationalism: Writings on Jewish Peoplehood in Europe and the United States*, Waltham: Brandeis University Press, 2012.
30. Reynolds, Kyra, „Palestinian agriculture and the Israeli separation barrier: the mismatch of biopolitics and chronopolitics with the environment and human survival“, *International Journal of Environmental Studies*, 72(2), 2014. <<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00207233.2014.991546?needAccess=true>> [Žiūrėta 2018 10 13].
31. Rubin, Aviad ir Ofir D. Rubin, „Is There a Distinct Israeli Diaspora? Impact of Temporal Sociopolitical Circumstances on the Formation of Diaspora Groups, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 40(5), 2013. <<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1369183X.2013.831545?needAccess=true>> [Žiūrėta 2018 12 18].
32. Safran, William, „Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return“, *Journal of Transnational Studies*, 1(1), 1991. <<http://europeofdiasporas.eu/sites/default/files/posts/files/3.%20Safran%20Diasporas%20in%20Modern%20Society.pdf>> [Žiūrėta 2019 05 07].
33. Sheffer, Gabriel, „Is the Jewish Diaspora Unique? Reflections on the Diaspora's Current Situation“, *Israel Studies*, 10(1), 2005. <<http://sino-west.org/sjtu/Is.pdf>> [Žiūrėta 2018 10 20].
34. Smith, Hazel ir Paul Stares, (sud.), *Diasporas in Conflict : Peace-Makers or Peace-Wreckers?*, New York: United Nations University Press, 2007.
35. Trottier, Julie, „A wall, water and power: the Israeli separation fence“, *Review of International Studies*, 33(1), 2007. <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/3C10BA6D5EB71F446DE0594CA2726729/S0260210507007334a.pdf/wall_water_and_power_the_israeli_separation_fence.pdf> [Žiūrėta 2018 10 13].
36. Usher, Graham, „Unmaking Palestine: On Israel, the Palestinians, and the Wall“, *Journal of Palestine Studies*, 35(1), 2005. <<http://jps.ucpress.edu/content/35/1/25.full.pdf+html>> [Žiūrėta 2018 10 10].
37. Vanagaitė, Rūta, *Mūsiškiai: [apie žydų žudynes Lietuvoje]*, Vilnius: Alma litera, 2016.
38. Waxman, Dov, *Trouble in the Tribe. The American Jewish Conflict over Israel*, Princeton / New Jersey: Princeton University Press, 2016.

39. Wilkins, Polly Pallister, „The Separation Wall: A Symbol of Power and a Site of Resistance?“, *Antipode*, 43(5), 2011.
<<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1467-8330.2010.00859.x>> [Žiūrėta 2018 10 17].

Šaltinių sąrašas

1. Bendikaitės, Eglės publikacijos. <<http://www.istorija.lt/struktura/mokslo-skyriai/xx-amziaus-istorijos-skyrius/egle-bendikaite/>> [Žiūrėta 2018 10 19].
2. B'Tselem, *Freedom Of Movement*, 2017 11 11.
<https://www.btselem.org/freedom_of_movement> [Žiūrėta 2019 04 27].
3. B'Tselem, *The Separation Barrier*, 2017 11 11.
<https://www.btselem.org/separation_barrier> [Žiūrėta 2019 04 27].
4. B'Tselem, *Settlements*, 2017 11 11. <<https://www.btselem.org/settlements>> [Žiūrėta 2019 04 30].
5. Cohen, Steven M., „American Jews and Israel: still attached but more divided“, *The Conversation*, 2015 05 16. <<https://theconversation.com/american-jews-and-israel-still-attached-but-more-divided-38560>> [Žiūrėta 2019 05 07].
6. Friedman, Isaiah, *Palestine: A Twice Promised Land? The British, the Arabs & Zionism 1915-1920*, 2002. <<https://www.meforum.org/1432/palestine-a-twice-promised-land>> [Žiūrėta 2019 03 31].
7. JTO Generalinės Asamblėjos rezoliucija, 1947 11 29.
<<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/7F0AF2BD897689B785256C330061D253>> [Žiūrėta 2018 10 08].
8. JTO informacija, 2003. <<https://www.un.org/Depts/dpi/palestine/>> [Žiūrėta 2019 03 31].
9. Knesetas, *Basic Law: Israel as the Nation-State of the Jewish People*, 2018 07 19.
<<https://knesset.gov.il/laws/special/eng/BasicLawNationState.pdf>> [Žiūrėta 2019 04 28].
10. Lempertienės, Larisos publikacijos. <https://virtualibiblioteka.vu.lt/prim-explore/search?query=any,contains,larisa%20lempertien%C4%97&tab=default_tab&search_scope=VU_IG_ALL&vid=VU&lang=lt_LT&offset=0> [Žiūrėta 2018 10 19].
11. Lietuvos statistikos departamentas, „Trečiųjų šalių piliečiams išduoti leidimai gyventi Lietuvoje“, 2016. <<https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>> [Žiūrėta 2019 03 18].
12. Lietuvos statistikos departamentas, „Gyventojų pagal tautybę dalis, palyginti su bendru nuolatinių gyventojų skaičiumi“, 2018. <<https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>> [Žiūrėta 2019 03 18].

13. Moment, *The Growing Gap Between Israel And American Jews*, 2018 08 21.
<<https://www.momentmag.com/growing-gap-israel-american-jews/>> [Žiūrėta 2019 05 07].
14. Morkevičius, Vaidas, *Kompiuterizuota kokybinių duomenų analizė su NVivo ir Text Analysis Suite*, 2008.
<http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvivo_II_2_7.html> [Žiūrėta 2018 03 30].
15. Peace Now, *Settlement Watch*, 2019. <<http://peacenow.org.il/en/settlements-watch/settlements-data/population>> [Žiūrėta 2019 04 30].
16. Pew Research Center, *American and Israeli Jews: Twin Portraits From Pew Research Center Surveys*, 2017 01 24. <<https://www.pewforum.org/essay/american-and-israeli-jews-twin-portraits-from-pew-research-center-surveys/>> [Žiūrėta 2019 05 07].
17. Staliūno, Dariaus publikacijos. <<http://www.istorija.lt/struktura/mokslo-skyriai/xix-amziaus-istorijos-skyrius/darius-staliunas>> [Žiūrėta 2018 10 19].
18. Šiaučiūnaitės-Verbickienės, Jurgitos publikacijos.
<<http://www.if.vu.lt/struktura/katedros/istorijos-teorijos-ir-kulturos-istorijos/79-lt/struktura/katedros/istorijos-teorijos-ir-kulturos-istorijos/itki-katedros-darbuotojai/425-doc-dr-jurgita-verbickiene>> [Žiūrėta 2018 10 19].
19. The Government of the State of Israel and the Palestine Liberation Organization, *Israeli-Palestinian Interim Agreement on the West Bank and the Gaza Strip*, 1995.
<https://ecf.org.il/media_items/624> [Žiūrėta 2019 04 30].
20. Waxman, Dov, „As Israel turns 70, many young American Jews turn away“, *The Conversation*, 2018 05 03. <<http://theconversation.com/as-israel-turns-70-many-young-american-jews-turn-away-95271>> [Žiūrėta 2019 05 07].

Summary

The Israeli - Palestinian conflict is one of the world's longest running and most controversial conflicts. Both sides of this confrontation by maintaining a small piece of true are spreading different narratives about this conflict. Because of modern technology, easier communication and synchronization of different cultures international arena is reconstructing one more important player – conflict diasporas. This raises the idea, that narratives created by diasporas are no less significant objects of analysis. According to Aviad Rubin and Ofir D. Rubin, diaspora is understood as a part of the nation living out of its historical homeland.⁴⁹ Hence, mostly two nations - Jews and Palestinians - are recognizing these territories as their homeland and composing this conflict diasporas.

Scholars across the world have been analyzing the Israeli – Palestinian conflict as well as diasporas involvement in it. In Lithuania, however, this topic is still lack for interesting and relevant findings. According to Statistics Lithuania, based on given permissions to citizens from third countries to live in Lithuania in 2016, here are minimal numbers of Palestinians.⁵⁰ In this case, lack of studies of Palestinian diaspora narratives is justified. Therefore, this paper attempts to analyses namely Jewish diaspora, who is having a long historical experience in Lithuania and regarding 2018 information, is the fifth largest population living in Lithuania.⁵¹

It is noted, that after Israel establishment in 1948, Jewish diaspora has experienced the fundamental shift of its interests. In these days, transnational relationship between diaspora, its historical homeland and its host country is giving an opportunity for diaspora to have a unique position about the Israel – Palestine conflict and break a long existing taboo to criticize Israel policies and the whole conflict as well.⁵² Nowadays, younger part of Jewish diaspora, especially in USA, is questioning various aspects of the Israel – Palestine conflict on the contrary to their parents or grandparents. It is important to analyze this global phenomenon in Lithuanian case, because only then it is possible to discuss the future role of diaspora in this particular confrontation.

The main focus of this paper is to analyze the narratives by Lithuanian Jews Diaspora about the Israel – Palestine conflict. To reach the answer, paper includes theoretical framework by Hazel Smith and Paul Stares about diasporas involvement in international conflicts as well as studies by Neil Howe and William Strauss about generational differences. The main tool of this research is semi-structured interview from Lithuanian Jews. In February - March 2019 was completed 22 semi-

⁴⁹ Aviad Rubin ir Ofir D. Rubin.

⁵⁰ Lietuvos statistikos departamentas, „Trečiųjų šalių piliečiams išduoti leidimai gyventi Lietuvoje“.

⁵¹ Lietuvos statistikos departamentas, „Gyventojų pagal tautybę dalis, palyginti su bendru nuolatinių gyventojų skaičiumi“.

⁵² Waxman, *Trouble in the Tribe. The American Jewish Conflict over Israel*.

structured interviews from X, Y, Baby Boom and Silent generations in order to find out the narratives about the Israel – Palestine conflict by different Jewish generations. Collected data was analyzed by content analyses method or to be exact - categorization of similar content segments.

Considering the results, all subjects of this research had basic knowledge about the Israel – Palestine conflict, its causes and solutions as well as the understanding about Jewish diaspora identity. However, regarding more specific issues like settlements' phenomenon, West Bank and Gaza, USA involvement and related laws, Lithuanian Jews diaspora were more fragmented. By the way, not all of research participants were able to answer more difficult and conflict enabling questions. Lithuanian case analyses confirmed global Jewish diaspora phenomenon about more critical younger Jewish generations position regarding Israel policies and the whole Israel – Palestine conflict. Paper concludes, that younger part of Lithuanian Jews diaspora is more critical about this confrontation causes, settlements expansion, Israel's actions in West Bank territory and USA decisions regarding Jerusalem. In other words, younger Jewish diaspora, mostly represented by Y and X generations, in this confrontation is seeing more problematic and both sides incriminating situations. However, X generation was intermediate generation, because in some cases it agreed with youngers, in others - with elders. Needless to say, that between those, who supported critical narratives, were several represented by Baby Boom generation. These individual cases provide possible path for future research to analyze not only Jewish diaspora narratives, but also its involvement in the Israel - Palestine conflict by adding socio-demographic theoretical assumptions explaining subjects' inter logic. Also, in this confrontation perspective it is relevant to analyze Palestinian diaspora as well.

Priedai

Priedas Nr.1 Anonimizuotas tyrimo dalyvių sąrašas

Informanto Nr.	Lytis	Amžius	Priklausymas kartai	Gyvenamoji vieta	Profesija
I1	Moteris	32	Tūkstantmečio karta (Y karta)	Vilnius	Komunikacijos specialistė
I2	Vyras	41	13-oji karta (X karta)	Vilnius	Įmonės vykdomasis direktorius
I3	Vyras	69	Kūdikių bumo karta	Vilnius	Gimnazijos direktorius
I4	Vyras	71	Kūdikių bumo karta	Vilnius	Pensininkas visuomenininkas
I5	Vyras	24	Tūkstantmečio karta (Y karta)	Vilnius	Studentas
I6	Moteris	41	13-oji karta (X karta)	Vilnius	Vertėja
I7	Moteris	32	Tūkstantmečio karta (Y karta)	Vilnius	Projektų koordinatore
I8	Vyras	71	Kūdikių bumo karta	Vilnius	Menininkas
I9	Moteris	26	Tūkstantmečio karta (Y karta)	Vilnius	Kampanijų vadovė
I10	Moteris	46	13-oji karta (X karta)	Vilnius	Socialinė darbuotoja
I11	Vyras	38	13-oji karta (X karta)	Druskininkai	Projektų vadovas
I12	Vyras	71	Kūdikių bumo karta	Vilnius	Muziejininkas
I13	Vyras	28	Tūkstantmečio karta (Y karta)	Vilnius	Doktorantas
I14	Moteris	56	13-oji karta (X karta)	Vilnius	Bibliotekos X skyriaus vadovė
I15	Moteris	55	13-oji karta (X karta)	Vilnius	Gidė – vertėja
I16	Moteris	37	13-oji karta (X karta)	Vilnius	Samdoma NVO konsultantė
I17	Vyras	78	Tylioji karta	Vilnius	Inžinierius – statybininkas
I18	Vyras	72	Kūdikių bumo karta	Vilnis	Gidas
I19	Vyras	39	13-oji karta (X karta)	Vilnis	Gidas
I20	Vyras	37	13-oji karta (X karta)	Vilnius	Vykduojantis direktorius
I21	Moteris	18	Tūkstantmečio karta (Y karta)	Vilnius	Moksleivė
I22	Moteris	16	Tūkstantmečio karta (Y karta)	Vilnius	Moksleivė

Priedas Nr. 2 Interviu klausimynas

Svarbu pabrėžti, jog šis klausimynas nėra identiškas kiekvienam tyrime dalyvavusiam informantui. Individualaus interviu metu užduotų klausimų eiliškumą, pastabas bei patikslinimus lėmė pašnekovų išsakytos mintys. Vis dėlto, visų interviu metu buvo laikomasi teminių šio klausimyno gairių.

Išvadiniai klausimai

1. Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?
2. Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?
3. Ką jums reiškia Izraelis?
4. Ar Jums teko bendrauti su Izraelyje gyvenančiais žydais ir palestiniečiais?

Tapatinimasis su konfliktu

1. Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?
2. Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?
3. Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?
4. Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus konflikto sprendimus?
5. Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?
6. Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?
7. Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

Konflikto aktualijos

1. Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?
2. Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?
3. Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?
4. Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?
5. Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?
6. Kokia jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?
7. Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

Uždaromasis klausimas

1. Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

Priedas Nr. 3 Interviu transkribavimo bei informantų anonimizavimo taisyklės

Šiame tyrime naudotas garso įrašų transkribavimo metodas, kuomet buvo užrašomos 22 atliktų interviu transkripcijos. Paminėtina, jog transkripcijose buvo praleidžiami bereikšmiai garsai, nepilnai ištarti ar nutraukti žodžiai, taip pat ištaisytos grubios stiliaus klaidos. Svarbu pabrėžti, jog šiose transkripcijose atsižvelgta ne tik į kalbines prasmes, bet ir į informantų kalbėjimo pauzes, emocijas ar kūno kalbą. Vis dėlto, atsižvelgiant į ribotus tyrimo kaštus susidurta ir su minimaliu informacijos praradimu, kuomet pilna lingvistinė transkripcija nėra baigtinai papildyta detalesne nežodine informacija. Praleista, t. y. nuo tyrimo tematikos pernelyg nukrypstanti informacija transkripcijose buvo žymima – [...]. Informanto minčiai suprasti reikalinga (praleista ar nutylėta) informacija žymima – [įprastu šriftu]. Nežodinė informacija ar tyrimo autorės komentarai žymimi – [*pasviru šriftu*]. Užtikrinant tyrimo etiką ir dalyvių anonimiškumą, redaguojant interviu transkripcijas pašalinta kalbėtojus identifikuojanti informacija pavadinimus ar asmeninę informaciją žymint „X“.

Priedas Nr. 4 Interviu transkripcijos

Informantas Nr. 1 (toliau – I1): komunikacijos specialistė, 32 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2018 02 04

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I1: 32 metai, komunikacijos specialistė.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I1: Vau. Reikia pagalvoti. Taip niekad niekas tiesiai neklausė. Man tai reiškia būti didelės, vieningos, vieningos truputėli su žvaigždute, labai ilgas tradicijas ir galias šaknis turinčios bendruomenės dalimi. Ir ne tik bendruomenės, bet ir sakyčiau tos civilizacijos. Vis tik judaizmas, žydų tradicinė kultūra tikra mano manymo davė ištakas šitai europietišškai judėjo-krikščioniškai civilizacijai. Tai reiškia būti viso šito dalimi. Ir taip pat man tai reiškia didelę sąsają su Izraeliu, kaip istorine tautos tėvyne ir tokia realizuota svajonių šalimi. Nes diasporoje žydams ne buvo lengva, žinoma buvo geresnių vietų gyventi, buvo blogesnių vietų gyventi. Bet vis tik didelę dalį tos žydų istorijos diasporoje pažymi nemalonūs įvykiai, ar tai būtų pogromai, ar tiesiog diskriminacija, ar galų gale holokaustas. Aš labai džiaugiuosi, kad egzistuoja šiandien Izraelis. Kaip ir Izraelio himne sakoma išsipildžiusi 2 tūkst. metų viltis būti laisvais savo šalyje. Pagaliau iš tiesų galima gyventi ne diasporoje. Galima pasirinkti gyventi žydų valstybėje.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I1: Nežinau, ar dar pildyti. Tokia įgyvendinta sionistinė svajonė ir galimybė patiems prisidėti prie jos tolesnio kūrimo ir tobulinimo.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I1: Na, iš tiesų žinau nemažai, nes daug domėjausi tuo. Teko man studijuoti metus Izraelyje. Ta Izraelio žemė perėjo per daug rankų nuo tada kai žydai buvo visiškai ištremti pirmaisiais mūsų eros amžiais, kai buvo ištremti iš Jeruzalės ir kitų miestų romėnų. Nuo tada Izraelio žemė atiteko įvairioms rankoms, įvairiems užkariautojams ir iš paskutiniųjų tai buvo Osmanų imperija. Ir nuo [19]19/18/20 čia kaip skaičiuosi buvo kontroliuojama britų kaip mandatinė Palestinos teritorija. Galima sakyti, kad XX a. pr. prasidėjo tie konfliktai. Iš tiesų ko dar svarbaus nepamėčiau, kad XIX a. pab. nuo 1882 m. prasidėjo Europos žydų, o vėliau ir kitų kraštų žydų imigracija į Izraelio žemę. Grįžimas. Tas laikotarpis taip pat yra ir politinio sionizmo gimimas, kurio tėvu laikomas Teodoras Herzlis. Yra ir daug kitų aktyvių sionizmą propagavusių, rašiusių kūrinių, pačių imigravusių į Izraelį asmenybių, bet Teodoras Herzlis suformavo tą konkrečią politinę žinutę ir taip pat subūrė nemažai šalininkų. [...] Taip prasidėjo pirmosios imigracijos bangos. [...] Iš viso buvo 5 tokios legalios bangos. [...] Bet jau tada pradėjo ryškėti konfliktas su vietos arabais. Visų pirma, 1917 metais britai paskelbė Balfūro deklaraciją. [...] Britai žaidė nešvarų žaidimą. Jie tuo pačiu žadėjo remti ir arabų nacionalines aspiracijas. [...] Iš abiejų pusių [žydų ir palestiniečių] buvo daug smurto ir galiausiai britai norėdami daugiau ramybės regione ir prašomi arabų pradėjo riboti žydų migraciją į šitą regioną. Tada buvo pradėta vykdyti nelegali žydų migracija į Izraelį. Galiausiai dalis būsimo Izraelio žydų sukilo prieš tai, labai kovo prieš britų valdžią. [...] Galiausiai britai suprato, kad jie tikrai nesusitvarkys tame regione ir [19]47 metais jie kreipėsi į Jungtines Tautas, kad būtų priimtas sprendimas, ką daryti su Palestina. Šito termino nemėgstu, nes jis yra duotas romėnų. Aš visą laiką sakau Izraelio žemė [apie Palestinos teritoriją]. Didžioji dalis valstybių nubalsavo už tai, kad būtų padalinta ta teritorija į dvi dalis. Viena dalis žydų valstybei, kita dalis arabų valstybei. Nors ta žydų valstybei skirta dalis nebuvo labai didelė, ten didelę dalį sudarė dykumos, žydai tą pasiūlymą priėmė, o arabai jį griežtai atėmė. Kai tik britai paliko Izraelio žemę, prasidėjo Nepriklausomybės karas. Paskelbus [nepriklausomybę], jau kitą rytą Izraelį užpuolė kelių kaimyninių šalių kariuomenės. [...] Karas tęsėsi ilgai, iki [19]49 metų, buvo daug aukų. Na čia kaip ko paklausi, natūralu, kad dalis vietos arabų Izraelio žydams laimint pradėjo trauktis iš tų teritorijų. Galimai daliai buvo pasiūlyta išvykti, [jie] buvo ištremti. Galimai. Iš tiesų kaip ko paklausi. Gali sulaukti skirtingų atsakymų. Bet kuriuo atveju, tai tokia duoklė

karui. Taip, tas kuris laimi – labiau įsitvirtina, tas kuris pralaimi – jis yra skatinamas išvykti. [...] Izraelis nebuvo dar labai stiprus ir tikrai yra toks didelis stebuklas kaip jis nugalėjo, išsilaikė. Kaip kažkas yra pasakę jiems nebuvo kur trauktis. Toks vienintelis gal šansas pasitaiko per tūkstantmetį sukurti savo valstybę. [...] Kai kurie kaimyninių šalių lyderiai patys skatino arabus trumpam pasitraukti, nes jie tikėjosi, kad per kelias dienas atsiimsim tas žemes ir galėsit sėkmingai grįžti. Daugelis pasitraukė į tą pačią Jordaniją, kur yra didelė palestiniečių populiacija, ir niekada nebegrižo. Nes natūralu, kad Izraeliui laimėjus jų nebeįsileido. Dar buvo [19]67 metų karas, kuris viską pakeitė. Iš pradžių Jordanija okupavo Rytų Jeruzalę ir tą vadinamą Vakarų Krantą ir jis buvo iki [19]67-ųjų Jordanijos sudėtyje. O tada vyko pergalingas Šešių dienų karas, kai buvo atsiimta ir suvienyta Jeruzalė. Tai buvo labai svarbus įvykis pakėlęs Izraelio tautos savimonę. Visi šventė. [...] Tiems arabų kilmės palestiniečiams, kurie atsidūrė Izraelio teritorijoje, nuo [19]48 metu buvo suteikta Izraelio pilietybė. [...] Tie palestiniečiai, kurie liko Vakarų Krante, va jų toks truputėli sudėtingesnis likimas, nes jie taip kaip ir čia, kaip ir ten. Jie iš pradžių buvo Jordanijos piliečiai, o dabar kaip ir *niekieno* piliečiai. Jie turi ten savo pasus, bet labai silpnos vertės ir taip toliau. Na toliau buvo daug taikos derybų. [...] Garsieji Oslo akordai. [...] Nelengva būti tuo taikos šaukliu. [...] Pastaruoju metu Izraelio vyriausybė yra *sudešinėjusi*. [...] Dabar jau kelias kadencijas iš eilės yra Netanyahu su savo dešiniųjų vyriausybe. Ir dabar jau labai griežtai pasisakoma, kad Jeruzalė yra suvienyta ir nedaloma Izraelio valstybės sostinė. Ir aš nematau, kad kada nors dar bus siūloma ją padalinti. Juo labiau, kad ir ambasados keliasi po truputi.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

II: Aš nevadinčiau Palestina, nes vis tik nėra dar tokios valstybės oficialiai pripažįstamos, aš sakyčiau palestiniečių konfliktas. Nevartoju to termino, nes tai yra romėnų primestas terminas. O šiandienai man implikuoja, kad yra kažkoks autonomiškas teritorinis darinys, ale kaip valstybė, nors tai yra Palestinos autonomija Vakarų Krante. Kaip sužinau naujienas? Pagrinde skaitau Izraelio naujienų portalus, seku tris portalus *Facebook'e*, kartais dar pasiskaitau ir kažką rimtesnio, ten pavyzdžiui yra Izraelio demokratijos institutas. [...] Aišku ir iš tarptautinės žiniasklaidos, tai būtų *CNN*, *BBS*. Kartais ir lietuviškoje spaudoje kažką perskaitau, bet vertinu taip labai atsargiai. Vis tik aš esu linkusi labiau pasitikėti gerais tarptautiniais šaltiniais. [...] Galima pastebėti, kad pačiame Izraelyje tie vienodi dalykai yra vertinami skirtingai. [...] Kairieji, dešinieji Izraelyje yra įvardijami ne tiek pagal jų ten ekonominę, socialinę orientaciją, o būtent pagal požiūrį į konfliktą. Dešinieji yra tie, kurie labiau nacionalistai, o kairieji yra labiau už taiką. Taip jau seniai yra. [...]

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

II: Aš manau, kad viena iš esminių priežasčių yra teritorinė. Ta pati teritorija į kurią pretenduoja bent dvi tautos, o jeigu kalbėti apie judėjimus, tai ten gali būti ir daugiau, ypač palestiniečių pusėje. Nes gi žinot *Hamas* nori sunaikinti Izraelį, *Fatah* kooperuoja, ačiū Dievui, šiuo metu. Jeigu nekooperuotų, pavyzdžiui, saugumo atžvilgiu, tai būtų na labai sudėtinga situacija kaip kad Intifadų laikotarpiu, tikiuosi, kad tai nepasikartos. Teritorinė priežastis yra labai svarbi, nes aš suprantu palestiniečių norą turėti savo valstybę. Aš esu ne prieš. Aš geriau norėčiau matyti dvi valstybės negu vieną bendrą, nes kas atsitiktų su ta išsvajota žydų valstybe, jeigu dabar prijungti visą Gazą ir prijungti visą Vakarų Krantą. Labai pasikeistų demografinis balansas. Tuo pačiu aš suprantu, kad yra labai daug tų neišsprendžiamų kliūčių, nu ne tai, kad neišsprendžiamų, bet sunkiai išsprendžiamų, dėl kurių reikia labai norėti derėtis abiem pusėms ir eiti į kompromisus. Viena labai didelė problema be Jeruzalės yra pabėgėlių problema. Nežinau tikslių skaičių, bet yra nemažai žmonių atsidūrusių už Izraelio ribų sukūrus Izraelio valstybę, ten kaimyninėse šalyse. Ir dauguma jų nebuvo iki galo integruoti. Kai kurie dar netgi gyvena pabėgėlių stovyklose tose arabų šalyse. Ir jie dabar jau turi vaikų ir anūkų ir jie nori visi sugrįžti. Bet tai yra nerealu. Tokia demografinė našta tikrai nedidelei valstybei, kuri tris kartus mažesnė už Izraelį. Taip pat yra sienų klausimas, saugumo klausimas, kas ką kontroliuos, kaip užsitikrinti saugumą. Pamokantis pavyzdys Izraeliui. 2005 metais Izraelis pasitraukė iš Gazos ruožo, kur turėjo kontrolę kaip Vakarų Krante, tada vyko rinkimai, kitais metais *Hamas* visiškai išvijo *Fatah* iš to Gazos ruožo ir tiesiog jėga perėmė kontrolę ir dabar ten tikrai yra viena iš blogiausių vietų gimti pasaulyje. Tai vėlgi, kokia yra garantija, kad Izraeliui atidavus tas teritorijas jų saviškai, kad tai irgi

nebus tiksinti bomba šalia prie Izraelio sienos. Kaip tą susitarti? Na po to tokios smulkesnės problemos ten vandens padalijimas ir taip toliau. Manau, kad iš abiejų pusių trūksta tokio geranoriškumo. Tarkim kalbėti apie Izraelio arabus ir Izraelio žydus, tai tie santykiai nėra blogi. Izraelio arabai yra nebloggeriai integruoti. Nu gal ten yra kokių kaimų tolimiau, visko pasitaiko. Bet visgi jeigu būna teroristinių išpuolių, tai dažniau būna iš Palestinos pusės ir mažiau iš Izraelio arabų, kurie turi pilietybę. Man atrodo tikrai jie yra ganėtinai gerai integravęsi. Galima paminėti ir TV žvaigždžių ir politikų, ir arabas buvo aukščiausio teismo pirmininkas. [...] O su palestiniečiais, kurie yra Vakarų Krante ir Gazoje, yra sudėtingiau, nes labai trūksta to kontakto, o jeigu jis yra tai dažnai jis negatyvus, per kariuomenę. Ir natūraliai visi tie stereotipai veši kai nėra to gyvo pažinimo ir yra toks nenoras bendradarbiauti. Nepasitikėjimas, nenoras, kažkoks pyktis, kerštas.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I1: Aš palaikyčiau dviejų valstybių sprendimą, bet man atrodo visi nuo to tolsta, visos pusės. Viena vertus, Izraelis pats plečia nausėdijas, į ką aš žiūriu gana kritiškai. Bet vėlgi nesakau viską dabar išmontuot. Visa, kas yra padaryta, dabar padaryta. Jos po truputi yra plečiamos, tai aišku tai sunkina teritorijų mainus ir teritorijų pasidalijimą. Kitas dalykas, palestiniečių pusėje nėra su kuo kalbėtis. Kas realiai kalbėtų vienu balsu? Nes yra ta palestiniečių autonomija Vakarų Krante, su Abbasu, kuris yra kiek teko girdėti ir skaityti yra labai korumpuotas vienas dalykas, kitas dalykas jis tikrai senas. [...] O kas jį pakeis? Labai neaišku ir labai baisu. Tada yra *Hamas*, visiškai kitoks judėjimas, visiškai kitokie žmonės. [...] Tai net susitarus su palestiniečių autonomija, nieks negarantuoja, kad pavyks susitarti ir su *Hamas*. Kokie jie dabar yra ir ką jie deklaruoja, kad nori visiškai sunaikinti Izraelį, naudojasi teroro metodais, nu tai akivaizdu, kad Izraelis su jais kol kas ir nesitars. Jie turi iš esmės pasikeisti. Aš kartais girdžiu kalbant ir apie vienos valstybės sprendimą. Tas gali įvykti mažiausiai dviem būdais. Tai vienas būdas yra aneksuoti C zoną ir suteikti ten gyvenantiems arabams Izraelio pilietybę arba bent jau galimybę gauti pilietybę. Nežinau, ką daryti su A ir B [zonomis]. kažkas ten kalbėjo, kad autonomija liktu. Arba aneksuoti viską ir nesuteikti pilietybės. Na, bet aš tikiuosi, kad tai neįvyks. Na šitas būdas tikrai ne demokratiškas. Bet ir pilietybės [suteikimas] man asmeniškai nepatinka, nes visiškai pasikeistų Izraelio demografinė situacija. Jeigu norim, kad tai būtų žydų valstybė, tai tos vienos valstybės sprendimas man visiškai ne prie širdies. Nežinau, kažkas ten kalba apie konfederaciją. Gal kada nors. Kolkas tai manau nebus jokio sprendimo.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I1: Aš tai labai džiaugiuosi. Nors nesu Donaldo Trumpo gerbėja. Šiaip esu linkusi siekti kompromisų konflikto atžvilgiu, bet vis tik ne dėl Jeruzalės ir ne dėl pabėgėlių. Jeigu yra tos Rytų Jeruzalės gyvenvietės, kurios jau tikrai yra grynai arabų gyvenamos, ne senamiestis, [...] tai šitas [teritorijas] būtų galima atiduoti. Tikrai, kad tada ta valstybės siena būtų per pačią Jeruzalę ir labai labai arti tokių strateginių vietų. [...] Tikiuosi, kad daugiau ambasadų paseks tuo.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I1: Iš pradžių kai aš išgirdau apie šitą įstatymą ir peržvelgiau jo turinį, jis man atrodė visai ne piktybinis, toks natūralus. Na iš tiesų Izraelis yra žydų valstybė. Jis buvo kurtas kaip Izraelio valstybė. [...] Natūralu, kad tai buvo kuriama ne musulmonų valstybė, ne eskimų, o žydų. Aš noriu, kad taip ir liktų. Bet esu girdėjusi komentary, kad tas įstatymas galėtų būti panaudojamas kažkokiai ne žydų diskriminacijai. Tikiuosi, kad taip nebus ir tam žinoma nepritarčiau. Jeigu tai yra kaip simbolinė reikšmė, tai man viskas tinka. Bet jeigu atsirastų kažkokie priedai, kurie nesuteikia lygių galimybių tai [tada nesutinku].

R.M.: Šiek tiek užsiminėte apie naujakurių politiką. Galbūt galėtumėte išplėsti savo nuomonę?

I1: O ką turit omenyje apie politiką? Kaip valstybės ar pačių naujakurių?

R.M.: Pačių naujakurių ir kaip tai siejasi su valstybės politika.

I1: Valstybė sudaro palankesnes sąlygas ten gyvenantiems. Ten yra mažesni mokesčiai. [...] Nežinau, aš nepritariu [nausėdijų] plėtrai. Nesiūlau griauti su viskuo, bet tikrai norint derėtis, siekiant dviejų valstybių sprendimo, aš manau reikėtų sustabdyti tą nausėdijų plėtrą. Jeigu vis tik galvojant apie vienos valstybės sprendimą, nežinau, *go ahead*. Kiek teko man susidurti, tai tų naujakurių yra labai

įvairių. Yra religiniai, modernūs ortodoksai, kurie teigia, kad čia Izraelio žemė pagal bibliją visa duota žydų tautai. Kai kurie būna net aršūs. Bet tikrai yra ekonominių naujakurių, kurie keliai tiesiog dėl geresnių gyvenimo sąlygų, nes gali įsigyti didesnę būstą už tą pačią kainą. Mažiau mokesčių turbūt. Nežinau tiksliai tų lengvatų. Tai tokia dviprasmiška situacija. Kažkaip norėtusi, kad vis dėlto paaškėtų, kur link Izraelis eina ir kokie planai tai ne tolimai ateičiai.

R.M.: Ar tai turėtų būti pačių naujakurių, ar bendrai valstybės sprendimas?

I1: Ne, neturi būti tokia savivalė. Retkarčiais būna, kad jie [naujakuriai] įkuria kokį nors *outpost* 'q, nedidelę nausėdiją, bet paprastai valstybė nugriauta, nu kartais legalizuoja, kartais nugriauna, ten įvairia būna. Žinoma turėtų ateiti pirma iš valstybės kažkoks leidimas, neturėtų būti savivalė žmonių. Kitom temom labai domėjausi, šita man tokia keista.

R.M.: Kodėl?

I1: Gal aš pati taip šiek tiek dviprasmiškai jaučiuosi. Kad viena vertus kaip ir palaikau, nu kita vertus tai neturėtų būti toks jau metas, kad dabar jau būtinai viską reikia perimti sau. Kita vertus yra labai jautrių vietų ir istorijų. [...] Izraelio piliečiams kaip ir teisiškai negalima įvažiuoti į visą Vakarų Krantą. [...]

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I1: Ne, aš nepritariu tokiam teiginiui, tokiai formuluotei, nes iš tiesų Vakarų krantas yra padalintas į tris zonas ir tie miestai ir jų aplinkiniai regionai, kur yra palestiniečių populiacija, yra A ir B zonos, kur yra palestiniečių kontrolė. [...] Tai vis tik didelė dalis [Vakarų Kranto teritorijos] yra palestiniečių savivaldoje. O dėl nausėdijų aš nevadinčiau to okupacija. Man tas žodis yra truputi toks per stiprus. Vat angliškai man teko girdėti tokį terminą *holding territories, administrating*. Kad Izraelis tą kontrolę prižiūri. Bet daug dalykų visgi yra leistina po Oslo akordų A ir B bent jau zonose. Dar noriu pasakyti, nors negyvenau iki [19]67 metų, neskaičiau tų laikraščių, bet šiaip kiek teko va dabar girdėti niekas nekaltina Jordanijos Rytų Jeruzalės okupacija. Nors tikrai [19]48 metais Jordanija okupavo Rytų Jeruzalę ir Vakarų Krantą, įtraukė į savo sudėtį ir kažkaip viskas buvo gerai. Nes maždaug ai ir čia arabai ir čia arabai. Dabar neteka man girdėti, Jordanija okupavo, kažkokią žalą, kad atlyginti. Nežinau, ką nors. O kai Izraelis iš Jordanijos atsiėmė, tai dabar jau okupavo. Tai ką reiškia okupacija? Kam tai priklausė? Nes palestiniečių valstybės niekada nebuvo. Buvo Osmanų imperija. Buvo visokie valdovai. Iš ko okupavo? Nu va čia toks klausimas.

R.M.: O kokį terminą tuomet naudotumėte?

I1: Administravimas gal? Nes nu Gazoje ten nebėra izraeliečių nei vieno. Nu bet negalvojau apie tą terminą. Taip spontaniškai sakau.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I1: Dar norėjau pasakyti į aną klausimą, kad administravimas, gal tokia priežiūra iki tolesnio sprendimo, ką daryti su ta teritorija, nes faktas, kad tai nesitęs amžinai. Nu aš tikiuosi, į kažkurią pusę turėtų pajudėti tikrai. Tikrai dabar visiems negerai taip, kaip dabar yra. O dėl tos apsauginės sienos, barjero, kaip bepavadinsi [...] aš manau, kad to tikrai reikėjo. Ji nebuvo pastatyta iš gero gyvenimo, ta prasme, nežinau, kada ta statyba prasidėjo, 2002 metais beroc, tai buvo antrosios Intifados, labai kruvinos, labai žiaurios Intifados metu, kai prieš Izraelį, prieš žydus tos teroro atakos buvo vykdomos ir prieš civilius. [...] Turiu draugų, kurie man pasakojo. Važiuoji į mokyklą ir sprogsta šalia esantis autobusas. Ir kaip tau kitą rytą eiti, sėsti [į autobusą], kokia trauma. Vis tiek tai tikrai atsiliepia. [...]

R.M.: O šiandien, kai situacija yra pasikeitusi [nutraukia]?

I1: Nu pasikeitusi tai kol kas, laikinai. Aš tai kažkaip nesu labai optimistė. Nežinau. [...] Tu žinai, kad negali atsilapoti visad duris ir nugriauti visas sienas, nes rizikuoji savo pažeidžiamų visuomenės grupių gyvybe.

R.M.: Oficialiai skelbiama, kad ši siena nėra baigta statyti. Ar turėtų ji būti užbaigta?

I1: Tai gal ne jeigu nėra reikalo. Aš kažkaip pasitikiu Izraelio saugumo pajėgomis ar vyriausybe, kaip jie įvertins grėsmes. Jei būtų poreikis, tai tikrai užbaigtų. Yra tų pavojaingesnių zonų, yra mažiau pavojingų.

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I1: Kol konfliktas neišspręstas, tai yra būtina. Bet žinoma tikrai svarbu yra paisyti humanitarinių, etninių normų. Kaip sakant humaniškai, profesionaliai elgtis su tais žmonėmis. Pagal galimybes kažkaip operatyviai. Bet tai yra reikalinga. Negaliu pasakyti dėl skaičiaus, dėl vietų, nesu įsigilinsi. Gal jų per daug, gal jų per mažai. Bet tai yra geras saugumo užtikrinimas.

R.M.: Kaip vertina Izraelio ginkluotųjų pajėgų ir palestiniečių dažniausiai protestų metų vykstančius susidūrimus, kurie dažnai baigiasi ir mirtimi?

I1: Kad pastaruoju metu nelabai tokių būna. Čia gal su Gaza pastaruoju metu daugiau.

R.M.: Buvo minint 70-ąsias Katastrofos metines [nutraukia].

I1: Turit omeny Izraelio nepriklausomybės dienos [juokiasi]. Nu čia labai abstraktu. Gal reiktų imti atskirtus atvejus. Ką aš galiu pasakyti. Jeigu yra protestuojama tikrai taikiai, bet dažniausiai nebūna protestuojama taikiai. Be to, man atrodo Vakarų Krante yra įstatymas, kuris draudžia protestuoti didelei grupei žmonių. Su Gaza aš girdėjau apie susirėmimus pasienyje pastaruoju metu. Tikrai atsimenu, kad buvo ir Vakarų Krante, bet truputi seniau. Nežinau, gal pernai metais?

R.M.: Jūs atskirtumėt Gazą ir Vakarų Krantą?

I1: Jo, labai atskirčiau. Tai nežinau, reikia gintis manau, ginti savo piliečius. Jeigu įmanoma išvengti kulkų. Žinoma aš esu už tai. Tikrai nesakau pulti, visus šaudyti. Tuo labiau, kad Izraelis yra demokratinė valstybė. Ta savigyna natūraliai kiekvienos valstybės teisė.

R.M.: Pabaigai, kokie būtų artimiausi žingsniai sprendžiant šitą konfliktą?

I1: Ką aš siūlau? Ar kas aš manau, kad bus? Aš manau dabar jau tų derybų neįmanoma įvykdyti dėl kelių priežasčių. Viena priežastis yra ta, kaip ir sakiau tokia standartinė frazė „nėra su kuo kalbėtis“. Vos ne reikia palaukti, kas pakeis tą Abbasą. Be to, Abbasas toks slidus. Vieną sako vietiniams, kitą sako Izraeliui, trečią sako tarptautinei bendruomenei. Ir jisai, kaip jam patogiu. Labai gerai gyvena. Turi tam tikrą statusą. Jam yra gerai taip gyventi truputėli su Izraeliu pakonfliktuojant, bet vis tik turint paramą ir palaikymą. Aš nemanau, kad iš esmės jis norėtų kažką keisti. Juo labiau kaip minėjom jau amžius. [...] Reiktų pažiūrėti, kas bus. Tai yra didelė rizika aišku. Dabar nematau su kuo derėtis. Kita vertus, Izraelyje irgi nėra norinčių derėtis. Nu kaip, yra norinčių, bet ne valdžioje. Balandį bus rinkimai. [...] Atsirado naujų politinių partijų. Tikrai bus įdomu pasekti. [...]

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I1: [...] Man norėtųsi, kad apskritai į šitą konfliktą būtų labiau įsigilinama ir žiūrima objektyviau tarptautiniu lygmeniu, nes labai daug girdima emocijų, labai tendencingai žiniasklaida [konfliktą] pristato be konteksto arba specialiai palaikydama kažkurią pusę, gal netyčia. Nežinau. Tai trūksta kažkokio aiškumo informacinėje erdvėje. Ir jeigu pasiskaitai komentarus, tai kažkas pradės varyti labai ant Izraelio, o kažkas ant arabų. Tą visuomenę man norisi šviesti labiau. Ir pačioms konflikto pusėms būtų gerai įsigilinti į kitą pusę. Šiaip yra tų iniciatyvų nevyriausybinų. Yra žydų arabų dvikalbės mokyklos. Nu nėra ten jų šimtai. Bet didžiuosiuose miestuose egzistuoja. Tai manau getas kelias. Gal jis ilgiau užtrunka, bet. Ekonominiai dalykai. Ekonominis bendradarbiavimas. Dabar galima matyti, kad Izraelis vis labiau ekonomiškai pradeda bendradarbiauti su kitomis arabų šalimis. [...] Ta priklausomybė tikrai egzistuoja. Ypač Vakarų Kranto nuo Izraelio.

R.M.: Yra teorijų, kad konflikto diasporos galėtų įsijungti į derybas ir turėti įtakos.

I1: Aš nesu tikra. Teko girdėti įvairių komentarų iš diasporos žydų. Aš pavyzdžiui esu labai įsigilinsi. Bet yra tų, kurie sako „jo faina, buvau kartą ten nemokamai [Izraelyje], graži šalis, bet nenorėčiau ten gyvent, per daug karų“. Trūksta tų gilesnių žinių. [...] O dėl palestiniečių dažniausiai girdžiu skundus dėl pabėgėlių. Dažnai yra iškeliama ta problema, kad va laukia savo sugrįžimo. Bet man atrodo čia visiškai nerealų. Nežinau Lietuviai nenori dabar ten sugrįžti prie Juodosios jūros. Nu kažkaip reikia susitaikyti su tomis ribom. Jei taip keisti, galima tikrai iki Adomo ir Ievos prieiti. Didžioji dauguma žydų palaiko Izraelį. Nu gal yra žmonių, kurie ne taip įsigilinė. [...]

Informantas Nr. 2 (toliau – I2): įmonės vykdomasis direktorius, 41 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I2: Man yra 41-eri. Aš esu įmonės COO, t.y. Chief operating officer. [...] Esu projektų vadovas ir įmonės direktorius kitaip sakant. Praeitame savo gyvenime dar ir esu anti-teroristinio būrio, greitojo reagavimo būrio pėstininkas.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I2: Oho. Nu čia kaip vienam geram filme pasakė „Su didele jėga ateina ir daug atsakomybės“. Čia taip pajuokaudamas pasakysiu. Bet šiaip tai iš tikrųjų Lietuvos žydu būti istoriškai [yra] grietinėlė. Lietuva taip gavosi istoriškai visada buvo šalis, kurioje žydai gyveno palyginus saugiai, jeigu ne saugiausiai, iki Antrojo pasaulinio karo. Žydai tikėjo Lietuva. Jie galvojo, kad jie rado savo šalį po 2 tūkst. metų klajojimo. [...] Lietuva patapo centras. Visom prasmėm. Čia jūs supraskit yra ant tiek daug gyvenusių pasaulinio lygio filosofų, rabinų, aš jau nekalbu apie paprastus žmones. Čia iš tikrųjų yra palaidoti žymiai žymiai žymiai žymesni žmonės negu Šekspyras. Bet lietuviai to nežino. Ir nenori žinoti, kas blogiausia. Šiuolaikinė mūsų lietuviškoji kultūra nenori nieko žinoti. O antras dalykas ji neigia faktą, kad Lietuvoje trečdalis žmonių buvo žydai, kol jų visų neišžudė. Tai iš tikrųjų sunku pasakyti, ką man reiškia būti Lietuvos žydu. Nes iš vienos pusės, aš labai labai didžiuojuosi. Iš kitos pusės, man labai labai gaila, kad yra tiek *ignorance*, tamsumo. [...] Ant kiek dabar yra tragedija Lietuvoje su švietimu. Tai man va tas *ignorance* asocijuojasi su tuo pačiu *ignorance* kuris ir žudė. Nes kodėl žudė, todėl, kad bijojo, todėl, kad pavydėjo, todėl, kad nesuprato, todėl, kad neatėjo ir nepaklausė. [...] Būti Lietuvos žydu ir labai didelė garbė. Net Izraelyje gatvėje jeigu tavęs paklausia „iš kur tu?“, ir tu atsakai „aš esu iš Lietuvos“, tai nieks nežinos tos Lietuvos pavadinimo. Bet jeigu tu pasakysi hebrajiškai Lietuvos pavadinimą. Visi iš karto supranta. Visi sako „oho“. [...] 800 šimtus metų pragyvenu [žydų] tauta čionai. Ir dabar yra neigimas. Arba atsiminimas pasirinktinai. Atmintis pasirinktinai. [...] Mes vieni čia va vienoj šaly gyvenam [žydai ir lietuviai]. Mes čia visi šeiminingai. Mes čia sprendžiam, kas čia turi būti. Ir negali taip būti, kad čia jie sau, jie anie [kalbat apie Lietuvos žydus]. Čia lygiai taip pat per karą buvo. Nu čia tuos žydus šaudė. Okey. Tai čia okey viskas tada. [...] Man gėda, kad mano valstybė, vietoj to, kad bandytų atitaisyti [kalbant apie holokaustą], savo piliečiams padarytą klaidą. Tai yra klaida. Tai yra blogai. Ką padarysi. Tai, bet atitaisykim. Kiekvieną kartą, kai bus pastatyta gatvė, mokykla, darželis, tiltas, *you name it*. Prisuk lentelę ir pasakyk, kad šitas yra pastatytas mano tiems piliečiams atminti. Jų šventam atminimui. Va tada tu atitaisysi. Tada, kai man bus klausimas, ką tu jauti būdamas Lietuvos žydu, aš jausiu tikrai pagarbą. Dabar man [...] ir gerai, ir blogai tuo pat metu. Nes man yra tikrai didelis, labai didelis džiaugsmas būti dalimi tautos, kuri iš tikrųjų pakeitė viską, pakeitė, kultūrą, pasaulį, viską. Aš nekalbėsiu apie tuos didžiulius dalykus, va mes atnešėm pasauliui moralę, demokratiją, lygybę, įstatymą, viską. Viską. Nes iki tol žmonės medžiuose sėdėjo ir žudė kitus žmones, ir galvojo, kad tai yra gerai. [...] Man gaila, kad Lietuvos žmogus, nesvarbu, kas jis rusas, lietuvis, lenkas, žydas, totorius, karaimas nesistoja ir nesako „man netinka, aš noriu kitaip“. Tas liberalizmas nesveikas, visiškai absoliučiai nesveikas, kad ne neduok Dieve ką nors įžeisiu. [...] Aš nekalbu, kad reikia žmones žėisti, neišklausti jų nuomonės asmeninės. Bet kai yra va toks va *ignorance*, su tuo reikia kovoti.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I2: Nu kaip sakė Golda Meir, [...] „*there is not such thing as palestinian people*“. Žodis Palestina istoriškai atsirado prieš 2 tūkst. metų. Prieš 2 tūkst. metų buvo didysis žydų sukilimas prieš romėnus. Romėnai numalšino šitą sukilimą [...] ir pervadino Izraelį į Palestiną. Nuo žodžio *Plishtim*. Filistiniečiai buvo tauta, kuri dar Karaliaus Dovydo laikais gyveno prie jūros. [...] Su palestiniečiais, kurie dabar gyvena ir vadinami dabar palestiniečiais, nieko absoliučiai, net per pusę bendro nėra. [...] Tai, kad šalis buvo pavadinta Palestina nuo tos kitos tautelės, nieko su jais bendro neturi. Jie niekada neturėjo valstybės, jie niekada neturėjo savo kalbos, jie niekada neturėjo savo įstatymų, jie niekada neturėjo savo pinigų, jokios istorijos, absoliučiai nulis. Bet nebūkime *ignorant*. Tie žmonės ten gyvena. Dėl kažkokių tai pavyzdžių. Pavyzdžiui socio-ekonominių. Žmogus keliauja iš vienos vietos į kitą dėl geresnio gyvenimo, dėl duonos kąsnio. Viskas gerai. Bet jie nėra tos šalies savininkai. Jie yra tos šalies svečiai. Daugiau pasakysiu. Mūsų šventosiose knygose [parašyta], mes visada sakome,

kad Jeruzalė mums yra šventasis miestas. [...] Aš esu religingas žydas, aš laikausi įstatymo ir man yra labai labai labai svarbu, kas yra parašyta mano šventosiose knygos. 400 šimtus kartų Toroje paminėta, kad Jeruzalė yra šventa. 400 šimtus kartų. Kiek kartų Jeruzalė yra paminėta Korane? Jie irgi sako, kad jiems Jeruzalė yra labai labai svarbu ir taip toliau. Žinot kiek kartų? Nei vieno. [...] Antras dalykas archeologiniai kasinėjimai parodo, kad ten buvo mūsų miestai. Vat Toroje mes atsiverčiam ir sakom „va čia buvo miestas“. Nueikit iškaskit ir ten bus miestas. Yra miestas. Pinigai, rašytiniai dokumentai, viskas rodo, kad tai yra mūsų žemė. Mums Dievo mandato duota. Todėl kai jie sako, kad mums irgi čia kažkas kažką davė. Niekas nieko jums nedavė. [...] Ta pati Golda Meir pasakė, „Žiūrėkit, jeigu mes nustosime kariauti – mūsų nebeliks. Jie mus visus išžudys. Jeigu jie nustos kariauti – bus taika.“ Vat ir skirtumas. Aš pats esu kareivis. Aš 12 metų atitarnavęs Izraelio gynybinėse pajėgose. Net kariuomenė mūsų vadinasi gynybinės pajėgos. Mes ne puolamoji kariuomenė, mes ginamės. Suprantate? Iš visos visos konfliktas pasibaigs žinot kada? Va tos pačios Golda Meir žodžiais „kada jie savo vaikus pradės mylėti daugiau, negu jie norės nužudyti mus“. Va taip. Nes ten yra tragedija, kad su motinos pienu jų vaikai gauna neapykantą. Už ką? Kodėl? Ką mes jiems tokio padarėme? Kol kas, mes jiems duodame elektrą, kol kas duodame vandenį, maistą. Valstybės aparate, mus valdo arabai. Yra ministrai arabai. [...] Jie turi lygiai tokias pačias teises kaip ir aš. Tiksliai, jiems nereikia tarnauti kariuomenėje. Yra kvotos universitete, kad jie turi būti priimti. [...] Mokesčių jiems reikia mokėti mažiau. Tuo tarpu man, reikia ir tarnauti kariuomenėje, priminsiu trys metai, ir mokėti mokesčius, ir jei aš noriu eiti į universitetą, mokėti už universitetą. [...] Man reikia viską daryti. Man reikia žymiai žymiai sunkiau dirbti, negu jiems. Ir viskas su tuo yra gerai. Nes dar kartą. Jie yra svečiai pas mane. Ir kai sako, kad konfliktas, tai aš dar kartą sakau. Aš neimu automato ir neinu jų žudyti. [...] Aš lygiai taip pat smerkiu tuos žmones, kurie žudo kitus žmones be priežasties, nesvarbu, kokios jie tautybės būtų. [...] Aš pats asmeniškai dalyvavau keturiuose karuose. Keturiuose anti-teroristinėse operacijose po 30 dienų ir daugiau. Aš esu du kartus apdovanotas. Aš jums sakau ir jūs patikėkit manim, *bulshit*. Melas. Mes einame ginti savo žmonių, savo vaikų. Jie slepiasi už savo vaikų ir savo žmonių. Jie šaudo iš vaikų darželių, jie šaudo į mus raketomis, į mūsų civilius gyventojus. Ir staiga po to blogieji žydai. Aš jums pasakysiu kaip tai vyksta, nes aš ten buvau, aš tarnavau ir aš žinau. Iš pradžių yra telefoniniai skambučiai. Mūsų kariuomenė arabų [*pabrėžia*] kalba paskambina į kiekvieną namų telefoną ir praneša, kad tuoj bus reidas, eikite iš namų. Kai yra nustatoma, kad tame rajone yra pavyzdžiui ginklų gamykla, iš kurios daro raketas ir tos raketos skraido į mūsų vaikus. Kur mūsų vaikai daro į lovas iš baimės. Jūs žinot, kad nuo [19]67 metų yra Izraelyje įstatymas, kad kiekvienas namas turi turėti *panic room*. [...] Tai yra normalu? Mes ką čia dėl savęs juos statome? Mums patinka gal? Ar dėl to, kad į mus tūkstančiai raketų skrenda? Man netinka. Jiems paskambina telefonu. Po to, paskambina į visus mobilius telefonus. Mūsų technologijos yra tokios. Tada išmėtomi lapeliai, kur parašyta, kad matytų. Tada ant namų stogų numetamos bombos, kurios vadinasi *tuk tuk*. Jos nesprogsta. Jos nukrenta ir pradeda šokinėti ir daužytis į namo stogą, kad išgąsdintų, kad [žmonės] išeitų. Ir tik tada atskrenda mūsų lėktuvai. Ir tik tada sprogdina tą, ne visą rajoną, o sprogdina tą vietą. Žiūrėkit, vienu sakiniu, mes garbiname gyvybę, o jie mirtį. Suprantate? [...] Čia yra normali tauta? Čia yra normali kultūra? Čia bepročiai. Ligoniai absoliutūs. Ir su tais ligoniais mes gyvename. Jie turi daugiausiai teisių pas mus. Jų niekas nežudo. Nes mielasis Jordano karalius Abdullah žudė juos net nežiūrėjo. Libane juos tvarkė, net neklausia tenai, nei kas, nei kaip. Tai nereikia sakyti ar net galvoti, kad Izraelio – Palestinos konfliktas. Dar kartą kartoju, jokios Palestinos nėra. Yra Izraelio valstybė, taškas, kurioje gyvena žmonės, kurie save vadina palestiniečiais. Save vadina, bet jie tokie nėra, jie nėra finikiečiai. Jie gali tikėti *Allah'q*, jie gali kalbėti arabiškai. Viskas gerai. Jie negali žudyti. Tiesiog taškas.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I2: Aš turiu labai daug draugų, aš turiu šeimą, turiu žmoną tenai [Izraelyje]. Mano širdis tenai. Aš skaitau laikraščius, skaitau *Facebook'q*, klausau politikų. Aš nesu idiotas, idiotas tas, kuris nesidomi politika. Tai aš domiuosi, labai. Žiūriu ne tik mūsų premjero Benjamin Netanyahu kalbas, kanalą seku, esu labai didelis jo fanas. Aš esu prisijungęs prie kitų amerikietiško kanalų. Turiu draugų

Amerikoje. Aktyviai dalyvauju judaizmo gyvenime. Aš esu labai aktyvus. Ir politiškai, socialinėse medijose.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I2: Dar kartą. 9 iš 10 tų žmonių, kurie gyvena tenai [Palestinoje] yra įkaitai. 9 iš 10 yra absoliučiai visiškai normalūs žmonės. Aš gyvenu tose vadinamose teritorijose [Vakarų Krante]. Jei pažiūrėsite, visas tas konfliktas prasideda nuo [19]47 metų. [...] Žiūrėkit, jeigu aš iki [19]48 metų nuvažiuočiau tenai, aš gaučiau pasą, ant kurio būtų parašyta *Plishtim*. Nes tai yra žodis, kuris buvo naudojamas *in general*. Palestinos mandatas. [19]48 metais UN prabalsuoja, sako „žiūrėkit baigėsi karas, yra daug neteisybės padaryta, yra žemės, padalinkim ją į dvi dalis“. Žydai gavo mažiau žemių. Faktas. Dvi valstybės dviem tautoms. Ką padaro žydai? Sutinka. Ką padaro tie save vadinantys palestiniečiai, arabai? Nesutinka. Nesutikti yra gerai. Bet kitą dieną nuo Izraelio nepriklausomybės paskelbimo užpulti ir pradėti karą yra blogai. [19]48 metais kyla karas. Jie gauna į kaulus. Sunkus karas buvo. Labai daug žmonių žuvo. [...] [19]67 metais kyla Šešių dienų karas. Dievas pats asmeniškai su savo visa kareivija padėjo mums. Nes tuo pat metu mus užpuolė 6 arabų valstybės. [...] Ir visi šitie niekšai per 6 dienas gavo tokių malkų, kad iki šiol jie nesupranta kaip. Automatiškai mes išvadavome Jeruzalę nuo Jordano legionierių. Ir tarp kitko, Jordanija valdė tą teritoriją 10, 12, gal 20 metų, aš dabar nežinau, bet ilgai, kaip taip per tą laiką tie [...] jų [palestiniečių] broliai neįkūrė jiems valstybės. Bet išnaudojo tą žemę. Kaip taip palestiniečiai iki šios dienos neturi jokių teisių Egipte, Jordane, Libane. [...]. Tai čia jų broliai. Čia ne mes piktieji žydai. Grįždamas prie klausimo, mes nesame agresorius. Priežastis yra tokia, kad jie nori mus nužudyti, o mes nenorime, kad jie mus nužudytų, vienas dalykas. Antras dalykas, jie mus užpuolė ir gavo malkų. Supraskit, jūs kalbat su manim, su religingu žydu. Aš jums sakau, kad ta žemė visa priklauso man. [...] Bet aš nepradėsiu [eiti] į religinius disputus dėl pažadėtosios žemės. Aš sakau, gerai, sakykim, manykim, nors aš nesutinku, nes ta žemė man yra duota Dievo, UN prabalsavo, mes sutikom. Kodėl mus žudė? Ir vėl mažai, kas mus užstojo ir pasakė „čia negerai“. [...] Mes nesiduosim žudomi. Mus žudė tūkstančius metų. [...] Jeigu aš taip vienu žodžiu pabandyčiau pasakyti, kuris galbūt ir viską reiškia, ir galbūt nieko – neteisybė.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I2: [...] 9 žmonės iš 10 yra visiškai adekvatūs, paprasti, geri, nenorintys žudyti, kariauti. Bet yra 1, aišku be procentaliai sakau, kuris yra teroristas. Deja, ant jų kaktos nėra užrašyta. [...] O mes nežinom. Ir kenčia visi. Ir mes kenčiam. Ką jūs galvojat, kad man yra labai laba faina gyventi aptvertoje teritorijoje? Kur 24 val. per parą yra budėjimai, man reikia išlaikyti kariuomenę, man reikia išlaikyti technologijas. Vietoj to, kad aš galėčiau duoti savo sūnams. Aš galvoju, kad problema bus išsprendžiama tada, kai jie [palestiniečiai] nebus mokomi, kad mes [žydai] esame blogis ir priešai. Reikia statyti mokyklas. Mes tą ir darome. Duodame pinigų. Mūsų valstybė visais įmanomais būdais bando tai daryti. Europa tą daro. Amerika tą darė. Bet jie naudoja tuos pinigus blogam [tikslui]. Vietoj mokyklų jie stato teroro tunelius, vietoj darželių ir ligoninių jie investuoja į terorą, ir jie žudo. Ir atrodo, nu ką tas berniukas su akmeniu gali padaryti prieš tanką? Prieš tanką, tikrai nieko negali padaryti. Faktas. Bet problema yra, kad berniukas su akmeniu eina ant tilto ir meto akmenį į pravažiuojančias mašinas, kuriose važiuoja moterys 60 km/h greičiu su vaikais, kurie sėdi gale. Ir ji gauna akmenį į priekinį stiklą ir jei jis jos neužmuša, tai tada ji išsigąsta ir nuvažiuoja nuo kalno ir užmuša save, ir sudega gyva. Va čia yra problema. Jie įsiveržia į mūsų kaimus ir išžudo žmones. 3 mėn. mergaitę. Nupjauna jai galvą. Peiliu. Naktį. Įsivaizduokite. Už tai, kad ji žydaitė. [...] Kai mes kalbam, kaip tai turi pasikeisti, dar kartą, mes jų nenorim žudyti, mes jų nežudome. Mes ginamės. Kaip tai pakeisti? Švietimas ir mokykla. [...] Tie pinigai vis tiek nueina į terorą. Reikia ieškoti kitų būdų. Europiečiai bando nusipirkti tylą pinigais. [...] Visas pasaulis, išskyrus ačiū Dievui prezidentą Trumpą. Reikia nenusipirkti tylos, o iš tikrųjų dalyvauti ir padėti tiems žmonėms, kurių vyriausybė, valstybė, valdomieji aparatai juo dulkina ir nemato vargo. Jie yra ten paimti į nelaisvę. Visi tie vargšai žmonės. Vaikai. Ir mums europiečiams, kaip pataisyti visuomenei turėtų rūpėti žymiai daugiau, nei numesti kaulą ir pasakyti „fu, atsipisk“. Va čia yra kertinis akmuo. Prezidentas Trumpas tą daro. Jis bando spręsti problemą kitaip, nei mes esame pripratę. Jis sako „aš pripažinsiu“. [...] Lietuvoje yra tokių balsų, „nu tai mes čia Sausio 13-ąją gynėme, čia laisvę, tai va čia ir jie gina laisvę“. Jie jokios

laisvės negina. Jie yra laisvi. [...] Dabar ačiū Dievui prezidento Trumpo vyriausybė bando spręsti. Duok Dieve jam daug sveikatos, duok Dieve, kad jį perrinktų antrą kartą, duok Dieve, kad jis tęstų savo užsibrėžtus tikslus. [...] O mes turim nutraukti šitas nesamonės. Pinigų mėtymąsi. Iš tikrųjų žiūrėti, kaip tą problemą galima išspręsti, pradedant švietimu [...] Tie nusikaltėliai, kurie yra jų vyriausybėje, jų valstybėje, jiems ten ne vieta. Kitas dalykas, sako „va čia žydai okupantai“. Tvarkoj. Ko jūs norite? Taikos. Mūsų ministras pirmininkas pats kairuoliškiausias Ehud Barak pasiūlė jiems 93 ar 97 % ko jie reikalavo ir jie nesutiko. Mes išėjome iš Gazos ruožo. Per prievartą sūnus ir motinas išmetė iš namų, kuriuose jie gyveno 20 metų. [...] Ir dabar, kai buvo susitarimas išeikit iš Gazos bus taika. Gerai, mes išėjom iš Gazos. Ištraukėm savo šeimas. Palikome savo sinagogas, palikome metų metais įdirbtus laukus. Ką jie padarė? Sudegino viską, kas buvo likę. Ir pradėjo šaudyti mus iš tų žemių raketomis ir išrinko *Hamas*. Va čia yra demokratija jų supratimu. Tai mano mieli, aš esu profesionalus karys, aš nesu žudikas, bet aš savo ginsiu nuo visų šitų va. Ir jeigu jie pas mane ateis su taika, aš būsiu tas, kuris vysis taiką. Bet jei jie ateis su karu pas mane, pas mane Toroje yra parašyta, jei kas nors ateina tavęs nužudyti, tu jį turi nužudyti, ne gali, o turi nužudyti. Va taip va. Ir taip yra Izraelio valstybėje. Niekas nežais. Nes mes turime visas teises. Moralines, istorines ginti save ir ginti savo šeimą, ir gyventi.

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I2: Vau čia labai yra sunkus klausimas. Aš galvoju, kad šitas žemes mums davė Dievas ir mes neturime su nieko dalintis savo žeme. Įsivaizduokite, kokį sprendimą jūs palaikote, kai lenkai sako „Wilno nasze“? [...] Tai atsakyti į šitą aš tiesiog negaliu. Dar kartą, man Dievas davė tą žemę, bet aš gyvenu šitoje situacijoje, aš tikiu, kad Dievas man vis tiek grąžins. Jeigu jie nustotų mus žudyti, mes esame pasiruošę kalbėtis. Jie nenori kalbėtis. Todėl nėra tokio sprendimo. Jūs galvojate, kad yra sprendimas. Va atiduokite ir tada bus taika. Nebus taikos, jūs supraskit. Mes atidavėm Gazą ir jie tą pačią dieną pradėjo šaudymus.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I2: Nenoriu klijuoti etikečių. Nežinau, kas yra jaunesni, kas yra vyresni. Bet kaip taisyklė galvoju, kad jaunai žmonės, priklauso nuo to, kur jie gyvena, jiems mažiau viskas rūpi. Aš žiūriu į savo sūnus, jie yra absoliutūs savo šalies patriotai. [...] Niekaip negaliu komentuoti, nes labai daug kintamųjų.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I2: Ne. Izraelis nepriėmė šio įstatymo vasarą. 1948 metais ministras pirmininkas paskelbė Izraelio nepriklausomybę sakydamas, kad Izraelis yra žydų demokratinė valstybė. Dabar supraskit, yra žiauriai žiauriai daug aplinkui arabiškų valstybių. Iki šiol aš su savo izraelietišku pasu negaliu ten nuskristi. [...] Tai, kad mes turime savo valstybę, ji buvo, yra ir visąlaik bus. Kiti žmonės gali joje puikiai gyventi, prašau. [...] *Bilekiek* tautų ten gyvena ir visiems viskas yra okey. Už tai, kad mes esame labai *welcoming*. Tokie, kurie mėgsta svečius. Bet mes ten esame šeimnininkai. [...] Šeimnininkas tas, kuris yra atsakingas. Atsakingas tą šalį vystyti, atsakingas už šalyje gyvenančių gerbūvį. Nes kai aš tarnavau, aš gyniau visus. Aš juk negyniau, va tu žydas aš tave ginsiu, va tu arabas o ne. Aš gyniau visus. Aš turiu tą daryti. Viskas. Pats ponas Dievas mane pastatė būti šviesa tautoms. Tai yra mano valstybė, mano namai. Jūs gyvenate savo namuose. Turite duris, rakinamas duris. Taigi nieks nesako čia dabar visų. Vienintelis dalykas, ką tas įstatymas sako, kad tu negali prieš Izraelio valstybę, jeigu tu joje gyveni. Ir dar kartą, *minorities*, specifiskai arabai, turi daugiausia teisių pas mus. Jie gali balsuoti. [...] Aš esu liberalas šiaip. Aš tikiu, kad kiekvienas žmogus turi teisę į laimę. Bet tikrai aš sakau, kad jis turi eiti ir dirbti tai laimei. Jeigu tau reikia pagalbos tau visi padės. Tu tik paprašyk. Aš būsiu pirmas. Va čia tas nesveikas europietiškas liberalizmas, sakantis „davai mes čia visiems viską duosim nemokamai, čia dvi šalys, čia tie izraeliečiai blogai, čia jie pasiskelbė, kad yra žydų valstybė“. Taip. Mano mieli. Mes ten šeimnininkai. Mes ten savininkai. Ir mes visada buvom, esam ir būsim. Ir nieko jūs su tuo nepadarysit. Nes lygiai taip pat jūs esate savo šalies šeimnininkai. [...] Jūs tą patį darote. Pasižiūrėkite, atsimerkite.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I2: Aš esu naujakurys. Aš gyvenu Vakarų Krante. Aš nelabai suprantu klausimo, kas yra nausėdijų politika. Dar kartą, Dievas davė man tą žemę. Aš ją dirbu. Mūsų kaimai stovi tenai, kur nieko nebuvo. [...] Tai todėl nausėdijos yra absoliučiai legitimi vieta.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I2: Antisemitinis, neteisingas, piktas puolimas. Prieš tiesą, prieš mano kultūrą, prieš mano tautybės žmones. Absoliučiai nesutinku.

R.M.: Kokia Jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I2: Deja, bet turi būti. Aš už tai, kad juos nugriautų, tada kai jie nustos mus žudyti. [...] Mes esame priversti.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I2: Noriu, kad kuo daugiau žmonių šviestųsi, skaitytų, važiuotų į Izraelį, pamatyti viską savo akimis ir tada prieitų išvadą. Ir net jeigu jų nuomonė bus kita, nei aš, nei kiti jų už tai nepersekios. Gera yra turėti kitą nuomonę. Gera yra kalbėtis. Gera yra išaktyti savo nuogąstavimus, pastebėjimus, viską. Meluoti yra blogai. Persekioti kitą neįsigilinus ne į jo kultūrą, nei religiją, nei istoriją [yra blogai]. Sakyti „va jie tenai gina [laisvę] kaip mes Sausio 13ąją“. Absurdas. Absurdas. Absurdas. Melas ir neteisybė. Švieskitės. Skaitykite. Keliaukite.

Informantas Nr. 3 (toliau – I3): gimnazijos direktorius, 69 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2018 02 05

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I3: Esu X gimnazijos direktorius ir man 70-dešimt, bus vasarą.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I3: Garbė [užtikrintai]. Daugiau Lietuvai garbė, nei man pačiam. Nes Lietuvos žydas pasaulyje [yra] su aukščiausiu kokybės ženklu. Dauguma Lietuvos žydų, išlikusių gyvų pasaulyje, užima gan rimtas pozicijas, yra išsilavinę. Žydas iš Lietuvos, taip vadinamas litvakas, iš tikrųjų yra labai gerbiamas ir įtakingas.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I3: Izraelis man reiškia mano istorinę tėvynę. Izraelis man reiškia mano tėvo, kuriam 94-uri metai ir mano dviejų seserų gyvenimo vietą. Izraelis yra mano pasididžiavimas, mano tautos pasididžiavimas. Izraelis yra viena iš labiausiai išsivysčiusių valstybių pasaulyje įvairiose srityse, pradedant ekonomika ir baigiant karine pramone.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I3: Žinau daug ir manau, kad daugiau negu rašo mūsų socialiniai tinklai ir žymiai daugiau negu, kad kalba žmonės, kurie visiškai nesupranta, ką tai reiškia šitas konfliktas, kodėl jis kilęs, kokią rolę šitame konflikte vaidina palestiniečiai ir ko siekia izraeliečiai. Aš turiu pažymėti labai svarbų dalyką, kad Izraelyje gyvenantys beveik 9 mln. gyventojų, iš kurių dauguma yra žydai, siekia taikos, vienareikšmiškai. [Jie] nori gyventi taikoje ir nori auginti vaikus, gimdyti vaikus ir kurti jiems laimingą ateitį. Palestiniečiai nori tikrai kariauti ir daugiau nieko nemoka kaip kariauti, mėtyti tuos vadinamus balionus, uždegti pasėlius, deginti miškus ir žudyti nieko nekaltus žmones.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I3: Skaitau spaudą ir man svarbiausi šaltiniai yra socialinis tinklas *semmorok.ru* ir dar vienas socialinis tinklas yra *newsru.co.il/*, kuriama aš sužinau visas naujienas ir rekomenduoju šitą puslapį labai daug kam, nes ten yra aprašoma viskas, kas liečia šiuolaikinį Izraelio gyvenimą ne tik konflikte, bet ir ekonomikoje, politikoje, medicinoje, karinėje pramonėje ir apskritai [ten aprašomas] gyvenimas Izraelyje, jų pasiekimai švietime, chemijoje, fizikoje ir panašiai.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I3: Esminė konflikto priežastis yra tai, kad palestiniečiai mato, kad Izraelis jiems yra priešas Nr. 1 ir mano, kad Izraelis turi kažkuo tai nusileisti ir kažką tai duoti palestiniečiams. Izraelis ne kartą kvietė

palestiniečius susėsti prie derybų stalo ir gyventi taikoje. [Izraelis] yra pasiruošęs investuoti į Palestinos infrastruktūrą, pasiruošęs palestiniečiams suteikti visas galimybes gyventi taikoje ir kuri savo gerbūvį, tačiau jie [palestiniečiai] kurstomi kitų jėgų, ypač Irano, nesėda prie derybų stalo ir užsiima tikrai terorizmu. Šiai dienai aš palestiniečius galiu įvardyti, beveik dauguma iš jų yra vien tik teroristai ir užsiiminėja tikrai teroristine veikla. [Tai] tauta, kuri nenori nieko dirbti, tauta, kuri gyvena iš to, ką paduoda kitos valstybės, tai yra na tokia vergiška samprata – maitintis iš to, ką tau duoda, gyventi iš to, ką tau atsiunčia. Tauta, kuri nenori sau kurtis gerbūvio. Tauta, kuri yra korumpuota ir viskas [ten] yra parduota. Tai su kuo ten reikia kalbėti, kai viršūnėlės gauna pašalpas iš Amerikos, kitų arabų šalių ir viskas [tuomet] yra sudeginama ir viskas prapuola. Niekas nieko nenori daryti. Viršūnės statosi namus, gyvena prabangiuose namuose, ilsisi prabangiuose kurortuose, važinėja prabangiomis mašinomis, o ta paprasta žemutinė grandis yra kurstoma tam, kad reikia Izraelį nustumti į jūrą ir pagrobti visą tai, kas yra sukurta. Izraelis ne ta valstybė. Izraelis neleis niekada savęs skriausti.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I3: Paprasčiausias sprendimas yra karas, bet reikia būti idiotu, kas pasiūlytum tokį sprendimą. Vienaip ar kitaip, palestiniečiai bus priversti sėsti prie derybų stalo. Aš sveikinu griežtą ir kitą Trumpo politiką, visgi šiuo klausimu konflikte dominuoja Amerika, ir jos požiūris į konfliktą. [Taigi] anksčiau ar vėliau palestiniečiai bus priversti sėsti prie derybų stalo ir bandys kalbėtis, kad tai [situacija regione] yra dvi valstybės, kurios turi teisę gyventi, priešingai negu sakysime iranėčiai, *Ayatollah* režimas yra pasiruošęs Izraelį sunaikinti, sunaikinti ištisą tautą ir paskandinti Izraelį jūroje. Aš niekaip negaliu suprasti šitokios politikos. Toks agresyvumas ir pasaulis tyli, nieko nesako ir leidžia iranėčiams šiuo metu vesti tokią politiką. Tai yra nusikaltimas prieš žmoniją. Kokia valstybė gali šitaip kalbėti, naudoti tokią terminologiją, kad Izraelis bus nušluotas nuo žemėlapiu. Tai yra absurdas. Panašiai galvoja ir palestiniečiai remiami *Hamas*, kad jie [palestiniečiai] gali užkariauti Izraelio valstybę, kad jie gali ją daužyti, mėtyti padegamuosius skysčius, butelius, balionus, deginti miškus, pasėlius ir turi būti nenubausti. Aš niekaip negaliu suprasti, viskas, kas padaroma Izraelio yra blogai, o kai padaro palestiniečiai yra viskas gerai. Kaip jūs manote, ar negali Izraelio kareiviai įžengti į palestiniečių teritoriją ir padėti sakykim sprogmenis kokioj nors kovinėje ar restorane? Vieni juokai. [Kai] tai padaro palestiniečiai, *Hamas*, [kai] susprogdina nekaltus žmones, šaudo į nekaltus žmones, nieks nieko nesako. Kaip čia gali būti? Tai yra teroristai, o su teroristai reikia kalbėti labai paprastai ir aiškiai [perkeltine prasme].

R.M.: Minėjote JAV, Irano vaidmenį šiame konflikte, o kaip vertintumėte kitų valstybių įtaką?

I3: Suprantama dar yra stiprus žaidėjas Rusija. Rusija niekada nebuvo nuspėjama ir suprantama. Taip ir šiandien negalim suprasti, su kuo ji. Ar ji iš tikrųjų siekia taikos Artimuosiuose Rytuose, ar ji nenori leisti Irano šiandien įsigalėti sakykime Sirijoje? Iš kitos pusės Rusija tiekia moderniausius ginklus tiek Iranui, tiek Sirijai. Šiandien apie Rusijos vaidmenį man sunku ką nors pasakyti. ES irgi yra neryžtinga. ES bijo pasakyti savo svarų žodį ir taip pat laviruoja iki to momento, kol Prancūzijoje, Vokietijoje žūva nekalti žmonės ir neaišku, kad vyks toliau.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I3: Patikėkit manim, aš esu žydas, niekuomet neslėpiau, jog aš esu žydas, aš tuo didžiuojuosi ir suprantama aš visuomet palaikysiu Izraelį. Vienareikšmiškai. Aš žinau, kad Izraelis niekuomet pirmas nepradeda. Izraelis visada tikrai į ugnį atsako ugnimi. Izraelis tiesiai ir atvirai siunčia žinią palestiniečiams „Neprasadėkit su mumis, būsit nubausti, nuskriausti. Mūsų vaikai taip pat yra mūsų vaikai ir mes atsakom už ateitį. Mes negalime kaip valstybė toleruoti to, kai pasienyje gyvenantys vaikai neužmiega ir šlapinasi į lovą“. Tai turėtų atsiminti palestiniečių vadovai ir *Hamas*. Vienaip ar kitaip, gali ateiti atpildo valanda. Manęs niekas neįtikins, kad palestiniečiai gali kažką rimto pasiekti sakysime ginkluotame konflikte. Palestiniečiai turi ieškoti, kaip susitarti, kaip kalbėtis prie apvalaus stalo ir pradėti gyventi taikų gyvenimą. Užtenka [palestiniečiams] gyventi iliuzijomis, kad kažkas turi padėti ir kažkas turi duoti. Tai yra tauta, kuri nepratusi dirbti. Tauta, kurie miega, o ne dirba. Tai atleiskit man, jau daugelis šalių nusišuka nuo palestiniečių. Jau vis mažiau ir mažiau [jie] gauna paramos, nes valstybės suprato, kad pinigai yra metami į balą. Anksčiau [palestiniečiai] paverkdavo,

tai duodavo [pinigų]. Vietoj to, kas statytų ligonines [palestiniečiai] rausia požeminius tunelius, vietoj to, kad statytų darželius, perka ginklus, vietoj to, kad keltų gerbūvį ir saugotų savo valstybę, jie po ligoninėmis, po namais rausia tunelius. Šitai ilgai negali tęstis. Anksčiau ar vėliau konfliktas turi būti išspręstas. Ką kalba palestiniečiai gyvenantys čia [Lietuvoje], ne tiek skaitlingai jų ir gyvenančių. Juos veikia propaganda. Jų reikalas, jų teisė, kalbėti taip, kaip nori. Manęs propaganda nepaveiks. Aš žinau situaciją, aš skaitau, aš matau ir žymiai daugiau suprantu tą konfliktą negu tie, kurie čia [Lietuvoje] išeina pamojuoti [Palestinos] vėliava.

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I3: Aš esu šalininkas dviejų valstybių. Palestiniečių tauta taip pat turi teisę į gyvenimą, teisę turėti savo sostinę, čia klausimas kol kas yra atviras, nebūtinai turėti sostinę Jeruzalę, tai gali būti ir kitas miestas, Jeruzalė galėtų turėti įvairų statusą, bet aš grįžtu prie to, kad palestiniečiai turi pradėti kurti valstybę, privalo kurti valstybę ir galų gale palestiniečiai turi nustoti kariauti ir pradėti gyventi taikų gyvenimą ir suprasti, kad taika yra didžiulė vertybė. Kol jie to nesupras ir manys, kad galima akmenimis kariauti arba užmėtyti Izraelį raketomis, tai mano giliu įsitikinimu, kol kas *Hamas* ir palestiniečiai laimėti dvikovoje su Izraeliu neįstengs.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I3: Aš nežinau, ką mąsto jaunesni žmonės, bet aš manau, kad vienareikšmiškai, kas liečia Izraelio jaunimą, jie yra dideli savo šalies patriotai. Tai yra vienas iš didžiausių patriotizmo lygių pasaulyje. Ir Izraelio jaunimas yra pasiruošęs guldyti galvas už savo tėvynę, už savo vaikų ateitį, už savo šalies ateitį. Suprantama manau, kad ir palestiniečiai taip pat. Ką mąsto jaunimas aš jų neklausiau, bet manau, kad jie sutiktų ir su mano mintimis, kad Izraelis nori taikos ir tai turi suprasti palestiniečiai. Jie privalo galvoti, kad reikia siekti taikos.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I3: Taip, situacija gan skirtinga. Gaza tai yra pasienis, Vakarų Krantas tai yra viduje. Kažkada Gazoje stovėjo Izraelio kariuomenė. Kai ten buvo Izraelio kariuomenė, ten buvo tvarka. Žmonės dirbo, žmonės gyveno, buvo išvežamos šiukšlės, buvo valomos gatvės ir visa kita. Izraelį įtikino, kad jis turi išeiti iš Gazos. Kas atsitiko? Pirmiausia Izraelis tapo nesaugus, o kitas dalykas Palestina neteko duonos. Vietoj kuriančio sektoriaus Gaza tapo išlaikytiniu. Palestiniečiai yra išlaikytinių karta. Kiek galima gyventi vien tik iš pašalpų. Situacija yra įtempta. Kas yra labai įdomu – mums atrodo, kad išverti visą tą įtampą yra tiesiog neįmanoma, bet Izraelis gyvena savo gyvenimą. Izraelis kuria, Izraelis dirba, Izraelis linksmiasi, Izraelis poilsiauja, Izraelyje kuriamos technologijos ir tai yra viena iš aukščiausia pasaulyje išsivysčiusių valstybių. Izraelis puikia supranta, kokia ji taptų valstybe, jeigu kiekvienoje parduotuvėje nestovėtų sargybiniai ir netikrintų, ar kas nors neįsineša sprogmenio, ar žmonės yra geros valios ir ar neturi pikto ketinimų. Jeigu tame mažame žemės lopinėlyje įsivyratų taika, tai ten būtų tikrai klestėjimas. Aš manau, kad jau seniai būtų atrasti vaistai nuo vėžio. [...] Jei Izraelis būtų gyvenęs taikoje ir jiems nereiktų išleisti šitiek pinigų savo šalies gynybai, kad ne reiktų kiekvieną minutę būti pasiruošusiems karo veiksams tai Izraelis būtų [dar labiau] klestinti valstybė. Aš noriu paminėti labai svarbų faktą. Kai kurie mano va, Amerika duoda 3 mlrd. šalies gynybai, bet juk jau seniai Izraelis nori atsisakyti tos pašalpos gynybai, nes Izraelis ir pats yra pajėgus susikurti savo reaktyvinius lėktuvus, kurie būtų nei kiek nė blogesni negu dabartiniai. Izraelis pats sugeba sau pasigaminti ginklus. Dabar gavę šią finansinę pagalbą kariniai sričiai Izraelis yra priverstas pirkti amerikietiškus ginklus, jiems neleidžia gaminti tą aną, jiems neleidžia parduoti nieko ir panašiai. Taip, kad kai kurie internautai rašo Izraelis tik gauna, bet Izraelis ir labai daug duoda. Apskritai Lietuvoje yra daug antisemitų, kurie nieko neskaito, nieko nesupranta, šneka visokias nesamones. Man yra juokinga klausytis, o dar baisiau yra skaityti.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I3: O kaip turėjo būti kitaip? Jeruzalė yra Izraelio sostinė. Ir aš sveikinu prezidentą Trumpą už jo ryžtingumą ir didieji politikai, istorikai, išmanantys žydų tautos istoriją, nekvestionuoja šito klausimu ir pripažįsta, kad Jeruzalė yra Izraelio sostinė ir Izraelis turi teisę į Jeruzalę. Kaip ją dalyti, kaip su ja turi būti, tai čia jau politikų reikalas, bet sakyti, kad Izraelio sostinė turi būti kitas miestas, apsaugok Dieve.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I3: Su šituo įstatymu aš nesutinku, dėl to, kad šiandien pasaulio žmogus yra laisvas. Pasaulio žmogus gali gyventi ten, kur jis nori gyventi, ten, kur jam patogiu gyventi, ten, kur jis gali save realizuoti. Suprantama, valstybė turi turėti savo kalbą. Kaip ir Lietuva. Lietuvoje lietuvių kalbos žinojimas yra prioritetas. Lietuvos piliečiai turi žinoti ir privalo žinoti lietuvių kalbą. Aš manau, kad tokiu keliu turėtų eiti ir Izraelis. Izraelyje gyvenantys ne tik žydai, bet ir kitų tautybių atstovai turi žinoti hebrajų kalbą. Tai yra valstybinė kalba. Į Izraelį gali atvažiuoti bet koks pasaulio pilietis. Ten įsitvirtinti, prašyti suteikti pilietybę. Izraelis yra demokratijos ramstis Artimuosiuose Rytuose. Izraelis turi kuo pasigirti. Ten stiprūs demokratiniai principai. Ten tauta gyvena laisvą demokratinį gyvenimą. Tai Izraelis turėtų ir tuo klausimu būti demokratijos priešaky.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I3: Žiūrėkit, čia man sunku taip viską nuodugnai komentuoti, bet aš manyčiau, kad šitoje vietoje Izraelis turėtų sustoti. Jo politikai turėtų rimtai pagalvoti, ar verta ten naujakuriams kurtis, nes Izraelyje pakanka žemės. Tuo labiau, kad naujakurystė Izraeliui kainuoja labai didelius pinigus. Ten reikia juos saugoti, ten stovi Izraelio kariuomenė, dieną naktį budi, dieną naktį saugo ir tai suprantama yra pakankamai sudėtinga. Taip, palyginus Izraelyje gyvenamasis plotas kainuoja labai brangiai. Įsigyti gyvenamą būstą yra komplikuota ir sudėtinga, o nausėdijose tas gyvenamasis būstas yra pigus. Tai sudomina žmones, kurie nori turėti tą būstą. Valstybė šiai dienai pataikauja tokiai nuomonei. Mano įsitikinimu tai nėra labai teisinga, nes pinigų kiekvienai valstybei trūksta. Ten nėra pakankamai saugu, nors ir kaip ten besaugotumei. Tai yra viena iš priežasčių, iš trukdžių, kurie trukdo susitarti ir sėsti prie apvalaus stalo. Šitoje vietoje reikia pagalvoti. Norėčiau pasakyti, kad politika yra kompromisas. Aš nenoriu, kad pamanytumėte, kad aš esu griežtai kategoriškas. Ne. Politikoje reikia mokėti žaisti kompromiso žaidimus ir nausėdijos yra būtent kompromisinis dalykas.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I3: Ką jums aš turiu pasakyti. Duok Dieve, kad ta okupacija [juokiasi] būtų okupacija. Tai nėra okupacija. Pirmiausia tai paranku politikams, kurie iš to gyvena. Kiek aš žinau, kiek man teko stebėti, žmonės gyvena, žmonės dirba, žmonės statosi namus. Ir tie patys arabai, gyvenantys Izraelyje, duok Dieve, miela kolege, kad jūs turėtumėte tokius namus, tokį uždarbį, kokį turi arabai, kurie yra lojalūs valstybei [Izraeliui], kurie nėra penkta kolona. Ačiū Dievui arabų tarpe yra ir medikų, ir IT specialistų, ir tikrai jie visiškai neblogai gyvena. Arabas gali gyventi Izraelyje ir jis netrukdomai gyvena, bet kaip tai bebūtų keista, izraelietis gyventi arabų pasaulyje vargu, ar galėtų taip laisvai, kaip gyvena arabas Izraelyje. Tai yra skirtumas.

R.M.: Kokia Jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I3: Jei nebūtų apsauginio barjero, nežinau, kas ten vyktų. Ten vyktų tiesiog pjautynės. Ten būtų daug aukų, nes kiekviena valstybė siekia apginti savo piliečius, ir tai vestų prie didžiulių konfliktų. Dabar kai yra apsauginiai barjerai, kai kalbama per radiją ir prašoma susimąstyti ir nedaryti jokių provokacinių žingsnių, kada yra apšaudoma guminėmis kulkomis ir bandoma palestiniečius nuvyti atgal į teritoriją, jie neklauso, lenda vis giliau ir giliau. Tokia yra valstybės prigimtis – apsaugoti savo piliečius. Kada karinis įsikišimas yra neišvengiamas, tada yra šaudoma, o kai šaudoma žūsta žmonės, bet tie žmonės yra stumiami. Aš nepasakyčiau, kad paprastam palestiniečiui apsimoka eiti prie pasienio užkardų, mėtyti sprogmenis ir kurti konfliktus. Aš niekaip negaliu suprasti, kodėl teroristams, kurie žudo nekaltus žmones, sprogdina restoranus, kavines, duria su peiliu stotelėse stovintiems kareiviams, jiems už tai yra mokamas atlygis. Kokioje pasaulio valstybė tai yra daroma? Tai yra absurdas, tai yra košmaras. Didesnio siaubo aš neišivaizduoju.

R.M.: Oficialiai šis apsauginis barjeras nėra baigtas statyti. Dar trūksta kelių šimtų kilometrų. Kaip galvojate Izraelis turėtų elgtis toliau?

I3: Toliau statyti. Kitaip neapsiginsi. Kitaip naktį ramiai negalės mokėti moterys ir vaikai. Nenori geruoju – statysim sieną. Būsit atskirti nuo pasaulio. Kitaip yra neišvengiama. Aš nenoriu būti vanagu, aš noriu teisybės. Mano Izraelis turi teisę gyventi. Bet kokiomis priemonėmis. 9 mln. žmonių.

Čia jums ne 9 šimtai, ne 9 tūkst. Yra šalis, progresyvi, kuri pasauliui, mums visiems kuria stebuklus. [...]

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I3: Jeigu nebus apsaugos punktų, dar kartą kartoju, bus įnešti sprogmenys, peiliai, durtuvai ir žus nekalti žmonės. Vienareikšmiškai. Auga nauja palestiniečių karta, kur mokyklose mokoma tikrai žudyti. Kas iš to gausis? Šiandien durs izraeliečiui, rytoj durs savo tėvams. Izraelyje tokių dalykų nėra, kad mokyti, kaip reikia žmogui durti į širdį ir akis. Nežinau tokių pavyzdžių.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I3: Aš noriu taikos. Aš noriu, kad mano sesės ramiai miegotų, kad jų anūkai ramiai miegotų. Aš noriu, kad mano dukterėčios ir sūnėnai eitų į mokyklą, mokytųsi ir aš nenoriu, kad pamokas nutrauktų sirenos. Aš noriu, kad mano tautiečiai, mano tautiečių vaikai gyventų laimingą gyvenimą, kad vaikai krykštautų savo vaikyste, kad jie galėtų maudytis jūroje, keliauti, valgyti ledus, eitų į koncertus, žaistų futbolą. Tai yra vaikai ir aš noriu, kad jie gyventų taikoje. Aš nenoriu, kad kauktų sirenos ir kas penkiolika minučių virš galvos skraidytų kariniai Izraelio lėktuvai, kurie skrenda vykdyti kažkokios tai užduoties. Aš taip pat noriu, kad ir palestiniečių vaikai mokytųsi, žaistų futbolą, vyktų draugiškos rungtynės [tarp izraeliečių ir palestiniečių], kad jie visi būtų pavalgę, kad jie nebūtų alkani, kad jie gyventų iš savo atlyginimo, o ne, kad būtų žeminamas jų žmogiškasis orumas laukiant, kol tau kas atneš dolerį, kad už tai nusipirktum duonos kąsnį.

Informantas Nr. 4 (toliau – I4): pensininkas visuomenininkas, 71 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2018 02 06

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I4: Man 71-eri. Esu pensininkas visuomenininkas. Turiu daug visuomeninių pareigų ir pagrinde užsiimu žydų kultūros paveldo išsaugojimu ir karo aukų vardų įamžinimu.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I4: Net niekad neuždaviau sau to klausimo. Čia yra mano duotis. Aš joje gimiau, augau ir visuomet turiu malonumo pasididžiuot, kad aš litvakas. Visi sako aš iš ten, aš iš ten kilęs ir didžiuojuosi savo [kilmės] vieta. Tai aš lygiai taip pat didžiuojuosi sakydamas, kad esu litvakas ir kas aš galiu tiksliai atrinkti savo šeimos medį maždaug nuo XVIII a. vidurio. Gal ir anksčiau galėčiau, bet dar nepadariau to. Galvoju, kad aš tokį terminą esu sugalvojęs „subtitulinės tautos“, nacijos. Tai Lietuva yra [mano] titulinė tauta, žinoma. Baltarusiai be jokios abejonės yra sudėtinė Lietuvos dalis [kaip ir] žydai, lenkai, ukrainiečiai, karaimai.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I4: Viduramžiais buvo tarp čekų žydų paplitęs mitas apie golemą, kad jie savo maldomis iš molio nulipdė fantastinę figūrą. Savo ašaromis, aukomis, krauju prikėlė ją ir ji naikino žydų priešus. Tai aš *dagyvenau* iki to, kad tas golemas yra gyva valstybė Izraelis, kuris tikrai daug daro, kad apginti žydus visame pasaulyje, o visų pirma, kad išsaugotų žydus jų istorinėje žemėje Artimuosiuose Rytuose.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I4: Reikalingas didelis istorinis ekskursas, kurio niekas nenori žinoti, o nori skaityti tikrai laikraščių antraštes. Konfliktas prasidėjo Antrojo pasaulinio karo metais, kada pavyko įsteigti Izraelio valstybę, kurios visiškai nenorėjo arabai. Ir suvienytų nacių rezoliucija buvo numačiusi dviejų valstybių įkūrimą, ką Izraelis padarė praktiškai sekančią dieną. O arabai šito nedarė ir iki šiol nenori daryti, nes jų tikslas ne turėti savo valstybę, o kad nebūtų Izraelio valstybės. Tai čia yra tokios pagrindinės šaknys. Kaip tai istoriškai susiklostė, žydai visada gyveno toje teritorijoje ir jų savo moksliniame darbe jei pakelsite ir pažiūrėsite, kaip atrodė Palestinos vėliava 1939 metais, tai labai nustebsite, kaip tai nesutampa su visomis žurnalistinėmis ir kitokiomis informacijomis.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I4: Nu, kad sužinoti aktualijas reikia ten gyventi. Pradėkime nuo to. Labai sunku iš šalies sakyti jūs darykit tą, kitą, trečią, penktą. Tokių patarėjų mes čia Lietuvoj turim labai daug, kurie mokina, kaip turi žydai elgtis, ar ten Amerikos lietuviai mokina kaip ten turi lietuviai elgtis. Čia yra toksai stebėjimas iš šalies. Aš gyvenu ne čia ir aiškinu, kaip tau turi būti gerai. Nepriimu tokio požiūrio. Aš neapsiimu mokinti, kaip jums geriau, ir lygiai [taip pat] nenoriu, kad mane mokintų, čia kaip man geriau ar teisingiau. Žydai turi patarlę: „Jeigu tau sako, kad tave nužudys – tikėk juo“. Bet pasaulis neleidžia šituo tikėti ir aiškina, kad tai yra tikrai žodžiai, kad jeigu jus nužudys, tada mes jus žinoma ginsime, bet kol nužudė vieną, kitą, trečią ir ketvirtą, statistiškai tai yra vienatinės aukos. O kai tai tęsiasi 50-dešimt metų ar 60-dešimt, Izraelis už mane metais jaunesnis, tai aš tiksliai žinau, kiek jam metų, tai atrodo visai kitaip. Labai svarbi yra informacinė terpė. Čia dar vienas ekskursas turėtų būti. [...] Lygiai taip dabar yra tų visų Palestinos, pabėgėlių rėmimo grupių, nes yra labai dideli naftos pinigai. Jeigu anksčiau ėjo rusų naftos pinigai, dabar eina Saudo Arabijos. Tai iš tų pinigų gyvena. Yra sudaryta labai didelė informacinė terpė apie nuskriaustus palestiniečius. Ir niekas sau neatsako į klausimą, iš kur jie atsirado tie palestiniečiai pabėgėliai. Kada susikūrė Izraelio valstybė, arabų šalys išmetė iš savo kraštų, ištrėmė be daiktų, be nieko, kaip stovi, apie 700 tūkst. ar daugiau žydų. Niekas nebereikalauja jokios kompensacijos už tai. Dabar gal tikrai pradės reikalauti. Tie žmonės, kurie dabar skaitosi pabėgėliais, jų pabėgėlių statusas yra paveldimas. Reiškia jeigu tu esi proanūkis to, kurio [19]47-ais metais užėmė teritoriją ir tu pabėgai dėl to, kad nenorėjai gyventi žydų valstybėje, tu skaitaisi pabėgėlis. Tai nelogiška yra. Bet, tai yra sudėtinė pasaulinio antisemitizmo dalis, nes dabar inteligentiškas profesorius, kad ir kairių pažiūrų, negali pasakyti „aš neapkenčiu žydų“. Jis gali pasakyti „aš kovoju prieš sionizmą, tai yra aš kovoju prieš valstybę, kuri yra sukurta žydams“. Išsigelbėjusiems, praktiškai po Antrojo pasaulinio karo visų žiaurumų, žydams, kurie buvo išvaryti iš Šiaurės Afrikos ir Artimųjų Rytų, iš visų šitų vietų, tai požiūris toks ir yra, kad budeliai, kurie apsimeta aukomis. Ir lygiai taip pat kiekvieną kartą vis girdite, kad turi būti adekvatus atsakas. Kažkas piktinasi, kad negalima kariauti su palestiniečiais, nes jie neturi gynybinių raketų. Čia yra iškreipto pasaulio paveikslukas. Ir Izraelis privalo laikytis tų visų tarptautinių normų. Nes suvienytų tautų organizacija yra labai įtakinga grupė islamiškų šalių ir šalių, kur tradiciškai nemėgstama žydų. Bet apie tai nekalbama. Ar to konflikto galėjo nebūti? Taip, jeigu būtų dvi valstybės. [...] Tuo metu, kai nevyko karai, arabų šalys turėjo ekonominio karo formą. Jie paskelbdavo mobilizaciją. Izraelis, mažytė šalis, turėdavo atitraukti savo žmones iš darbų. Reiškia stodavo gamyba, stodavo kažkokie tai moksliniai procesai. Ir jiems dar reikėjo mokėti atlyginimus. Sustodavo pusė valstybinio sektoriaus, nes visi vyrai iki tiek tai metų privalėjo pagal mobilizaciją atvykti [į tarnybą]. Paskelbei 10 tokių mobilizacijų per metus, dviem savaitėms, įsivaizduojate, kokia ekonominė žala yra padaroma. Yra Golda Meir labai gražiai pasakius, kada baigsis karai. [Jos] atsakymas genialus: „kada jie [palestiniečiai] pradės mylėti savo vaikus labiau, negu norės, kad mes [žydai] numirtumėm.“

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I4: Nėra vienos esminės priežasties, išskyrus [palestiniečių] nenorą matyti žydų valstybės. Tai yra vienintelė tikra priežastis. [Palestina] tai nėra turtinga teritorija iškaskomis. Ji istoriškai buvo labai svarbi sakykim nuo senovės laikų, nes tai buvo kelias tarp Europos ir Afrikos. Ir kas valdė Palestiną, tas valdė transporto srautus. Muitai ir visa kita. [...] Tas, kas užtikrina komunikaciją – valdė pasaulį. Taip ir dabar. Kas valdo komunikaciją – valdo mūsų sąmonę. Šiuo metu tai yra tiesiog nenoras matyti tą valstybę. [...]

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I4: Nežinau, ar yra tokia galimybė. Labai daug šalių dabar jau pradeda suprasti, kokia Izraelio vieta šitoje vietoje. Dabar jau daug valstybių ir Kataro, ir [Jungtinių Arabų] Emyratų, Saudo Arabijos, Jordano nevardinsiu dabar [visų] vadovai turi daug kontaktų su Izraeliu, ieško bendrų sprendimų. Jie visi yra pavargę nuo tų pabėgėlių melžimo, reikalavimo, pretenzijų. Bet nėra galimybės to išreikšti garsiai. Negali Jordanijos karalius pasakyti „viskas, aš neremiau Arabų Lygos, aš remiu Izraelį“. Jis gali kažką daryti, kad šitie santykiai gerėtų. Tai gali užtrukti ne 10, ne 20 ir ne 30 metų. Gazoje vienintelis gerai apmokamas darbas, tai būti teroristu. Vat ir viskas. Nuotraukose pažiūrėkit, motinos renka akmenis, kad jų vaikai galėtų juos mėtyti į mašinas. Vaikai gi nepilnamečiai, jiems nieko

nepadarysi. Bet juos mokina. Kažkuriuo momentu akmenį pakeis šaunamasis ginklas, peilis, kas dabar ir vyksta. Nušluoti nuo žemės paviršiaus? Jie [palestiniečiai] nori nušluoti Izraelį. Aš negaliu pasakyti, kad aš noriu, kad jie [Izraelis] nušluotų visą tą aplinkinį arabų pasaulį. Pasaulyje yra arti milijardo musulmonų. [...] Siena, siena ir siena. Nieko daugiau.

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I4: Tikrai dviejų. Arabų yra įvairių, ne tik tai musulmonai. Arabai ir krikščionys, jiems patogiu, jie gerai gyvena Izraelyje ir jie norėtų, kad tas darinys [Izraelis] visada egzistotų. Bet jie irgi pagal galimybę naudojami privilegijomis, kad Izraelis praktiškai neima mokesčių iš savo gyventojų arabų. Tai labai patogiu gyventi. Tu gali kalbėti, kad tu nori, kad ateitų Islamo valstybė, kad ateitų jų valdžia. Iš kitos pusės, tu gerai gyveni, nemokėdamas mokesčių, ir naudodamasis visais XXI a. šalies privilegijomis. Žiūrėkit, kiek daug žurnalistų yra. Ir jie visi gyvena ne arabų teritorijose, jie visi gyvena Izraelyje. Ir jiems užima 10 minučių nuvažiuoti iki konflikto taško ir jie turi taip aprašyti, kad jų laikraštis, žurnalas ar agentūra juos laikytų. [...] Pozityvi informacija yra priimama vienaip, negatyvi, ypač jeigu tai dar gulusi ant tavo vidinių sampratų, ant tavo paslėpto antisemitizmo, ji yra labai gerai priimama. Vadinasi, bet kokie Izraelio veiksmai, susiję su sakykime griežtu atsaku, atsirems į pasaulio visuomenę. Islamas užima savo tinkamą vietą. [...] Jie labai šūksmingi, rėksmingi, nes jie gauna tuos pinigus, kad šaukti. Be galo daug kairių pažiūrų žmonių, kurie rėmė rusų revoliuciją, kad labai gražūs idealai, dabar remia arabų siekius išsilaisvinti. Ir sudaroma tokia informacinė aplinka, kada reikia labai pagalvoti prieš imantis bet kokio žingsnio. Ir jeigu jie [izraeliečiai] prieš pradėdami ataką prieš priešus praneša taikiems gyventojams, kad už 15 min mes bombarduosime tokius tai rajonus, tai pabėga ne tik vietiniai gyventojai, pabėga ir tie banditai, kurie ten buvo. Kai jie [palestiniečiai] šaudo raketomis iš mokyklų kiemų, iš ligoninių kiemų, kai slepia savo raketas po suvienytų nacių pastatais, jie laukia skandalo. Žydai žino, kur tai yra. [Jie] numes raketą – bombardavo darželį, ligoninę. Va čia yra tokia šiuolaikinio karo grimasos. Tai pasakyti, kad šitai išsispręs – nematau galimybių. Jeigu tai bus dvi valstybės, tada įsijungia labai aiškūs tarptautiniai dalykai. Apšaudymas iš teritorijos yra neoficialus karo paskelbimas. Teisingai? Karas *de facto*, ne *de jure*. Reiškia galima atsakyti kitu karu. Dabar tai yra tikrai gynybinės priemonės.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I4: Labai sunku atsakyti. Jeigu jūs apklausite mus, mes visi turėsime savo nuomonę. Mūsų [Lietuvos žydų] vaidmuo yra labai menkas šitoje vietoje. Mes palaikome, mes remiame, bet kiek mes esame girdimi? Be kita ko, kaip nekeista dauguma žydų yra užimti žmonės. Jie dirba, augina vaikus ar daro kažką. Po to dalis žmonių, kurie yra anoj konflikto pusėje, maksimume ką daro [tai] augina vaikus ir gyvena iš pašalpų. Jie turi labai daug laiko rašyti, propaguoti, kovoti. Mes nesudarome jiems atsvaro. Dabar, kai vyksta tos Izraelio boikoto visos kampanijos, jos yra *prafinansuotos* va už šituos [palestiniečių paramai skirtus] pinigus ir jos vyksta sėkmingai. Izraelis negali tokių pinigų šitam skirti ir neprivalo, nes labai didelę dalį biudžeto sudaro karinės išlaidos. O čia yra daroma už suaukotas lėšas. Taip, kad galvoju, kad jų įtaka apšviečiant konfliktą yra daug didesnė, negu mūsų žydų diasporos.

R.M.: Ar jums teko bendrauti su Izraelyje gyvenančiais žydais ir palestiniečiais?

I4: Su palestiniečiais labai mažai. Tai vykdavo normaliai, kur nors restorane, kur tu valgai skaniai, maloniai ir tu esi klientas, ir tave priima. Politinių diskusijų nesu jokių turėjęs. Esu bendravęs su drūzais, bet ten buvo labai pozityvi terpė, nes ta moteris su kuria aš bendravau jos vyras yra buvęs Izraelio karo pajėgų lakūnas, tai ji visa širdimi remia Izraelį. Bet drūzai labai sudėtinga grupė. O taip, kad būtų kažkokia tai diskusija – nepamenu. Agresijos faktą vieną turiu prieš save. [...] Tai ne diskusija, tai vieno žmogaus poelgis. Baisiausia, ką mes galime padaryti, tai apibendrinti – palestiniečiai tokie, žydai tokie. Palestiniečiai gyvena irgi manau ne mažesnėje baimėje, nes jie žino, kad bet koks žodis pasakytas prieš, veiksmai padaryti prieš [Izraelį], jiems atneša labai baisius gyvenimo išbandymus. Parduoti žydai žemę yra nusikaltimas baudžiamas mirtimi.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I4: Tas jaunimas, kurį aš pažįstu, visas tarnavo kariuomenėje, ar dabar tarnauja šių anūkų lygmenyje. Jie gina savo valstybę. To karo niekas nenori ir jo nesiekia, bet jie pasiruošę atsakyti į veiksmus. Aš

galvoju, kad jie norėtų, kad būtų siena tarp dviejų valstybių. Jūs vystykite savo ekonomiką. Ir nereikia, kad ten kažkiek tai šimtų tūkstančių žmonių kasdien eitų per sieną į darbus.

R.M.: Kalbant apie sieną, ar turite omenyje fizinę sieną?

I4: Fizinę sieną, taip. Pastatytą sieną.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I4: [...] Kada įvyko taikos sutartis su Egiptu, Egiptas atsisakė savo teritorijos dalies palikdamas Gazos ruožą Izraeliui. Aš galvoju, tai viena iš didesnių klaidų. Aplamai Oslo susitarimai man nepatinka. Galvoju, kad čia buvo tikėjimas, kad tarėsi civilizuotos šalys. Egiptas pasirašė taikos sutartį, Jordanija pasirašė, Sirija nepamenu [...]. Ir toliau jie [palestiniečiai] pradėjo Gazoje kurti savo padarinį [...] ir susikūrė dar radikalesnis sparnas. Tai žinant, kad ir pas mus visos partijos pešasi dėl valdžios ir jie [palestiniečiai] pešasi dėl valdžios, bet aplamai jie turi vieną tikslą, kad nebūtų Izraelio valstybės. Tai kalbėti apie jų kažkokius tai esminius skirtumus [Gazos ruožo ir Vakarų Kranto], tiesiog terorizmo ir raketų daugiau iš Gazos, negu iš Vakarų Kranto teritorijos, nes Vakarų Krantas naudojasi Izraelio valstybės privilegijomis.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I4: Tai jau 3 tūkst. metų yra geografinis faktas, kurio niekas niekada neatmainė ir jokie kiti nutarimai absoliučiai neturi jokios teisės egzistuoti. Lygiai taip pat, kaip dabar įsivaizduokite Lenkiją praneštą, kad nepripažįsta Vilniaus [kaip] Lietuvos sostinės. Baltarusija galėtų tą patį padaryti.

R.M.: Kaip vertinate kitų valstybių vaidmenį šiame konflikte?

I4: Labai skirtingas tas vaidmuo. Yra valstybės, kurios tradiciškai yra palankiai neutralios – Kanada, Australija. Yra valstybės tokios, kur kartais kažkas mainosi, vat istorinis partneris JAV, kur labai daug kas priklauso nuo to, kas prezidentauja. Vokietijoje irgi labai priklauso nuo to, kas valdo šalį. [...] ES turi daug rinkėjų musulmonų. Antra, jiems yra labai svarbu turėti gerus santykius su naftos tiekėjais, kad jie [Europa] nebūtų vien didžiosios Rusijos įkaitais. Ir trečia turbūt yra, kad antisemitizmo pagrindai Europoje yra labai stiprūs. [...] Ta karta, kuri atkasė ir perlaidojo [žuvusių žydų kapus] – niekada to neužmirš.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I4: Tai yra, deja, priverstinis veiksmas. Jeigu tu gimei žydu, tu turi reikalą su religija tris kartus – gimei, vedei, numirei. Visą kitą laiką tu esi laisvas žmogus. Už tai tu gali vest ką nori, valgyt ką tu nori. Jeigu tu perėjai į judaizmą, tau yra dideli reikalavimai. Izraelis turėjo dvi valstybines kalbas. Tu galėjai pildyti dokumentus dviem kalbomis ir hebrajiškai, ir arabiškai. Jie [Izraelis] atsisakė šitos nuostatos. Tai galbūt užgavo kai kurias grupes [tokias] kaip drūzai ir beduinai, bet aš manau jie susitars. Ten labai įvairiai – kas palaiko, kas nepalaiko. Bet tai yra pabrėžta šalies sukūrimo pagrindu. Sukurta žydų valstybė. Visi pabėgėliai, viskas viskas viskas, taip mes iškreipėme šalies vaizdą. Visi pakels rankas, prabalsuos ir paaiškės, kad nebėra žydų valstybės. Yra Artimųjų Rytų valstybė vardu Izraelis. Tai būtų teisinga? Žmonės, kurie tą šalį pastatė ant smėlio be vandens.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I4: Tai yra absoliučiai išpūstas burbulas. Tie naujakuriai ten gerina ekonomiką. Jie dykumoje augina tokius dalykus, kur niekas pasaulyje nemoka išauginti. Ir tų teritorijų ginčijimas yra labai sudėtingas. Golano aukštumos. Savo laiku ta visa teritorija buvo nupirktą žydų. Sukurta Sirijos valstybė [ją] konfiskavo. Teisėta neteisėta? Tokių juridinių niuansų toje dalyje yra labai daug. Bet tai tapo savotišku pasaulio *brandu*, kad okupuotose teritorijose negali būti nei vieno žydo. O arabai gali būti Izraelio žemėje? Negali būti dvigubų standartų. Jūs gyvenate mūsų žemėje, mes gyvename jūsų žemėje. Dirbame, mokame mokesčius, auginame savo vaikus, o vyriausybę, net ne valstybę, vyriausybę mylime ar ne yra dešimtas klausimas. Ar visi Lietuvoje myli vyriausybę? Nebūtinai. Bet valstybę visi myli. [...] Aš galvoju, kad [žydai] turi pilną teisę ten [Vakarų Krante] gyventi, kurti, dirbti. [...]

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I4: [Juokiasi]. Suprantate, klausimas į kuri negali atsakyti. Ką reiškia okupacija? Šita žemė iki [19]67-ųjų metų priklausė Jordanijai. Kas yra Jordanija? Jordanija yra palestiniečių valstybė. Dabar Jordanija nenori tos teritorijos. Tai ką okupavo? Jordanijos dalį, kurios ji neima atgal? Kas okupuota? Tai yra

užimta teritorija karinio konflikto metu, kur Jordanija dalyvavo kaip priešas, ir kuri nenori atgal atsiimti šitos teritorijos. Kam atiduoti?

R.M.: Kokia Jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I4: Tik už. Ir jeigu atkreipėte dėmesį, tai tiek nepatinka terorizmo teoretikams ir vykdytojams, kad kiekvieną kartą mest matome akcijas prie sienos, kur deginamos padangos, siunčiami aitvarai su ugnimi, kad padengti kažką. Kitaip sakant, tai labai sudavė didelį smūgį terorizmo plėtrai. Nebūtų sienos, tunelių nereikėtų. Neįmanoma tokios mažos valstybės visos sienos apsaugoti su kariais, su viskuo. Per didelės ekonominės sąnaudos. Užtenka vieno bepročio, kuris eina prie sienos, kad tu pakeltum 20 ar 30 žmonių į armiją. O kai eina tūkstančiai žmonių? Jeigu ne ta siena, tai aš nežinau, kas būtų. Turi būti siena tarp dviejų valstybių. Gazos sektorius ir Vakarų Krantas tegu sukuria savo valstybę. [...] [Tuomet] turės sutartis kaip teritoriją gali kirsti. Bus paprasčiau apsaugoti. [...]

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I4: Ką mes vadiname apsaugos punktais?

R.M.: Vieni jų yra mobilūs patikros punktai, kiti kaip terminalai.

I4: Nėra patikros punkto, tu nekontroliuoji srautų. Izraelyje daug ką gali nusipirkti, kas tinkama visokių teroristinių prietaisų gamybai. Normalus chemikas buitinių prekių parduotuvėje apsipirkęs gali padaryti bombą. Tai aišku, kad tada yra kontroliuojami tokie dalykai. [...] Jeigu nebūtų tokių operatyvaus reagavimo vietų, būtų daugiau aukų. [...]

R.M.: Skačiau istorijas, kuomet apsaugos punktai Vakarų Krante dalija palestiniečių žemes per pus. Kaip vertinate tokius keliamus iššūkius?

I4: Nesu su tuo susidūręs. [...] Lietuvos pasienio zonoje su Baltarusija buvote? Va palikite visus dokumentus ir nueikite pasivaikščioti palei sieną. Po to paskambinkit man iš policijos komisariato. [juokiasi] Sieną yra siena. Ten aišku atsiranda kliūčių visokių. Bet tos kliūtys yra išpučiamos. [...] Tai yra priverstinės priemonės. [...] Alyvų kalne atsirado daug tuščių kapų. Žmonės vaidina, kad kažką palaidojo, kad po to galėtų pretenduoti į tą teritoriją. [...] Nebūna vienareikšmių atsakymų. Kiekvieną kartą, kai Izraelio kareivis neduok Dieve kažką padaro, jį paduoda į teismą, kad jis viršijo gynybos ribas. Jį gi teisia. Ir visi sako, „žiūrėkit, žydai teisia savo teroristą, savo žudiką“. Bet žydai nebėga ir nevaišina vienas kito saldinais „žiūrėk arabą nušoviau“. Čia yra to paties globalaus antisemitizmo išraiškos.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti apie šį konfliktą?

I4: Visi norėtų, kad jo nebūtų. Visi labai daug kalba apie tai, kaip tai reikia padaryti. O iš tikrųjų aš galvoju, kad vienintelis kelias yra tvirtai uždaryti sienas, leisti jiems pasiskelbti valstybę ir pareikalauti laikytis tarptautinių sutarčių. Čia yra labai sunkių niuansų. [...] Tai paskelbus dvi atskiras valstybes, jie žinoma galės daryti, ką nori. Tai čia yra *trukdinys*, bet aš nematau kito būdo. [...]

Informantas Nr. 5 (toliau – I5): studentas, 24m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 02 12

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I5: 24 man šiuo metu. Gyvenu Vilniuje ir taip pat rašau bakalaurą.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I5: Lietuvos žydu gal ne daug ką man reiškia būti, nelabai sureikšminu to „Lietuvos žydu“. Tiesiog laikau save žydų tautybės žmogumi ir tiek. Nes vis tiek mano proseneliai čia atkeliavo iš Baltarusijos, tai nelabai galiu savęs ir pavadinti tuo tikru Lietuvos žydu, nesu litvakas, kaip dauguma čia gyvenančių žydų. Dalyvauju tame bendruomeniniame gyvenime ir tiek.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I5: Izraelis man reiškia galbūt antrą tėvynę. Nežinau. Galbūt kaip žydai gyvenantys diasporoje sako „Yra du supratimai, gimtinė ir tėvynė“. Lietuva turbūt yra gimtinė, nes čia gimiau. Izraelis vis dėlto

bus tėvynė, nes visgi protėviai pagal istoriją yra iš ten kilę. Šiaip dažnai būdamas Izraelyje jaučiuosi ten žymiai geriau, smagiau, maloniau, didesnis komfortas [nei Lietuvoje]. Nu ir žmonės ten man artimesni. Esu iš rusakalbių šeimos ir man vis tiek ta lietuvybė nėra tokia artima. Visada maniau, kad aš čia svetimas kažkoks tai.

R.M.: Šiek tiek užsiminėte apie žmones. Ar jums teko bendrauti su Izraelyje gyvenančiais žydais ir palestiniečiais?

I5: Taip, teko. Ir su palestiniečiais, kurie dirba Izraelyje. Ta prasme, kurie nėra Izraelio piliečiai. Ir su vietiniais arabais, kurie turi Izraelio pilietybę ir yra pilnaverčiai piliečiai. Ir su žydais.

R.M.: Galbūt galite plačiau išplėsti apie šias bendravimo patirtis?

I5: Mentalitetai yra beveik vienodi [Izraelio piliečių]. Išvaizdos – su laiku pradedi atskirti, kur yra musulmonas arabas, kur yra izraelietis žydas. Kodėl jie labai panašūs? Nes dauguma tų žydų jie yra kilę iš Maroko, Egipto. Tai tos pačios musulmonų šalys. Tai jie labai panašūs. Matyt su metais jie *biški* pradėjo keistis, nes pradėjo maišytis su žydais, kurie atskrido iš buvusios SSRS. [Jie] tampa baltesni. Dėl bendravimo ir tie, ir kiti mėgsta garsiai šnekėti, kas labai *užknisa* tuos pačius lietuvius, rusus, nu kurie atvažiuoja į Izraelį pailsėti. Visada rėkt. Nu žmonės išsigąsta. Galvoja, kad ant jų rėkia, bet ne, jie tiesiog taip šneka. Prieš 5 metus gal ar 4, kada buvo tas karas tarp Gazos ruožo ir Izraelio, ten dabar neprisiminsiu kaip jis vadinasi, aš ten buvau vasarą, apie 2 mėn. Kiekvieną dieną ten skraidydavo raketos iš Gazos ruožo į Izraelio teritoriją. Kitą rytą aš dirbau parduotuvėje ir šalia yra musulmonų restoranai, ten dirba visi arabai, nu ir jie pastoviai ateidavo į tą mūsų parduotuvę, ten sėdėdavo, kažką darydavo. Šiaip diskutavom ir aš paklausiau „Ką tu apie visą tai galvoji?“ Nes raketa buvo nukritusi naktį prie pat jo namų, nu ten 200 300 metrų. Jis man taip sako „Žiūrėk, nesvarbu, kad aš esu arabas, jie šaudo į mane. Aš čia gyvenu. Viskas, ką aš galiu jiems palinkėti, tai kad jie visi nudvėstų, nes jie šaudo į mano namus ir man nesvarbu, kad jie tos pačios tautos žmonės. Aš čia gimiau, aš šitos šalies pilietis, aš čia dirbu. Jei į mane šaudo, tai su jais turi būti pasielgta taip pat.“ Tai va, tokia ta ir nuomonė tų Izraelio arabų. [Palestiniečiai] labai nežiūri į ką jie ten šaudo. Jie tiesiog užtaiko ir tiek. Jie gali tą patį musulmoną užmušti, arabą, jiems nėra per daug svarbu. Vietiniams nelabai svarbu, ką su jais [palestiniečiais] darys Izraelio kariuomenė. Ir tie, ir tie nori, kad sustotų karas. Ir tie žydai Izraelyje, ir tie arabai Izraelyje. Kas liečia tuos, kurie gyvena už sienos, ten yra kitas klausimas.

R.M.: Tačiau minėjote, kad teko bendrauti ir jais?

I5: Šiaip su jais šita tema geriau nešnekėti. Pas mane buvo tokia situacija. Jeruzalėje yra turgus prie Raudų sienos, kur dirba vien arabai. Nu ten musulmoniškas turgus, ten gali bet ko nusipirkti. Ir jeigu jie mato, kad eina šviesus žmogus, kaip aš tarkim, apsirengęs dar ta žydiška kepurėle, jaučiasi toks *biški* pavojus. Ten pastoviai patuliuoja policijos pareigūnai ir kam jie ten patuliuoja? Nes būna dažnai konfliktai tarp tų palestiniečių ir tų Jeruzalės gyventojų, tų žydų. Nes jie [žydai] ten pastoviai praeina. Čia yra žydiškos teritorijos vieta. Ne musulmoniška. Nes Jeruzalė padalinta Palestinei ir Izraeliui. Ir dažna būna, kad ir užpuola, ir su peiliais. Labai daug dabar tų atvejų. Ir su mašinom pervažiuoja palestiniečiai. Su jais geriau nešnekėti, nes žinai, kad bus konfliktas ir tu nežinai, ko iš jų laukti. [...] Aš ėjau su žydiška kepurėle nuo Raudų sienos, iškart užėjau į tą kvartalą, kur turgus, ir nenusiėmiau tos kepurėlės. Ir man tiesiog iš kumščio į galvą davė mergina ir pradėjo arabiškai ant manęs rėkt visa su *hidžabu* ir taip toliau. Tai va, Izraelio pusėje va tokie dalykai gali vykti. Bandau jau nežinau kiek metų iš eilės užėti į Palestinos Jeruzalės pusę, manęs niekas neįleidžia. Nes ten stovi policininkai, yra tam tikri praėjimo punktai, *checkpointai* vadinami ir viskas. Jie net neklausia, iš kur tu, kas tu toks. Tiesiog tu prieini, jie už 20 metrų rėkia „stop neik čia“. Jie mato, kad tu ne vietinis, kad tu turistai, nėra čia ką tau bastytis.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I5: Mano nuomonė yra tokia, kad ir vieni, ir kiti yra gerai prisidėję prie viso šito. Anksčiau aš galvojau, kad tik arabai yra kalti, bet manau, kad ir Izraelis daug yra kaltas. Mano nuomone čia yra labai didelis pinigų plovimas.

R.M.: Kodėl?

I5: Nes, kas liečia Palestiną, Gazos ruožą, jie gauna didelį finansavimą humanitarinei pagalbai iš to pačio Izraelio, tos pačios Amerikos, tos pačios Rusijos. Kam skirti tie pinigai? Tie pinigai skirti atstatinėti infrastruktūrą po karo. Niekada infrastruktūra nebuvo atstatyta nei Gazos ruože, nei Palestinoje. Gaunami 10 mlrd. dolerių kasmet. Iš Izraelio vežamas sunkvežimiais maistas, benzinas. Niekas *nedaeina* ten, kur turi būti. Ta *Hamas* grupuotė, kuri valdo Gazos ruožą, turi vilas Dubajuje, Abu Dabyje ir taip toliau. Žmonės gyvena skurde didžiausiame, bet kažkodėl tai lyderi yra milijardieriai. Kokia Izraeliui iš to nauda? Aš manau Amerika, nes Amerika duoda labai daug milijardų dolerių Izraelio kariniai jėgai didinti. Nuo to plaunami irgi tie pinigai. [...] Ne daug kas tą žino, bet Izraelio žiniasklaidoje daug šnekama, kad kiekvienais metais apie 10-15 metrų Izraelio teritorija didėja. Be jokių ten karų. Yra Izraelis, yra Palestina ir yra kažkokia tai tvora, kurią iš kojos galima nulaužti. Atvažiuoja kareiviai į tam tikrą poligoną, pakelia tą tvorą ir perneša 15 metrų į priekį. Tai vadinasi ta tokia Palestinos okupacija. Žmonių Izraelyje didėja, ne mažėja. Kiekvienais metais po 200-300 tūkst. žmonių gyventojų skaičius didėja. Teritorija labai maža. Dvigubai mažesnė už Lietuvą. Nu taip, reikia ją didinti, nes kitaip nesutyls visi. Bet ar toks būdas teisingas? Tai ne man jau čia spręst. Yra visokių niuansų, kad namais užstatinėja tas Palestinos teritorijas... Yra apie ką diskutuoti. Tie [palestiniečiai] nori savo žemes susigrąžinti. Izraelis galvoja ir aš taip galvoju, kad ta žemė istoriškai priklauso žydams dar iš senų laikų. Palestiniečiai nelabai taip toli žiūri, nes niekada neturėjo net savo valiutos. Pirmas prezidentas Arafatas buvo, kas buvo iki jo? Istoriniai duomenys neegzistuoja. Aplamai tokios Palestinos valstybės niekada nebuvo. Ji tiesiog vadinosi Palestina, nes tokį pavadinimą davė kuomet ji buvo kolonizuota Anglijos iki Izraelio valstybės susikūrimo. Ir liko Palestina iki šio momento. Kad jie ten sako „Čia Palestina jau tūkstančiai metų, čia gyveno tik arabai.“ Niekada to nebuvo. Visada ten gyveno ir arabai, ir žydai iki valstybių susikūrimo kartu. Tik parengė tą visą dalyką padaryti Izraelio, Palestinos valstybes, iš karto užpuolė žmones, kurie neturėjo nei ginklų, nei nieko. Na iki šiol atsilaukom.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I5: Dažnai skaitau Izraelio žinias. Turiu labai daug žmonių, kurie tuo domisi. Kas liečia mus žydus, dauguma yra pabuvę Izraelyje, jie mato kaip viskas atrodo tenai. Tarkim aš sėdžiu Izraelyje, atidarau 15min ir ten kažkas tai rašo apie Izraelį. Sėdžiu ir galvoju, nu gi kokia nesamone. Nu iš kur jūs tai *vapšie* traukiat? Plius Izraelyje yra palestinietiški kanalai ir gali pasijungt ir tu matai, ką jie rodo ten [Palestinoje]. Ir gali daryti išvadas, kur gi ta tiesa. Nes tu sėdi Izraelyje, tu matai kaip vyksta realybėje, tu po to matai ką jie rodo tenai Gazos ruože. Nu visai neatitinka [tiesos]. Vėlgi skaitau daug rusiškos žiniasklaidos. Vėlgi labai daug to 50 ant 50. Dabar *Instagramą* matai, ką žmonės sako, ką filmuoja, *live*, nu supranti. Vis tiek yra ta tautinė pozicija. Yra tų žydų taip, kurie nekenčia Izraelio, galvoja, kad jie okupantai ir taip toliau. Bet čia mažuma. Jie ten gyvena iliuzijų pasaulyje.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I5: Daug kas nežino to atsakymo. Nieks negali suprasti, dėl ko tas karas vyksta. Prasidėjo taip. Bet kodėl vyksta, niekas negali pasakyti. Esminė priežastis manau tiesiog dėl žemės. Kai nei kiti, nei kiti neturėjo valstybės visiems buvo gerai. Bet kai tie sužinojo, kad ir tie dar gauna. Nes vis tiek netgi pagal Torą, pagal mūsų senąjį testamentą arabai visada buvo tokie *biški* negerai. O kai dar Izraelis pradėjo atiminėti po *biški*, okupuoti žemę per tuos karus, tai gavosi mažytė provokacija, kuri išaugo į daugybės dešimčių karą.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I5: Tą konfliktą jau bando labai daug metų išspręsti. Bet niekam nepavyksta. Yra viena iš galimybių pripažinti [Palestinos] valstybę, duoti pilnus įgaliojimus atsiriboti pilnai nuo Izraelio. Bet vėlgi, kai atsitiks taip, kausimas, ar vėl jie neužsinorės kažko daugiau? Sakys „mums čia per mažai“ ir taip toliau. Nes vėlgi jie [palestiniečiai] nori Jeruzalę [susi]grąžinti pilnai, padaryti savo sostinę, jie nori pilno pripažinimo kaip valstybės. Mano nuomonė šiuo klausimu yra tokia, pabaigos čia niekada nebus. Tas karas niekada nesibaigs. Jis kartas nuo karto kartosis.

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I5: Iš istorinės pusės aš palaikau vienos, tik Izraelio [valstybės sprendimą], nes tai yra Izraelio žemė. Jeigu dabar žiūrėt, šiuo metu, pagal visą situaciją, tai manau turėtų būti ir Palestina. Nes ji turi savo

dalelę žemės, ji turi vėliavą, ji turi prezidentą, tas Mahmoud Abbas ar kaip jis ten. Su Gazos ruožu manau ten reikia kažką kitaip daryti. Ten terorizmo toks plėtojimas gaunasi. Ten milijonas žmonių gyvena mieste kaip Vilnius. Okupuoti gal jį reikėtų? Bet ne. Kitos valstybės to nepriims, nes tai pažeidžia Jungtinių Tautų tuos visus reglamentus ir taip toliau. Kol valdo ten teroristinė grupuotė, nematau, kad galima kažką iš viso kalbėti apie tuos konflikto sprendimo būdus. Nes nelabai daug kam rūpi, kad ten taip yra. Netgi tos Jungtinės Tautos. Tas Ban Ki-Moon buvo kažkada atvažiavęs į Izraelį, nuėjo į tuos tunelius ir buvo pasakęs „Nematau, kad čia žmonės galėjo taip padaryti.“ Nu tai apie ką tada išvis čia šnekėti? Vis tiek tas pasaulis visada buvo nusistatęs minimaliai prieš žydus. Nelabai daug kas mato, kad iš musulmoniškos diasporos Europoje dabar labai daug teroristinių aktų. Ta tokia vykdoma mini okupacija Europos. Bet žydai vis tiek kalti. Nors jų labai mažai pasaulyje. Jie visada vis tiek kalti.

R.M.: Išskyrėte Gazos ruožo ir Vakarų Kranto situacijas. Kaip vertinate šių skirtingų teritorijų įtaką konfliktui?

I5: Aš manau Palestina, šiuo atveju Vakarų Krantas, turi didesnių galimybių plėtotis, nes ten ir išvystyta infrastruktūra, ir žmonės turiu daugiau truputį pinigų, turi ten darbus, turi prezidentą, sostinę Ramalą. O Gazos ruožas jis toks kaip Kaliningradas, atmetas, niekam nereikalingas, ten nežinia kas vyksta. Nors ir ten oficialiai Palestina, ten toks gabalas kaip čia geras brolis, ten blogas. O tarp jų tiesiog senas geras draugas, kuris vienam maišo. Su Palestina galima kažką daryti, bet su Gazos ruožu manau ne taip viskas paprasta. Kol dar ten gyveno žydai iki 2005 m. [...] ten buvo rajonas, kur gyveno apie 1,5 tūkst. žydų. Kaip ir buvo ramu. Viskas buvo gerai. Izraelyje buvo toks premjeras Ariel Sharon ir jis 2005 m. parengė tokį projektą, kad išvežti visus žydus, gyvenančius Gazos ruože, į Izraelį. Labai daug kam tai nepatiko. Prasidėjo masiniai protestai, nes ten žmonės gyveno 100-150 m., o su buldozeriais atvažiavo, visus namus sugriovė, sako „Viskas, jūs dabar gyvensite Izraelyje.“ Nenorėjo jie į tą Izraelį, nes nu jie ten gyveno. Namai yra namai, kur tu bebūtum. Tada prasidėjo Izraelio labai daug autobusų sprogdimų, kas savaitė bombos parduotuvėse ir taip toliau. Tai buvo startas. Buvo ten tuo metu Izraelio kareiviai, kai gyveno žydai, buvo ramu. Visi išvažiavo, prasidėjo va tokie pokyčiai, kas liečia saugumą. Vėlgi dabar Izraelio kareiviai negali ten patruliuoti Gazos ruože, vėlgi neleidžia statutai visokie, nes tai bus kaip okupacija. Izraelis stengiasi nelįsti į tokius dalykus, nes vis tiek per tuos karus labai daug palestiniečių žūsta. Palestiniečių žūsta 1,5 tūkst., tai izraeliečių tik 10. Tai čia labai tas procentinis skirtumas. Dar kitas dalykas, visi sako, kad Izraelis vykdo tą Gazos ruožo blokadą, bet nieks nesako, kad Egiptas tą patį daro tik iš kitos pusės. Tai ką aš kalbėjau. Visada kalti žydai.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I5: Turit omenyje žydų?

R.M.: Žydų ir palestiniečių gyvenančių ne konflikto teritorijoje.

I5: Kas liečia Lietuvą, tai aš manau yra labai didelis palaikymas [Izraeliui]. Kas liečia socialinius tinklus. Labai daug stovyklų vasarą, kur viskas susiję su Izraeliu. Izraelietiška muzika, izraelietiškas maistas, šokiai. Toks palaikymas gaunasi. Iš musulmonų matau labai daug neapykantos. *Facebooke* dažnai būna. Komentaruose ypač. [...] Iš žydų nėra tokio dalyko. [...] Izraelio ambasados labai daug ką daro. Va prieš pora dienų išvyko moksleiviai iš Lietuvos, iš kelių lietuviškų mokyklų savaitei į Izraelį. Kaip pažintinė kelionė. Tokie dalykai yra *fun*. Atvažiuoja 15-16 m. vaikai, kurie nežino, kas tas Izraelis, kas tas konfliktas. [...] Žmogus kažkokią tai nuomonę jau gali susidaryti. O nuvežk tu į Gazos ruožą, ką jis ten pamatys, vaikus su *kalašnikovais* bėgiojančius?

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I5: Aš manau nelabai skiriasi. Nesakysiu, kad labai daug teko bendrauti šiomis temomis su vyresniais, bet tarp žydų man neteko sutikti [žmonių], kurių nuomonės labai skirtųsi. Turiu aš kelis draugus, kurie labiau į anarchinę pusę, jie labiau mano, kad ir tie, ir tiek yra kalti, kad Izraelis naudoja per daug fizinės jėgos. Nu taip yra, bet to reikia, nes kitaip nieko ten nebūtų.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I5: Šiaip labai teigiamai aš tai vertinu, bet aš asmeniškai nematau, kad JAV yra kažkokia tai vau valstybė, kuri kažką pasakė ir visi turi taip daryti. Nu pripažino, pripažino. Nieks nuo to nesikeis.

Jeruzalė bet kokiu atveju yra Izraelio sostinė ir be Amerikos pripažinimo. Ar tai būtų Islandija, ar Rusija pripažinus, nesvarbu. Tiesiog taip Izraeliui Amerika yra autoritetas, nes jie labai daug gauna lėšų iš tos valstybės, gauna daug palaikymo iš Trumpo ir visos tos vyriausybės, bet aš nesureikšminu tų dalykų, kad ten pripažino. Nebūtų pripažinus, esmė nepasikeis. Mano nuomone, ji vis tiek liks sostine.

R.M.: Kaip tuomet vertinate kitų valstybių vaidmenį šiame konflikte?

I5: Manau didelę įtaką daro Rusija šiuo atveju, nes ji tokia *biški* dviveidė šioje srity. Izraeliui kaip ir yra draugė, labai palaiko žydus, gyvenančius Rusijoje, bet tuo pačiu finansuoja ir Iraną, kuris duoda labai daug pinigų Palestinei. Tai va toks žinot, du žaidimai, nes ir ten, ir ten yra nauda. [...]

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I5: Šiaip aš labai ilgai laukiau, kol šis įstatymas bus priimtas. Ta prasme, aš niekada negalvojau, kad šis įstatymas bus priimtas. Bet visada turėjau tą nuomonę, kad Izraelis yra būtent žydų valstybė. Nes vėlgi paimti, kiek gyveno žydų [19]70 m. Izraelyje ir kiek gyvena dabar, tai matosi, kad jų mažėja. Daug kas išvyksta, daug kas susimaišo su kitom tautybėm. Iš religinės pusės, tai nėra gerai. Vėlgi, kam tą akcentą padarė žydų valstybė, kad čia ne jūsų žemė.

R.M.: Kaip tuomet vertinate mažumų padėtį Izraelyje?

I5: Kas liečia teises, jie turi vienodas teises, kaip ir žydų Izraelio piliečiai. Tuo jie nieko nesiskiria. Ir apamai, vietiniai nelabai kreipia dėmesį, nėra tokio „Va žiūrėk arabai.“ Visi gyvena draugiškai. Problemų su šituo nėra. Tų pačių musulmonų labai daug Izraelio parlamente, bankuose daug dirba. Jie nėra suvaržyti. Dėl to ir sako, kad [Izraelis] vienintelė valstybė tame regione, kur visi lygūs. Bet Palestinoje vyksta kitaip. [...] Viena pusė žydams, kita palestiniečiams. Čia irgi buvo prieš pora metų labai daug diskusijų, kodėl žmonės, su kurias taip darė prieš 70 metų, daro tą patį dabar su kitais.

R.M.: Kyla diskusijų, kad būtent šis įstatymas gali sukelti diskriminacinių problemų Izraelyje?

I5: Ne, manau šis įstatymas yra sukurtas tam, kad matot, parlamente yra daug ne žydų, yra daug musulmonų, kurie bando tą valstybę *nužydyti*, kad kuo mažiau būtų to žydiškumo, nes vis tiek Izraelyje iš pradžių eina Toros įstatymas, po to eina valstybės įstatymas. Ir jie tai bando apkeisti vietomis. Būna daug diskusijų, kodėl šeštadieniais nevažinėja autobusai. Nes negalima. Pagal Torą čia yra ta diena, kai Dievas ilsėjosi. Nieko negalima daryti. Yra tokie kairiniai parlamente, kurie bando padaryti, kad tie autobusai važinėtų. [...] Kažkas tai nusprendė padaryti taip, kad tai yra žydų valstybė. Kitą kartą, kai tu norėsi eiti prieš Torą, tu pagalvosi, kad tu gyveni ne Ibizoje, kur darai, ką nori, visgi, čia yra žydų valstybė.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I5: Iš žmogiškosios pusės, tai nėra teisinga. Nu neturėtų taip būti. Visgi tai nėra Izraelio žemės. Taip, jos neteisėtai yra paimitos. Kad ten stato tuos namus ir iškelia Izraelio vėliavą ir sako „O aš čia Izraelyje.“ Nu pažiūrėk, ten aplinkui dykuma, tai iš karto matosi, kad Palestina. Bet ten dažniausiai gyvena tokie priešiška [nusiteikę]. Aš pažįstu vieną žmogų, kuris gyvena va tokiose vietose. Jis yra lietuvis, bet Izraelyje gyvena jau 20-30 m. Jis tarnauja spec. pajėgose, kurios saugo tą teritoriją. Ir jie tokie žmonės apsigyvena tokiose vietose. Iš karto iš namų pamato, kad kažkas per sieną lenda, šautuvą išsitraukia ir ... Ten tokie radikalūs žydai labiau gyvena. Ten kokio nors šeima paprasta su vaikais nu tikrai nevažiuos gyventi. Visų pirma infrastruktūra ten neišvystyta. Su autobusu ten sunku *davažiuoti*. Reikia dar peškom eiti arba mašiną savo nuosavą turi turėti. Arba niekaip. Tiesiog namai ir parduotuvė už 15 km. Kaip kaime žinot pas mus.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I5: [Atsikvepia]. Negaliu sutikti, bet negaliu ir nesutikti. Ta okupacija, ji egzistuoja, bet vėlgi ji nėra ta okupacija kaip okupacija. Ji nedaroma tam, kad visus iš ten išvaryti ir užimti kuo didesnę šalies plotą. Tokia mano nuomonė, kad vertinu neigiamai, bet su šiuo teiginiu aš sutinku. Tas dalykas egzistuoja. Minimaliai. Gal labai prailgintas. Ne daug ir ne iš karto. Bet po truputi su metais. Nors Izraelis ir teigia, kad nieko nedaro, kad viskas gerai. Nėra gal tokia okupacija „Einam ir okupuojam.“ Nuo tam tikrų aspektų ji priklauso. Pagal galimybes. [...] Taip jeigu žiūrėti, kiek [Izraelis] turėjo

žemės prieš 30-40 m., tai taip. Galima matyti, kad [Palestina] labai sumažėjo. Būkim realistais. Taip, okupacija vyksta.

R.M.: Kokia Jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I5: Izraelį aplamai nori uždaryti, bet Jeruzalėje gal jau prieš 10 m. yra pastatę šitą sieną, aš ją irgi mačiau pravažiuojant. Realiai stovi namas ir iš karto už sienos kitas namas. Tas jau yra Palestinos teritorijoje. Sieną yra labai aukšta. Padaryta ji tam, kad žmonės neperšokinėtų per ją, nes per sieną labai dažnai permesdavo sprogmenų, kontrabandos, narkotikų, ko tik ten nebuvo. Ir žmonės grobdavo, merginas grobdavo, prievartaudavo, Palestinoje žudydavo. Šiai dienai ten [Izraelyje] labai daug nelegalių palestiniečių, kurie ten dirba. Dievaži, kiek jų ten daug, gal 100 tūkst. tikrai yra. Ta sieną padaryta, kad jie nešokinėtų. Kitaip tu turi pravažiuoti pro *checkpointus*. Nes įvažiuojant į Jeruzalę tu turi patikrą praeiti. Daug tų žalių mašinos numerių, kurie priklauso Palestinai. Ir taxi galima pamatyti, jie važiuoja į tą pačią Jeruzalę paimti kokį darbuotoją, kuris ten dirba. Kituose Izraelio miestuose to nepamatysi. Tel Avive nesutiksi mašinos su žaliais numeriais, tiesiog nieks neleis tau ten važiuoti. O po Jeruzalę tu gali važinėti. Tai va ta sieną visgi dėl saugumo yra sukurta. Nes ji tikrai ne centus kainuoja, nemanau, kad kažkas šiaip sau sieną statytų. Dabar jie nori tokią pat su Gazos ruožu padaryti. [...] Sieną pastatai ir viskas, ką jie padarys.

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I5: Tai va čia tie įžymūs *checkpointai*. Aš juos vertinu neigiamai. Kas liečia būtent Palestinos teritorijoje [esančius], nes nematau prasmės reguliuoti juo jų žemėje. Nebent tai būtų perėjimas į Izraelio pusę, tada jis būtinas, nes vis tiek reikia žinoti, kas patenka į šalį. Jų teritorijoje tai nėra būtina. Ten manau viskas yra labai sugriežtinta. Nes teko matyti labai daug vaizdo įrašų *Youtube* apie tuos *checkpointus*. Nu jie ten nieko gero neveikia. Matosi ten tokio pažeminimo palestiniečių pusėje. Kareiviai nelabai gražiai ten šneka. Mačiau tokių situacijų, žmogus veža savo vaiką ten į Ramalą kažkur, į ligoninę. Nepraleido. Žmoną su vaiku praleido, o vyro nepraleido. Pavartosiu tą žodį toks *išsipisinėjimas* iš žmogaus jau buvo. Tai jo, gal jų ten nereikia visgi. Tiesiog Izraelis bando tokiu būdu kontroliuoti, supraskit, kad [jūs] niekas, mes vis tiek esam aukštesni. Čia reikia dėkoti Izraelio generolams ir taip toliau. Aišku niekas to dabar neatsisakys. Tai jau daug metų yra. Gerai viskas ten dirba, gerai kontroliuojasi. Kiekvieną žmogų iš veido žino, kas kuo užsiima, kur kas gyvena, kas su terorizmu susijęs, kas nesusijęs. Bet vertinu juos neigiamai. Aš nenorėčiau taip, kad jeigu mane Vilniuje kažkaip taip. Nori nuvažiuoti į centrą, kur važiuoji, kas tu toks, kam to reikia?

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I5: Čia sunkiausias klausimas [*juokiasi*]. Pabaigai galiu pasakyti tik tai, kad mano nuomone, turi atsisėsti prie stalo ne kažkokie tai patarėjai vienos kitos šalies, bet turėtų atsisėsti Izraelio prezidentas, premjeras, kažkokie tai karo generolai, atsisėsti Palestinos prezidentas jo patarėjai ir generolai ir kartu daug šnekėtis. Nes kai kažkas šneka, nieko nesigauna. Turi šnekėtis tie žmonės, kurie už tai atsakingi, nes būtent jie sako, kada šaudyti, kada nešaudyti. O kitą dalyką galu paminėti, kad Palestinos prezidentas ne daug ką gali kontroliuoti. Yra labai daug radikalių, minimalių grupuočių, kurios niekam nėra paklusnios. Tiesiog raketą padaro iš santechnikos ir paleidžia iš savo namo. O gauna visi po to. Reikia visų pirma naikinti tas visas mini grupuotes Palestinos ir Gazos ruožo viduje, o po to šnekėtis dėl tarpusavio draugystės. Kitaip ten nieko nebus. Tokia va mano nuomonė.

Informantas Nr. 6 (toliau – I6): vertėja, 41 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 02 14

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I6: Man 41-eri metai. Esu vertėja. Nu va tuo ir užsiimu. Ir dar esu dviejų vaikų mama.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I6: Tai tapatybė tokia yra mano – Lietuvos žydė. Kaip pasakyt, čia yra svarbūs abudu žodžiai. Todėl, kad nu jaučiu, kad čia yra mano šaknys, kad yra toks unikalumas gyvenimo Lietuvoje, kalbėjimo šita

kalba, ne kažkokia kita kalba, galvojimo šita kalba, kad šita vieta yra svarbi. Net nežinau, ką pasakyti, ką reiškia. Va tas momentas, kad neišvažiavau niekur kitur gyventi. Būtent todėl, kad turėjau galimybę išvažiuoti į Izraelį, bet jos nepasirinkau. Išvažiavau ir grįžau.

R.M.: Galbūt galite papasakoti kodėl?

I6: Na, buvo tokia situacija, kad man buvo 14 metų, kadangi čia buvo [19]91-ieji ir čia buvo pas mus tokia situacija po Sausio 13-osios, kad ponas X organizavo, kad žydų vaikai išvažiuotų į Izraelį. Ten kažkaip buvo per ryšius surastas internatas, kur tie vaikai gyventų. Ir faktiškai niekas ten tėvams nekainuotų. Tėvai tik turėtų nupirkti bilietą į vieną pusę. Ir tokia mintis, kad tėvai irgi emigruotų po kurio laiko. Nu va toks palengvinimas galvojant labiau apie tėvus, negu apie vaikus. [...] Kad vaikai padėtų jau labiau patiems tėvams įsitvirtinti. Nežinau, kiek pasiteisino ir kiek realiai išvažiavo pagal tą planą. Žinau, kad po metų dauguma sugrįžo. Tokie traumuoti šiek tiek. Ir aš buvau traumota ir grįžau. [...] Aš grįžau po mėnesio, gal pusantro mėnesio. Nu aš ten visiškai neprigijau. Visiškai nesupratau, kodėl aš ten esu. Visiškai viskas svetima buvo. Išskyrus, kad taip, gražu ir egzotiška buvo. Man ten nebuvo nieko ir nesakė nieko daugiau. Jokios ten nežinau pažadėtosios žemės aš ten nesuradau. Priešingai, visiška atmetimo reakcija. Nu todėl, kad tiesiog galbūt nebuvo pas mus to sionizmo šeimoje. Nu nebuvo. Buvo toks spontaniškas sprendimas. [...] Kad mano mama būtų planavusi emigruoti, nu nebuvo to. Nu aš nežinau, kas jiems į galvą šovė. Aš savo vaikų nė už ką neišleisčiau. Aš paskui ten nagais, dantimis išsiplėšiau iš to Izraelio [juokiasi]. Nebuvo taip ir lengva. Paskui reikėjo rašyti laiškus, motyvuoti ir jie labai nenorėjo gadinti savo reputacijos, kad čia vaikai bėga iš jų. O internatas buvo ne šiaip mokykla, bet mokykla internatas. Kas gyvena internate? [...] Daug labai buvo migrantų, ekspatriantų iš visos Tarybų Sąjungos, iš kitų šalių. Tai ten susipažinom iš tikrųjų, kadangi rusų kalbą mokėjau, tai ten tikrai susipažinau su visokiais ir rusais, ir danų mokėjau truputėli, su visokiais žmonėm susipažinau. Ir labai daug buvo skausmo tarp tų vaikų. Ypač tarp mažesnių. Nes ten nuo 12 metų, tai ten tikrai kai kurie maži, per maži tokiai kelionei. Jie jautėsi atskirti. Ir kad tie tėvai tikrai neturėjo pinigų ir jie čia sukišo visus pinigus. Bijojo tėvams sakyti, kad jie blogai jaučiasi. [...] Tai va tokia buvo mano patirtis ir pažintis su Izraeliu. Labai neigiama ir paskui 21-erius metus aš ten nevažiavau po to. Nu taip susiklostė. Tiesiog taip išėjo. Ir kai nuvažiavau po 21-erių metų, tai aišku įsimylėjau [Izraelį], nes važiavau kaip turistė. Labai buvo intensyvi programa ir tada nu aišku pamačiau tą šalį iš kitos pusės. Kai papasakojau mūsų gidui, koku būdu aš buvau atvažiavus, tai jis pasibaisėjo ir sakė „Koks baisus eksperimentas su žmonėmis.“ [...] Nu čia buvo kaip ir gera idėja, bet *something go wrong*. Nu ji gera, bet negera. Ant popieriaus, teoriškai gera, bet praktiškai negera. Ir galbūt ji buvo geresnė vyresniems. [...] Kai antrą sykį jau buvau, visai visai kitaip pamačiau tą šalį. Dabar kai yra ta *Taglit* programa, kur galima nuvažiuoti be jokių įsipareigojimų. 10 dienų tave priima kaip Dievą, tau viską parodo, tave maitina, vežioja, ten tau niekas nekainuoja, o po to tu išvažiuoja ir tada jau gali galvot, apsispręst, mąstai. Pilnametis, nieks už tave nenusprendžia. Tai va toks mano požiūris. Tada [Izraelyje] aš jaučiausi tikrai, kad aš esu lietuvė, nu žydė, be abejo. Bet mane ten tada labai pykdė tais [19]91 metais, kad jie nežino Lietuvos, kad mes čia jiems rusai, tada aš po to Sąjūdžio labai patriotiška buvau. Apskritai mano visa šeima nebuvo prieš Sąūdį. Buvo labai labai už. [...] Nu kažkaip mes čia tapatinamės su šita šalim [Lietuva]. [...] Mano mamos tėtis lietuvis. Tai iš mamos pusės giminių turiu daugiau čia Lietuvoje likusių. O reiškia iš tėvo pusės mes vieninteliai su mano tėvu likome Lietuvoje. Aš brolių seserų neturiu, tai jo brolis, jo sesuo, pusbroliai, pusseserės, dėdės, tetos, visi, kad buvo gyvi išvažiavo [į Izraelį]. Visi išvažiavo. [...] Nesupratau, ko jie čia važiuoja. Nu man nebuvo aišku, kodėl visi iš čia važiuoja. Nes kažkaip nu neaugino manęs taip, kad reikia iš čia važiuot ar iš čia bėgt. O vat augino taip, kad va čia tavo žemė. [...] Nu va toks buvai žmogus, vaikas. Formavaisi ir tau nieks per daug nekišo ir neklampino. Bet jau Sąjūdis aišku įtraukė visus. Ir tu jau nebuvai abejingas. [...]

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I6: Tai vėlgi. Nelabai daug iš tikrųjų. Aš esu šališka šitoje pusėje. Esu Izraelio pusėje. Pasirinkus tą poziciją, kad man būtų paprasčiau gyventi. Nu palaikau Izraelį, bet puikiai suprantu, kad ne viskas taip yra gražu. Ne taip, kaip jau radikalūs dešinieji, ką padaro viskas gerai. Ta prasme *settlements* gerai, viskas gerai. Nekritikuojam, nekvestionuojam. Bet aš nuvažiavus į Izraelį va [20]12 metais

tiesiog supratau, abu kartus kai buvau supratau iš tikrųjų, bet [20]12 jau suaugęs žmogus buvau, tai supratau, tarkim mes [Lietuvos žydai] turim daugiau gal informacijos negu visi [likę lietuviai], bet mes vis tiek neįsivaizduojam vaizdo [konflikto], negu kiti turiu omeny eiliniai, neturintys giminių ar kažkokių ryšių Izraelyje. Objektivaus kažkokio vaizdo susidaryti mes čia negalim, nes mūsų giminės irgi turi savo tam tikrą požiūrį ir jį transliuoja. Bet kai tu ten nuvažiuoji, [...] tu tada supanti tą kompleksiskumą. Nu supranti, kad nėra juoda balta, kad yra viskas šalia, kad yra viskas persipynę, kad tam Izraelyje yra realiai ketvirtadalis populiacijos arabų, kad jų labai nemaža dalis dirba tikrai ir yra patenkinti savo darbais ir savo tuo gyvenimu. Ta dinamika, kad ten viskas labai greit keičiasi. Nu tikai labai. Ten tiek viskas išaugo, išsiplėtė. [...] Sudėtinga, kad pabandytum juodai balta viską nupiešti. Mano manymas ir toks, kad tos šaknys problemos yra senos ir jos įsisenėjusios. Tiek viena, tie kita pusė mato, kad yra blogai, bet jau kaip ir nežino [...] kaip padaryti gerai. Stengiasi padaryti gerai ir išspręsti [konfliktą] kažkaip. Ir kadangi tas arabų pasaulis yra toks susiskaldęs, tai pabandyk tu su jais susitarti. Nu pabandyk susitarti [sarkastiškai]. Nu jie turi laiko. Pas juos visai kitas laiko suvokimas. Visai kitas vertybių suvokimas reiškia. Kitoks kažkoks temperamentas ar dar kažkas, nu negali taip jau *generalize*, bet tikrai kitas mentalitetas. Mentalitetai. Turbūt daugiskaita. Ir tai, kas tarkim yra labai degantis klausimas kokiems izraeliečiams, tai arabams atrodo, kad nu ai. Nu ta prasme išsispres. Nu va kažkaip. Ne šiandien, tai po 100 metų ar po 50 metų ten to Izraelio nebus. Koks skirtumas. Tai va yra ir tas, kad jie laiko turi. Izraeliui kiekvieną dieną už tą išlikimą reikia kovoti, nes jie nori išlikti. O kas nenori, kad jie išliktų, jie turi laiko. Jie gali strategijas planuoti, perplanuoti. Jiems vieną dieną taip vėjas papučia, kitą dieną kitaip papučia. Kai tokie žmonės geriečiai, šiuolaikiniai nuvažiuoja jaunimas į tą Palestiną, tai aš suprantu, aš nuvažiuočiau irgi sakyčiau, „O Dieve, ką jūs darot? Negalima taip su žmonėmis.“ Nu vat kaip ir pas mus. Nueik tu ten į vaikų namus ir pradėk spręsti apie visą šalį, kad visi žmonės, kurie tarkim skriaudžia vaikus ir palieka, ir pameta, atspindi visą šalį. Nu ne. Tai yra tikrai dalis. Tu matai dalį, bet iš labai labai arti. Ir tada pradeda tau skaudėti. Susitapatini. Negali tapti objektyvus. Nu aš taip galvoju. Man truputėli gal gaila, kad yra žmonių, kurie demonizuoja Izraelį, nes jie grynai nuvažiuoja į Palestiną, pamato, kad ten blogai, nu lyg izraeliečiai nežinotų, kad ten blogai. Lygtai jie džiaugiasi ta situacija, kad ten yra blogai. Nu nesidžiaugia. Yra gal tokių, kuriems vienodai yra. Bet nesidžiaugia tuo, kad ten blogai. Labai norėtų, kad taip nebūtų.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I6: Aš nesidomiu tomis aktualijomis *day to day* kaip pasakyt. Kasdieną. Nes kažkaip čia gyvenu. Tai jeigu jau ten karas prasideda, tai sužinau. O taip nelabai net ir domiuosi.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I6: Kad arabai nesuprato, kad įvyko holokaustas ir kodėl tie žydai staiga ten suvažiavo, ir kodėl taip staiga reikėjo viską pakeisti ir paskelbti tą Izraelio valstybę. Kadangi Palestina buvo tapatinama su Izraeliu labai ilgai. Žydai iš Lietuvos važiuodavo į Palestiną, kol nebuvo Izraelio valstybės. Tai ta Palestina buvo ir buvo. Visi buvo pripratę, kad atvažiuoja kažkokių bepročių, kad jie ten *biški* žemės padirba, jie ten pasimeldžia kitaip ar jie dar kažką, ten gi važiavo [žydai] ne vieną šimtą metų tai iš ten, tai iš ten. O čia viskas taip staiga pasikeitė ir staiga politiškai pasikeitė reiškia. Tai manau, kad [konflikto] priežastys yra nuo pačių pradžių, kai įsikūrė Izraelio valstybė ji ir tapo konflikto priežastis. O po to jau ten vienas ant kito lipo.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I6: Neįsivaizduoju. [...] Tas va kažkoks bendravimas ar ne? Kad jie kalbėtųsi. Nes kai nėra kalbamasi tai tada visai blogai. Bet aš puikiai žinau, kad yra dalis žmonių, kurie niekada neis kalbėtis. Nu ir ką tu. Ir kalbės 100, o nesikalbės tarkim 10 tūkst. Tai ką tu padarysi, kaip tu pakeisi viską į tą pusę? Nu gal kažkiek sumažinsi atskirtį. Bet vėlgi, jei jis kalbasi vieną dieną, tai nereiškia, kad jis kalbės kitą dieną. Kažkas gali atsitikti. Žus jo koks artimas žmogus ar šiaip jį paveiks, ar pagrasins jam, ar dar kažkas. Ir gali nutrūkti visas tas kalbėjimas. Tai dėl to aš tikrai net neįsivaizduoju. Aš tikrai žinau, kad Izraelis nu ne kartą yra įrodęs ir parodęs, kad jis gali nugriauti tai, ką pastatę, kad jis gali išsikraustyti. Čia tie *settlements* jie nėra esminis dalykas ir pagrindinis. Jie [Izraelis] su savais susitvarko. O ką daryti toj [Palestinos] pusėj? Nes jie tarpusavy nesusišneka. Tai nežinau, nematau

sprendimo. Labai liūdna, bet nematau. Aš kažkaip filosofiškai žiūriu, kad čia kažkas iš aukščiau [konfliktui daro įtaką], kad išrinktajai tautai nebūtų per paprasta. Nes kažkaip man tas išrinkimas tautos asocijuojasi ne su gerais dalykais, kuo labai reikėtų džiaugtis, o kaip kažkokia atsakomybė. Kaip nežinau lakmuso popierius procesų, kurie vyksta žemėje. Kad ta tauta yra išrinkta taip, bet o čia labiau prakeiksmas negu, kad dovana. Nu tikrai. Nežinau. Kažkaip kai pasižiūri globaliai, [...] tu matai, kad yra sistema. Tas holokaustas yra mūsų istorijos laikotarpio holokaustas. Tie holokaustai kartojosi. Periodiškai. Ta prasme tai tikrai tarpsnis istorijoje. Vienas iš. Tas, kurį mes galim prisiminti, ir dėl to mus labiausiai dėl jo skauda. O jų per istoriją yra buvę tiek ir tiek, ir tiek. Ten tų 10-tūkstantinių ir 100-tūkstantinių visokių ten tų naikinimų. Tai todėl aš tikrai nemanau, kad mes su savo sakymais *never again* išspręsimė tą problemą ir tai niekada nepasikartos. Aš galvoju, kad turi žmogus nesiimti globalių tikslų. [...] Kažkaip sau asmeniškai, viduje, labiau budistiškai žiūriu, kad turi pats kažkaip taikoje būti su aplinka ir tada galbūt kažkas keisis ir globaliai, nes nuo kiekvieno drugelio plastelėjimo priklauso globalūs dalykai. Politinius konfliktus kažkiek mes žmonės įtakojame, bet yra ir kažkokie stichiniai procesai, kurie tiesiog kiek tu be įtakotum, bet ateina kažkokia banga armagedono ir nušluoja viską, ką žmogeliai bando savo jėgom kurti, statyti, kalbėti. Tai gražu, geros pastangos ir aš už tai. Bet, kad būčiau tokia naivi, kad galvočiau, kad čia žmonės gali vien tik tai savo jėgelėmis sutvarkyti, va ateis politinis lyderis ir ką nors padarys. Ne, neturiu vilčių.

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I6: Kad sprendimas būtų ir juo būtų patenkintos abidvi pusės arba nepatenkintos abidvi pusės. Bet, kad jis būtų. Gali būti tos dvi valstybės. Aš už tai. Tegu jos būna. Tikrai, jeigu viskas pasaulis nusiramins ir bus įkurta Palestinos valstybė. Turės savo reškia vyriausybę, turės savo valdžią ir su ta valdžia jeigu Izraelis galėtų oficialiai derėtis. Kodėl gi ne? Bet panašu, kad tai nelabai gali įvykti, todėl, kad jie tarpusavyje nesusišneka. Ten gi kova dėl valdžios ir konkurencija, ir visa kita. O aš palaikau dviejų valstybių idėją. Kodėl ne? Būtų gražu, gali ir Jeruzalė būti sostine ir vienos, ir kitos [valstybės]. Kodėl ne? Jeigu nori susitrati, tai suras, kaip susitrati.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I6: Galvoju, kad kokios Amerikos diasporos vaidmuo didesnis negu, kad tarkim Lietuvos diasporos vaidmuo. Mes čia keli tūkstančiai. Nemanau. Tai va priklausomai nuo šalies, kurioje yra ta diaspora. Manau, kad Pietų Afrikos diaspora turi įtaką. Jos nuomonė groja, ta prasme yra svarbi. Amerikos taip. Nežinau, kieno dar. Nežinau, kokia dar diaspora yra tokia įtakinga. Neįsivaizduoju. Daugiau man sunku pasakyti.

R.M.: O kaip su palestiniečių diaspora?

I6: Aš manau, kad va palestiniečiams tai kaip tik diaspora nelabai reikalinga, nes juos remia viso pasaulio aktyvistai. Tai jie yra jų diaspora. Agituojantys, boikotuok Izraelį ten ir taip toliau. [...]

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I6: Nu, mano manymu, vyresnių, kaip mūsų gidas Izraelyje pasakė [20]12 metais „Kuo vyresnis darausi, tuo labiau dešinėjai.“ [juokiasi]. Tai va taip ir apibūdinčiau. Kuo vyresni, tuo dešinesni. Bent jau Lietuvoje. Aš manau, kad tas yra būdinga vat posovietinėms valstybėms. Net ir Amerikoje tas pats. Tų žydų kairiųjų yra labai nemažai. Vietinių, amerikiečių. Bet iš posovietinių šalių, tai daug mažiau. Lietuvoje manau, kad nu sunkiai rastumėte kairiųjų pažiūrų tokį vyresnį žmogų. Aš bent jau tokių nelabai pažįstu. [...] O jaunimas pasidalinęs. Manau, kad jaunimo surastumėte ir kairiųjų [pažiūrų]. Nors vis tiek galvoju, kad daugiau dešiniųjų pažiūrų. Labiau Izraelį palaikančių besąlygiškai. Bet JAV tai kairiųjų labai daug. Ir pas mane šeimoje giminaičių tarpe. Ne vyresnių, o jaunesnių.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I6: Aš nesu tokia kompetentinga, kad tokius niuansus galėčiau [vertinti]. Gaza man atrodo *biški* geriau gyvena ta prasme. Ne, Gaza blogiau. Vakarų Krantas geriau gyvena, nes jie turi pakrantę. Palaukit ar ne?

R.M.: Gaza turi pakrantę.

I6: Bet jie užtverti. Nu matot, susipainiojau. [...] Tiek aš esu informuota, kad aš pamirštu, susipainioju, kas ten kur yra ir kas ten kaip yra. Tie niuansai tokie jau *biški* ne man. Aš negaliu atsakinėt.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I6: Nu man tai malonu [juokiasi]. Aš nieko prieš. [...] Nu man tai labai malonu, tai rodo, kad Amerika palaiko Izraelį. Bet čia vėlgi, jei tu siaurai žiūri, tai yra labai faina. Siaurai, sionistiškai. [...] Čia yra žaidimas. Yra galios žaidimai. Man faina, kad pripažino, smagu. Bet ar tai atneš daugiau gėrio pasaulyje ar blogio? Tai čia istorija parodys, laikas parodys.

R.M.: Kaip tuomet vertinate kitų valstybių įtaką šiam konfliktui?

I6: Nu ką aš žinau. Labai nelygu. Aš ir Lietuvoje matau. Yra tos tendencijos. Kai yra naudinga ir patogus su Izraeliu draugauti, tai tada palaikoma. Kai tik tai nenaudinga ir nepalanku, tada nepalaikoma. Ir čia Europoje tos prostitucijos atsiprašant yra labai daug. Man truputi gėda, man nesmagu. Europa gi realiai dalyvavo tame kare, jie turėtų truputi labiau žinoti, kas vyko, būti labiau informuoti ir atsakingi, ir suprasti, kad tie sprendimai visiems svarbūs. Ir jiems svarbūs. Kad Izraelis tai ne šiaip taškelis kažkur Artimuosiuose Rytuose. Jis kaip Europos diaspora. Vakarų pasaulio diaspora toje pusėje. Tai įtaka vat nežinau, yra ta įtaka, be abejo. Yra spaudimas daromas Izraeliui. Man dažnai atrodo nesąžininga tai, ką daro, kaip rėkia, vienaip, kitaip nušviečia, ypač ta žiniasklaida. Į Izraelį sakau gali raketos skristi ir niekas apie tai nepraneš, bet jau jeigu jie kažkaip sureaguos į tai, tai jau tada būtinai bus ištransliuota. Tai va.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I6: Nežinojau. [juokiasi]. O ką reiškia? Ką tu norėjo pasakyti?

R.M.: Pareiškus, kad tai žydų valstybė kilo daug diskusijų, ar tai nėra diskriminacinio pobūdžio įstatymas.

I6: Aš suprantu iš kitos pusės juos, nes ta yra dinamika. Yra arabų 2 mln. Jų gali tuoju būti ir 3 ir 4 mln. Nes jų visai gimstamumas yra kitoks. Ir jų tikslas yra kitas. Ir jie gali iš tikrųjų, kaip pasakyt, pasidauginę, tas žodis negražus, bet gali taip susiklostyti, kad jeigu tu nesiimsi tam tikrų apibrėžimų, tai paskui gali būti sunkiau išlaviruoti tam tikrose situacijose. Gal čia tiesiog, kad žmonės nu galvose suprastų, kad žydų valstybė. Nu Lietuva lietuvių valstybė. Kas turi problemų su tuo? Kieno ji dar valstybė? Nu gi mums atrodo normalu, ane? Lietuva lietuviams jau kaip ir ne. Skamba *biški* ne. Toje Lietuvoje yra tie visi lietuviai žydai, lietuviai rusai, lietuviai lenkai. Tai taip ir Izraelyje. Nu aš čia supaprastinau, nes žydiška tapatybė nėra vien tik nacionalinė. Religinis klausimas [dar svarbus]. Aišku arabai nėra žydai jau *by the fault*. Nežinau. Aš nelabai galiu komentuoti. Aš kažkaip ir suprantu juos, nes gali taip atsitikti, kad svarstyklės ims ir nukryps į kitą pusę. O ką tada darysi? Gal čia tokia profilaktinė [prevencinė] priemonė.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I6: Aš tos politikos irgi nelabai žinau, bet sakytiau, kad patys žmonės renkasi sudėtingą gyvenimą, nežinau kodėl, ar iš savo didelio patriotizmo ar šovinizmo, nežinau. [...] Tai vat jeigu tokie žmonės, kuriems faina pamojuoti ginklais, ten tokie keistuoliai *freakai* susirenka, tada gal. Aš nežinau, kas ten juos. Vėlgi, aš manau, kad jie yra įkaitai. Gal savanoriškai. Bet jie yra ir patogūs, ir nepatogūs. Jie ties labai slidžia riba gyvena. Kaip sakiau, jei Izraelis nuspręs, priims politinį sprendimą, juos iškraustys iš tenai. Galbūt apgyvendins, suteiks jiems sąlygas gyventi Izraelyje. Nemanau, kad juos tiesiog išmestų. Bet nu tai yra žmonės, pasirinkę labai nesaugų gyvenimą sau ir savo vaikams. Aš jų nesuprantu. Bet jie galbūt turi kažkokią idėją. Ir reikia gerbti. Aš gerbiu. Visokių yra tų žmonių. Visi su savo idėjomis. Į galvą neįlįsi, nesuprasi.

R.M.: Metai iš metų nausėdijų vis daugėja. Ar bus įmanoma jas nugriauti, jei kuriasi ištisi miestai?

I6: Nu o kaip iš Sinajaus išsikraustė. Irgi miestai buvo. Tai aš manau, jeigu bus susitarimas, tai čia tos nausėdijos nėra ašis. Jos yra kažkur pakrašty. Čia kalbėjimas apie jas kaip apie problemą yra pasekmė, kad problema neišspręsta. Čia manau amputuotą tą ranką, jeigu prireiktų gelbėti visą organizmą.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I6: Nu net nežinau, ką čia vertinti. Jeigu nežinai konteksto, tai ji [okupacija] kaip ir faktas. Jeigu nežinai konteksto, gal kažkam labai pikta. Bet jeigu žinai kontekstą, supranti, kodėl. Kuo daugiau

reiškiasi esi informuotas, tai supranti tas priežastis. Tai tik tiek galiu pasakyti. Nu, jeigu taip teiginys, tai yra teisingas teiginys. O reiškia tada reikia gilintis, kodėl taip atsitiko.

R.M.: Kokia Jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I6: Kaip siena?

R.M.: Yra ir siena, kuri skiria labiausiai apgyvendintas teritorijas, bet didžioji barjero dalis yra tvora, sudaryta didžiulės infrastruktūros ir kelių, ir apsaugos punktų.

I6: Tai ji reikalinga dabar. Įkūrus, atskyrus sumažėjo ten tų visų teroristinių atakų. Tai irgi vertinu kaip pasekmę, to kas neišspręsta. Kol reikia, tol bus. Nieko nepadarysi. Tai didžiulė rizika būtų to visko atsisakyti. Kas norėtų priimti tokį sprendimą kol nėra politinės valios iš tos pusės [palestiniečių]? Tai turbūt iš tos pusės [palestiniečių] kai ateis pasiūlymas „Žinot ką, okey, mes tikrai garantuojame neruošim jokių teroristų, prižiūrėsime, patys bausim suradę, pamatę užuomazgas, tikrai pasižadam būt geri.“ Nu tada tokiu atveju okey. Bet, kad Izraelis [imtųsi barjero griovimo iniciatyvos], nu gi jie ne savižudžiai.

R.M.: Oficialiai ši siena nėra baigta statyti, kaip manote, koks jos likimas toliau turėtų susiklostyti?

I6: Nežinau. Turbūt pagal aplinkybes. Ten kažkaip kiekvieną dieną viskas keičiasi. Vėlgi sakau, jei viskas eis, kad to susvetimėjimo bus daugiau, pavojaus, tai ji tikrai bus baigta statyti. Vėlgi matyt yra pasaulinis kontekstas. Yra Amerika, yra Trumpas, yra pasaulio valstybių įtaka. Va tų dalykų mes irgi negalim numatyti. [...]

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I6: Nu įrengė vadinas reikia. Nors man truputėli keista, kodėl jie ten pas save negali laisvai judėti. Jeigu jie nevažiuoja į Izraelį. Bet man toks susiklosto įspūdis, kad Izraelis be reikalo nedaro tokių sprendimų. Nu nedaro. Žvalgyba dirba. Kariuomenė dirba. Jie išsianalizavę yra iki panagių, iki kaulų smegenų. Ir jeigu jie priėmė tokį sprendimą, reiškia tai yra pamatuotas ir pasvertas sprendimas, nes jie žino, kad yra kaip po padidinamuoju stiklu stebimi. Jei jie nėra 100% sure, įsitikinę, kad taip reikia daryti, tai jie ir nedarytų taip. Tai va vėl, mums nesusipažinusiems atrodo, kaip vertinate, „Nu blogai. Žmonės ką savo namuose net negali nepatikrinti vaikščioti?“ Vat jeigu nuvažiuoja ir pamato tikrai ten lokaliai. Baisu. [...] Liūdna, kad taip yra.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I6: Neįsivaizduoju. Politiškai tai neturiu ko daugiau pridurti. Norėtusi, kad žmonės kažkaip stengtųsi kontroliuoti savo pyktį ir kalbėti apie tai [konfliktą] be pykčio. Ir tada gal to susipriešinimo būtų mažiau. Jeigu mes sugebam savo agresiją sustabdyti, ji nebeturi to griaunančio poveikio. Nes jautriomis temomis kalbant, labai svarbu atsargiai kalbėtis. Nekalbu net apie elgesį. Poelgiai tuo labiau turi būti pamatuoti. Būna labai liūdna, kai žmonės, kurie turi daug įtakos, *influenceriai* ten kažkokie, žvaigždės, staiga kategoriškai kažką pareiškia ir kiti kaip avinai iš paskos. Ir tas *Facebookas* visą tai išaugina, nežinau į ką, labai greitai. Norėtusi, kad tarptautinė bendruomenė ir ypač visokie žmonės, kurie turi plačią auditoriją, kad jie atsakingiau kalbėtų jautriais klausimais. Nes tikrai tai nėra vienintelė okupacija pasaulyje. Nes jeigu pasižiūrėti ir palyginti su Kinija. Bijo tos Kinijos, tai atsargiau ir komentuoja. [...] Man iš tikrųjų kelia pagarbą, tai kad ta šalis [Izraelis], kuri yra tokia maža sugebėjo atsilaikyti prieš aš nežinau kiek kartų didesni arabų pasaulį. Čia tikrai man atrodo be Dievo pagalbos, tai neįmanoma. Neįtikėtina. Čia man kažkas tokio, visiškai stebuklas. [...] Mažas didelio spaudimo veikiamas indas gali ir subliūkšti [apie Izraelį]. Bet tikiuosi, kad to neatsitiks.

Informantas Nr. 7 (toliau – I7): projektų koordinatorė, 32 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 02 15

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I7: Man 32 metai, dirbu X su projektais skirtais paramoms nepasiturinčioms šeimoms.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I7: Labai toks sudėtingas klausimas. Ką reiškia būti? Nežinau. Nemanau, kad išskirčiau save kažkuo iš kitų Lietuvos gyventojų. Tik nu gal ta istorija yra tokia. Šiek tiek išskiria kiti mane. Nu ne asmeniškai, bet nu išskiria žydus. Tiek būtų.

R.M.: Ar identifikuojate save su žydų bendruomene?

I6: Taip, identifikuoju. Na nes visų pirma tai dirbu čia ir mano abu tėveliai yra žydai. Tai su kitais nelabai galėčiau identifikuotis.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I7: Izraelis – valstybė, kuri labai sudėtingai kūrėsi ir buvo sukurta labai liūdnomis aplinkybėmis, t.y. po Antrojo pasaulinio karo. Šiaip labai graži šalis. Multikultūrinė.

R.M.: Ar jums teko joje apsilankyti?

I7: Taip, man labai patinka ir aš kasmet stengiuosi tikrai apsilankyti.

R.M.: Ar jums teko bendrauti su Izraelyje gyvenančiais žydaus ir palestiniečiais?

I7: Teko su Izraelyje gyvenančiais žydaus. Su palestiniečiais neteko.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I7: Na kažkiek tai iš žiniasklaidos ir kažkiek iš asmeninių žmonių nuomonių, gyvenančių Izraelyje. Kad tai nuoseklus, nepertraukiamas konfliktas, kuris iš tikrųjų tokio realaus sprendimo neturi, nes abi pusės jaučiasi teisios. Nežinau, jeigu sukonkretintumėte klausimą, nes labai sunku atsakyti.

R.M.: Ką jums atrodo svarbu paminėti apie šį konfliktą?

I7: Aš manau, kad jis šiaip nėra reikalingas. Mano tai nuomonė. Ir žmonės galėtų puikiai sugyventi kartu. Visiems užtenka ten vietos. Ir tikrai [konfliktas] visiškai nevertas kraujo praliejimo.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas, šiek tiek užsiminėte apie žiniasklaidą, galbūt galėtumėte plačiau pakomentuoti?

I7: Atvirai tariant, neturiu televizoriaus ir neskaitau *Delfi*. Apskritai jokiais klausimais. Nes nemanau, kad labai didelę įtaką galiu daryti globaliai visuomenei. Bet kadangi [šiuo konfliktu] mano tėvai domisi, kai kurie draugai domisi ir kai būnu Izraelyje, tai tuomet daugiausiai sužinau. Iš žmonių iš tikrųjų lūpų.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I7: Dabar bijočiau suklysti, tai turbūt būtų istorinės [priežastys]. Ir pagrindinis dalykas kiek atsimenu [būtų], kad palestiniečiai, anksčiau gyvenę tose teritorijose, kur staiga kaip ir atsirado Izraelis kaip nauja valstybė, įsivaizduoju, kad buvo labai nepatenkinti, kai jiems reikėjo kažkur kraustytis arba priimti kažkokius gyventojus į savo namus sakykim. Po to pasirodė, kad tai kaip ir ne jų namai. Tai greičiausiai, kad tai didžiausiai tą konfliktą iššaukė. Jie priskiria tą žemę kaip savo žemę. Tai manau, kad tai didžiausios priežastys yra. Ir dar žmonių radikalumas. Ir dar tai, kad daugumoj, bent jau konfliktuose dalyvaujančių asmenų [palestiniečių tarpe], kaip pasakyti, yra vertybinė sistema visiškai kitokia negu tarkim europiečių, ar katalikų, ar tų pačių žydų. Ir nevertinama yra gyvybė, o ta prasme yra tikima labai šventai pomirtiniu gyvenimu. Ir dėl to žmonės nebijo mirti dėl savo tam tikrų tikslų pasiimdami kitus žmones. Tai dėl to taip lengvai vyksta kraujo praliejimas.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I7: Aš manau, kad visą laiką galima susišnekėti ir rasti galbūt ne konsensuą, bet kompromisą, kai nukentės abi pusės, bet vis tiek kažką ir gaus. Tai kaip ir minėjau, vietos tikrai visiems užtenka. Izraelis nėra valstybė, kuri neatsižvelgiant į kitų teises gintų tikrai savo teises ir imtųsi ta prasme metodų drastiškų ir radikalių. Ir iš tos [Izraelio] pusės tikrai manau galima susitarti. Dėl palestiniečių... Aš nenoriu eiti į kažkieno pusę, ta prasme priimti kažkieno jau suformuotą nuomonę, bet man atrodo, kad ten [palestiniečių tarpe] yra sudėtingiau. Būtent dėl tos gyvybės nevertinimo. Tai žmonės mažiau stengiasi ir yra labiau kategoriški, ir nenori ta prasme priimti kažkokių bendrų sprendimų.

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I7: Dar kartą?

R.M.: Kurį sprendimą jūs palaikote, kad būtų įkurta viena ar dvi valstybės?

I7: Manau, kad aišku padėtų turbūt įkurti dvi valstybes. Tikėtina, kad tai padėtų galbūt tą konfliktą suvaldyti. Tada kiekvienas turėtų savo namus ir galėtų save identifikuoti su ta valstybe. Aš manau, kad tai būtų geras sprendimas. Jeigu dėl to netektų labai nukentėti tose teritorijose esantiems žmonėms, t.y., kad jiems nereikėtų migruoti kažkur. Nes jeigu tai būtų Palestina, norėtųsi, kad teoriškai ten nebūtų nei vieno žydo. Tada jeigu Izraelis, kaip ir neturėtų būti nei vieno palestiniečio.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I7: Aš manau, visą laiką galima prisidėti prie konflikto sprendimo. Gilinant galbūt į tas problemas ir bandant kalbėtis tokiaime globaliame lygmenyje, o ne tik namuose, mažuose, siauruose, kur kiekvienas turi tą savo nuomonę. Aš manau, kad tikrai galėtų prisidėti. Tai būtų gerai.

R.M.: O ar skiriasi žydų ir palestiniečių diasporų vaidmuo?

I7: Matot man labai sunku atsakyti į šią klausimą, nes aš nežinau palestiniečių vaidmens. Kiek teko iš nuogirdų girdėti, tai yra ta neapykanta abipusė dažnai iš tikrųjų tarp žmonių. Vien dėl to konflikto, nors nei vienas, nei kitas [jame] nedalyvauja [tiesiogiai]. Bet jie jau iš anksto tą nuomonę yra susidarę. *A priori* nekenčia. Tai nežinau, ką ir pasakyti.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I7: Aš manau, kad ypač dabar, kai ta visuomenė tampa globali, informacija labai prieinama, demokratinė visuomenė kaip ir yra ir tu gali viską susižinoti iš daug šaltinių, tą informaciją gauti ir pasisverti, ir įvertinti, kuo ten tikėti, kas yra tiesa daug maž, tai jaunimas yra lankstesnis, o vyresni žmonės, nu jų požiūris toks pakankamai kategoriškas, sakyčiau palestiniečių atžvilgiu tikrai neigiamas. Tikrai, kad visi teroristai. Ir baimė tokia yra bent jau iš tų žmonių, kiek pažįstu.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I7: Vakarų Krantas jei jūs man patikslintumėt...?

R.M.: Gazos ruožas yra užblokuotas, o Vakarų Krantas yra padalintas į A, B, C teritorijas, kurių dalį jau kontroliuoja Izraelis. Ten situacija yra ramesnė.

I7: Ir klausimas būtų?

R.M.: Ar skiriasi šių dviejų regionų įtaka konfliktui?

I7: Aš manau, kad skiriasi. Gazos ruože yra susitelkę daugiau asmenų, kurie yra teroristai, kurie aukoja, deja, kitų žmonių ten esančių gyvybes, dėl populistinių dalykų, kad parodyti, kaip Izraelis žudo žmones ten ir taip toliau. Ir nelabai nori kažką produkuoti ir prisidėti prie išgyvenamumo. Realiai viską jiems teikia Izraelis. Ir elektros energiją, ir maisto produktus. Su kitom teritorijom, kurias kaip ir kontroliuoja Izraelis, bet žydai ten nelabai ir gyvena kiek žinau ir net kai kur net įvažiuoti negalima. Kai vat teko važiuoti į ekskursijas, teko važiuoti kitais keliais, kad net negalėjom įvažiuoti, nes neįleidžia. Tai ten maždaug įsivaizduoju žmonių gyvenimas yra savarankiškas. Jie dirba, mokosi, ta prasme kaip normalūs žmonės funkcionuoja. Tai prastesnė padėtis tikrai yra Gazos ruože, kur ten milijonui žmonių, nežinau kiek jiems ten kvadratinį metrą [duota].

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I7: Teigiama ar neigiama nuomonė?

R.M.: Tiesiog, ką manote apie šį pripažinimą?

I7: Aš manau, kad tai yra labai svaru, nes JAV politikoje, ekonomikoje ir taip toliau daro didelę įtaką visiems. Tai galėtų būti paskata kitoms valstybėms pripažinti Jeruzalę, manau. Ir šiaip kaip pripažinimas, kad iš tikrųjų tai yra Izraelio sostinė, kaip ten kai kurie piliečiai galbūt nenorėtų. Aš teigiamai ta prasme tai vertinu. Manau, kad tai yra labai gerai. Nors tikiuosi, kad Jeruzalė visą laiką liks iš esmės trijų religijų sostine, gal keturių galbūt net. [Viliuosi], kad [minėtasis pripažinimas] tai to nepaneigs.

R.M.: Kaip tuomet vertinate kitų valstybių įtaką šiam konfliktui?

I7: Iš kart pripažinsiu, kad aš politika praktiškai visiškai nesidomiu ir man labai sunku į tokius klausimus atsakinėti, ir fantazuoti apie tai man sunkiai sekasi. Aš manau, kad lengviausia yra teisti. Ir labai dažnai, tenka girdėti ar matyti žiniasklaidoje, kai kitos valstybės vertina Izraelio veiksmus vienaip, o palestiniečių kitaip. Labai pasiskirsto ta nuomonė, Ta žinia, kurią savo piliečiams tos valstybės duoda apie tą konfliktą. Tai vertinu nevienareikšmiškai. Labai politiškai korektiškai atsakiau [juokiasi]. Nežinau, manau, kad nėra objektyvu. Nors objektyvumas tame konflikte yra labai

sudėtingas greičiausiai. Bet palaikoma aiškiai kažkuri pusė ir rodomi neigiami veiksmai vienos pusės daugiausiai, o kita yra auka. Nemanau, kad tai teisingas požiūris.

R.M.: O jūsų nuomone tarptautinė bendruomenė turėtų įsitraukti į šio konflikto sprendimą, ar tai turėtų būti labiau dviejų konfrontuojančių pusių sprendimas?

I7: Aš manau, kai yra žudomi žmonės, būtinai kažkas turėtų į tai įsiterpti. Nes reiškia žmonės nebegali susitarti. Ir tada tai jau tampa aš tau, tu man. Ta prasme tu man padarei, dabar aš tau šitą gražinsiu. Ir tai gali virsti į didžiulį karą, kur nukentės labai daug žmonių.

R.M.: Tai šio konflikto atveju?

I7: Taip, tikrai turėtų įsikišti. Aš manau apskritai, kai yra praliejamas žmonių kraujas ta prasme ne vienetų, o tūkstančių, tai būtinai turi kažkas įsikišti, kaip objektyvus asmuo.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I7: Tiesą sakant, jei jūs man dar patikslintumėt, ką jis dar sako, nes aš net nežinojau šito.

R.M.: Tai yra kaip pamatinis teiginys apipavidalinantis visą valstybę. Svarbūs čia yra žodžiai Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė, kadangi Izraelyje gyvena nemažai kitų tautybių ir religijų žmonių. Kyla diskusijos, kad šis įstatymas yra diskriminuojančio požymio. Tad kaip tai vertinate?

I7: Aš šiaip esu prieš nacionalizmą ir už patriotizmą. Iš jūsų žodžių, kiek girdėjau, man tai skamba labai nacionalistiškai. Turint omenyje tai, kad diasporoje taip pat žydų yra labai daug. Ir kaip tada atrodytų, jei kiekviena valstybė taip tada pasivadintų. Nu tada visi važiuokime namo, ar ne? [juokiasi] Rusai į Rusiją, žydai į Izraelį, lenkai į Lenkiją. Tai nepritarčiau manau [šiaip įstatymui]. Labai kategoriškas pasisakymas.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką? Ar teko apie tai girdėti?

I7: Nelabai.

R.M.: Būtent Vakarų Kranto teritorijoje dažnai nelegaliai kuriasi izraeliečių gyvenvietės. Palestinos teritorijoje kitaip sakant kuriasi ištisi izraeliečių miestai. Kai kuriuos Izraelio valstybė legalizuoja, suteikia jiems apsaugą, po to yra plėtojama infrastruktūra, kiti yra nugriaujami, bet kasmet šių nausėdijų skaičius auga.

I7: Tai neprieštarauja jokiame įstatyme, jei tai [Palestina] jau yra atskirta teritorija?

R.M.: Tai čia ir yra daugybė nuomonių. Tai yra kvestionuotinas klausimas.

I7: Kadangi nesu įsigilinsi į šį klausimą, aš tikrai tikėčiau, kad turėtų būti kažkoks teisės aktas, apibrėžiantis tas teritorijas. Ir jeigu jos [nausėdijos] ten kuriamos, tai greičiausiai yra tam teisė. Nu logiškai mąstant, bent jau man taip atrodo. Nes jeigu tam nėra teisės, tai tikrai yra nelegalus dalykas. Nelegalus darinys ir to valstybė tikrai neturėtų palaikyti. Mano nuomone. Arba tada jau reikia tartis ir keisti įstatymus. Čia tas pats, kas jūs ateitumėt ir sakytumėt, kad nuo šiandien tos šešios kėdės bus mano bendruomenė [...] ir viskas, ir atsineštumėt savo daiktus. Man taip tai skamba. Nepritarčiau tikrai. [...] Negražu, bet legalu tada išeina. Nelabai gerai manau, nes tai kelia konfliktą.

R.M.: Yra diskusijų, kad jeigu įvyktų susitarimas tarp dviejų valstybių, tai Izraelis kaip ir turėtų nugriauti visas nausėdijas. Bet jei ten kuriasi ištisi miestai, ar tai yra realu?

I7: Aš manau, kad [Izraelis] nesutiktų su tokiomis įstatymo pataisomis, kurios nustatytų, jog [nausėdijas] reiktų nugriauti. Nes labai daug yra įdėta į tau lėšų. Čia sunku vertinti, kai yra teritorija, kuri niekam normaliai kaip ir nepriklauso. Guli dabar čia saldainis, ar aš jį paimsiu, ar jūs pirma. Jis niekieno, nes mes nežinom. Tai čia tikrai labai sunku vienareikšmiškai įvertinti. Tai reiktų susitarti kažkaip.

R.M.: Matot yra nuomonių, kad apskritai visa ta žemė tiek Izraelis, tiek Palestina yra žydų pažadėtoji žemė.

I7: Matot, nuomonė yra nuomonė. Bet, kai yra susitarimas žmonės gali jo laikytis. Nes aš galiu turėti vieną nuomonę, nueisiu ten namą pasistatysiu. Jūs turėsit kitą nuomonę ir sudeginsit mano namą. Ir gali baigtis, kad arba aš jus užmušiu, arba jūs mane. Nes aš noriu gyventi ir jūs kaip ir norit, ar ne? Kol nėra normalaus susitarimo, tai nemanau, kad gali išsispęsti apskritai kažkoks konfliktas.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I7: Čia tomis nausėdijomis?

R.M.: Taip, orientuojamasi į jas.

I7: Skamba žiauriai aišku. Kaip pasakyti, labai apibendrintai.

R.M.: Ar kažkur susidūrėte su šiuo teiginiu?

I7: Kažką esu jo girdėjusi. Tas teiginys gali daryti labai didelę įtaką žmonių nuomonėms, valstybių nuomonėms. Ta prasme nuomonių formavimuisi. Nemanau, kad jis visiškai teisingas, jei nėra nuspręsta, kad tai yra palestiniečių teritorija. Kaip galima okupuoti niekieno žemę?

R.M.: Kokia Jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I7: Aš jį vertinu labai teigiamai. Aš neturiu kažkokios nuomonės apie palestiniečius ir jų politiką. Kažkokios griežtos nuomonės, kad aš esu už arba prieš. Bet imant faktus apie teroristinius aktus, ginkluotus užpuolimus ir susisprogdinimus įvairiose viešose vietose, tai yra tikrai dėl saugumo. Realiai tai niekieno teisių nepažeidžia. Tai turbūt ir buvo sukurta pasėkoje to konflikto įvairių atvejų.

R.M. Oficialiai ši siena nėra baigta statyti. Situacija kiek pasikeitusi nuo 2002 m., kai ši siena buvo pradėta statyti. Tai jūsų nuomone ji turėtų būti užbaigta?

I7: Žinoma. Žinoma. Ta prasme *biški* tik atsipalaiduok ir tave...

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I7: O kam to reikia? Jus apžiūri? Jie vežasi kažką? Koks tikslas?

R.M.: Vienur yra mobilūs patikros punktai skirti dokumentams patikrinti, kitur statomi ištisi terminalai, kur žmonės gali pakankamai ilgai užtrukti. Yra įvairių nuomonių. Netgi, kad žmonės važiuodami į ligoninę užtrunka tiek tuose patikros punktuose, kad tai sukelia pakankami didelių problemų.

I7: Šiaip aš kaip racionalus žmogus visada ieškau paaiškinimo, kam jie yra sukurti. Ta prasme, jeigu jie turi kažkokį tikslą ir yra kaip apsauginiai dėl kilusių incidentų, tai vertinu tai teigiamai ir tai turi būti. Bet kiekvienu individualiu atveju, pavyzdžiui, jei žmonės važiuoja į ligoninę, tai yra vienoks sprendimas jų apžiūrai ir taip toliau, ir kai žmonės šiaip kažkur važiuoja yra kitoks sprendimas. Ir kaip tie žmonės atrodo, ką jie vežasi, aš manau nuo to tai turėtų priklausyti. Ta prasme tai neturėtų trukdyti žmonėms pasiekti medicinos pagalbą. Turi atlikti funkciją.

R.M.: Yra tokių apsaugos punktų, kuomet tvora dalina palestiniečių žemes per pus. T.y. palestinietis gyvena vienoje pusė, tačiau norėdamas patekti į kitą pusę, jis turi praeiti pro apsaugos vartus, kuriuos irgi prižiūri Izraelio kariuomenė.

I7: Čia tikrai yra kraštutinumai. Aš manau visą laiką galima prisitaikyti prie situacijos. Jeigu tu žinai, kas gyvena toje teritorijoje, kuri yra padalinta, tai tu turėdamas tą sąrašą, žmogui parodžius dokumentą jis [turėtų] praeiti lengvai. [...] Aš manau, kad visos situacijos tikrai yra išsprendžiamos. Ta prasme nereikia į visus žiūrėti kaip į vieną, kaip į vieną sistemą. Mes visada galime prisitaikyti prie žmonių poreikių.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I7: Man tai yra labai liūdna. Graudu ir žiauru. Kai pati lankausi Izraelyje nepasakyčiau, kad labai jaučiu, nors kartais būdavo kažkur eini ir staiga atvažiuoja daug policijos ir tau sako, kad turi pasitraukti, nes kažkas į šiukšliadėžę kažką įmetė, kas mums iš vis nesuprantama Lietuvoje gyvenant, nes žmonės *beleką* meta į šiukšliadėžes, palieka daiktus ir taip toliau, ir tu net nesuvoki, kaip tai iš tikrųjų yra pavojinga, kad tu gali išskristi į orą nepraėjus 30 sekundžių, tai yra žiauru. Neapykanta visą laiką gimdo neapykantą. Aš tikrai labai norėčiau, kad tas klausimas būtų išspręstas. Bet yra labai sudėtinga spręsti klausimą, kai žmonės turi skirtingas vertybes. Ir kai žmonės yra kategoriški. Nežinau, ką ir pridurti. Labai liūdna. Tada turi imtis tam tikrų priemonių, jei žmonės nenori šnekėtis. Tai galbūt vat apie tai, ką mes šnekėjome, tie visi apsaugos punktai, sienos didžiausios, ir yra tik tai dėl to, kad tu negali su žmogumi susišnekėti, nes jam jo gyvybė nesvarbi. Tai va tiek.

Informantas Nr. 8 (toliau – I8): menininkas, 71 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 02 18

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I8: Aš pakankamai senas žmogus jau. Daug ką mažiau. 72 metai. Nėra dar, 71 su puse. Kuo užsiimu? Užsiimu menu, animacija, iliustracija. Viskas, kas su tuo surišta. Rašau knygas, scenarijus. Esu kaip sakant toks ne didelis rašytojas. Gal didesnis animatorius. Grafikas, dailininkas, knygų iliustratorius ir taip toliau.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I8: Nu kas reiškia būti, aš gimiau čia. Čia mano kaip sakant gimtinė, tėvynė. Tai aš jaučiuosi namuose. Čia mano namai.

R.M.: O žydo tapatybė ją jums reiškia?

I8: Mano tėvai buvo žydai, iš Lietuvos. Aš didžiuojuosi, kad esu žydas, nors kaip sakant nėra taip lengva, ypač vaikystė [buvo] sunki. Bet aš galvoju, kad mano misija būtent pakeist tą pasaulį.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I8: Izraelis tai irgi faktiškai yra kaip visi sako „Tai iš ten mes visi išėję.“ Ta prasme, kažkada tai kažkas nežinau pabėgo iš Izraelio. Čia irgi kažkokia antra tėvynė jeigu taip sakyt. Bet yra tam tikrų problemų, kad mes išaugom kitoje [valstybėje]. Ne taip lengva kaip sakant gyventi Izraelyje. Aš buvau ten. Bandžiau gyventi. Man patiko. Aš galėčiau [ten] gyventi. Kur aš gyvenu, dirbu, tai man patinka visur [gyventi]. Myliu Izraelį kaip šalį, gerbiu kaip antrą tėvynę, skaityk. Ne gimtinę, bet tėvynę.

R.M.: Ar jums teko bendrauti su Izraelyje gyvenančiais žydais ir palestiniečiais?

I8: Nu su žydais teko daugiau bendrauti, aišku. Daugiau aišku bendravau su išeivija. Visas Izraelis toks. [...] Tai daugiau aš bendravau su ta išeivija, kadangi tai yra draugai su kurias aš išaugau, kur mokiausi ir taip toliau. O su palestiniečiais tai irgi, kadangi tu vis tiek esi integruotas į šalį, aš ir kai dirbau animacijoje [su jais bendravau]. [...] Kaip čia pasakė kažkas iš politinių veikėjų Izraelio, Izraelis buvo sukurtas anų laikų žydų pinigais ir Lietuvos žydų smegenimis. Pakankamai svarbūs buvo čia litvakai. O su palestiniečiais [bendravau] *biški* rečiau. Daugiau paviršutiniškas toks bendravimas buvo. Kadangi, kad jie būtų kaip čia pasakyti integruoti į tą valstybę, tai [jie] gyvena atskirai. [...]

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I8: Ne, tai viską žinau. Žinau visą istoriją, stebiu, žinau daug.

R.M.: Ką jums atrodo svarbu paminėti apie šį konfliktą?

I8: Nu baisus konfliktas, kadangi suprantat, Izraelis toks kaip šašas arabams ir labai sudėtinga. Apskritai mano požiūris į religiją toks kritiškas. Daug karų dėl religijų ir taip toliau. Va yra toks judėjimas pasauly filologinis, kad suranda daug bendrų šaknų visose kalbose, ta prasme, kad mes tos žemės žmonės, mes visi tokie. Bet matot civilizacijos skirtingos. Nu čia filosofijos jau prasideda. Yra 64 pozicijos pagal Duiną. Ir žmonės gyvena vienoje pozicijoje, gyvena kitoje pozicijoje. Tie žmonės, kurie toje pozicijoje, niekada nesupras šitų žmonių. Tai va man atrodo ta problema ypač sudėtinga Izraeliui. Turbūt ir palestiniečiams aš įsivaizduoju. Bet šalyje, kuri gyvena karo stovyje tiek metų, kažkaip tai pavargo žmonės. Nori taikos vis dėlto.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I8: Nu iš spaudos, čia ne tik iš Izraelio spaudos. Yra internetas dabar. Niekur nereikia eiti. Sužinai viską. Būna ir europiečių ten visokie kanalai apie tą konflikto pasakoją, kitu kanalu kitas požiūris. Tai čia problemos nėra šiais laikais.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I8: Žinot, yra toks filmas apie avinus. Balius. Visi norėjo išeiti namo. Ir vienas staiga sako, „Kaimynai neišeina, jie pasilieka, tai dar kažkas bus.“ Šeimininkas ako „Jei jie pasilieka, reikia maisto surasti, kuris jau baigėsi.“ Ir sėdi taip antrą savaitę. Pamiršo dėl ko susirinko. Ir staiga vienas sako „Reikia grįžti atgal.“ Jie grįžta atgal, vienas tą pasakė, kitas tą, reikia eiti namo. Va, namo gi reikia eiti. Dabar tiek kraujo pralieta. Labai sunku sutaisyti. Bet iš tikrųjų, jeigu taip nagrinėti dėl ko konfliktas [kilo], buvo laikas prieš gal 10 metų, buvo taikūs tie rajonai. [...] Po to, nu kažkoks religinis dalykas dėl Jeruzalės. Bet iš esmės tas konfliktas paaštrėjo. Tas konfliktas kažkam naudingas. Kažkas iš to pasipelno. Palestiniečiai negyvena iš savo pinigų. [...] Kadangi padeda palestiniečiams. Jie gauna

pastoviai subsidijas pinigines. O iš tų subsidijų perka ginklus. Mačiau tokią laidą, kažkas ėmė interviu iš vaikų. Palestiniečių klausė, „Kas yra Izraelis?“, o jie sako „Tokios šalies nėra. Čia mūsų žemė.“ Nu, bet man atrodo dabar šiais laikais taip galvot, kad ta žemė yra pagrindas... Žinau aš žydus, kurie labai dirba su arabais prekyboje ir viskas tvarkoj. Ir patys arabai šneka, kad jie labai pavargo. Yra kažkoks sluoksnis, kuris nori taikos, nori, kad viskas būtų maždaug sutvarkyta, bet yra žmonės, arabai, yra tos jėgos, iš viso šalies kaip Izraelio nepripažįsta. Čia yra pagrindinis konfliktas. Jeigu Izraelio kaip šalies jie nepripažįsta ir nori išvaryti juos iš ten, tai žmonės automatiškai priima tokį sprendimą, kad turi kažkaip ginti save, savo šalį.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I8: Nu aš nežinau. Izraelis gal irgi ne vienbalsiai [mąsto]. Buvo pasirašytas taikos su Arafatu aktas. Kaip tartis su arabais? Sako taip taip, po to išeina ir daro viską kitaip. Susitarti neįmanoma. Aš galvoju, kad konfliktas taip užsitęs aišku. Nu, bet vis tiek kažkokiu momentu [turi pasibaigti]. Negi visą gyvenimą žmonės kariaus. Kažkaip tai turi susitarti. Bet man atrodo tik nuo to momento, kai arabai, kas čia, Golda Meir pasakė, mylės savo vaikus daugiau už tą žemę. Jie gi vaikus moko nuo vaikystės, kad jie turi žudyti žydus ir taip toliau. Tas principas, kad jie savo vaikų nemyli. Pagal mane, tai jie turi tą autonomiją, bet jie nieko nedarė. Absoliučiai. [...] Yra skirtingos civilizacijos. Jei neina civilizacijos keliu, jie eina karo keliu. Jie nepripažįsta tos šalies. Kadangi tu nepripažįsti, tu nieko nenori ten statyti, daryti. Izraelis jiems gyvenvietes stato iš savo pinigų. Nori, kad jie gyventų normaliai. Bet labai sudėtinga. [...] Aš esu kosmopolitas, bet yra tas civilizacijos atsilikimas. [...] Šituo momentu Izraelis stipriai pažengė į priekį. [...]

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I8: Dvi valstybės Izraelis irgi pripažįsta. Bet vėl tas pats. Vėl ta pati problema, jeigu jie nepripažins šalies. Įsivaizduojat bus valstybė, kuri norės sunaikinti Izraelį. Jie iškart gaus ginklus, savarankiškai galės per sienas eiti ir taip toliau. Gaus iš Irano ginklus. Tai Izraeliui tai visiškai nenaudingas dalykas. Tik jeigu nugalės protas, tai aišku, geriausia būtų dvi šalys. Jie ir taip gyvena atskirai.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I8: Aš net nežinau. Irgi skirtingai turbūt. Aišku aš jums galiu pasakyti, niekas nenori to karo. Arabai žaidžia su savo reklama. Rodo, kaip su jais blogai elgiasi. Labai kaip sakant *pjaru* užsiima stipriai. Ir aš mačiau kadrus, kaip specialiai žurnalistus kviečia ir parodo, nors ten nieko nėra. Sakau, karo tai nieks nenori. Visi nori taikiai gyventi. Atiduotų Izraelis daug ką jiems, kad būtų taika, kad nepultų jų. Nesvarbu tu diasporoje, ne diasporoje, visas Izraelis yra ant tiek tarpusavy draugystėje. Yra trys dalykai, kurie vienija Izraelį kaip šalį. Tai yra *Aliyah* – atvažiavusieji, tai yra karas ir kaip sakant vaikai. [...] Tai man atrodo, kokia bebūtų diaspora, ji vienodai žiūri į problemą. Žmonės retkarčiais turi savo nuomonę. Yra visokių sprendimų, visokių pasiūlymų. Čia labai sudėtingas klausimas. Negaliu atsakyti tiesiai.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I8: Vyresni dar gyvena kaip sakant praeitimi. Jeigu jie diasporoje, jie dar matė Tarybų Sąjungą ir karą matė. Jaunimas aišku žymiai laisvesnis. Faktiškai jaunimas visur ateitis. [...] Man atrodo skirtumo Lietuvoje ar Izraelyje, visa ta problema tėvų vaikų yra ir bus. Kartos problema. Ateina jaunimas, nori daugiau. [...]

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I8: Oj nežinau. Nelabai galiu į tą klausimą atsakyti. Jau tokie *biški* plonesni dalykai. Nebūnu nei tam, nei tam. Nelabai žinau tų problemų. Negaliu pasakyti.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I8: Nu žinot kaip, visi žydai džiaugiasi. Jeruzalė seniai buvo sostinė ir taip toliau. Bet iš esmės, čia toks labai karštas miestas. Pilnas kraujo. Visą laiką ten kovojo. Pasaulio centras ar kaip čia pavadinti. Dvasinis centras visų religijų. Iš esmės galbūt ir teisingai, kadangi kažkaip juokingai, šalis yra, o sostinė kitur. Bet galbūt per anksti? Kiek konfliktų iš karto. Kiek problemų iš karto. Nei už, nei prieš. Man tai Tel Avivas daugiau patinka. Jeruzalė man nelabai patinka, kadangi ten labai stipri religinė ašis. Aš esu toks prieš *biški*. [...] Juokauja, kad Tel Avivas linksmiasi. Haifa dirba, o Jeruzalė

meldžiasi. Bet šiaip tai miestas labai gražus. [...] Žmonės kovoja už tą miestą. Kas nugalės, tai nežinau. [...]

R.M.: Kaip tuomet vertinate kitų valstybių įtaką šiam konfliktui?

I8: Kai Tarybų Sąjunga egzistavo, tai Izraelis buvo priešas *number one*. [...] Iki šiol man atrodo Europoje ne visos šalys vienodai žiūri į tą šalį. Daugeliu atvejų palestiniečiams daro nuolaidų. Matot arabai gyvena Prancūzijoje, Anglijoje daug jų. [...] Antisemitizmas iki šiol gyvena. [...] Yra valstybinis požiūris, vienas dalykas. O liaudis irgi ten skirtingai [mąsto]. [...]

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I8: Kitos valstybės nėra. [juokiasi]. Aš pirmąkart girdžiu tokį įstatymą.

R.M.: Kilo diskusijų, kad šis įstatymas gali sukelti diskriminacinių problemų, kadangi 20 % Izraelio gyventojų nėra žydai.

I8: Ten tiek maišytų, kad neįsivaizduojat. Izraeliečiai sako „Mes ne žydai, mes izraeliečiai.“ [...] Turim būti lygūs jei mes gyvename Izraelyje. Izraelyje matot yra religija labai stipri. Man tai nepatinka, kadangi partijoje yra kaip religijos atstovas. Jie turi savo žmones vyriausybėje. Ir pakankamai daug. Jie retkarčiais diktuoja kažkokias tai sąlygas. Jeigu Izraelyje nebus to nacionalizmo, gal Izraelio nebūtų. Tai irgi svarbu išlaikyti tą, kad vis dėlto žydai ten gyventų. [...] Toks stiprus nacionalizmas irgi turi būti. Kadangi nori, kad išsilaikytų tas žydiškumas. Aš suprantu, tie religiniai [atstovai] ypač kovoja už tai. [...] Čia yra problematiškas klausimas. [...] Aš galvoju, kad ten gali gyventi žmonės, kurie tikrai myli tą šalį. Kadangi būti žydu, kurti savo šalį jiems yra svarbiausias dalykas. Aišku, žydas ir kitaip žiūri į tą šalį. Kiti atvažiuoja, išvažiuoja. [...] Vienareikšmiškai į daugelį klausimų nėra atsakymų. Kiekvienas atvejis yra išskirtinas. Kiekvieną atvejį reikia nagrinėti atskirai. [...]

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I8: Nu tai naujakurių gerai, tai naujakurių. Bet aš žinau, kaip varė iš Gazos žmones. Kai nutarė atiduoti tą Gazą. Namus sulygino su žeme. Žmonės nukentėjo. Turėjo ieškoti kažkur naujų namų. Įsivaizduokite, tave išvaro. Turėjai namai, o tave išvaro. Tai lygiai tas pats ir dabar. Aš nežinau. Jeigu Izraelis priims sprendimą, kad reikia atiduoti, tai vėl juos varys iš ten. Bet šiaip tai toks dviprasmiškas dalykas. Žmonių daugėja. Gyventi kažkur reikia. Reikia statyti kažką. Tai Izraelis turi plėstis irgi. Jų žemės irgi ne tiek daug. Jeigu yra vieta, jeigu arabai nenori nieko statyti ten. Šiaip tai Izraelis daug teritorijų pardavė. Daug žemės pardavė. Tai labai daug teritorijos yra kur priklauso Izraeliui. Biznis buvo. Kur valstybės sienos? Jei bus dvi valstybės, galbūt bus ir sienos, kur statyti. Kol nebus to valstybingumo man atrodo, kol viena šalis kol kas, tai turi teisę statyti kur nori.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I8: Nu kokia ten okupacija. Nu aš kaip žydas nelabai įsivaizduoju. Izraelis išeitų iš tų teritorijų, kur gyvena arabai, užtenka tos dykumos užstatyti. Bet arabai turi pripažinti, kur jie gyvena. Atsirado partijos, kurios pripažino Izraelį. Tai juos ten *Hamas*... [...] O kas, Palestina niekada neturėjo savo teritorijos, nebuvo tokios šalies iš viso. Aplamai arabai juda į Europą. O kodėl jie nejuda į arabų šalis? Yra turtingų arabų šalių, kur pilna teritorijos? Kodėl jie nepriima savų? Pagal religiją. [...] Istorijoje labai daug pavyzdžių, kur valstybės išvaro žmones, kurie nenori priklausyti, tik Izraelis to bijo padaryti. Negali padaryti, kadangi iš kart visas pasaulis juos kaip sakant smerks. [...] Aš asmeniškai bijau nueit į varžybas, kur daug žmonių. Bijau masės. Kadangi masė ji yra nekontroliuojama. Suvaldyti masę yra labai sudėtinga. [...]

R.M.: Kokia Jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I8: Aš buvau kažkada Egipto festivalyje žiuri pirmininkas. [...] Buvo iš Damasko viena žurnalistė ir sakė, kad va filmas padarytas Vokietijoje, aišku arabai tą filmą padarė, kad labai blogai ta siena yra vaikams, kad vaikai negali bendrauti. Aš sakau, „Mes politikos čia negalim nagrinėti, čia politinis filmas. Filmas apie vaikus, bet jūs nepaėmėt, kodėl ta siena statoma, nepaėmėte pagrindinės priežasties. Juk ten užmušinėja žmonės.“ Aišku siena yra blogai. [...] Bet eikit iš anksčiau iš kur tas konfliktas atsirado. [...] Tiek pinigų, kiek Europa davė arabams, o jie ginkluoja. Kad jie eitų edukaciniu keliu. Nežinau. Kažkodėl visi pinigai eina į ginklus. Ir jie aiškina, kad blogai gyventi. [...]

Pinigus, kurie eina į pagalbą reikia kontroliuoti. Ką tu paremi – karui padedi ar taikai? Europa tuos dalykus nepakankamai kontroliuoja. Ne tuo keliu eina.

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I8: Vėl čia ta pati problema. Karo stovis. Jie gyvena pagal karo taisykles. Nieko negali padaryti. Izraelis daug ką atiduoti, kad būtų ta taika. Dalis palestiniečių nenori taikos. Kol jie tarpusavyje nesusitars, kad jie nori taikos [tol nieko nebus]. Jie nepripažįsta valstybės. Viskas. Eina prie stalo, su tais susitaria, viskas tvarkoj, o po to sako „Mes nenorim taip daryti, mes norim šaudyti.“ Egzistuoja pakankamai stipri šalis. Jie nesiskaito. Jiems negaila savo žmonių. [...] Buvo nutarta. Pasaulis nutarė duoti gabalą žemės. Mažas lopinėlis. Aš nesakau, kad čia gerai. Blogai. Bet ką daryti? Kokia išeitis? [...]

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I8: Konfliktas yra konfliktas. Kai būni ten Tel Avive, tai konflikto nejauti. Pilna arabų pliažė. Aš labai mėgstu pas arabus eit pavalgyti žuvienės. Labai skaniai gamina. Turi savo biznesus žmonės. Dirba normaliai. [...] Žmonės, kurie nori gyventi, dirbti, tai koks jiems skirtumas? [...] Man atrodo, kad čia tos edukacijos, kultūros dalykas. Labai skirtingu keliu eina. Ta eskalacija naudinga turbūt visada tiems, kurie vadovauja tam paradui, kuris nori kariauti.

Informantas Nr. 9 (toliau – I9): kampanijų vadovė, 26m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data:

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I9: Tai man yra 26 metai. Aš dirbu X. Aš ten dirbu jau kažkur metus. Mano pozicija vadinasi kampanijų vadovė, bet iš esmės aš valdau ne tik rinkodarinę tiesioginę komunikaciją klientui, bet ir visą informavimą, įskaitant transakcinius visokius pranešimus, pranešimus iš IT pusės, ten apie antraplaninius darbus, remontus, IT paslaugas ir taip toliau. [...]

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I9: Nu sudėtingas klausimas, iš tikrųjų. Dėl to, kad man apskritai tapatybės klausimas yra toksai keblus sakykim. Dėl to, kad mano šeima iš tikrųjų yra tokia labai multikultūriška, sakykim taip. Nes mano tėtis gimė Rusijoje, bet jo šaknys yra vokiškos ir iš esmės jis yra vokiečių. O mano mamos šaknys yra Lietuvoje ir ta visa [jos] šeima yra žydiška. To pasėkoje, mes visada šventėm visas žydiškas šventes. Kadangi apskritai tai yra kaip mūsų toks kultūrinis pagrindas. Aš daug žinau apie žydų istoriją, apie holokaustą, nu nes tai yra artima mūsų šeimai. Nu man būti žydu reškia tokią kultūrinę prizmę, kultūrinį supratimą ir savęs identifikavimą per tokį kultūrinį *percioption* 'q. Kažkas tokio.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I9: Nu realiai nieko. [juokiasi] Man asmeniškai nieko, nes aš niekada nenorėjau ten gyventi, niekada neturėjau noro tenai repatrijuotis ar kažkaip skaityti tai [kaip] savo gyvenimo vietą. Bet kita vertus, ten gyvena daug mano giminių, draugų, aš ten esu daug kartų buvusi ir tai yra natūralu, kad ten yra tam tikrų dvasinių, energetiškai stiprių vietų, kuriose aš jaučiu tam tikrą sąlytį ir va tokį iš energetinės pusės tapatumą. Bet tai galbūt ne apie valstybę [eina] kalba, bet [apie] tam tikras vietas, tam tikras ten esamas bendruomenes, kažkokį istorinį paveldą, ne per valstybės prizmę.

R.M.: Ar jums teko bendrauti su Izraelyje gyvenančiais žydais ir palestiniečiais?

I9: Su palestiniečiais tikrai ne. Bent jau kiek man dabar tenka atgaminti. Su ten gyvenančiais žydais – tai aišku, nes aš [ten] turiu gan daug giminių ir draugų, ir šiaip nu kažkaip vis tiek kai tu ten daug kartų esi buvęs, tai tu ten ne tik savo tuos draugus sutinki ir gimines, bet ir šiaip atsiranda kažkokių pažįstamų, kažkokių tokių susitikimų, nu daugiau žmonių sakykim su kuriais tu bendravai kažkada arba iki šiol bendrauji ir taip toliau.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I9: Vienu momentu buvau taip normaliai užsėdus ant šitos temos, nes man buvo beprotiškai įdomu, kurioje vietoje ten ta prasme yra ta problema ir kodėl ji tokia neišsprendžiama. Bet tam tikru momentu priėjau labai stipriai *dead end* 'q ir supratau, kad kuo toliau į mišką, tuo daugiau vilkų. Ir tiesiog vienu momentu nustojau tai darysi, nes supratau, kad jeigu žiūrėti iš perspektyvos tų žmonių, kurie gyvena Izraelyje ir kuriuos aš pažįstu, tai aišku jie supranta palestiniečius ir Palestinos kuriamą naratvą kaip priešišką ir kartais labai priešišką. O kai aš studijavau, nu tu bandai visada atsiriboti nuo tokios emocinės perspektyvos ir tu bandai bet kokią politinį reiškinį vertinti iš tokios na labiau objektyvios pusės, tai tas aišku buvo sudėtinga, nes aš pati asmeniškai kiek esu susidūrusi su arabais plačiąja prasme, man jie pasitikėjimo nekelia. Tai yra tokia labiau emocinė pusė, nes tai yra kažkas, ko tu nesupranti ir tu to automatiškai bijai. Ir ta baimė sukuria tarp jūsų sieną ir tu jautiesi šiek tiek nejaukiai ir nesaugiai. Bet jeigu grįžtant prie tos objektyvesnės prizmės, tai aš manau, kad kiekviena iš tų [konflikto] pusių turi savo tiesą ir tai yra žiauriausia. Nes kiekviename konflikte, deja, visada būna viena ir kita pusė, kuri savo nuožiūra yra teisi. Ir dėl to aš nuo savo vertinimų stengiuosi atsiriboti, nes visą tai atrodo labai nesamone iš tikrųjų. [juokiasi] Realiausia emocija, kurią tu galiausiai turi, kai bandai įsigilinti ir perskaityti viską, ir suprasti, kad vyksta nesamone. Ta nesamone [konfliktas] vyksta iš metų į metus. Man ta prasme šitas konfliktas primena tokią porą, kuri labai ilgai gyvena kartu. Jie bando išsiaiškinti, konfliktą, kuris tarp jų įvyk prieš 20 metų. Kiekviena pusė, tiek vyras, tiek moteris turi kažkokių nuoskaudų, bet jau neprisimena, nuo ko pradėjo. Tokiame stovyje, kur tas konfliktas yra dabar, mano galva jis iš vis nėra išsprendžiamas. Nebent kažkuri pusė nusileistų. Bet taip stipriai nusileistų. Bet tas irgi nėra labai įtikėtina. Ir aš visai neseniai žiūrėjau tokį filmą vadinasi *The Oslo Diaries* apie [19]92 metų [šio konflikto] situaciją, kuomet buvo beveik prieita tos taikos nu sakykim. Visiškai tokiu įdomiu būdu, kai žmonės tiesiog net ne iš politikos pasaulio, o žurnalistai bandė sutaikyti dvi konkuruojančias puses. Ir vat man atrodo, tuo metu, kai dar buvo Arafatas ir Izraelio pozicija nebuvo tokia aštri, dar iš tikrųjų buvo galima prieiti kažkokios santaikos. Bet tada kodėl tas neįvyko? Aš manau, kad tame ir glūdi priežastis to, kas vyksta dabar. Tu gali sutarti kažkokiam aukštesniame lygyje, pavyzdžiui elitas, jis gali sutarti dėl bendrų veikimo principų, nes jų interesai yra sutaikomi ir jie yra mažiau psichologiškai ir emociškai paveikti, bet tu negali sutaikyti paprastų žmonių. Nes paprasti žmonės jaučia pyktį ir tas pyktis yra nesutaikomas.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I9: Nu dažniausiai kaip ir kitų konfliktų aktualijas. Per žinias, per nežinau kažkokius puslapius internetinius, kuriuos skaitau. Dažniausiai šitaip.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I9: Aš manau, kad ir koks konfliktas, kuris paremtas religija ir istorija, ir istoriniais nesutarimais, ir geopolitika, kai yra toks trikampis, kai viskas viename, tai tą vieną priežastį įvardyti yra labai sunku. Kaip ir viskas aišku. Jie nesutaria dėl lokacijos. Ane? Jei taip labai paprastai tarant. Bet kai tu šitaip *simplify* 'ini tą priežastį tai atrodo nu pasidalinkit. [juokiasi] Vos ne perpjaukit pyragą per pusę. Bet tu negali to padaryti dėl to, kad yra religinių nesutarimų, yra istorinių nesutarimų. Tai čia yra maždaug tas pats, kas dabar bandytų sujungti į vieną bažnyčią stačiatikius ir katalikus ir bandytų pasakyti „Chebra, jūsų Dievas vienas.“. [...] Aš manau, kad problema nėra pyragas, kurį tu gali tiesiog padalinti. O tam, kad tą konfliktą išspręsti, tai reikėtų, kad abi šitos konkuruojančios pusės turėtų kažką [bendro]. Nu kaip ir bet kokiame nesutarime, net ir diskusijoje, žmonės negali susitarti, tai dažniausiai dėl to, kad nėra kažkokios bendros platformos, kuri yra nepajudinama. Kiti dalykai gali būti sakykim pajudinami. Ta prasme, kad dėl jų gali būti skirtingos nuomonės. Bet kažkokia platforma visada turi būti bendra. O šitos dvi pusės neturi bendros platformos. Jie nekalba viena kalba, tokia platesne prasme. Jų vertybės yra skirtingos. Jų tikslai yra skirtingi. Veikimo principai skirtingi. Supratimas apie valstybę yra visiškai kitoks. Nu čia kaip maždaug kriaušė ir obuolys – niekada negalės augti ant vieno medžio. Ir kažkaip jie vis bando tai padaryti, bet visi supranta, kad to niekada nebus.

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I9: Na aš netikiu kaip ir sakiau, kad obuolys ir kriaušė galėtų augti ant vieno medžio. Tai aš netikiu, kad palestiniečiai ir Izraelio gyventojai galėtų turėti vieną valstybę. Tai labiau tikėtina aišku, kad tai bus dvi valstybės. Anksčiau ar vėliau. Ar tos valstybės gyvens taikoje? Tai jau kitas klausimas.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I9: Nu iš tikrųjų tai žydų diaspora yra kiekvienoje pasauly šaly. Daug maž. Kad ir kaip ten Hitleris stengėsi, vis tiek kažkiek žmonių liko. Visur jų liko. Net ir Lietuvoje, kur *close to zero* buvo tas procentas žmonių, kurie liko. Bet vis tiek. Čia gal sunku generalizuoti, dėl to, kad žydų diasporoje esančių žydų požiūris į Izraelio valstybę yra labai skirtingas. Yra žmonių, kurie tikrai mato Izraelį kaip gintinę, sakykim tą tokį etninį konstruktą, kuriame jie turėtų pasijauti [kaip] namie. Tada jie bando išvažiuoti į Izraelį. Bando repatrijuotis. Eina į kariuomenę ir to pasėkoje tiesiogiai dalyvauja šiame konflikte. Kiekvienas Izraelio kariuomenėje veikiantis karys nori ar nenori užima tą Izraelio pusę. Čia viskas yra aišku. Bet sakykim tie žmonės, kurie nevažiuoja į Izraelį, bet vis tiek kažkokiam dalimi tapatinasi su ta valstybe ir kažkaip turi daugiau ar mažiau aštrią nuomonę ir ją komunikuoja viešai. Tai čia toks *soft power*, kuris kuria kažkokį naratyvą arba prisideda prie kažkokio naratyvo, idėjų konstravimo ir panašiai. O dar viena dalis žmonių yra maždaug tokių kaip aš, kurie nesitapatina su Izraeliu kaip su valstybe. Nes nu man apskritai žydų tauta yra tokie klajokliai. Tokie gal labiau benamiai tokia keista prasme. Dėl to, kad vieninteliai namai, kuriuos jie turi, tai nėra valstybė, tai yra jų kuriami namai. Šeima ta prasme. Ir šeima yra tokia valstybė valstybėje su kuria tu ir susitapatini. Tai dėl to, aš nematau, kad aš kažkaip prisidedu prie šito konflikto, dėl to, kad aš savo kažkokios nuomonės viešai nekomunikuojau ir stengiuosi laikyti tokį neutralitetą. Buvo įvairių situacijų. Tiesiog yra žmonių man artimų, kurie buvo [Izraelio] kariuomenėje tam tikru metu, žmonių man artimų, kurie gyvena pasienyje ir aišku vat viduje kažkaip subjektyviai aš vis tiek labiau prijaučiu žydams gyvenantiems ten. Kadangi tau natūraliai jų gaila ir tu natūraliai dėl jų rūpiniesi ir panašiai. Ir kaip jau sakiau, man arabų tauta iš esmės yra absoliučiai nesuprantama. Nors aš bandžiau studijuoti Islamą ir aš tikrai daug žinau apie Islamą kaip tokį ir panašiai. Bet tu nuo to niekur nepabėgsi, kad tau tiesiog yra artimesnė ta [žydų] tauta ir aišku tu jai labiau prijauti, ir labiau ją palaikai. Bet kaip sakiau, aš vengiu kažką labai pasisakyti šita tema, dėl to, kad aš suprantu, kad nu neturiu aš objektyvios kažkokios nuomonės, kurią galėčiau taip plačiai komunikuoti. Aš gal ją turėjau sakykim taip retrospektyviai, kai dar Palestina buvo iš tikrųjų pavojinga valstybė. Ir tada nu kaip tu gali palaikyt teroristinę valstybę? Tu turi būti kito sutvėrimo žmogus, kad tu palaikytum teroristinę kažkokį konstruktą. Bet dabar sakykim, nu reikia pripažinti, kad Palestina kaip valstybė tikrai pasikeitė ir keičiasi. Šiandieninėje perspektyvoje yra sunku taip stipriai varyti ant jų, kaip tą buvo galima daryti anksčiau. Tai dėl sakau, aš asmeniškai mažai kaip prisidedu.

R.M.: Kalbėjote apie žydų diasporą. O koks būtų palestiniečių diasporos vaidmuo šiame konflikte?

I9: Oj neįsivaizduoju iš tikrųjų. Nu aš manau, kad apskritai tai, kas vyksta per paskutinius 50 metų yra labai didelis pertvarkymas Islamo kaip religijos, arabų kaip tautos. Dėl to, kad yra labai sunku vertinti juos iš kažkokios objektyvios pusės. Dėl to, kad tai iš tiesų, kiekviena valstybė palaikanti Izraelį šiuo klausimu, tokių valstybių yra ganėtinai daug, ji kuria labai tokį aiškų priešišką naratyvą [Palestinos atžvilgiu]. Ir tu tą matai. Tu matai tuos konstruojamus dalykus ir taip toliau. Bet kai tu bandai nuo to atsiriboti ir įsigilini labiau į Islamo religiją, kultūrą ir panašiai, tu supranti, kad realiai jie yra žymiai labiau panašesni į mus negu mums atrodo. Ir tas pats sakykim *jihad* apie kurį labai labai ten daug šneka visi. Jis sakykim religine prasme yra visiškai kitas dalykas negu, kad yra naudojamas tų teroristinių grupuočių. Nes *jihad* yra susijęs su religija, su ėjimu Dievo keliu, bet ne su kažkokiu šventu karu, kur visi, kas netiki į Alachą miršta. Nu čia yra visiškai neteisingas tas pertvarkymas apie kurį aš šnekėjau. Ir dabar aš manau, kad arabų apskritai, ne tik palestiniečių, bet *in general*, diasporos didžiausia problema, kad jų kuriamas naratyvas ir jų įtaka šitam konfliktui yra daugiau negatyvi nei pozityvi. Dėl to, kad adekvačiai kalbančių viešojoje erdvėje arabų šalių atstovų yra vis mažiau. Jų vis mažėja. Visa tai vis juodėja. Vis juodyn ir juodyn eina. Ir sakykim, kai aš dar studijavau Islamą, buvo visada tokia viena gera valstybė, kurios pavidalu buvo galima sakyti, kad „Nu va, Islamo valstybė gali veikti.“ Ir tai buvo Iranas. Ir visi sakydavo „Nu va, matot. Šiitiška valstybė, ji gali būti normali, netgi vakarietišku supratimu.“ Bet tai, kas vyksta Irane dabar vėl, jeigu

laikyti diasporą palestiniečių ta plačiąja prasme kaip visus arabus, net ir tai jau eina juodyn. Ir aš manau, kad kuo toliau, tuo blogesnę įtaką arabai daro patys sau viešojoje erdvėje.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I9: Aš manau, kad didesnei daliai vyresnės kartos žmonių šitas konfliktas iki šiol yra konfliktas su Arafatu ir karas su Arafatu. Tai aš manau, kad jis [požiūris į konfliktą] yra labai neigiamas ir labai palaikantis žydų pusę šiuo klausimu, ir taip toliau. Jaunų žmonių didžiąja dalimi jis yra neigiamas dėl to, kad žmonės turi daug draugų ir pažįstamų, kurie kariauja žydų pusėje, ir jis dėl to yra neigiamas. Tai aš manau, kad skirtumas yra maždaug toks, kad viena pusė labiau istoriškai turi įsivaizdavimą ir jis tiesiog nesikeičia, nes nėra argumentų, kad jis pasikeistų. Karas vis tęsiasi. Nuo to, kad Arafato nebėra – nu iš esmės nieks nepasikeitė. O jaunesnių žmonių požiūris, nu sakau dėl tokio personalizuoto įsitraukimo, o antras dalykas dėl to, kad jaunesni žmonės jie nu ką, jie skaito *The Economist*, jie skaito ten *BBC* ir panašiai. Didžioji dalis mano kartos, tų *Millennial in general* žmonių, jie vis tiek yra dažniausiai *pro-American* ir *pro-ES* ir to pasėkoje jų požiūris yra neigiamas, aš manau. Ir yra žiauriai mažai žmonių Lietuvoje, labai mažai, kurie apskritai domisi Islamu ir domisi ten jų kultūra, arabais ir taip toliau. Didesnei daliai net nekiltų noras važiuoti į Iraną. Net į Iraną, kuris yra daugmaž europietiška prasme *safe*. Tai aš manau, kad visur yra neigiamas [požiūris į konfliktą], bet dėl skirtingų priežasčių.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I9: Aš manau, kad tai, kad egzistuoja Gazos ruožas, sutapatina šitą konfliktą su kitais ilgais besitęsiančiais konfliktais pasaulyje. Ir tai iš dalies gal padeda politologams vertinti šitą konfliktą per tam tikras tarptautinių santykių teorijų prizmes, nes tiesiog tai yra panašumas, kurį turėjo ir turi tokie visi ilgai besitęsiantys konfliktai. Teoriškai. Praktiškai aš manau tai, kad Gaza egzistuoja galbūt iš dalies šiek tiek palaiko tą kažkokį *status quo*. Kažkiek padeda galbūt gal numalšinti, gal nuaštrina šitą konfliktą. Nežinau, ar tą pačią funkciją atlieka Vakarų Kranto ruožas. Šitų dviejų ruožų turėjimas yra ir plusas ir minusas. Plusas ta prasme, kad kaip sakiau čia yra toks *status quo* ir [tai] šiek tiek palengvina tą aštrią situaciją. Kita vertus, jeigu žiūrėti iš *just war* pusės, tai jeigu nebūtų šitų ruožų, tai gal tas konfliktas kažkaip išsispirstų. Išsispirstų *žoskai* blogai ir ten visokiu koku žiauriu karu, bet jis nesitęstų. Nu čia tokia labai ne diplomatiška pusė.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I9: Nu aš manau, kad amerikiečiai turi labai daug politinių ir geo-politinių, ir ekonominių interesų Izraelyje. Ir jų istoriškai tas noras palaikyti Izraelį yra žiauriai suprantamas, aiškus ir kaip sakant *legit*. Tai aš manau, kad tai buvo ganėtinai aišku, kad jie taip anksčiau ar vėliau padarys. Dėl to, kad jie jau seniai, nuo visų teroristinių įvykių pradžios, 9/11 ir panašiai, jie turi labai aštrią poziciją arabų tautų ir arabų valstybių atžvilgiu. Ir jie to neslepia. Kadangi Izraeliui priešiška yra nusiteikusi beveik kiekviena arabų šalis, tai aišku, kad jie [JAV] palaikys Izraelį. Tik gal iš tokios diplomatinės pusės aš sakyčiau, kad tas pareiškimas buvo gal ne laiku ir ne vietoje. Dėl to, kad jie turėjo suprasti ir jie suprato, kad toks pareiškimas iššauks situacijos paaštrėjimą ir neaišku, kam tai buvo padaryta taip akivaizdžiai, su tokiu išėjimu į viešąją erdvę. [...] Jie paaštrino situaciją.

R.M.: Kaip tuomet vertinate kitų valstybių įtaką šiam konfliktui?

I9: Nu aš manau, kad Izraelis yra galbūt vienintelė vieta ties kuria sutaria Amerika ir Rusija. Kas man atrodo toks šiek tiek pasaulį sulaikantis dalykas. Kad ir kaip tai keistai nuskambėtų, bet iš tikrųjų Izraelis sugeba manevruoti tarp šitų dviejų valstybių, kurios visiškai nesutaria šiuo metu tarpusavyje. Jeigu imti ten ES, ar apskritai Europos valstybes, tai jau seniai Europa komunikuoja daugmaž tą patį diskursą ir tą patį naratyvą kaip ir Amerika. Tai šita prasme jų įtaka yra daugmaž tokia pati kaip Amerikos. Tai niekam nekilo abejonių. Tik galbūt europiečiai mažiau aštriai pasisako. Bet šiaip tai jų kuriamas naratyvas, kad ir Lietuvoje tas matosi, yra labai priešiškas Palestina. Nu, o arabų valstybės tiesiog palaiko kitą frontą. Turi savo interesus ir bando tuos interesus ginti.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I9: Neaišku, kam tą įstatymą jie priėmė. Kažkokio tikslo tam aš nelabai matau. Nu nes, o kas bandė ginčytis? [juokiasi] Kažkas turi kitų nuomonių? Čia iš tos serijos kaip, pavyzdžiui, Lietuva išleistų

įstatymą, kad Lietuvoje gyvena daugiausiai lietuvių. Taip? Na, o kalbant apskritai apie tą Izraelio patriotiškumo puoselėjimą, žydų suvienijimą ir subendrinimą, iš tikrųjų, Izraelis turbūt yra viena patriotiškiausių valstybių, kuriose iš vis esu buvusi. Žymiai labiau patriotiškesnė negu Amerika. Nors ten irgi yra *insane* požiūris į valstybę, *insane* požiūris į prezidentą ir panašiai. Net imant Rusijos atvejį, kur tikrai žmonės bando labai labai ginti [valdžią], kad ir ką veiktų jų valstybė. [...] O Izraelyje ten net nėra kažkokios kitos nuomonės. Ji yra ant tiek vieninga kažkokios pozicijos atžvilgiu, užsienio politikos atžvilgiu, savęs supratimo, tapatumo [atžvilgiu]. Žodžiu jų patriotiškumas yra man nu nesuvokiamas. Nes mes, pavyzdžiui, taip nemąstom Lietuvoje apie Lietuvą. O ten patriotiškumas yra viena svarbiausių vertybių. Dalykas, kuris kažkada padėjo tą šalį suvienyti. Ir aš manau, kad tai yra dalykas, kuris iki šiol laiko ir iki šiol jie kaip kuštis yra būtent dėl to patriotiškumo. Tai kalbant apie tą įstatymą, tai buvo labiau padaryta vidinėms reikmėms negu, kad išorei. Tiesiog dar vienas toks pasistūmėjimas link dar stipresnio kumščio, link dar stipresnės patriotizmo prizmės. Nu priėmė ir gerai.

R.M.: Izraelyje gyvena apie 20% kitų tautybių žmonių. Kyla diskusijų, kad šis įstatymas gali būti diskriminacinio pobūdžio būtent kitataučių atžvilgiu. Ką apie tai manote?

I9: Aš manau, kad Izraelis yra labai toli nuo europietiško liberalizmo supratimo. Ir apskritai jiems tokie dalykai kaip tolerancija, daugiakultūriškumas, visos šitos Vakarų pasaulio liberalių žmonių puoselėjamos vertybės, aš negaliu pasakyti, kad jos ten nėra iškeliomos, jos yra iškeliomos, bet tiesiog jų supratimas apie tai yra šiek tiek kitoks. Ir mes negalime vertinti šito iš savo vakarietiškos kultūros prizmės. Tai šituo įstatymu, aš manau, Izraelio valdžia tikrai neturėjo omenyje kažką įskaudinti, kažką diskriminuoti ir panašiai, tiesiog Izraelyje, nu kaip pavyzdys, ten net nėra civilinės santuokos, visos santuokos yra registruojamos pagal žydų kultūros apeigas. Žiūrint į šitą pavyzdį, realiai visi žmonės, gyvenantys Izraelyje, jie yra Izraelio piliečiai ir jie yra šita prasme žydai. Jie galbūt yra kitos kultūros atstovai, turi kitą tikėjimą ir panašiai, bet vertinant iš tokios valstybingumo perspektyvos, jie yra izraeliečiai, kas lygu žydai. Ir tame nėra diskriminacijos. Tiesiog mes bandome į tai žvelgti per savo vakarietišką prizmę, ko daryti nereikia.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I9: Aš nelabai suprantu, koks jų yra tikslas. Ir aš turiu abejonių, ar tai yra iš tikrųjų yra vat sakykim naujakuriai, ir sakykim va iš tikrųjų kažkokia bendruomenė, nusprendusi kažką veikti ir atsiskirti. Aš manau, kad vis tiek ten žaidžia kitų žmonių interesai. Galbūt kitų politikų interesai. Aš turiu abejonę, kad tai yra tiesiog kažkieno kito rankomis daromas kažkoks dalykas.

R.M.: Turit minčių kieno?

I9: Aš manau, kad kol kas galbūt sudėtinga būtų pasakyti. Aš manau, kad tai paaiškės anksčiau ar vėliau. Kol kas tai būtų sudėtinga pasakyti.

R.M.: Bet, ar tai susiję su Izraelio politika?

I9: Aš manau, kad galbūt Izraelio. Galbūt ir tos pačios Amerikos. Sunku pasakyti. Bet, kad tai nėra *just* kažkam atėjusi mintis, kad „O davai tenai iškeliaujam.“ Tai aš manau, kad tikrai ne.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I9: Na tai, kad jie bando plėstis, tai kaip ir sakiau tikėtina. Bet čia, jei mes turime omenyje kaip aš ir sakiau, kad ten veikia būtent Izraelio ar Amerikos interesai, kas šiuo atžvilgiu būtų tas pats. [...] Jeigu priimant tokią mintį, kad tai iš tiesų yra Izraelio rankomis daromas konstruktas, tai sakyčiau, kad jie plečia įtaką. Ar tai yra okupacija? Manau, kad ne. Įtakos zonos praplėtimas. Aš va taip pavadinčiau.

R.M.: Kokia Jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I9: Aš manau, kad čia kaip ir Gazos ruožas, gerai, kad jis yra, nes jis sulaiko aktyvius veiksmus, nu tam tikra prasme. Bet vėlgi, iš tos pačios *just war* perspektyvos, jeigu jo nebūtų, kažkas jau įvyktų. Čia yra toks klausimas, ar mes kalbame diplomatiškai, ar mes kalbame darželio pasidalijimo, Panevėžio gaujos principu. Kažkas tokio.

R.M.: Oficialiai šis barjeras nėra baigtas statyti. Koks jūsų nuomone, turėtų būti jo likimas?

I9: Aš manau, kad kol nėra vizijos, kaip išspręsti šitą konfliktą, tai tegul stato. Nes kai ta vizija atsiras, jei ji atsiras, tai galima bus spręsti sienų nestatymo galimybes. Čia yra tas pats klausimas apie Berlyno sieną, ar apie Meksikos sieną. Po Berlyno sienos nugriovimo, visi galvojo, kad dabar prasideda

kažkoks naujas etapas, kuomet sienos bus nestatomos, bet griauamos. Bet visi mato, kad taip nėra. Visi tą mato iš dabar egzistuojančių daugelio konfliktų pasaulyje. Tas dvipoliškumas mūsų pasaulio niekur nedingo. Tas Šaltasis karas niekur nedingo. Ir iš esmės nieks nepasikeitė nuo tų [19]60-70 metų. Visi ginkluojasi ir panašiai. Tai šiuo atžvilgiu reikia prisipažinti sau, kad sienų griovimo laikas neatėjo ir kažin ar kada nors ateis. Visi veikia pagal tos pačios principus, kurie buvo ir anksčiau. Statosi sienas, bando apsiginkluoti, bando apsisaugoti. Nu taip yra. Čia galima sugalvoti labai daug romantiškų norų, bet realybė mums diktuoja kitas realijas.

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I9: Aš manau, kad Vakarų Krante gyvena žmonės ir jie nėra kalti, kad jie ten gyvena. Jų gyvybės lygiai taip pat svarbios kaip ir kitų žmonių gyvybės. Tai jeigu šitie punktai apsaugo juos nuo kažkokių *random* išpuolių ar nereikalingų mirčių, tai aš [juos] vertinu teigiamai.

R.M.: Kyla diskusijos, kad jie ne apsaugo, bet priešingai – trukdo sklandžiam jų gyvenimui?

I9: Nu aš manau čia reikia atskirti pavienių žmonių prastus sprendimus ir apskritai kažkokį politinį veiksma. Tai politinis veiksmas iš esmės yra teigiamas, nes jis siekia apsaugoti žmones. O tai, kad šiame pasaulyje yra nekontroliuojamų žmonių ir žmonių, kurie veikia pagal savo doktrinas ir panašiai, tai yra problema daugelyje vietų ir daugelyje situacijų. [...] Deja, kiekvienoje tokioje situacija atsiranda radikalių žmonių, radikalių judėjimų. Tas radikalizmas gimsta ir tą radikalizmą, deja, labai sunku sukontroliuoti.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I9: Man atrodo, kad šitą konfliktą daug kas bando vertinti per egzistuojančias tarptautinių santykių teorijų prizmes ir labai daug bandoma jį įstatyti į kažkokius rėmus ir per tai prognozuoti, ką čia galima padaryti. [...] Tai yra laiko švaistymas ir netinkamo *approach'o* parinkimas. Man atrodo, kad šitą konfliktą, kaip tarptautinių santykių konfliktą, vieną didžiausių ir vieną ilgiausiai besitęsiančių šiuo metu, vat modernioje istorijoje, reikia vertinti per kažkokį naujai besikuriantį konstruktą. Ir to konstrukto sukūrimui turėtų dalyvauti labai skirtingi žmonės. Žmonės su skirtingais, nesuderinamais požiūriais. Ir aš tikiu, kad šitą konfliktą turi spręsti ne politikai ir ne elitas, bet šitą konfliktą turi spręsti bendruomenės ir žmonės. Kaip aš ir sakiau, istorija parodo, kad ir koks politinis būtų susitaikymas ir susitarimas, bendruomenės [jo nepriima]. Šito konflikto sprendimas nenuveina *top down*. Jis turi eiti iš žmonių, iš supratimo, kad jiems reikia susikalbėti ir susitaikyti. Va taip aš manau.

Informantas Nr. 10 (toliau – I10): socialinė darbuotoja, 46 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 02 19

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I10: Mano amžius 46 metai. Dirbu socialiniam centre X, kaip kuratorė, koordinatorė. Dirbam su senyvo amžiaus žmonėmis, kurie nukentėję karo metais nuo Holokausto. Visi jau tokie 90-80-ies metų senukai. Tai mes juos kaip ir prižiūrim, kuruojam, kad pas juos ateitų žmonės padedam. Grynai pagalba į namus. [...]

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I10: Šiaip aš nesu pilnakraujė žydė. Esu iš tėvo pusės žydė. Nu turiu kraujo. Bet tas visas žydiškumas atėjo pradėjus dirbti X. Kad aš ten žydė, aš labai daug kur ir nesiskelbiu. Nu aš jaučiu reakcijas iš žmonių, kad yra iš kart nusiteikimas, priešiškus. Aišku žiūrint su kokiais žmonėmis. Anksčiau dirbau tokioj tarnyboj su daktarais, tai tikrai buvo tokių, kurie [yra] žiauriai nusistatę prieš žydus. Tai už tai aš mažai su kuo kalbėjau apie tai. Kam reikėjo, tas žinojo, kad aš ten turiu pusę kraujo. Tėvas mano, ten jo visa pusė yra grynakraujai [žydai]. [...]

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I10: Oj Izraelis tolima tolima valstybė. Kur aš svajoju kada nors nuvažiuoti.

R.M.: Kaip suprantu nesate buvusi?

I10: Ne, nebuva. Kiek girdžiu, tai aš ten girdžiu karas, konfliktai, karas, konfliktai. Ten gyvena keletą pusbrolių mano iš tėvo pusės. Tai jie visada kviečia. Vienas gyvena visai šalia Tel Avivo, Haife. Tai ten girdisi tie skrydžiai ir bombardavimai. Šiaip, kad ten dėl to nevažiuot, tai aš tikrai nebijau, bet visada girdžiu apie tai. Į Izraelį visada norisi nuvažiuot, nes kaip ir šaknys [ten] yra mano. Kąkada tikiuosi taip ir bus. Nuvažiuosiu. [juokiasi]

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I10: Apie tuos konfliktus tai žinau, kad jie ten šaudosi, bombarduojasi. Daugiau aš ten nesigilinu tikrai į tas problemas. Kaip ir ten, ir Sirija, Palestina. Visi ten kariauja, žodžiu. Taip, kad daugiau negaliu nieko pasakyti. [juokiasi]

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I10: Kiek va girdžiu per televizorių. Kartais laikraščiai, radijas kažką pasako. Arba per internetą. Kai matai Izraelyje kažkas vyksta, visada tai skaitau. Bet kažkaip Palestina, ten gilintis į tuos visus niuansus, tai tikrai ne. Negaliu nieko pasakyti.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I10: Esminės priežastys. Oj... Religija arba nežinau pinigai, nafta, turtai. Dėl ko žmonės kovoja, visada karai vyksta? Dėl to, kad nepasidalinta žeme, pinigais, resursais kažkokiais. Valdžia, grynai valdžios konfliktai. Tai nuo seno vyksta šitie karai tarp musulmonų, žydų ir visada tas vyko ir niekaip nesibaigia. Tai už tai labai liūdna.

R.M.: Sakot, kad tai yra valdžių konfliktas. Tai turit omenyje Izraelio ir Palestinos valdžios?

I10: Taip.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I10: Susitikti. Kalbėtis. Kažkaip spręsti situaciją. Net neįsivaizduoju. Yra tik pokalbis. Nuoširdus pokalbis [yra] sprendimas problemos. Kitaip nieko nebus.

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I10: Nemanau, kad būtų viena valstybė. Nes čia dėl to ir kovojava. Aš taip įsivaizduoju. Kad būtų atskiros respublikos. O kas nori būti priklausomas kažkokiai tai vienai valstybei? Tai manau, kad tai tikrai nesigaus niekada, kad būtų viena valstybė.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I10: Nežinau, ar gali prisidėti. Aišku jie gali mitinguoti, gali protestuoti, gali kažkokias tai nuomones [reikšti], balsuoti, daryti kažką tai, eiti kalbėtis. Aišku turėtų išklaustyti ir jų [diasporų]. Nes nu realiai jie gi tai jų žmonės. Aš taip įsivaizduoju.

R.M.: O palestiniečių ir žydų diasporų įtaka gali kažkaip skirtis?

I10: Neįsivaizduoju. Turi galimybę aišku [veikti]. [...] Ne nu tai aišku žmonės yra žmonės. Jei viskas gerai, tie jie ir draugauja. Nežinau, ar jie gali ten kažką. [...] Jie gal kažkokią įtaką vis tiek gali daryti. Jei jie visi susiburtų į vieną.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I10: Nu, kad jaunesniems yra mažiau įdomu apie tai negu vyresnio amžiaus žmonėms. Vyresni, ypač kurių daug giminių yra Izraelyje, tai jiems skaudžiau tą visą pergyventi ir girdėti negu jaunimui. Jaunimui kaip ir sakoma nelabai tas rūpi. Nebent išvažiavę kažkas tai jaunimas. Gal tada jie daugiau ima [į širdį]. Bet šiaip nemanau. Vyresniems yra įdomiau ir svarbiau šitas visas konfliktas.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I10: Irgi šitais klausimais nelabai, žinokit, aš domiuosi. Žinau, kad ten karai, karai ir konfliktai. Negaliu pakomentuoti.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I10: Oj nežinau. Nemanau, kad tai geras dalykas. Kam tą reikia padaryti, kad Jeruzalė taptų Izraelio sostine?

R.M.: Tuomet vyksta ir kitų valstybių ambasadų perkėlimas į Jeruzalę. Ką apie tai manote?

I10: Matyt, kad visi persikelia, visi ir persikels. Bet, kokia esmė to perkėlimo? Kuo blogai buvo sostinėje Tel Avive? Tel Avive viskas gi buvo. Nežinau žinokit, ką pasakyti.

R.M.: Kaip apskritai vertinate kitų valstybių įtaką šiam konfliktui?

I10: Aš net irgi nelabai domiuosi, kas ten kišasi ir kokia įtaka. Bet aš manau, kad visiems rūpi tas karas ir visiems rūpi visi šitie konfliktai. Visi kišasi ir visą laiką kišasi. Ir taip bus ir niekas čia nepasikeis. Bet jeigu kišasi, nežinau, vieni gal iš tikrųjų iš geros valios, kiti vis tiek kažko nori. Aš manau, kad Izraelis ir Palestina patys galėtų išsispęsti savo problemas, negu ten laukti, kol kažkas kitas ateis į pagalbą. Aišku visur kišasi Rusija arba Amerika, tai čia irgi tas pats. [juokiasi] Tai va tiek.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I10: Nemanau, kad tai geras dalykas. Išskirtinai aišku žydų, bet ta prasme... Aš negirdėjau apie šitą įstatymą.

R.M.: Izraelyje gyvena apie 20% kitų tautybių žmonių.

I10: Tai čia rodo nacionalistinį nusistatymą prieš kitas tautybes. Tai nėra gerai, manau.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I10: O tai, kas toliau bus su šituo? Vis tiek kažkokios ribos bus nubrėžtos?

R.M.: Tai va ir klausimas.

I10: Tai jie nežino, kur Izraelio teritorija, kur Palestinos?

R.M.: Jie kaip ir žino, kad tai nėra oficiali Izraelio teritorija. Neaišku, kaip tai klostysis ateityje.

I10: Nu nežinau, ką tiems žmonėms daryti. Ta prasme tai jie gyvena kaip ir neoficialiai, neaišku, kokioje valstybėje? Tai aišku nėra gerai. Bet jie visi žydai?

R.M.: Taip, dauguma.

I10: Nu tikėkimės kada nors bus nubrėžtos ribos. Nes kaip žmonėms gyventi. Jeigu plėsis plėsis, vis tiek kažkur bus tos [ribos]. Arba Palestina, arba Izraelis.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I10: Į situaciją aš nesigilinau. Gal tai ir teisybė. Nieks nežino. Nu žino, bet aš tuo klausimu tikrai negaliu nieko pasakyti. Gali būti. Gali būti.

R.M.: O ar teko girdėti tokį teiginį?

I10: Ne. Negirdėjau apie okupaciją. Negirdėjau tikrai.

R.M.: Kokia Jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I10: Aš tai vertinu tragiškai. Tragiškai. Baisu, kaip žmonės gyvena. Mes kai gyvename taikioje šalyje, tai neįsivaizduojam, kad taip gali būti. Aš įsivaizduoju, kaip žmonėms baisu ten. Nežinau, nei kokioj zonoj, nei ką šnekėti. Aš įsivaizduoju, kad visą laiką [vyksta] konfliktas, nes nežinau, kas gali įvykti. Nežinau, kada tai pasikeis. Bet tikrai baisu. Man gaila tų žmonių. Tikėkimės ta situacija spręsis kažkaip taip.

R.M.: O iš kieno perspektyvos jums atrodo baisu?

I10: Man visų gaila. Nei tie, nei tie nėra kalti. Kažkokios valdžios kovoja ir bardakas šalyse. O kenčia tai visi civiliai žmonės. Taip visą laiką yra. Man gaila jų. Gal sakau, tikiuosi ta situacija greit susitvarkys. Greit ne greit, bet kažkada. Jeigu neprieis prie dar didesnio bardako ir karo. Karai, karai, karai visą laiką ten buvo. Kad taika nors kažkiek įsivyrautų, būtų gerai.

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I10: Nu irgi aš nepateisinu šito. Kontroliuoti savus žmones, savo teritorijoje. Nieko gero. Prie ko tas prives? Nežinau. Žmonėms tai yra iš tikrųjų negerai.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I10: Linkiu, kad tas konfliktas kuo greičiau baigtųsi. Kad žmonės iš tikrųjų žinotų kuo daugiau informacijos apie tai. Aš tiek mažai tikrai pakalbėjau. Yra žmonių, kurie tikai gilina. [Juos] domina ir už tūkstančių kilometrų ir jiems įdomi visa šita situacija. Aišku čia gi konfliktai ne vien tik ten. Yra visur tie konfliktai. Bet mums reikia tą žinoti. Jei mes galim kažkokią įtaką padaryti, tai iš tikrųjų būtų gerai.

R.M.: Mes, tai jūs kalbate apie ką?

I10: Apie lietuvius, apie Lietuvą. Nu mūsų šalis. Čia irgi daug žydų. Jeigu tikrai galėtų kažkokią įtaką [padaryti]. Gal ir daro mūsų valdžia. Padeda taip. Manau būtų gerai, kad mes kuo daugiau tą visą situaciją kažkaip valdytume ir žinotume.

Informantas Nr. 11 (toliau – I11): projektų vadovas, 38 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 02 20

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I11: Amžius, man yra 38 metai. Dirbu X. Mano pareigos yra projektų vadovas. Dirbu 3 metai.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I11: Niekas. Visiškai niekas. Kaip gyvenau, taip ir gyvenau.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I11: Daug ką. Tai yra šalis, kurioje man teko pragyventi 6 metus. Ir aš ten vis toliau lankausi reguliariai. Man tai svarbu.

R.M.: Ar jums teko bendrauti su Izraelyje gyvenančiais žydais ir palestiniečiais?

I11: Tikrai taip.

R.M.: Gal galite išplėsti šias patirtis?

I11: Tikrai taip. Aš gyvenau 6 metus Izraelyje. Aš tarnavau Izraelio kariuomenėje. Mano tarnybos vieta buvo Palestinos teritorijose. Tai vėl ir tikrai teko bendrauti tiek su viena, tiek su kita. Nu laisvalaikio tai tikrai ne, bet vėl bent jau tarnybos taip.

R.M.: Kokiu įspūdžiu turite? Galbūt galėtumėte kažkuo pasidalinti.

I11: Patirtys yra labai skirtingos. Nu kai bendrauji su gyventojais ar Izraelio, ar ne Izraelio vis tiek tu reaguoji pirma kaip į žmogų. O paskui jau atsiranda kažkokie interesai arba ne interesai. Tai sakyčiau konkretizuoti klausimą. Įspūdžiai kaip ir iš bendravimo su bet kuo.

R.M.: Ar šis bendravimas skiriasi su palestiniečiais ir izraeliečiais?

I11: Žiūrint iš kokios pozicijos kalbam. Nes jeigu mes kalbame iš tos tarnybos pozicijos, tai jis privalo skirtis. Nes kadangi dirbi valstybėje, esi karys, tai darai tai, ką reikia daryti. Su izraelitais tikrai nepasakyčiau, kad kažkaip kažkas. Su izraelitais šiaip labai viskas gerai. Tiesiog tiek savo asmeniniais tikslais, tiek ir neasmeniniais tikslais bendrauju gan teisingai.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I11: Daug. Daug žinau. Žinau šaknis. Žinau toliau kaip kilo. Žinau dėl ko tai vyksta. Žinau pozicijas tiek vieno, tiek kito. Tiek žydų kairiųjų, tiek žydų dešiniųjų, tiek palestiniečių pozicijas. Nu bent jau aš manau, kad žinau. Taip pat man mačiam tarnybos metu tame teko dalyvauti. Tiesiogiai arba netiesiogiai. Bet kažkiek dalyvavau.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I11: Spauda. Spauda. Aktyviai to neseku. Tiesiog vėl tai, kas patenka į spaudą, tą perskaitau. Pažiūriu žinias.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I11: Priežastys yra tokios, kad ir vieni, ir kiti reiškia teisę į tą teritoriją, būtent į tos pažadėtosios žemės [teritoriją]. Tai jeigu iki 1947 m. buvo viskas gana aišku, kad tai buvo Palestinos mandatas, tai paskui, kai [Izraelis] gavo nepriklausomybę tai ir prasidėjo. Nes vieno žemė tapo kito žeme. Buvo karas už nepriklausomybę Izraelio akimis. Palestiniečių akimis tai buvo Katastrofos diena. Bet dabar taip yra, Ir vieni, ir kiti reiškia teises į žemę, į tą teritoriją.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I11: Yra du sprendimai. Vienas sprendimas tai yra visiškas atsiskyrimas. Dvi valstybės, kurios gyvuoja, kurias saugo karo sąlygomis, bet [jos] kažkaip gyvuoja. Kitas sprendimas tai yra tiesiog tam tikra aneksija priverstinė su tolimesniu integravimu palestiniečių į Izraelio visuomenę. Kas man šiaip šviečiasi labai sunkiai.

R.M.: Tai kurį sprendimą jūs palaikote?

I11: Aš visgi palaikau būtent tą pirmąjį sprendimą – dviejų valstybių. Dėl dviejų priežasčių. Pirmą priežastį tai yra tai, kad mentalitetas visiškai skirtingas žmonių. Visiškai skirtingas. Visiškai skiriasi jų auklėjimas, išsiauklėjimas, suvokimas, pasaulėžiūra. Nu aš tiesiog net nemanau būdų palestiniečiams tapti Izraelio visuomenės dalimi. Nes tarkim tai, kad Izraelyje gyvenantys arabai, po truputi integruojasi, tai čia vienas dalykas. Bet jie gimė, gyvena [Izraelyje], taip, jie galbūt nesutinka su tuo kas vyksta, bet jie tiesiog tampa automatiškai [Izraelio dalimi]. Su palestiniečiais manau, kad viskas yra kitaip, nes jie realiai auginami būtent priešiškoje aplinkoje, priešiškoje Izraeliui aplinkoje. Ir aš tiesiog nematau galimybių, kad jie taptų integralia gyventojų dalimi Izraelio.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I11: Aš manau, kad įdomiausia yra tai, kad diasporoje daugeliui žmonių yra visiškai neįdomu [šis konfliktas]. Bent jau mano akimis. Bent jau iš tiek, kiek man tenka susidurti. Nes man tenka pakeliauti. Galbūt palestiniečių diasporą man sunkiau išskirti, tiesiog būtent pasaulyje, bent jau plika akimi, bet jeigu mes kalbėtume aplamai apie arabus kaip apie tautą, tai aš matau, kad jeigu jie yra už tos teritorijos ribų, tai jie labai dažnai daro tas pačias veiklas [kaip ir kiti žmonės], bet tiesiog nebendraudami. Būtent Šaltojo karo sąlygomis. Užtenka, pavyzdžiui, nuvažiuoti į tokį kurortą Gerštana ir ten yra objektų, kur jie [arabai] gyvena kartu, jie eina į procedūras kartu, bet jie maitinasi skirtingose salėse.

R.M.: Kur yra šis kurortas?

I11: Gerštana tai yra Slovakijoje. Aš manau, kad tai [įtampos dėl konflikto] kažkodėl būtent aštrų gyvenantiems viduje. Tai tie, kas gyvena už [konflikto] ribų, tai man atrodo jie tiesiog atsirboja.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I11: Jeigu mes kalbėtume apie gyvenančius Izraelyje, tai reikėtų skirti. Nes yra religinės pažiūros, kurios šiaip yra labai kategoriškos, labai radikalias, nes jie suvokia palestiniečių žemę kaip tiesiog integralią Izraelio dalį ir ten nepasiginčysi. Jeigu kalbėtume apie vyresnius žydus, pasaulietinius žydus, tai dauguma yra tarnavusių [Izraelio kariuomenėje] ir kiekvienas iš jų turi savo nuomonę. Kalbant apie jaunesnę dalį, aš nelabai žinau, ko jie ten mokinami mokyklose, tiesiog nežinau, bet aš nepasakyčiau, kad jie yra visi kairiųjų pažiūrų. Aš sakyčiau, kad jie yra daugiau dešinių [pažiūrų]. Tai va čia tokia mano subjektyvi nuomonė.

R.M.: O kaip apibūdintumėte situaciją diasporose? Ar yra kažkokios skirtys?

I11: Nepasakyčiau. Kalbant apie žydus, yra kalbama, kad yra labai daug turtingų žydų už Izraelio ribų. Tai ar jie palaiko vienus, ar jie palaiko kitus? Aš esu tikras, kad yra ir vienu, ir kitų, ir neutralių.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I11: Labai stipri įtaka dėl dviejų priežasčių. Pirmą priežastį yra ta, kad Vakarų Krante gyvenantys palestiniečiai jie gyvena savo pasaulyje, Gazos ruožas gyvena savo pasaulyje. Šitos dvi teritorijos nėra sujungtos. Gazos ruožas yra priklausomas labiau nuo Egipto, tarkim Vakarų Krantas nemaža dalimis priklausomas nuo Jordanijos ir kito arabų pasaulio, kuris siejasi su Jordanija. Ir šiaip aš manyčiau, kad Gazos ruožas yra daug labiau radikalesnis negu Vakarų Krantas. Iš kitos pusės Gazos ruožas ne veltui pripažintas kaip ta teritorija, kur daugiausia žmonių vienam kvadratiniam kilometre. Nu ten yra daug didesnės bėdos negu Vakarų Krante. Ir manau vien dėl to, jis yra pats radikalesnis iš savęs.

R.M.: O kaip vertinate Izraelio santykį su šiais regionais?

I11: Su Gazos ruožu, tai kiek žinau yra visiškai uždrausta ten važiuoti. Nu tiesiog ten yra tvora. O kalbant apie Vakarų Krantą, tai daug žydų nausėdijų Vakarų Krante. Tai tikrai ten gali įvažiuoti, aišku ne visur, bet tikrai daug kur gali.

R.M.: Kokia būtų jūsų nuomonė apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I11: Priešiška. Mano asmeninė. Nepalaikau. Nes realiai dėl dviejų priežasčių. Viena priežastis – tikrai trukdo formuotis kitai valstybei. Kita priežastis – tai nėra labai teisinga kurti ir šiaip lauko sąlygomis kurti gyvenvietę, uždėti vėliavą ir pasakyti nuo šiol tai yra Izraelis. [juokiasi] Nu tai yra neteisinga. Tai aš šiaip nepalaikau nausėdijų klausimų.

R.M.: Koks turėtų būti jų likimas?

I11: Mano akimis jas turėtų iškelti. Jas reikėtų iškelti. Nes vieną kartą tai jau padarė Sinajuje. Tai man atrodo, kad tikrai galėtų iškelti. Bet yra kita bėda, kad nei vienas politikas tam nesiryžta. Nes religingi žydai, kurie kuriasi nausėdijose, jie yra labai didelis kiekis rinkėjų. Tai nemanau, kad labai daug politikų ryžtųsi tam.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I11: Tai labai drąsus žingsnis. Labai drąsus. Iš tiesų, tai dėl dviejų priežasčių. Daug žmonių pasaulyje iki šiol mano, kad Izraelio sostinė yra Tel Avivas, o ne Jeruzalė. Jeruzalė visada buvo Izraelio sostinė. Tai yra tam tikras sostinės pripažinimas. Antras dalykas, žinant, kas yra [JAV] prezidentas, žinant tai, kad jis mažai skaitosi su kitų nuomonėmis, jis tiesiog padarė tai, kas jam atrodo tinkama. Ir šiaip šitoje vietoje manau, kad yra drąsu. Tai gali būti tikrai pirmas žingsnis ir kitoms valstybėms pripažinti Jeruzalę kaip [Izraelio] sostinę.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I11: Nežinau šito įstatymo. Tiesiog neteko man su juo susipažinti. Pirmą kartą išgirdau. Bet Izraelis ir yra žydų valstybė. Visada taip.

R.M.: Izraelyje gyvena apie 20 % kitų tautybių žmonių. Kilo diskusijų, kad šis įstatymas galėtų būti diskriminacinio pobūdžio būtent jų atžvilgiu.

I11: Nemanau. Tai yra šiuolaikinė visuomenė. Tiesiog, jeigu mes paimtumėm kitas šalis, tarkim Lietuvą, tai manau, kad dalis grynakraujų lietuvių jų mažėja. Visgi atsiranda santuokos su kitataučiais. Nežinau, kažkaip skiriasi ta visuomenė. Tai yra tiesiog normalu. Juo labiau, reikia nepamiršti, kad Izraelis tai yra tautų mišrainė ir tikrai yra labai normalu, kad kažkas atvykęs iš kažkur parsiveža savo žmoną [į Izraelį]. Aš esu žydų tautybės, bet mano žmona yra lietuvė. Man tai visiškai netrukdo.

R.M.: Ir kaip tuomet jūsų santykis su tuo įstatymu, jeigu jūsų žmona lietuvė, o jūs gyvenate Izraelyje?

I11: Aš nelabai galiu komentuoti tiesiog, nes aš nežinau visų peripetijų. Nes labai gali būti, kad ne žydai, kurie nėra piliečiai, jie kažkokiu būdu tampa diskriminuojami. Tikrai taip gali būti. Tiesiog aš nelabai žinau detalių. Bet šiaip Izraelis visada buvo žydų valstybė. Nes Izraelis buvo sukurtas sionizmo pagrindais. Ir jie visada sakė, kad Izraelis yra žydų valstybė.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija? Ar teko girdėti tokį išsireiškimą?

I11: Tikrai taip. Atsakysiu kaip žydas, į klausimą klausimu. [juokiasi] Golano aukštumos irgi laikomos okupuotomis. Tai kodėl jų nevadina okupuotomis, o Vakarų Krantą laiko okupuotomis? Aš manau, kad tai yra požiūrio klausimas. Iš tiesų, nugalėtojai neteisiami. Nes lygiai taip pat ir Vokietija gali pareikšti Lenkijai. [...] Aš tikrai nesutikčiau su tuo, kad tai yra visiška okupacija. Palestiniečiai, mano akimis, iki 2000 m., iki antros Intifados turėjo visas galimybes tapti integralia Izraelio dalimi. Tada, kai jie netapo integralia Izraelio dalimi, tada jie pradėjo sakyti, kad „Mes tapome okupuoti.“ Aš manau taip.

R.M.: Kokia Jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I11: Labai teigiama. Patirtis parodė, kad labai daug yra radikalių palestiniečių, kurie tikrai imasi labai radikalių veiksmų, siekia įrodyti savo poziciją. Ta pozicija, deja, yra žudanti kitus žmones. Tai ikrai aš palaikau.

R.M.: Oficialiai šis barjeras nėra baigtas statyti. Koks turėtų būti jo likimas?

I11: Reikia pabaigti. Nes visada sieną nugriauti yra paprasčiau, nei ją pastatyti.

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I11: Aš pats kadangi tarnavau tenai, žinau apie ką eina kalba. Ir man teko pačiam patruliuoti tokiam punkte, tai tikrai labai palaikau. Tai yra tiesiog ne tik išvada iš to, ką gauna, bet tai yra mano asmeninė nuomonė. Nes jeigu valstybė, nu arba valstybės darinys, nes nežinau, ar galima [Palestiną] įvardyti kaip valstybę, jeigu tas darinys nesugeba pats sukontroliuoti radikalių jėgų savo teritorijoje, tai tada kažkas turi tą kontroliuoti. Tai aš tą tikrai palaikau šitą dalyką.

R.M.: O kaip vertinate kritines situacijas, kuomet vieno palestiniečio žemė dalijama pusiau ir norėdamas pereiti į kitą savo dirbamąjį lauką jis turi pereiti vartus ir kažkokią patikrą?

I11: Man asmeniškai labai gaila, kad taip yra. Bet šiaip galima rasti ir kitokių atvejų, kažkur kitur, pavyzdžiui, stato kelią valstybėje, tai irgi kažką paima, kažko nepaima, kažką daro. Tiesiog yra kaip yra. Aš manau, kad kol valstybės nesusitars, kol dvi pusės nesusitars, tol visa tai bus. Visokių tokių išlendančių veiksmų. Nemalonių arba nelabai malonių. Yra kaip yra. Tai yra gyvenimas šitoje vietoje. Vertinu tai blogai. Mano akimis to neturėtų būti. Bet iš kitos pusės, žmogų turėtų atstovauti valstybė. Kadangi ji neatstovauja, taip ir yra, kad ant tos žemės pastatomas barjeras.

R.M.: Kalbant apie šį valstybių susitarimą, kaip jį galėtumėte vertinti nūdienos situacijoje?

I11: Nu turi sėstis ir kalbėtis. Nes dabar svaidsi pareiškimais. Ir labai daug nuoskaudų. Nes vieni sako „Mes padarysime tą, jeigu jūs padarysit kažką.“ O tie sako „Ne, jūs padarykit tą, o mes padarysim kažką.“ Tas ir vyksta. Kalbant apie tarpininkus, galbūt ir vertėtų. Turėtų būti pasiektos labai aiškos sankcijos [konfliktuojančioms pusėms], tiesiog iš trečiųjų šalių, tam, kad tas susitarimas būtų vykdomas. Šiai dienai jis nėra vykdomas ir aš manau, kad nei viena, nei kita pusė nėra tam normaliai pasiruošusi.

R.M.: Kaip vertinate kitų valstybių įsitraukimą į šį konfliktą?

I11: Ir gerai, ir blogai. Aš sutinku, kai į tai įsitraukia valstybės, kurios turi interesų tenai. Na pavyzdžiui, kad ir tos pačios JAV, tikrai yra labai daug žydų, kurie turi JAV pilietybę. Arba Jordanija, kuri ribojasi ir kuriai tai aktualu. Bet tarkim, kai įsikiša kažkokia tolima šalis, pavyzdžiui, Kazakstanas, aš tiesiog nesuprantu. Tai aš manau, kad tikrai turėtų būti [kitų šalių įsitraukimas], bet tai turėtų būti tos šalys, kurios tikrai turi tam tikrą interesą.

R.M.: O kaip ES vaidmuo?

I11: ES tai yra valstybių darinys. Tai šitoj vietoj, ji dirba savo poziciją, kurią privalo derinti su visomis narėmis. Manau, kad ES yra sunkiau susitarti, negu kažkokioje konkrečioje valstybėje.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I11: Aš nežinau, ar jis yra teisingai sprendžiamas. Aš manau, kad jis yra sprendžiamas, bet turi realiai pasikeisti kartos, tam kad jis būtų kažkaip išspręstas. Nes labai daug palikuonių, kurie dabar gyvena, jie jaučia asmeninę nuoskaudą, nes jų tėvai arba seneliai buvo kažkokiu būdu paleisti to konflikto.

R.M.: Bet ar laikui bėgant, žmonės neperduos savo patirčių iš kartos į kartą?

I11: Klausimas. Paimkim holokaustą. Kiek skrydžių šiandien vykdoma iš Izraelio į Vokietiją? Kažkas gi visgi keičiasi. Kažkas keičiasi. Tiesiog tai yra gyvenimas. Kažkas turi keistis. Aš labai linkiu abiem pusėms, kad atsirastų stiprus lyderis, kuris sugebėtų nutildyti visus kritikus ir atliktų visus reikiamus žingsnius. Nes dabar kas yra, taip, ir viena, ir kita pusė oficialiai teigia, kad „Mes judame link to.“ Bet tai yra labiau teiginiai, negu veiksmai. Vieni nėra pasiruošę tvarkytis sus savo radikalais ir kiti nėra pasiruošę tvarkytis su savo radikalais. Nes, pavyzdžiui, buvo Oslo susitarimai, jeigu dėl jų nužudomas [Izraelio] ministras pirmininkas, būtent savųjų radikalų, tai jau yra negerai. Pradžiai reikia pradėti nuo savo radikalų, o tada jau galima sėsti ir kalbėtis.

Informantas Nr. 12 (toliau – I12): muziejininkas, 71 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2018 02 21

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I12: Aš esu [19]47 metų gimimo. Aš esu humanitaras, aš užsiėmiau žurnalistika, muziejininkyste, grožine kūryba ir taip pat moksliniais tyrimais.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I12: Man etninė kilmė nėra žmogaus asmenybę nusakanti kategorija. Ji man nėra reikšminga. Ji man yra reikšminga tik tiek, kiek ji padeda išsiaiškinti, kokias nors aplinkybes biografines, kurios gali būti reikalingos platesniame kontekste. Įvairūs asmenybės pasireikšimai ir charakterio, ir veiklos, ir jos gyvenimo veiklos etapai, jos gabumai, talentai man yra daug svarbesni už etninę kilmę.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I12: Nu Izraelis žinoma reiškia daug ką. Kalbas apie Izraelį aš girdėdavau šeimoje nuo mažens. Izraelis man buvo ta egzotiška šalis. Galbūt beveik rojus žemėje į kurį galima ištrūkti. Kad yra kažkur žemėje vieta, kur be šeimos taip pat tavęs laukia, tave vertina, turi reikalingas. Izraelis man būdavo susijęs jaunystėje ankstyvoje ir vaikystėje su herojiškais žygdarbiais, su tuo stebuklu, koks yra tūkstančių metų atsigavusi valstybė, atgaivinusi antikinę kalbą, kuri tampa kareivių, taksistų, mokslininkų, žurnalistų kaba, [...] kurią siekiama paversti kasdieninės apyvartos kalba. Aš didžiavausi Izraelio pasiekimais. Kultūros, literatūros, mokslo. Aš didžiavausi Izraelio pergalėmis. Jų armijos ištverme ir sugebėjimu sutriuškinti daug didesnę priešą. Didžiavausi tuo, kad Izraelio vardas žinomas visame pasaulyje ir daugybė mokslininkų ir kultūrininkų yra kilę iš Izraelio ir turi įtakos kitoms kultūroms ir visam pasauliui. Pergyvenau dėl Izraelio karų metu. Dėl galimos jo priešų pergalės. Galimai man taip pat buvo susiję ir su Holokausto traumomis, perduotomis man, nupasakotomis, pavaizduotomis mano motinos, kuri buvo Štuthofio koncentracijos stovykloje. Izraelis buvo garantas to, kad žydai niekuomet nebus tokie bejėgiai ir beginkliai, kokie jie buvo Antrojo pasaulinio karo metais. Tačiau laikui bėgant mano pažiūros kito. Aš sugebėjau tam tikru laiku būt kartu ir žydu, ir etninių lietuvių nacionalistu. Manyje visa tai derėjo. Bet aš tai laikau paaugliškomis ligomis. Kaip persergame spuogais. Aš susipažinau su daugybe šaltinių įvairiomis kalbomis. Būdavau Izraelyje. Gyvendavau ten kurį laiką. Supratau, kad egzistuoja ir kitokie naratyvai. Pasistengiau pažiūrėti į izraeliečius ir į sionizmą iš šalies. Susipažinau su naratyvais, pagal kuriuos sionizmo projektas, Izraelio valstybingumas yra laikomas kolonijiniu. Tai kairysis naratyvas. Ir kraštutinis kairysis naratyvas. Kartais tai yra palestiniečių ir arabų aplinkinių šalių gyventojų naratyvas ir požiūris. Apie visą tai pamąstęs, aš likau prie nuomonės, kad Izraelis turi visišką teisę egzistuoti, kad tai yra tam tikras XIX a. antroje pusėje rytų ir centrinėje Europoje ir po Pirmojo pasaulinio karo vykęs tautų apsisprendimas ir kad [Izraeliui] galioja ta pati tautų apsisprendimo teisė. Nors žydai yra labai specifinė tauta, kadangi ji buvo netekusi valstybingumo ir negyveno toje žemėje. Dauguma. Buvo ten visuomet žydų bendruomenė Izraelyje net ir viduramžiais, bet ji buvo nedidelė palyginus. Bet dauguma buvo išsisklaidę po pasaulį, ypač Europą, JAV, kai kurie Azijos šalyse šiaurės Afrikoje ir suformavo savo skirtingus naratyvus, dialektus, specifines kultūras su savotiška kulinarija ir tarme, ir taip toliau. Bet niekuomet nenutrūko dvasinis ryšys su šita žeme. Pirmiausia dėl to, kad bazinis apibrėžimas buvimo žydu vis dėlto dominavo kaip sakysim ryšys su raštais, su Naujuoju testamentu, tam tikru tikėjimu arba tam tikromis apeigomis, tam tikromis tradicijomis. Visa tai siejo su senovės Izraeliu ir tai reiškia su dabartiniu Izraeliu, kuris bando tęsti senojo Izraelio tradicijas. Šiais laikais būdamas liberalas, o ne nacionalistas aš laikau save turinčiu visišką teisę laisvai kritikuoti Izraelio vyriausybę ir politiką, pritarti arba nepritarti vienoms ar kitoms politinėms jėgoms, vienai ar kitai kryptčiai kaip spręsti izraeliečių – palestiniečių konfliktą. Šitam aš bent jau teorinę teisę tyriu. Aš galiu būti vadinamas kabinetiniu mąstytoju arba politikuotoju per distanciją, kas nėra labai garbinga, geriau aišku gali žmonės, kurie yra vietoje, kurie patys tai patiria ir jiems geriau matyti. Bet kiekvienas žmogus gali turėti savo nuomonę net ir apie Marso arba Veneros planetą, ne tik apie Izraelį. Ir aš turiu tam tikrą nuomonę. Mano nuomonė yra liberali. Aš suprantu problemą. Aš suprantu, kad ta problema yra baisiai sunkiai išsprendžiama. Ir vis dėlto aš būčiau už dvi valstybes, kaip ir nuspręsta Jungtinių Tautų, [19]48 metais generalinės Saugumo tarybos.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I12: Aš apie jį žinau daug. Ir aš dabar negalėčiau pasakoti tiek daug, kiek aš žinau. Labai glaustai pasakius, mano dėdė išvyko į Izraelį [19]27 metais iš prieškario Lietuvos, [...] jo abu sūnus buvo kariškiai ir netgi žuvo karo veiksmuose, [...] taip, kad aš tai valstybei ir jos problemoms jaučiu simpatijas ir turiu empatijos. Tai susiję ir su mano šeimos istorija. Sekiau tos valstybės atsiradimą, mačiau jos pirmuosius vadovėlius hebrajų kalbos [...]. Tačiau taip pat aš žinau, kad karinių konfliktų metu, ypač pirmojo [19]48 metų karo, kuomet penkios arabų valstybės užpuolė Izraelį. [Izraelio] armija tuomet dar net neturėjo uniformos. Tai buvo civiliai. Nu ir sugebėjo atsilaikyti. Aš laikau tai arabų pasaulio klaida ir palestiniečių didžiule klaida. Ir aš manau, kad palestiniečiais kartoja tas klaidas, kad jie nenorėjo pripažinti Izraelio valstybės tomis sąlygomis, kurias jiems pasiūlė [19]47

metais. Po Antrojo pasaulinio karo, ką pasiūlė Jungtinės Tautos. Jie to nepripažino. Vėliau vyko daugybė karinių veiksmų. Daug skriaudų iš abiejų pusių. Taikūs gyventojais Palestinos bėgo kai kurie išsigandę karinių veiksmų, kai kurie paveikti arabiškos propagandos, kai kurie galbūt buvo paveikti Izraelio armijos veiksmų, kurie vykdė ar galėjo vykdyti baudžiamąsias ekspedicijas, baudžiamuosius veiksmus prieš kai kurių kaimų gyventojus. Pasidarė mišinys, kurio neįmanoma išsėbėti. Tai tęsiasi ilgą laiką. Aš manau, tai yra didžiulė klaida palestiniečiams nepripažinti Izraelio teisės į egzistavimą. Man kelia daug abejonių jų politinė kultūra. Visų sparnų. Ir kairiųjų, ir dešiniųjų. Ir religinių, ir ne religinių. Aš nekalbus vien tik apie *Hamas* Gazoje. Aš kalbu ir apie Palestinos autonomiją. Aš manau, kad jų politinė kultūra turi daug problemų. Bet aš būčiau už taikią Palestinos valstybę, gyvujančią šalia Izraelio. Bet aš vis dėlto kurį laiką norėčiau, kad būtų aptverta tokiomis sąlygomis, kad jie neturėtų puolamųjų ginklų ir kariuomenės.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I12: Iš tarptautinės spaudos. Žiniasklaidos. Kartais radijo, kartais televizijos. Ne iš lietuviškos, kuri visada atsilieka. Nėra šviežios naujienos Lietuvoje. Ir nėra mano nuomone kompetentingų komentatorių.

R.M.: Kalbėjote apie konflikto priežastis. Galbūt galėtumėte įvardyti galimus šio konflikto sprendimus?

I12: Aš negaliu detalizuoti, nes aš nesu politikas vietoje. Bet aš būčiau už dvi valstybes tame regione. Galbūt pagal [1967] metų linijas. Jeigu palestiniečiai neturėtų raketų ir puolamųjų ginklų. Nes nei vienas normalus žmogus turbūt nenorėtų, kad jo vaikų darželis būtų už keliolikos kilometrų nuo grupuotės, kuri praeityje yra pasižymėjusi teroristiniais aktais ir turi puolamųjų ginklų arba raketas.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I12: Mano įspūdis toks yra, galbūt tai labai bendras įspūdis, bet Europoje palestiniečių iš Artimųjų Rytų diaspora yra daug labiau angažuota į tą konfliktą, negu žydų diaspora, kuri turi daugiau sluoksnių ir kurie yra seniai tų šalių gyventojai, vakarų Europos, kuriuose jie gyvena. [...] Jie labiau integruoti į Europos gyvenimą. Jie praktiškai yra europiečiai, todėl tarp jų yra daug daugiau nuomonių skirtumų negu tarp arabų kilmės išeivių iš Artimųjų Rytų, kurie yra labiau kategoriški ir labiau angažuoti į šitą konfliktą. Amerikoje ko gero yra kitaip. Ten yra žydų organizacijos tiesiogiai susijusios su parama Izraeliui. Organizacijos, kurios yra labiau liberalios ir toliau nuo Izraelio politikos turi liberalų požiūrį į Izraelio vykdomą politiką ir Artimuosius Rytus. Amerikoje ten daug didesnė žydų organizacijų įvairovė. Kai kurios jų yra tiesiogiai susijusios su Izraelio, kai kurios visai nesusijusios arba net kritiškos Izraeliui, jo valdančiosios partijos požiūriui. Smarkiai kritiškos. O žydų kilmės jaunimas, čia yra amerikiečių jaunimas, kokios ten žydų kilmės, amerikiečių jaunimas, kurie yra žydų kilmės, tai jis man atrodo gerokai nutolęs iš vis nuo Izraelio. Jie turi ten savų interesų ir savų problemų. Jie yra ten amerikiečiai.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I12: Aš manau, kad bendra tendencija gali būti ta, kad vyresnės kartos žmonės vis dar sąlygoti Holokausto traumos ir taip pat jie yra amžininkai Izraelio viso tapimo ir formavimosi kaip valstybės. Jie glaudžiau susiję su Izraeliu. O jaunimas Lietuvoje glaudžiai dar susijęs su Izraeliu per gimines, per keliones, per mokslus. Bet yra kiek aš įsivaizduoju visokio jaunimo. Yra dabar etninių lietuvių pereinančių į judaizmą ir išvykstančių gyventi į Izraelį. [...] Jaunimo situacija yra daug įvairesnė man atrodo negu vyresniosios kartos. Vyresniąją kartą mes visi galėtume politiniame spektre priskirti ko gero nacionalistinei dešinei.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I12: Aš manau, kad su Vakarų Kranto administracija Izraelis sugebėjo bendradarbiauti, net ir saugumo srityse, nors ir Vakarų Krante yra *glorifikuojami* teroristai ir jų šeimoms mokamos išmokos, o Gazos ruožo gyventojų man tiesiog gaila, nes ten valdžią užėmė fanatikai. Ir gyventojai indoktrinuojami. Ir aš neturiu jokių žinių apie tai, koks Gazoje yra jaunimas, nors aš tikiu, kad jis kažkaip taip pat naudojasi internetu, taip pat gali būti šiek tiek įvairesnis negu atrodo iš pirmo žvilgsnio.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I12: Aš nesu tvirtos nuomonės, ar palestiniečius, būsimos palestiniečių valstybės, jeigu tokia bus, sostinė galėtų būti Rytų Jeruzalė ar kur nors Ramaloje. Čia gali visaip pasisukti. Įvykiai keičiasi. Viskas greitai ir neaišku, kaip tas galėtų išsispęsti. Ir aš nesu prieš sprendimą paskelbti Vakarų Jeruzalę Izraelio sostine, nes Jeruzalė tikrai ir gali būti Izraelio sostinė. O kokia gi dar? Nes tai yra vienas iš Izraelio tęstinumo įrodymų. Jeruzalė minima ir Senajame testamente visą laiką. Tuo tarpu aš abejoju, ar šventuose musulmonų raštuose Jeruzalė turi tokios reikšmės kaip Meka ar Medina. [...] Taip, kad aš manau, kad Jeruzalė turėtų būti Izraelio sostinė. Bet kitas dalykas, kai tu šitą pateiksi politiškai. Trumpo administracija pateikė kategoriškai, taip, kad palestiniečiams ir visam kitam pasauliui ėmė atrodyti, kad nepalikta jokios šviesos tunelio gale, jokio lauko deryboms. Kartu nepasiūlyta kažkokio konstruktyvaus sprendimo Artimuosiuose Rytuose. Jeigu tai būtų bendras paketas, „mes pripažįstame Vakarų Jeruzalę Izraelio sostine, o palestiniečiams pasiūlome tą tą ir tą“, tada man atrodo būtų daug diplomatiškiau ir konstruktyviau. Kadangi tai buvo padaryta vienpusiškai, o palestiniečiams kažkas buvo pažadėta, bet neaišku kas, ir neaišku kada, tai politinis efektas ko gero buvo neigiamas. Nors žinoma Izraelio dešinieji, Amerikos dešinieji, viso pasaulio dešinieji žydai šitą sprendimą karštai parėmė ir tuo pačiu Trumpo administraciją.

R.M.: Kaip tuomet apskritai vertinate kitų valstybių įtaką šiam konfliktui?

I12: Čia man atsakyti sunkiau. Kai kurios valstybės, Europos valstybės mano nuomone yra slegiamos savo kolonijinės kaltės [...] ir jaučiasi dalinai kaltos dėl šių tautų civilizacinio atsilikimo ir dėl to kompleksuoja ir Izraelio atžvilgiu. Turi slaptą jausmą, kad reikia skatinti mūsų buvusias kolonijas arabų šalyse, reikia parodyti, kad mes ne vien tikrai už Izraelį, mes norime teisybės visiems. Jie bando diplomatiškai flirtuoti ir su vienais, ir su kitais. Išskyrus Vokietiją, kuri irgi dėl savo istorinės kaltės Holokausto, pavertė santykius su Izraeliu savo prioritetu. [...]

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I12: Man atrodo, kad tai ne demokratiška formuluotė. Man atrodo, kad Izraelyje pakankamai kultūrinių ženklų, demonstruojančių ir įrodančių, kokia tai yra valstybė. Nereikia sviesto sviestuoto. Pabrėžti tą patį neišlyginant viso šito kituose įstatymuose, aktuose ir taip toliau. Be to yra sugrįžimo įstatymas, kuris žydų kilmės žmonėms teikia ypatingą privilegiją tapti Izraelio piliečiais iš karto. Tai ir tai pakankamai pabrėžia, kad tai žydų valstybė. Taip, kad atskiros [įstatymo] galbūt nereikėjo, šitokios formuluotės. Aš manau, kad tai Izraelio dešinės formuluotė, kuriai Izraelio kariai ir liberalai nepritaria. Aš iki šiol nežinau, kaip išaiškinti, kaip suderinti viename sakinyje, kad Izraelis ir demokratinė, ir žydų valstybė. Izraelis iš tikrųjų yra demokratinė valstybė ir arabų partijų atstovai turi savo atstovavimą parlamente, ko jie neturi kitose arabų valstybėse. Palestiniečiai neturi kitose arabų valstybėse atstovavimo. Taip, kad Izraelis yra vakarietiška demokratinė valstybė, bet ar reikėjo taip formuluoti, nu aš būčiau prieš tai.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I12: Aš taip pat prieš tai. Kol nėra rasti sprendimai Izraelio – palestiniečių konfliktui. Prieš plėtimąsi. Tas, kas yra, tas yra. O vienašališkas plėtimasis – aš būčiau prieš tai, ko nėra rastas sprendimas.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I12: Aš pasakyčiau Izraelio vykdomas Vakarų Kranto administravimas. Man labiau tikrų šita formuluotė. Nes, ką reiškia okupacija? Ką jie okupavo? Kokią šalį? Ten buvo mandatai, ten buvo kolonijos, ten buvo valstybės be sienų, ten buvo trans-Jordanija, ten buvo tie patys arabai. Palestinos valstybės niekuomet nebuvo. Buvo minimas šitas žodis romėnų, filistiniečių ir taip toliau. Viskas tas yra istoriniai naratyvai, mitai, legendos. Abejoju, ar jie turi rimtų įdarymų. Aš būčiau linkęs į karinio administravimo formuluotę, ne į okupaciją.

R.M.: Kokia Jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I12: Teigiama. Vien dėlto, kad jis ryškiai sumažino teroristinių išpuolių skaičių. Aš sakysim už Berlyno sienos nugriovimą, bet tai yra kitas regionas visiškai.

R.M.: Oficialiai šis barjeras nėra baigtas statyti. Situacija yra pasikeitusi. Kaip vertina, koks turėtų būti šio barjero likimas?

I12: Nežinau. Man nebuvo malonu, kad jis gali būti vedamas tiesai per kokio nors palestiniečio kaimo vidurį ir taip toliau. Tokiu atveju, aš norėčiau, kad Izraelio valstybė būtų teisinga ir sugebėtų bent jau išmokų pavidalu kompensuoti tiems, kurių nuosavybė yra perskiriama kaip nors šitos sienos. Bet jos būtinybė iš tikrųjų yra. Tie išpuoliai buvo nepakenčiami. Iš tos pusės buvo sprogdinamos vestuvės, diskotekos ir visa kita Izraelyje. Taip, kad aš žiūriu į šią sieną teigiamai, vien dėlto, kad ji gelbsti žmonių gyvybes. Pirmiausiai dėlto. Aš šiaip prieš sienas.

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I12: Aš manau, kad tai taip pat anti-teroristinė priemonė, bet kaip ir europiečiai mano, man labai nemalonu šitą viską stebėti. Ir atitvėrimus, ir tas daugybę eilių, ir visą kitą. Tai yra mano akimis labai nemaloni būtinybė. Nes taip yra filtruojami taip pat ir galimi teroristai.

R.M.: Ar jums teko bendrauti su Izraelyje, o galbūt ir Vakarų Krante gyvenančiais palestiniečiais?

I12: Man teko lankytis Betliejuje. Pastebėjau skurdą, didesnę negu Izraelyje. Bendravau su labai mielais palestiniečiais, kurie ten pardavinėja provoslavų ikonas, patys jas nutapę. Stebėjau palestiniečių mokyklą. Tie žmonės, su kuriais aš bendravau, atrodė labai mieli. Bet to fanatizmo apie kurį mes girdime ir teroristinių išpuolių aš niekuomet nepateisinčiau. Nes jie yra destruktivūs, jie gilina problemas vietoj to, kad jas spręstų.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I12: Aš manau, kad šito konflikto tarptautinė reikšmė ir būtinumas jį spręsti kažkoku būdu vis aštrės. Dėl dabartinės pabėgėlių bangos Europoje, dėl antisemitizmo kilimo Europoje, dažnai tą antisemitizmą kelia pabėgėliai iš šito regiono, kurie tapatina žydus su Izraeliu, kas vėlgi yra gentinė mąstysena, ne civilizuota *protausena*, tai yra primityvus mąstymas. [...] Diktatūros, teokratiniai režimai indoktrinuoja gyventojus ir dėl to jie turi dažniausiai ir fanatizmo daugiau, ir vienpusiškumo, jie nežino, kas yra Holokaustas, jie nežino, kad žmogaus teisės, žmogiškasis orumas sudaro Europos pagrindus. [...] Antisemitizmas dažniausiai yra politinės prigimties, nes jis žydus tapatina su Izraeliu. [...] Šito konflikto aidas bus vis garsesnis. [Yra] būtinumas spręsti, būtinumas aiškintis izraeliečių, palestiniečių, žydų istorijos klausimus ir visą kitą. Tolerancijos mokymas. Holokausto mokymas šiuolaikinėmis priemonėmis. Mokymas apie žmogaus teises. [...] Politinio dialogo degradacija, kuris tampa beveik gatvės kalba. [...] Taip, kad izraeliečių – palestiniečių problemos ir vėl bus dažnai minimos pasaulinėje spaudoje. Bus aiški būtinybė, kad reikia kažką daryti. Liberalusis variantas to sprendimo pasibaigė Oslo susitarimais, kurie neatvedė prie nieko, nes realijos buvo kitos. Tai maždaug tiek.

Informantas Nr. 13 (toliau – I13): doktorantas, 28 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 02 25

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I13: Man 28-eri ir aš dabar esu doktorantas X fakultete. Nežinau, ką čia dar reiktų pridurti. Turbūt tiek kol kas.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I13: Na tai reiškia tokią gana konfliktinę tapatybę. Viena vertus, dėl visos holokausto patirties ir su klausimas, kurie susiję su tuo, nes tikrai iškyla kartas nuo karto tos įtampos susijusios su šiais klausimais viešojoje erdvėje, kažkokiose diskusijose, kartais ne tik viešojoje erdvėje, kartais asmeniniame lygmenyje irgi. Bet kita vertus, tai yra ir labai toks praturtinantis dalykas tuo požiūriu, jeigu mes žiūrime ne tik į tą liūdnąją pusę, reiškia XX a. istoriją, bet ir į ankstesnius laikus, kai buvo daugiau gal sugyvenimo tarp skirtingų tautų šitoje šaly [Lietuvoje], šitose žemėse. Tai tas dalykas kaip tik labai gražus yra. Man šiuo požiūriu tada darosi netgi įdomiau gyventi, kai yra ne tik tai vienas tapatybės kodas, bet truputi daugiau, sakykim du ar daugiau. Tai man atrodo toks gyvenimas darosi įdomesnis, kai tu gali pasižiūrėti iš skirtingesnių perspektyvų. Tai maždaug taip.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I13: Tai yra šalis, kurioje gyvena dalis mano giminių ir dėl to automatiškai jos likimas, kaip čia pasakyt, nėra egzistenciškai toks pats svarbus kaip Lietuvos, kur aš gyvenu ir kur gyvena daugiau man svarbių žmonių, bet tuo požiūriu, kad ten gyvena dalis mano giminių, man tos šalies likimas ir saugumas natūraliai rūpi, bet vis tiek ne tiek galbūt kiek Lietuvos.

R.M.: Ar jums teko lankytis Izraelyje?

I13: Jo. Teko. Prieš gal kokius 6-7 metus.

R.M.: Ar jums teko bendrauti su Izraelyje gyvenančiais žydais ir palestiniečiais?

I13: Su palestiniečiais ne, bet su žydais taip.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I13: Žinau tai, kad jis, nu turbūt negalima sakyti, kad prasidėjo [19]48-siais, kai įsikūrė Izraelio valstybė, nes prasidėjo tos visos įtampos anksčiau, bet mano supratimu, tai vat yra tos kelios svarbiausios datos: [19]48-ųjų visi tie nepriklausomybės karai vadinamieji ir paskui [19]67 Šešių dienų karas, ir paskui ten sekė kiti, Yom Kippuro karas ir taip toliau. Tai jie žymi būtent tą didžiulį susipriešinimą tarp šitų dviejų tautų, kuris kilo iš to, kad žydų naujakuriai nusprendė, kad žemė yra istorinė jų žemė ir kad jie turi tą istorinę teisę ten kurtis ir kurti savo valstybę. Ir natūraliai žmonės, kurie ten jau gyveno iki tol, reiškia palestiniečiai, natūraliai pradėjo raguoti į tai. Natūraliai pradėjo reaguoti ir kitos arabų valstybės, kurios labai stipriai stojo į palestiniečių pusę. Tai aš tokias bazines žinias žinau apie šitą konfliktą. Nežinau, kiek čia dar detalizuoti reiktų.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I13: Aš manau, kad pagrindinis šaltinis turbūt yra internetinė žiniasklaida, kiek aš spėju ten joje kažką pamatyti. Nes šiaip nėra taip, kad aš pats intensyviai domėčiausi šituo klausimu. Bet ar keli draugai, kurie labiau domisi ir nuolat man kažkokių naujienų persako, kas nutiko nauja, arba mano giminės man praneša kai mes susiskambinam kartas nuo karto arba susitinkam. Tai natūraliai ta tema iškyla. Tai kažkaip, viena vertus, iš interneto. Kita vertus, iš tokio bendravimo gyvo su giminaičiais.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I13: Tai sakau, viena vertus, tai yra žydų manymas, kad jie turi istorinę teisę būtent tose žemėse kurti ir įsteigti savo valstybę ir natūraliai jiems priešinasi palestiniečiais, kuriems atrodo, kad tai yra neteisėtas jiems priklausančių teritorijų okupavimas, kuris ypač po [19]67 metų karo dar išsiplėtė. Ir tarsi tas dalykas jų akimis nesibaigia ir tos žmogaus teisės sistemiškai yra pažeidinėjamos. Natūraliai Izraelio valstybės atstovams atrodo, kad ta istorinė teisė yra tokia plati, kad jie gali dar labiau plėsti savo žemes ir iš ten yra tas nausėdijų klausimas. Kaip traktuoti tas žemes? Problema dar aišku susijusi ir su tuo, kad Palestina vis dar nėra tokia kaip ir tikrą jurisdikciją turinti valstybė. Tai daugiau yra toks kaip pavadinimas, kuris taip ganėtinai abstrakčiai apibrėžia tiek tą teritoriją, tiek tuos žmones, kurie toje teritorijoje gyvena. Tai man atrodo, vat iš tų neaiškumų, kur tiksliai baigiasi, kur prasideda valstybė, kam priklauso konkrečios teritorijos ir jų gabalai, kyla ir tos įtampos. O dar aš manau svarbus faktorius yra kaimyninės arabų šalys, kurios turi savo tikslų šitam konflikte. Ir natūraliai, ar gerų, ar blogų paskatų vedinos jos išnaudoja šitą konfliktą savo anti-sionisnistišioms iniciatyvoms. Ir tas irgi jau daug metų man atrodo tikrai dar labiau pila žibalą į tą visą konfliktą ir tikrai blogina situaciją.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I13: Sunkus klausimas. Bet aš turbūt vis dėlto būčiau linkęs palaikyti dviejų valstybių sprendimą vadinamąjį. Aš suprantu, kad jo implementacija yra labai sudėtingas klausimas, bet aš tiesą sakant teisingesnio ir geresnio [sprendimo] kol kas aš nesu sugalvojęs. Ne daug aš dar mąstęs apie tą klausimą, bet kiek galvojau, tai man atrodo, čia vis tiek geriausias [sprendimas] yra. Man atrodo, kad palestiniečiais vis tiek turi teisę turėti savo valstybę ten. Vėlgį, atskiras klausimas būtų, kurios tiksliai teritorijos [jiems] priklausytų. Bet, kad tai principiniam lygmeny yra teisingas variantas, tai aš manau, kad taip. Toks antras pagal gerumą sprendimas tai yra dabartinis *status quo*, kuris aišku nėra tobulas, bet aš apskirtai netikiu, kad toje situacijoje įmanomas kažkoks labai visas puses patenkinantis variantas, tai *status quo*, išlaikymas, koks jis dabar yra, sakyčiau gal būtų toks antras pagal adekvatumą variantas. Bet pirmas kaip idealesnis būtų *two states solution*.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I13: Aš dabar galvoju apie palestiniečių diasporą, nes nelabai tiesą sakant dar esu galvojęs apie ją. Tai apie palestiniečius aš nieko negaliu pasakyti, nes tiesiog nežinau. Apie žydų diasporą kalbant, tai manau, kad [yra] didelis vaidmuo, ypač žydų, kurie gyvena Amerikoje. Nes natūraliai, JAV pozicija, JAV palaikymas yra centrinės svarbos ypatumas visam tam konflikte. Tai natūraliai, tie, kas sugeba JAV poziciją pakreipti savo linkme, turi ne mažą įtaką. Tai aš manau tiek, kiek žydų atstovai JAV turi įtaką sakykime JAV politikams kongrese, senate, nežinau verslo pasaulyje, tai tiek tai yra svarbus veiksnys.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I13: Geras klausimas. Man atrodo, galbūt, kad fundamentalaus skirtumo nėra. Kiek aš stebiu iš savo tokio riboto taško. Galbūt vyresni šiek tiek labiau yra linkę į tokį juoda / balta mąstymą. Jie turbūt matė ar girdėjo apie sakykim tuo tokius didžiuosius karus, kurie ir apibrėžia šitą konfliktą, ir kurie dar kažkaip gyviau atmena ir Holokausto patirtį. Jiems atrodo, kad čia apskritai nėra klausimo, ar Izraelis teisingas. Ir viskas, ir reikia bet kokia kaina toliau tvirtinti savo politiką ir tiek. Nekreipti dėmesio į tai, ką sako nei palestiniečiai, nei pasaulio opinija ir taip toliau. Jaunimo tarpe aš galvoju gal yra daugiau tokio, kaip čia pasakyt, niuansuotumo šituo klausimu. Nors irgi pažįstu tikrai ne vieną jauną žmogų, kuris yra labai aršiai nusiteikęs. Dėl to aš tokio labai didelio apibendrinimo negaliu daryti.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I13: Nu turbūt, kad problemišiausias yra Vakarų Kranto klausimas, nes ten, jei gerai pamenu, Jeruzalės klausimas įeina. Tai kadangi Jeruzalės klausimas yra toks pats jautriausias visoje istorijoje, nes palestiniečiai savo sostinę laikytų tai, kas dabar vadinama Rytų Jeruzale, o natūraliai Izraelis nenori ten jokių nuolaidų daryti. Tai aš manau, kad čia vienas apsektas, kodėl Vakarų Krantas yra svarbesnis. Antras dalykas tai, kad būtent į tą pusę eina ir visa ta nausėdijų plėtra. Natūraliai man atrodo būtent ten yra tas konflikto židinys. O Gazos ruožas na aišku irgi turi savo vaidmenį tuo požiūriu, kad iš ten aktyviausiai atakuoja Izraelį *Hamas*. Ten turbūt ta Gaza priklauso nuo to laikotarpio, kiek ji svarbi. Nes kai kariniai veiksmai sustoja, kai *Hamas* laido mažiau raketų į Izraelio teritoriją, tai tada Gaza *biški* nebe tokia svarbi pasirodo. Bet kai suaktyvėja tie kariniai veiksmai, tai natūraliai tada išauga ir reikšmė šito regiono.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I13: Ta prasme, ar čia buvo teisingas sprendimas?

R.M.: Tiesiog jūsų nuomonė apie tai.

I13: Mano galva, tai čia buvo skubotas sprendimas. Nu aš manau, kad apskritai tame klausime svarbiau buvo Trumpo administracijos bendroji politika užsienio politikos klausimais ir, kad Jeruzalė yra tikrai dalis visos Trumpo politikos. Jiems man atrodo ta Jeruzalė nėra svarbi pati savaime, bet daugiau kaip Trumpo bandymas įvairyti pleišną sakykim tarp JAV ir Europos. [...] Tai aš manau, kad iš Trumpo administracijos tai buvo neišmintinga, nes nemanau, kad reikia dar labiau didinti įtampas transatlantinėje visoj šitoj erdvėj. Ir aš manau, kad tokiais klausimais reikia ieškoti konsensuso su partneriais Europoje. Kol konsensuso nėra, tol tokie vienašališki sprendimai bus ne į naudą. Greičiausiai į naudą tik Vakarų valstybių priešams.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I13: Uh, šitas tai sudėtingas. Tiesą sakant nuomonės neturiu šituo klausimu. Bet vis dėlto, aš labiau būčiau linkęs manyti, kad didesnis akcentas turėtų būti dedamas, kad tai yra demokratinė valstybė ir kad šitoje valstybėje turi lygias teises visų tautų piliečiai. Kita vertus, tai, kad [Izraelis] yra žydų valstybė, yra toks beveik faktinis pripažinimas jau susiklosčiusios tikrovės. Tai automatiškai ten aš nematyčiau tokios didelės problemos. Ta prasme tiek, kiek buvo bandoma išpusti, kad čia netolerantiška, gal beveik fašistiška ar kažkas tokio, tai su tokia stipria interpretacija aš nesutinku. Aš manau, kad realiai tokia titulinė tauta vis tiek yra žydų. Tai yra faktas. Kitas dalykas, kad vėlgi jeigu atsižvelgti į politinį kontekstą, tai mes matome, kad sprendimas priimtas būtent šitos gan toli į dešinę pasislinkusios vyriausybės ir manau, kad tas sprendimas nebuvo tik iš geros valios turbūt priimtas. Ta prasme, kad šita vyriausybė vis tiek yra nacionalistinė ir man atrodo ji vis tiek vienaip ar kitaip

norės siaurinti šalyje gyvenančių arabų teises. Ir aš įtariu, kad ir šitas įstatymas buvo priimtas ne iš geros valios. Bet jeigu intumėm tik pačią formuluotę, tai nėra tokia tragedija, kaip gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio.

R.M.: Kaip apskritai vertinate kitų valstybių įtaką šiam konfliktui?

I13: *Biški* jau apie JAV kalbėjau, kad JAV natūraliai yra labai didelis vaidmuo remiant Izraelį iš esmės. Truputi minėjau, kad yra ir arabų valstybių kaimynių labai didelis vaidmuo. Ir čia ypač išskirčiau tikrai neraminantį Irano vaidmenį. Tai, kad Iranas taip aktyviai finansuoja *Hamas* pietuose ir *Hezbollah* reiškia Libane. Tai gaunasi, kad Izraelis yra spaudžiamas ir iš apačios, ir iš viršaus. Ir dabar dar Sirijos fronte atsivėrė irgi Irano tos vadinamosios *Revolutionary Guard Corps* ir jau iš Sirijos pusės atakuoja Izraelį. Nu Iranas žinomas tuo, kad jis nori sunaikinti Izraelį. Išvis, kad nebeliktų jo ant žemės paviršiaus. Tai tiek, kiek Iranas pajėgus tą daryti, tiek tai yra vienas esminių pavojų Izraelio egzistencijai. Ir natūraliai tada turbūt Irano sąjungininkai, kaip čia pasakyti, neprisideda prie taikos. Su kitomis arabų valstybėmis yra įdomiau. Pavyzdžiui Saudo Arabija, kuri nominaliai kaip Islamo lopšys, turintis Meką ir Mediną savo teritorijoje, natūraliai skelbia aišku, kad jie yra anti-Izraelietiški ir visa kita, bet tuo pat metu yra visas didžiulis failas Izraelio ir Saudo Arabijos saugumo bendradarbiavimas. Ir dabar pastaraisiais metais kaip tik labai išsiplėtęs. Būtent dėl to, kad Saudo Arabijai didesnis priešas yra Iranas, o ne Izraelis. Tai čia ta formulė vėl prisitaiko. Mano priešo priešas tampa mano draugu. Manau, kad vis tiek turbūt nėra arabų šalių, kurios ten labai daug gero linkėtų Izraeliui, bet su kai kuriomis Izraelis aš matau, kad sugeba visai kūrybingai žaisti. Ieško pleiščių irgi tam arabų pasauly. [...] Nu ir aišku Europos sąjunga irgi [yra] svarbi žaidėja šitais klausimais. Su Europos Sąjungos pozicija arba atskirų valstybių pozicija dažnai būna neaišku, nes mano galva jos kartais pernelyg galbūt būna kritiškos Izraelio klausimu. Aš manau, kad dažnai jos neįvertina, vis dėlto, kokiomis aplinkybėmis Izraelis egzistuoja, kad yra apsuptas priešų ir kad tas savęs ginimo imperatyvas natūraliai priveda prie tam tikrų perspaudimų. Bet tai yra natūralu. Jeigu tu gyveni nuo pat [19]48-ųjų iš esmės nuolatinio karo sąlygomis, tai manyti, kad nebus perspaudimų, nebus civilių piliečių nužudymo kartais, sąmoningo ar nesąmoningo, kad nebus klaidų, tai aš manau naivu manyti. Ir tas toks perdėtas pacifizmas Europos Sąjungos pusėje kartais yra neadekvatus.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I13: Aš manau, kad čia vienas problemiškesnių momentų Izraelio visoje toje politikoje, nes aš, tiesą sakant, nemanau, kad tas plėtimas nausėdijų yra pateisinamas. Aš manau, kad žinant ant kiek didžiulis konfliktas yra kilęs ir kokios įtampos yra kilusios, ir iš esmės nemažos dalies pasaulio opinija yra nusikreipusi prieš Izraelį, tai dar labiau aitrinti šitą skaudulį, dar taip sakant labiau krapštyti šitą žaidimą savo pačių noru, aš manau, kad čia yra kvailystė, absoliuti. Manęs visiškai neįtikina argumentai, kad tos teritorijos *aceit* priklauso Izraeliui pagal tai, kas buvo parašyta biblijoje. Aš manau, kad šiuolaikinė politika sunkiai gali remtis tokiais argumentais. Aš manau, kad reikia remtis tarptautine teise, kiek yra įmanoma, ir nesvaigti, kad kažkas buvo biblijoje parašyta. Nes jeigu taip, tu turi pripažinti teisę ir kitiems remtis savo šventraščiais ir dar kitkuo. Ir toks rėmimasis abstrakčiais senais raštais, bijau, kad gali vesti į labai blogus dalykus. Ir aišku Izraelis naudojasi savo karine galia ir visa kitą ir jie mato, kad jie gali plėstis. Jie jau išmoko pernelyg nekreipti dėmesio į pasaulio opiniją. Jie jau įpratę, kad pasaulis bus labiau kritiškas. Jie nusprendė, kad mes galime nekreipti dėmesio į tai. Bet jeigu kalbėti apie teisingumą, o ne apie galią ir galios plėtrą, tai iš teisingumo perspektyvos aš manau, kad čia visiškai neteisinga politika.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I13: *[Atsikvepia]* Čia sudėtingas klausimas, nes šiaip taip intuityviai mąstant, tai aš esu ganėtinai alergiškas stipriems pasakymams šito konflikto kontekste. Pavyzdžiui, aš tikrai nesutinku su kitų dažnu pasakymu, kad ten vykdomas palestiniečių apartheidas. Manau, kad tikrai yra nesulyginama tai, kas vyko Pietų Afrikos Respublikoje ir kas vyksta ten. Dėl okupacijos, nežinau. Iš tiesų, reikėtų pasižiūrėti gerai, koks yra tarptautinės teisės apibrėžimas vat žodžio „okupacija“. Nes jeigu tai yra valstybės okupacija pagal apibrėžimą, tai tada neišeina sutikti, nes ten nėra juridikškai valstybės dar. Bet jeigu kalbėti tokia labiau moraline prasme, tai jo. Čia irgi galbūt reikėtų skirti du dalykus. Tai vienas dalykas yra tos Vakarų Krantų teritorijos, kurios buvo okupuotos ar užimtose reiškia po

Šešių dienų karo. Ir tuo klausimu aš to nevadinčiau okupacija, nes vis dėlto tai buvo karo eigos padarinys. Karo logika diktavo, kad turėjo būti užimtos tos teritorijos, kad būtų atremtas tas *blickrygas* arabų šalių prieš Izraelį. Bet okupacijos sąvoką aš labiau vartočiau kalbant apie tai, kas labiau vyksta dabar, tas nausėdijų plėtimas. Va ten tai aš manau, kad tikrai yra bereikalingas plėtimasis toje vietoje. Ir jis tikrai vykdomas brutaliai. Ir aš nematau tam pateisinimo. Bet sakau, dėl žodžio okupacija, aš žiūrėčiau rezervuotai, nes neturiu po ranka žodyno, tai nenorėčiau neatsargiai vartoti šitos sąvokos.

R.M.: Kokia Jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I13: Čia turima omeny tą sieną?

R.M.: Ir sieną, kadangi ji skiria labiausiai apgyvendintas teritorijas, ir tvoras su keliais ir visa infrastruktūra.

I13: Nu vat apie šitą dar negalvojau. Nežinau. Reiktų pagalvoti. Tiek, kiek tai liečia Izraelio kariuomenės saugumo atstovų skaičiavimus, kad tai padės apsisaugoti nuo terorizmo grėsmės, kuri visiškai yra reali, ne kažkokia išgalvota, tai aš manau, kad turbūt tai yra pateisinama. Pateisinamas sprendimas statyti tokią sieną. Jeigu tai yra bandymas tiesiog apskritai atkirsti palestiniečius nuo bet kokios galimybės įeiti į tą teritoriją ar netgi galbūt, jei to sprendimo pasekmė yra atskirtos šeimos, nes aš gal net kokią filmą esu matęs apie tą problemą, kad yra atskirtos šeimos ir tada didžiule rizika užsiima vyrai, kai nori apeiti, perlipti tą sieną tam, kad pasiektų savo šeimą, tai tokie atskyrimai mano nuomone yra nelabai pateisinami. Bet nesu labai susipažinęs su tuo klausimu, tai nelabai žinau, kur tiksliai ta siena buvo pastatyta.

R.M.: Oficialiai ji nėra baigta statyti. Koks Jūsų nuomone turėtų būti jos likimas? Kadangi statybos nemažai metų jau yra sustojusios.

I13: O tai tiksliai, kurioje vietoje čia ji yra?

R.M.: Būtent betoninė siena, kuri dažniausiai vaizduojama, yra Jeruzalėje ir kitose labiausiai apgyvendintose teritorijose, o visos tvoros ir keliai yra atokesnėse vietose ir dažnai eina pačios Palestinos teritorijoje.

I13: Nežinau, kaip spręsti. Sakau, čia turbūt plaukia iš to, ką aš prieš tai sakiau. Kad jeigu tai yra tikrai karinių, taktinių sumetimų padiktotas sprendimas konkrečiose vietose statyti sieną su intencija, kad tai padidina saugumą ir užkerta kelią teroristams lengviau keliauti ir pulti šalį, tada okey, bet jeigu tai yra toks labiau segregacijos kažkokios, bandymas atskirti šeimas, atskirti bendruomenes, tai gal geriau toliau ji nebūtų statoma.

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I13: Jo, aš tiesą sakant, prisimenu va vieną dokumentinį man atrodo filmą, gal kažkaip *Ghet* vadinasi, ir mane ten tikrai pamenu šokiravo tai, kaip giliai į palestiniečių bendruomenes įsiveržia Izraelio tam tikros kažkokios karinės struktūros. Tai va tie patikros punktai turbūt būtų vien iš jų. Ir iš to, kaip tikrai gan grubiai elgiamasi jau jų teritorijose su pačiais palestiniečiais, tai mano galva, tai sunkiai pateisinami dalykai. Bet sakau, čia man yra sudėtinis klausimas ankstesnio klausimo apie tą nausėdijų plėtrą. Ypač pastarųjų, nežinau metų ar dešimtmečių va tos tendencijos nausėdijų plėtros tiesiog yra nepateisinamos. Ir natūraliai iš to plaukia ir patikros punktai, ir visokie panašūs tokie įsiveržimai vis giliau į tas teritorijas, kur gyvena palestiniečiai. Absoliučiai nereikalingi, beprasmiai, dar labiau gilinantys visas įtampas. Jeigu Izraelis galvoja, kad jis taip sumažins terorizmo grėsmę, tai bijau, kad jis klysta. Ta prasme tu dar labiau radikalizuoji vis daugiau palestiniečių prieš save. Toks atsakymas.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I13: Man atrodo, kad neseniai miręs Izraelio rašytojas Amos Oz yra vienoje esė gerai pasakęs, kad visa tragedija šito konflikto yra ta, kad abi pusės yra teisios. Ir jeigu pasižiūrėtumėm į tragedijos visą gimimą antikos pasaulyje, tai būtent todėl tos tragedijos yra galingos, nes ten iš esmės irgi abi pusės tiesios būdavo. Nes jeigu būtų labai aiškiai viena teisi pusė, kita neteisi, vienur gėris, kitur blogis, tai tragedijos net nebūtų. Būtų labai viskas aišku. O tragiškumas ir ilgaamžiškumas šito konflikto ir kyla būtent iš to, kad abi pusės turi dalį teisingumo savo pusėje. Aš manau palestiniečiai absoliučiai teisūs moraline prasme, kad jie gina savo erdvę į kurią kažkas pradėjo veržtis savo laiku. Jie kažkaip bando

tiesiog gintis. Bet ir Izraelis teisus, ypač po Holokausto, ta prasme, kad jie tikrai turi teisę turėti savo valstybę. Ir tiesiog taip jau sutapo istoriškai, kad būtent toje teritorijoje buvo natūraliausia ją steigti. Tai aišku tragedija yra ta, kad abi pusės dalinai teisios yra. Bet kitas dalykas, man teko kažkur skaityti, kad įdomi yra ir priešistorė, tie procesai, kurie vyko tose Palestinos teritorijose iki [19]48-ųjų. Ir kas man įdomu buvo perskaityti, kad žydų naujakuriai jie ten kėlėsi po mažu ir po truputi. Ir labai ilgą laiką palestiniečiams ten gyvenusiems nekėlė problemos faktas, kad žydai gyvenantys ten išsipirkinėja po mažu žemes. Tai tapo problema kažkodėl tik [19]48-aisiais, kai tą problemą dar stipriai pakurstė ir arabų valstybės, kurios tiesiog norėjo sunaikinti Izraelį jo atsiradimo momente. Bet jeigu žiūrėti grynai, kas vyko lokaliai lygmeny, tarp žmonių pačių, tai palestiniečiams ilgą laiką nekėlė problemų tai, kad vis daugiau žydų perka teritorijas, perka žemes, įdirba žemes, kurios nebuvo įdirbtos palestiniečių. Šalia jų. Tas sugyvenimas aišku nebuvo ir tada be įtampų, bet man tikrai pasirodė įdomu, kad jeigu jau iš tiesų problema yra tai, kad kažkokie atvykėliai perima mūsų teritorijas, tai klausimas yra, kodėl tik dabar mums tai parūpo, kai jau *de facto* ir *de jure* daug teritorijų buvo perimtos su mūsų sutikimu. Tai vėlgi aš čia nesiryžu kažko labai daug sakyti, nes tikrai nesu įsigilinęs, bet man natūraliai buvo iškilęs tas klausimas, kad reikia žiūrėti ne tik į [19]48-uosius kaip startinį tašką, bet ir anksčiau, nes tai, kas vyko anksčiau vedė į [19]48-uosius. Palestiniečių sutikimas leisti kurtis žydams šalia jis irgi buvo svarbus. Jeigu jiems iš kart visi būtų pasakę „Lauk iš čia. Nieko iš vis jums čia negalima“, tai gal ir nebūtų apskritai užsimezgęs visas tas didžiulis *alijah* procesas, laipsniškas atvykimas. Bet kadangi kurį laiką ir ilgą laiką visa tai buvo pakankamai *okey*, tai natūraliai augo ir ten atvykstančių žydų aspiracijos kažko daugiau pasiekti. Tai va, dar čia tokia mintis, kad svarbu žiūrėti ir į tai, kas buvo tiesą sakant ir dar anksčiau, nuo XIX a. pabaigos ir einant lik [19]48-ųjų.

Informantas Nr. 14 (toliau – I14): bibliotekos X skyriaus vadovė, 56 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 02 25

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I14: Aš esu buvusi Ukrainos pilietė. Į Lietuvą atvažiavau mokytis į universitetą. Ilgainiui pradėjom domėtis žydų studijomis. Išmokau hebrajų kalbą. Tapau dėstytoja. Šiuo metu vadovauju X. Aš esu 1962-ųjų metų gimimo.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I14: Na mano pozicija kaip Lietuvos žydės, kaip jau sakiau, aš gimiau Lietuvoje. Aš pradėjau ilgainiui identifikuotis su Lietuvos žydų istorija ir kultūra. Nes būdama labai jaunas žmogus Ukrainoje ir šiaip augdama tenai nelabai daug sovietmečiu man teko su ta tema identifikuotis. Mūsų šeima buvo žydų, bet sąmoningai su tam tikra žydų bendruomene pradėjau tapatintis tik tai čia Lietuvoje. Ir tai kadangi įvyko ganėtinai vėlai ir neįvyko natūraliu būdu, iš tikrųjų nuoseklaus domėjimosi būdu, tai tie ryšiai yra iš tikrųjų stiprūs ir aš bandau juos gilinti ir emociškai, ir akademiškai taip pat, stengdamasi daugiau sužinoti šitos bendruomenės istoriją.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I14: Izraelyje vyksta labai daug dalykų, kurie man yra svarbūs. Ten gyvena labai daug mano draugų, kurie išvažiavo tiek iš Lietuvos, tiek iš Ukrainos, tiek iš kitų buvusios Tarybų Sąjungos vietų. Ten gyvena mano dukra tam tikrą jau laiką. Ir dėl darbų ir įvairių projektų aš irgi turiu labai daug profesionalių ryšių Izraelyje. Šiaip Izraelio aplinka man visiškai nėra nei svetima, nei aš jaučiuosi turistė tenai. Bet kuo aš tenai jaučiuosi man net sunku pasakyti. Aš nepavadinčiau Izraelio savo tėvyne. Tokia sąvoka kaip istorinė tėvynė man atrodo ganėtinai beprasme, nes aš nelabai suprantu, ką tai reiškia. Bet Izraelis man yra labai artima šalis ir man labai ne tas pats, kas ten vyksta.

R.M.: Kaip suprantu bendraujate su Izraelyje gyvenančiais žydais. Galbūt teko užmegzti kontaktą su Izraelyje gyvenančiais palestiniečiais?

I14: Ne. Asmeniškai tokio kontakto aš neturiu. Stengiuosi skaityti apie tai, bet asmeninių pažinčių aš neturiu. Ką aš tikrai pažįstu, tai yra kažkiek Lietuvos žmonių ir ne tik Lietuvos, kurie lankėsi Palestinoje ir paliko atsiliepimų vienu ar kitu būdu. Su jais aš stengiuosi susipažinti.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I14: Na galbūt žinau šiek tiek daugiau negu kiekvienas žmogus. Ta prasme mano informacija yra iš žiniasklaidos. Be abejo turiu daugiau asmeninių ryšių, nes praktiškai kaip žinia kiekvienos [Izraelio] šeimos vaikai tarnauja kariuomenėje. Dalis jų vienaip ar kitaip atsiranda tuose karštuose taškuose. Tenka girdėti laikas nuo laiko ir tokius pasakojimus. Bet jie niekada nebūna labai išsamūs, nes žmonės santūriai apie tai kalba.

R.M.: Šiek tiek užsiminėti apie naujienas, tai kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I14: Na va čia galbūt skirtumas nuo galbūt kitų Lietuvos gyventojų yra toks, kad aš skaitau kasdieną apie tai iš įvairių šaltinių. Anglakalbių, hebrajakalbių. Žinoma skaitau ir tai, kas rašome Lietuvoje, bet jūs pati pasakėte, kad nėra rašoma labai daug. Žinoma seku tam tikras naujienų sakyčiau temas ir per socialinę mediją.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I14: Aš nesu politologė, taigi nuomonė bus išskirtinai asmeninė. Kiek man teko studijuoti ir skaityti šito konflikto istoriją, man dabar aišku, kad giluminės šito konflikto šaknys yra ganėtinai stipriai tokios kolonijinės senos valstybės kaip Britanija įtaka. Ir žinoma tarptautinis susirūpinimas dėl Holokausto ir bandymas rasti sprendimą. Tuo pačiu metu Holokausto, ta prasme nacių okupacijos Europoje laiku, labai mažai buvo padaryta tarptautinių pastangų, kad šitą konfliktą sumažinti arba spręsti. Dar daugiau buvo labai daug kliūčių sudaroma žmonėms išsigelbėti. Manychiau, kad ilgai sprendžiant šitą konfliktą buvo toks ganėtinai didelis jausmas, kuo greičiau rasti sprendimą, kuo greičiau nusimesti atsakomybę už šitą regioną. Ir dėl to, tie sprendimai, kurie buvo priimti, nemanyčiau, kad būtų iki galo pasvarstyti. Tai yra vienas dalykas, ką aš manau apie šito konflikto šaknis. O kitas dalykas, man sunku vėlgi įsivaizduoti, ar iš tikrųjų galėjo būti tuomet priimtas kitas sprendimas. Taigi, šaknys yra ta išskirtinė sudėtinga geopolitinė situacija, kurioje tas sprendimas buvo priimtas.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I14: Na čia nuomonė mano yra absoliučiai vienprasmė ir vienareikšmė. Aš esu dviejų valstybių modelio šalininkė.

R.M.: Galbūt galėtumėte pakomentuoti, kodėl?

I14: Todėl, kad ką ir besakytų žmonės, kurie kalba apie tai, kad palestiniečių problema arba palestiniečių tautos problema yra dirbtina problema, kad tos tautos nebuvo, aš manyčiau, kad reikia žiūrėti į situaciją tokią, kokia ji dabar yra. Iš palestiniečių pusės yra minios žmonių, kurie save taip identifikuoja. Reiškia šiandien ta tauta yra. Tai yra faktas. Iš kitos pusės, konfliktas kasdieną pagimdo aukų. Kasdieną. Iš abiejų pusių. Kitas dalykas, kad aš esu to modelio šalininkė, bet aš nesu to modelio idealistė. Aš nelabai tikiu, kad šitas modelis išspręs visiškai problemą, lyg jos ir nebūtų. Dar daugiau, aš absoliučiai įsitikinusi, kad taip nebus. Bet geresnio sprendimo šiandien nematau.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I14: Na kaip ir visur ir visada ir žydų, ir palestiniečių lobiravimas yra labai svarbus. Gal aš negalėčiau detaliau apie tai pasisakyti, bet taip, iš tikrųjų yra ypatingai tokios svarios žydų diasporos kaip Amerikos. Ir tarkime kai kurių Europos šalių. Bet palestiniečių diaspora, galbūt kuri nėra tokia konsoliduota ir tokia skaitlinga, užtat labai jos nuomonė labai girdima tarkim žmogaus teisių gynybos organizacijose. Taip, kad ir čia yra labai svarbu.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I14: Būtent čia aš su jumis ko gero nesutikčiau, kad ta prielaida yra metodologiškai pateisinta. Aš manau, kad čia daug priklauso ne nuo amžiaus, o nuo kitų kriterijų. Nes tarp jaunų žmonių, atrodytų kurie išaugo liberalistiniame pasaulyje, labai daug yra kraštutinių dešiniųjų. Ir aš tą pažįstu situaciją. Būtent žydų diasporoje. Nebūtinai Lietuvoje, bet taip pat ir Lietuvoje. Nes stipraus Izraelio *imidžas* labai apeliuoja į juos ir labai jiems kalba. Tuo tarpu kai vyresnės kartos žmonės, kurie išaugo sovietmečiu ir nepriklausomai nuo, ar jiems patiko tas sovietmetis, ar ne, vis dėlto nevalingai įtraukia

save į tokį kairuoliškumą, kuris buvo būdingas socialistiniam režimui. Vėlgi, nebūtinai jeigu jie reflektuos šitą dalyką, jie gal labai neigiamai atsilieps apie tą režimą sovietinį, bet tas socialinio teisingumo, kairuoliškumo branduolys galėjo daugelyje likti. Aš irgi su tuo susidūriau. Taigi amžius čia gali visiškai atvirkščiai pasireikšti. Ir ne amžius čia būtų perskyra dėl nuomonės.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I14: Kokia prasmė įtaką? Jie tiesiog konflikto šerdyje yra.

R.M.: Palestina yra viena, bet regionai yra du ir gana skirtingi.

I14: Palyginti man gal būtų sudėtinga, bet ką aš manau, iš tikrųjų didelė problema ir didžiulė grėsmė dviejų valstybių modeliui, tai yra vidinė politinė konfrontacija. Baisus toks sektorizmas tarp Vakarų Kranto ir Gazos. Įvairių jėgų konsolidacijos nebuvimas. Tiek, kaip ne politologė galiu įvardyti.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I14: Aš buvau labai prieš. Ir ne tik dėl pačios priemonės, kurią galėčiau svartyti įvairiai, kiek dėl asmenybės, kuri tai iniciavo. Nes aš esu labai labai ir kraštutiniai blogai vertinu Trumpo asmenybę. Pavyzdžiui aš, kaip valstybė, iš to žmogaus rankų nenorčiau jokios dovanos. Jis nėra strategas. Jis daro dalykus, kurie nėra giliai apgalvoti. Nors daugelis izraeliečių ją priėmė labai dėkingai, juolab, kad politikai privalėjo būti dėkingi už tai, valdantieji politikai, aš abejočiau dėl jos pasekmių, dėl tokios dovanos pasekmių. Ir nors mes nesulaukėm tokių baisių pasekmių, kurių bijojau asmeniškai aš, vis dėlto matėme, kokią konfrontaciją tai pagimdė.

R.M.: Kaip apskritai tuomet vertinate kitų valstybių įtaką šiam konfliktui?

I14: Vėlgi tai ganėtinai toks generalizuojantis klausimas. Nelygu valstybei. Čia aš turiu mažiausiai kompetencijos atsakyti.

R.M.: Jūsų nuomone tai turėtų būti dviejų konfrontuojančių valstybių susitarimas ar turėtų įsirausti ir tarptautinė bendruomenė?

I14: *De facto* tarptautinė bendruomenė nuo Izraelio įkūrimo yra pastoviai įtraukta į šito konflikto sprendimą. Tai mes šiandien piešti sau tokį paveikslą, kad ji nebūtų įtraukta, tai nei mes to norime, nei tas įvyks. Svarstyti apie tai galbūt nėra prasminga. Iš tikrųjų man norėtųsi, kad dvi betarpiškai dalyvaujančios pusės daugiau ieškoti susikalbėjimo taškų.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I14: Neigiamai.

R.M.: Galbūt galėtumėte praplėsti?

I14: Iš esmės aš taip nemanau. Tai neatitinka Izraelio vizijos, kokia ji buvo projektuojama pirmosios vyriausybės ir pirmųjų vyriausybių. Tai nesavalaikė priemonė. Vėlgi, kaip mes žinome istorijoje, po Izraelio nepriklausomybės paskelbimo, prasidėjus karui, jei tada būtų tokia priemonė priimta, aš suprasčiau jos pragmatinę *real politic* vertę ir galbūt būtinumą. Būtent tada tas neįvyko. Kokia prasmė šiandien taip daryti?

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I14: Prastai manau irgi. Nes manau, kad tai yra kliūtis. Iš tikrųjų, jei dabar viskas būtų sustabdyta, naujakurių tas judėjimas, ir mes tikrai turėtume reikalą su teritorija, kuri dabar priklauso Izraeliui, [netgi] ir tai sudarytų labai didžiulę problemą kuriant tarkime dvi valstybes. Nes žmonių, kurie gyvena, kaip kai kurie sako atkariautoje teritorijoje, tose pačiose problematiškose teritorijose, vis dėlto gyvenimas irgi reikšmingas. Tai yra sunku, sudėtinga ir problematiška. Viena, tai yra problemos kūrimas. Antra, dėl žmonių likimų, dėl žmonių gyvybių, dėl žmonių net gerbūvio naujų teritorijų nereikia. Naujos tos teritorijos užimamos dėl visiškai kito tikslo. Ne ideologinio. Tą aš vertinu neigiamai.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I14: Sakyčiau, kad kasdienai tai teisinga, nes tai yra okupacijos būklė. Kalbant truputi giliau, juk kaip mes jau kalbėjome, [čia] dalyvauja ir Gazos ruožas, kuriame *de facto* okupacijos nėra. Bet, ar kažkiek nuotikos palestiniečių yra skirtingos Gazoje ir Vakarų Krante? Taigi tas teiginys galėtų būti teisingas, bet jis nėra naudingas kalbant apie visą konfliktą. Arba jis negali būti visą apimantis.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I14: Va čia aš nuomonės kaip tik ir neturiu, nes negyvenant Izraelyje man sunku įvertinti pragmatines pasekmes tos sienos. Izraeliečiai sako, kad tai sumažino teroro išpuolius. Kita vertus, skaitant naujienas, kas antrą dieną mes vėlgi girdime apie teroro išpuolius. Taigi, jeigu šita siena nevykdo savo to pragmatinio tikslo, tai ji yra akivaizdžiai neigiama, nereikalinga. Bet jeigu ji apsaugo gyvybes, tai tuomet aš galbūt žiūrėčiau į ją galbūt daugiau teigiamai. Man niekada neteko būti prie sienos. Neteko būti aišku ir kitoje sienos pusėje. Taigi, aš kalbu ganėtinai abstrakčiai. Galbūt kalbėčiau kitaip, jeigu susidurčiau su ta realybe už sienos.

R.M.: Oficialiai šis barjeras nėra baigtas statyti, koks jūsų nuomone turėtų būti jo likimas?

I14: Absoliučiai tas pats, ką pasakiau dėl jau esančios dalies. Reikia įsivertinti, kam ir kodėl jis reikalingas.

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I14: Iš to, ką tenka skaityti, matau, kad labai dažnai tuose punktuose yra taikomas smurtas. Moralus ir fizinis. Prieš tai aš esu griežtai nusiteikusi. Kol egzistuoja situacija, tokia kokia ji šiandieną, ir nėra tų dviejų valstybių, šitie punktai kaip grynai logistinė priemonė gali būti reikalingi. Bet viskas juose turi būti skaidru ir absoliučiai nepriekaištinga etniniu požiūriu.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I14: Vienintelis dalykas. Iš tikrųjų aš vienpusiškai labai sprendžiu apie tuos dalykus. Taip įvyko, kad aš tikrai nebuvo nei Vakarų Krante, nei Gazoje. Ir ne dėl to, kad nenorėjau. Bet tiesiog man nepavyko to padaryti, nes tarkim tos organizacijos per kurias aš galėčiau ten atsidurti, dažnai mane atbaido savo kraštutiniumu ir radikalumu, su kuriuo žiūrima į patį Izraelį ir jo žydus gyventojus. Taigi aš tiesiog neradau dar būdų. Taigi turėkite omeny, kad man pozicija ir aš pati ją taip reflektuoju kaip ribotą. [...] Ta prasme labai dažnai nužmoginami žydai. Man tai nėra artima. Aš negaliu su tuo susitapatinti. Juolab, kad tarp žydų, Izraelio gyventojų, nėra vienybės tuo klausimu.

R.M.: Manot jei apsilankytumėte tenai jūsų požiūris pasikeistų?

I14: Be abejo, nes kaip ir kiekvienas žmogus, kuris praplečia savo horizontus.

Informantas Nr. 15 (toliau – I15): gidė – vertėja, 55 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 02 27

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I15: Man 55-eri ir aš esu gidė – vertėja.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I15: Man čia *biški* toksai dvejopas klausimas, nes mano mama yra lietuvė, tai pagal halachą aš esu žydė. Aš pasilikau Lietuvoje, kadangi Lietuvoje aš skaitoma žydė, nes čia žiūriu į tėvą. Man tas žydiškumas labai svarbus.

R.M.: Gal galite praplėsti, kaip svarbus?

I15: Mano tėvas buvo labai mylimas. Jo netekau, kai man buvo 16 metų. Tai mano gyvenimas yra jam skirtas, šita kultūra yra dėl jo.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I15: Labai daug, nes aš labai myliu Izraelį. Ir aš baigiau ten studijas. Ir aš beveik kiekvienus metus ten būnu. Jeigu nenuvažiuoju, tada man būna labai bloga. Aš labai myliu Izraelį.

R.M.: Tikriausiai tuomet jums teko bendrauti su Izraelyje gyvenančiais žydais.

I15: Pastoviai bendrauju.

R.M.: Bet ar teko bendrauti su Izraelyje gyvenančiais palestiniečiais?

I15: Su arabais taip. Kada aš buvau ten ilgesnį laiką, aš studijavau Hebrajų universitete Jeruzalėje ir aš pastoviai kai grįždavau iš bibliotekos po 10 valandų, tai vienintelė vieta, kur galėjau pavalgyti, buvo toksai arabų falafelis, kur aš pastoviai iš jų pirkdavau. Nu toks negilus bendravimas buvo, bet kažkoks buvo.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I15: Ką aš žinau? Kai paklausiau tokio žymaus profesoriaus iš Amerikos, jis pasakė, kad tai ko gero kanandrumas, kas reiškia neišsprendžiama problema. Tai yra konfliktas dėl teritorijos. Kadangi kai buvo tikrai paskelbtas Jungtinių Tautų sprendimas įsteigti [Izraelio] valstybę, tai aišku, kad arabai, kurie ten gyvena, buvo nepatenkinti ir mes užėmėm jų žemę. Ir dabar tai yra stumdymasis.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I15: Aš visą laiką stebiu naujienas. Aš klausausi radijos, kuri vadinasi „RTVI“. Ji yra rusų kalba, Ir pastoviai būna naujienos iš Izraelio.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I15: Čia labai toksai sudėtingas klausimas. Aš sakyčiau, kad netolerancija iš arabų pasaulio pusės. Nes faktas tai, kad Rabino iniciatyvos taikos ir panašiai buvo priimtos viso pasaulio kaip didžiulis laimėjimas, bet kas iš to išėjo? Mes visi žinome. Tiesiog tas faktas, kad jie paprasčiausiai skelbia ir tos organizacijos, kurios yra nelegalios ir, deja, jos auga, jos skelbia, kad jų tikslas yra numesti žydus į Viduržemio jūrą. Tai va. Aš sakyčiau netolerancija iš arabų pasaulio. Aš sakyčiau, kad Islamas, mano manymu, kaip religija jis nėra priežastis. Aš sakyčiau, ko gero, Islamo neteisinga interpretacija [taip pat yra konflikto priežastis].

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I15: Aš sakyčiau, kad jeigu būtų atskirta ta Palestinos valstybė tokia siena rimta. Atskirtis visiška. Arabai, kurių yra 2 mln. gyventojų Izraelyje, arti 2 mln. gyventojų, daugelis iš jų yra labai draugiški ir jie dabar yra labai sakyčiau išprusę, jie pradėję gyventi geriau, jie turi mažiau vaikų, jie galvoja apie ateitį, jie pasikeitė. Tai va. Sakyčiau, kad Izraelio arabai, kadangi daugelis iš jų yra už taiką, jie nenorės palikti savo kaimų ir miestelių, kurie yra Izraelio teritorijoje. Bet Palestinos autonomija, nežinau, sakyčiau [reikalinga] atskirtis visiška.

R.M.: Ar kalbant apie atskirtį turit omenyje dvi atskiras valstybes?

I15: Aš sakyčiau, kad [reikalingos] gal dvi valstybės atskiros.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I15: Nu aš jums tiesą pasakysiu. Yra toksai posakis, kad žydai balsuoja kojomis. Kai prasidėjo stiprus antisemitizmo judėjimas, pavyzdžiui Prancūzijoje toje pačioje, Prancūzijos žydai pradėjo išvykti į Izraelį. Arabai – atvirkščiai. Aš neįsivaizduoju, kaip arabų pasaulis, kuris yra toks turtingas dėl naftos ir visų kitų išteklių, kaip Saudo Arabija ir visos kitos labai turtingos valstybės, kaip jos nepriėmė pavyzdžiui iš Sirijos pabėgėlių. Jie neturi nei vieno pabėgėlio. Jie turi savo laimės ministeriją ir jie nepriima savo brolių. Tai kurgi čia matyta. Ir mane labai labai nemalonina stebina, kai pavyzdžiui Amsterdame ar kokiose nors kitose valstybėse, kur aš būnu, arabai važinėja su garsiai įjungta muzika ir yra demonstracijos prieš Izraelio politiką. Aš skaitau, kad Izraelis, kuris padeda Sirijos pabėgėliams, atlieka operacijas, jiems padeda, išveža ta prasme, praleidžia juos į Jordaniją, aš manau, kad Izraelis stengiasi padėti konflikte. Kai aš mokiausi, ten sproginėjo autobusai. Aš pradėjau mokytis 1999 metais, aš niekada nepamiršiu, tai buvo mėnuo maždaug kai aš atvažiavau į Izraelį, tai buvo 25 autobusas, kuris važiavo iš universiteto būtent ten, kur aš mokiausi, jis buvo susprogdintas. Aš visą laiką važiuodavau tuo autobusu. Jis buvo mūsų autobusas. Aš manau, kad Izraelyje yra labai daug kairiųjų, labai daug kairiųjų žmonių, galiu pasakyti jums, kad visi išeiviai iš Sovietų Sąjungos, jie visi yra labai dešinieji. Labai dešinieji. Ir tie kairieji, kuriuos aš pažįstu, jie dažniausiai yra milijonieriai. Čia yra toksai akibrokštas. Būna labai daug tokių akibrokštų politikoje.

R.M.: Kalbėjote apie arabus pasaulyje. O kaip vertinate būtent žydų diasporos vaidmenį?

I15: Aš manau, kad mes galime šnekėti apie Amerikos lobizmą. Nu Europos žydus gal ne.

R.M.: Kodėl?

I15: Nu aš nematau tokio aktyvaus palaikymo. Aš nematau iš žydų Europoje. Man skaudu asmeniškai, kadangi aš esu žydų istorijos žinovas, man skaudu, kad yra labai didelė migracija žydų būtent iš buvusios Sovietų Sąjungos į Vokietiją. Bet aš manau, kad Vokietijos žydai, šiuolaikinės bendruomenės, jie nepadeda. Nei morališkai, nei politiškai jie nepadeda Izraeliui. Tikrai Ameriką aš matau. Ir gal Rusijos žydai tuo, kad jie išvyksta. Dėl Rusijos žydų pagrinde auga Izraelio [gyventojų skaičius].

R.M.: O kaip Lietuvos žydai?

I15: Lietuvos žydai nieko nesprendžia. Tai yra 1,5 tūkst. žmonių ir mes, deja, tikrai galim užsiimti tuo, kad pajautis vienas su kitu. Tai labai gėda visos kitos Lietuvos atžvilgiu. [Jie] neturi jokios reikšmės.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I15: Jaunesnių ir vyresnių. Labai sunkus klausimas sakyčiau. Suprantat, mes negalime taip palyginti, nes tas informacinis srautas, kurį mes dabar turim ir ta patirtis asmeniškai, nes praktiškai kiekvienas sakyčiau žydas, kuris pagal programą *Birthright* nuvažiuoja [į Izraelį], ta prasme jeigu neturi giminių, kiekvienas žydas jau buvo Izraelyje. Sakyčiau, kad visuomenė pasikeitė labai.

R.M.: Į kurią pusę?

I15: Į tokia, kaip čia pasakyt, materialistinė pasidarė. Aš sakyčiau, kad gal vyresnė karta tikėjo Izraeliu daugiau, negu dabartinė [karta]. Dabar požiūris jaunesnės kartos į Izraelį yra tikrai [kaip] vieta iš kur galima išvykti į Ameriką, vieta, kur galima gerai užsidirbti. Aš manau, kad visas pasaulis sumaterialėjo.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I15: Nu čia gan sakyčiau labai sudėtingas klausimas. Nežinau kaip atsakyti į tą klausimą. Nežinau.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I15: Aš labai apsidžiaugiau. Aš pavyzdžiui nesuprantu, kaip Europos šalys gali sakyti, kad mes neturime jokio sąlyčio su Jeruzale. Pagrinde Europa yra katalikiška arba bet kokia krikščioniška, tai jūs gi senąjį testamentą skaitot. Tai aš neįsivaizduoju, kaip čia gali būti. Aš labai apsidžiaugiau. Aš aišku labai pergyvenu dėl mano draugų, kurie ten gyvena. [Jų] saugumas gali būti daugiau pažeistinas, bet aš skaitau, kad tai yra toks drąsus Trumpo poelgis. Praktiškai tai gulėjo. Tai buvo paruošta prieš 30 metų ar ne? Tas sprendimas buvo paruoštas nu minimum prieš 20 metų. Dabar tiksliai nepasakysiu. Jis gulėjo, jis buvo paruoštas. Bet nieks nedrįso jo įgyvendinti. Tai aš sakyčiau, kad tai yra labai drąsus [sprendimas]. Man kaip patriotui Izraelio, kaip žmogui mylinčiam Izraelį, man tai labai svarbu yra. Aš nesakau, kad ten arabai neturi savo irgi. Gali turėti ir jie ten. Ir armėnai ten yra, ir stačiatikiai, ir katalikai ir visi visi gali ten būti. Bet tai yra mūsų pradžia. Tai be abejonės yra mūsų pradžia.

R.M.: Kaip apskritai tuomet vertinate kitų valstybių įtaką šiam konfliktui?

I15: Matote, tarptautinė bendruomenė pastoviai yra įtraukta. Ta prasme visos šalys kažkaip bando padėti. Bet galų gale tai susiveda į tris šalis. Į dvi šalis ir Ameriką. Aš taip įsivaizduoju. Aš manau, kad Europos Sąjunga ir Vokietija kaip valstybė, kuri labai padeda Izraeliui aš sakyčiau, ji irgi gali turėti savo įtaką didelę. Manau, kad gali urėti didesnę įtaką.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I15: Aš labai neigiamai ta prasme priėmiau tą faktą, kad jie uždraudė arabų kalbą kaip vieną iš valstybinių kalbų. Aš kaip žmogus, kuris žinos daug kalbų, keturias gerai ir po truputi dar tris, aš skaitau, kad tai yra klaida, didelė klaida. Nes vis tiek ten yra didelis segmentas arabų. Aš skaitau, kad tai yra klaida. Dėl kalbos. Aš manau, kad Izraelis yra valstybė, kuri priima visus visus visus. Nes ten kai jūs nuvažiuojat, ten yra visi, iš viso pasaulio žmonės. Daug tautų. Sakyčiau, kad tai yra toksai puodas, kuriame verda daugiausia iš visų šalių atvykę žmonės. Netgi daugiau sakyčiau negu Amerikoje. Įdomu. Nežinau socialinių tyrimų, bet aš manau, kad Izraelyje yra daugiau. [...]

R.M.: O kaip jūsų nuomonė apie šitą formuluotę, kad tai yra būtent žydų valstybė?

I15: Aš manau, kad tai neatitinka teisybės. Jie gali deklaruoti, jeigu kažkam tas padeda. Aš manau, kad tai yra negražu, nes tai yra labai tolerantiška valstybė. Aš taip neformuluočiau.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I15: Aš manau, kad tai yra žmonės, kurie paprasčiausiai tiki, kad jie turi padaryti žalias tas žemes. Tai dažniausiai yra giliai religingi žmonės. Aš pažįstu tokius žmones. Aš jų nesmerkiu, nes jie ateina į žemę, kuri būna akmenys, ir padaro ją į žydintį sodą. Aš jų nesmerkiu. Ten pakankamai žemės.

R.M.: Kaip vertinate faktą, kad naujakurių skaičiai metai iš metų vis didėja?

I15: Šiaip džiaugiuosi. Nors tai yra labai pavojinga. Jie žino, kad jie rizikuoja. Jie gali būti nužudyti bet kokių momentu. Aš pažįstu tuos žmones asmeniškai. Jie yra giliai tikintys žmonės. Aš jais didžiuojuosi.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I15: Aš būčiau labai laiminga, jeigu tos teritorijos, kurios buvo atiduotos, jeigu jos duotų mums taiką. Bet pagal Rabino susitarimą, teritorijos, kurios buvo atiduotos, išėjo taip, kad kuo daugiau mes duodam, tuo daugiau iš mūsų atkanda. Tu paduok pirštą, tau atkās ranką. Deja, aš tai stebiu. Todėl aš nematau, kad tai okupacija. Tai labai drąsus poelgis tų žmonių, kurie yra fanatikai. Jie yra fanatikai. Giliai tikintys žmonės yra fanatikai. Mes tiesiog žinom, kas buvo iš tų taikos susitarimų, kas buvo pasekmė jų.

R.M.: Kokia Jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I15: Jis turi būti labai stiprus. Tai turi būti siena. Yra ta siena. Žinom, kad jie kasa tuos tunelius. Jie nesiliauja tuos teroro aktus vykdyti. Aš sakyčiau, kad tai turi būti labai kapitališka siena.

R.M.: Dabartinė siena skiria Vakarų Krantą ir Izraelį. Tuneliai yra Gazos ruože, kitame pasienyje. Tai jūs manote, kad ir ten reikėtų sienos?

I15: Aš sakyčiau, jeigu bus Palestinos valstybė, tai siena turi būti visur, kad visiškai atskirtų, kad nedarytų pavojaus, kad žmonės, kuri gyvena šalia, kad jie gyventų ramiai.

R.M.: Oficialiai siena tarp Vakarų Kranto ir Izraelio nėra baigta statyti. Kaip manote, koks turėtų būti jos likimas?

I15: Aš skaitau, kad ji turi būti pastatyta. Aš manau, kad iš Gazos, tie kurie sugalvojo deglus siųsti, tai turi būti atskirta ne tik ant žemės, bet kažkaip ir oras turi būti atskirtas, nes dabar jie sugalvojo tuos kažkokius deglus jie siunčia ir uždega Izraelio teritoriją. Tai turi būti atskirta labai labai kažkaip. Tai aišku neįmanoma, bet aš skaitau, kad turi būti kažkoks sprendimas. [...]

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I15: Vat apie tai aš neturiu nuomonės. Aš žinau, kad yra labai daug žmonių, kurie dirba, atvažiuoja kiekvieną dieną ir dirba Izraelyje. Jie atvažiuoja, kadangi jei nori užsidirbti.

R.M.: Kyla diskusijų, kad būtent šiuose apsaugos punktuose susiduriama su diskriminacinėmis problemomis. Yra įvairių kraštutinių situacijų.

I15: Nu kadangi jie sukuria mums pavojų, ta prasme gyvybei, tai neišvengiama, kad taip bus. Tai yra atsakas. [...] Aš tą čiupinėjau iš labai arti. Ne iš laikraščių ir žiniasklaidos. Kai aš ten buvau, ten žuvo žmonės. Ir niekas iš mano draugų niekada neidavo į senamiestį. Galvodavo, kad mes esam savižudžiai, kad ten vaikštom.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I15: Aš tikrai labai labai norėčiau, kad jis būtų išspręstas man gyvai esant. Bet dar kartą pridursiu, vienas profesorius pasakė, kad tai yra neišsprendžiama problema. Norėtusi tikėti, kad tai nėra teisingas teiginys. Labai norėtusi, kad tai būtų išspręsta. [...]

Informantas Nr. 16 (toliau – I16): samdoma NVO konsultantė, 37 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 02 28

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I16: Mano vardas X. Aš 37 metai. Aš dabar baiginėju savo disertaciją. Taip pat dirbu kaip samdoma konsultantė nevyriausybinėse organizacijose ir užsiimu pilietinio sektoriaus vystymu.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I16: Man tai yra du dalykai. Pirma, mano šeima iš žydų pusės tai ji buvo tokia sekuliaris arba pasaulietinės europietiškos žydų kultūros atstovė. Jie čia gyveno iki karo. Jie studijavo Europoje. Senelis mokėjo prancūzų kalbą. Studijavo Briuselyje. Aišku tuomet nebuvo dar Izraelio kaip žydų valstybės. Mano šeima iš tų žydų, kurie visada galvojo, kad žydai gali įsikurti Europoje, gali gyventi

Europoje, kad Europa gali būti jų namai. Tuo pačiu nepamirštant savo šaknų, bet jas iš esmės įjungiat į vakarietišką palikimą. Tai yra demokratija, pagarba žmogaus teisėms, tokia apšvieta tradicija. Tu gyveni Lietuvoje, kaip ir Europoje ir man tas buvimas žydu ir yra išlaikyti tą kultūrinį palikimą. Aišku tai yra didelis istorinės atsakomybės klausimas. Dauguma tų žmonių yra nelikę ir mūsų šeimų yra nelikę. Kiek dalyvauju viešame gyvenime, kiek rašau viešai kažkokius publicistinius straipsnius, aš bandau tą paliesti. Tai yra tam tikra istorinė pagarba tai žydų tautai, kuri gyvena čia. Kaip sakiau, ji nepriklauso sionistų judėjimui, ji buvo integruota į Europą. Ir man atrodo, kad mano atsakomybė yra tai perduoti. Tai yra atsakomybė, kurią tu jauti prieš savo šeimą, prieš tuo žmones, kurių nėra. O kitas dalykas, tai, kuo aš užsiimu gyvenime ir tai, kuo aš dumiuos, tai yra demokratijos gyvybingumas, pilietinės visuomenės aktyvumas. Man atrodo, kad istorija, tai kas įvyko XX a., yra tam tikras įspėjimas, pamoka. Aš skaitau, kad mūsų atsakomybė, žydų, kadangi jie yra taip arti prie to, čia yra jų atsakomybė prieš dabartinę visuomenę. Kelti šitas problemas ir iš esmės jomis rūpintis. Trumpai tai yra rūpestis istoriniu palikimu, tai yra rūpestis ta žydų kultūra, kad ji neišnyktų visai. Kitas dalykas, yra rūpintis savo valstybe. Kaip jie save suprato, kad jie gyveno tuometinėje Lietuvoj ir jiems rūpėjo, kokia bus ta Lietuva. Ir lygiai tai pat man dabar turėtų rūpėti, kokia yra ta Lietuva. Tai jau perlipa žydų bendruomenės rėmus, kada privalai iš esmės rūpintis visa valstybe.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I16: Aš vat nežinau. Čia yra tas kartų skirtumas, kuris skiria tarkim mano tėvų kartą nuo dabartinės kartos. Bent jau kiek aš jaučiu. Jiems Izraelis buvo kaip idėja, kaip tam tikras tikslas. Ypač mano tėvai, mano tėtis, kuris gimė jau po karo, jis gimė toje traumoje, jo tėvai jau buvo netekę savo šeimų, jie turėjo savo vaikų, ta prasme jau turėjo pirmas susiskurtas šeimas. Aš taip įsivaizduoju, kad tai turėjo labai stipriai įtakoti, kaip mano tėtis augo. Augo jis toje nusivylimo švietėjiška Europos tradicija, t.y. tikėjimo žmogaus orumu, žmogaus teisėmis, laisvėmis, lygybe ir kultūrų įvairove. Iš jo tėvų [jis] gavo tam tikrą pesimizmą ir suvokimą, kad tai yra neįgyvendinta. Ir jiems Izraelis buvo kaip tam tikra siekiamybė, prieglobstis. Jei suprato, kad Europoje jie neturi lygių teisių, kad čia išgyventi jie negali. Reiškia jiems Izraelis yra ta vieta, kur jie yra pilnaverčiai piliečiai. Tai jiems buvo siekiamybė. Jie save suprato, kaip tos valstybės dalį. Mano tėtis ir mano senelis dar kai buvo gyvas laikė, kad tai yra jo gyvenimo misija nuvažiuoti į Izraelį. Mes, jau kurie tokį savo sąmoningą gyvenimą gyvename nepriklastomoje Lietuvoje, va jų vaikai, aišku aš apie save galiu tik kalbėti. Man jau ta idėja Izraelis kaip siekiamybė, jis tokiu nėra. Aš vėl galbūt perimu tą poziciją, tą nuostatą, kad iš esmės mes esame čia gimę, mes esam čia užaugę ir mes turim čia susikurti [Lietuvoje]. Aš suprantu, kad tos kultūros, kuri buvo iki karo, praktiškai visa bendruomenė buvo išžudyta, praktiškai jos atkurti neįmanoma. Bet ji pati keičiasi. Lietuvių tapatybė nebėra tokia pati, kokia ji buvo prieš karą. Ji kinta. Lygiai taip pat ir žydų tapatybė. Ji kinta. Man tai Izraelis jau nebėra tuo prieglobsčiu, kuriuo [ji] skaitė mano tėtis ir mano senelis. Man tai yra žydų valstybė. Jos buvo siekta ir labai gerai, kad ji yra, bet aš savęs neidentifikuoju [su ja]. Man mano žydiškumas nebūtinai siejasi su ta valstybe. Aš manau, kad jis yra čia [Lietuvoje]. Ir jis yra visiškai kitoks negu ten [Izraelyje] esančių netgi mano amžiaus žmonių. Aš taip įsivaizduočiau. Tai aš manau čia ir yra skirtis tarp Europos žydų, kuriems labai svarbi yra ta XX a. patirtis ir ji išlieka svarbi dėl to, kad ji vis dar yra neišspręsta, net matom šviežią diskursą, kad Holokaustas yra labai supriešinantis klausimas. Ir mums tai yra labai aktualus klausimas. Tenai gyvenant aš įsivaizduoju Palestinos konfliktas yra daug aktualesnis klausimas. Tai formuoja visiškai kitą suvokimą, kas tu esi. Aš negaliu už juos kalbėti, bet jie vienaip save supranta toje realybėje, kurioje yra dabar, mes čia save suprantame kitaip. Tai aš manau, kad yra didelis skirtumas tarp to Europietiško žydiškumo ir izraelietiško. Bendrai pasakius, aš manau, kad tai yra kitoks santykis negu prieš tai buvusios kartos. Bent jau aš jaučiu tą skirtumą tarp mano senelio ir mano tėčio.

R.M.: Ar jums teko lankytis Izraelyje?

I16: Ne, aš dar ne. Mano brolis tiktai du kartus buvo.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I16: Smulkesni klausimai gal bus. Nu taip jeigu bendrai šnekat, tai, deja, jis garbės nedaro.

R.M.: Kam?

I16: Žydams. Ar tai Lietuvos žydams. Kalbėjau, kad yra tam tikra skirtis, bet yra ir tam tikra bendra atsakomybė, kuri susieja lietuvius, kurie ne tik čia gyvena, kurie yra išvažiavę [taip susieja ir žydus]. Tai kaip dabar yra elgiamasi su Palestina. Ypač žmonėms, kurie nepriklauso žydų bendruomenei, jie reflektuoja apie žydus bendrai, tai yra apie mus irgi. Tas konfliktas žydams daro tam tikrą gėdą. Buvo tauta, kurie XX a. patyrė nežmonišką išgyvenimą ir iš tiesų toks kartais vaizdas, kad iš istorijos nepasimokoma. Žydų bendruomenė sako, reikia, kad būtų atsiprašyta už visus nusikaltimus, bent jau kad būtų suvokta ir pasmerkta. Visada turėtumėm būti kaip pavyzdys. Toks vaizdas, kad šitam konflikte žydai nėra pavyzdys. Visgi žydų valstybė ji yra bent jau formaliai demokratijos tokia salelė tame rytų pusiasalyje. Ir tiesiog kaip dabar elgiamasi yra nedemokratiška. Iškilio toks neatitikimas tarp to, kuo mes norėtume būti, save pozicionuoti ir to, kas dabar daroma. Tai iš tikrųjų didelės garbės nedaro. Tarkim žiūrint iš Europos perspektyvos, mes čia gyvenam, mes prašom, kad pasikeistų lietuvių santykis su mumis, bet mes dabar matom, kad dabartinis ministras pirmininkas, kuris ministru pirmininku jau yra labai ilgai, jo politika yra nedemokratiška ir galime pasakyti, kad tai rodo, jog iš istorijos nepasimokoma. Kaip tu gali prašyti, kad kas nors kitas pasimokytų, jei tu pats nepasimokai. R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I16: Per naujienas. Lietuviškų neskaitau, nes net nelabai aišku, ką skaityti. Iš užsienietišκών, daugiausiai aš bandau žiūrėti tarkim konkrečias asmenybes, kurios rašo apie politiką. Arba leidinius, Jie tokias neblogas apžvalgas visada išleidžia. Nu aktualijas tu pasiimi iš žinių, bet paskui reikia per kažkokį filtrą perleisti. Bandau neskaityti vienpusiškų kažkokių dalykų. Tai daugiausiai iš vakarų žiniasklaidos. *Atlantice* yra nemažai, *New Yorkeri*.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I16: Tai yra dvi susikertančios pretenzijos į tą patį palikimą. Kadangi [tai] susiję su labai pamatiniais dalykais, su labai pamatiniais tapatumo dalykais, tai kyla klausimas, ar jis gali būti sprendžiamas politinėmis priemonėmis? Nes tai yra istorinio palikimo klausimas. Tai yra tūkstantmečių istorija. Nuoširdus ar natūralus jo aspektas yra pretenzija į istorinį palikimą ir tai yra susiję su tapatumu. Bet kita ta konflikto dalis yra labai išpolitizuota. Pats konfliktas yra labai išaštrintas politikų. Jie gali iš to gyventi, kauptis politinius taškus. Tai sprendimą daro iš esmės labai sudėtingą. Aš nežinau, kiek jau yra to natūralaus arba nuoširdaus aspekto likę ir kiek jis yra politizuotas. Matom Izraely, netgi Jeruzalės tose ginčytinose teritorijose yra žmonės, kurie gyvena vieni šalia kitų. Jie draugauja. Yra žmogiškas aspektas, kuris yra įveiktas jau. Va tas, kad aš esu žydas, čia yra mano, aš esu palestinietis ne čia yra mano. Klausimas, kiek jis yra išpolitizuotas tiek, kad jis nebereflektuoja to kasdienio lygmens. Vieni su kitais gyvena. Palestiniečiai su žydais. Jiems tas konfliktas neturi tos egzistencinės prasmės. Tokios kovosiu iki numirimio. Toks vaizdas, kad niekas nenori tos krizės išspręsti.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I16: Man dėl to sunku pasakyti, nes kaip ir sakiau, yra dvi pusės. [...] Konfliktas turi politiškumo savybę. Yra tam tirkie egzistenciniai dalykais, kuriems tu gali sugalvoti labai daug argumentų, racionalių argumentų, kodėl jį reikia spręsti, tą konfliktą tarp draugo ir priešo. Bet tas konfliktas neišnyksta, nes žmonės tik racionalūs. Aš suprantu ir žydus. Dėl visko, ką jie išgyveno Europoje, dėl ko Europa XX a. iš tiesų ne tapo ta apšviestos idealo inkarnacija. Jie buvo išžudyti, jie buvo išvaryti dar kartą. Jie jaučiasi, kad jie nebuvo priimti Europoje. Jiems [Izraelyje] pamatinis interesas yra savisauga. Jiems yra egzistencinė grėsmė. Nuolatos. Tai suprantama, kadangi aplinkui visur yra priešai. Jiems yra egzistencinė grėsmė. Jie turi išlikti. Ir aš suprantu, iš tos pusės, jie kaip ir neturėtų ir negalėtų nusileisti. Įleisiu aš čia tą vagį, gal nieko nepadarys. Aš suprantu tą. Tas irgi yra sąlygota tokio istorinio palikimo. Bet yra ta kita pusė. Ji yra labiau iš moralės filosofijos. Pirma, jeigu tu sakai, kad tu esi demokratija, tu negali veikti nedemokratiniais būdais, kokiais dabar yra veikama. O jeigu veikti demokratiniais būdais, tai visus reikėtų priimti kaip piliečius. Tada nebūtų žydų valstybė, o jie save suvokia kaip žydų valstybę. Ir vat praktikoje dėl ko jis neišnyksta tas konfliktas ir negali išnykti, dėl to, kad tai yra dvi pusės, kurios niekad nesusitinka. Iš moralinės filosofijos žiūrint, toks paprastas dalykas yra. Ar pateisinama nužudyti vieną žmogų, jeigu tu išgelbėsi penkis. Gal ir galima taip galvoti, bet iš moralinės perspektyvos ne, tai yra toks pats blogis ir sprendimo čia nėra. Ir čia irgi taip pat. Jeigu tu laikaisi tam tikros pozicijos, kad tu esi demokratija, tu atviras visiems, tai tu to turi

laikytis. Bet realiai, tai prieštarauja dabartinio Izraelio tapatumui, kas yra žydų valstybė. Ir šitie du dalykai žydų valstybė ir demokratinė valstybė, jie susikerta ir konflikto tarp jų neįmanoma išspręsti, nes juo pagrindžia skirtingi argumentai. Pirmą pagrindžia toks Šmito politinis. Antras yra labiau susijęs su principais arba moralės imperatyvais. Ir jie negali vienas kitos išspręsti. Ir va taip ir yra, kad jie egzistuoja vienas šalia kito.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I16: Įstatymas čia yra tik išraiška. Visada buvo šnekama, prieš įkuriant ir kuriant valstybę, kad tai yra žydų valstybė. Sionizmas čia pagrindinis dalykas buvo. Žydai iš esmės turi savo religiją. Ta religija yra vienijanti vieną tautą, kuri pagrinde turi savo kalbą, turi iš religijos kylančias tradicijas pagal kurias gyvena. Ir jiems nėra tos skirties, kaip pas mus katalikų ir lietuvių, tai gali persikloti, bet reikšti skirtingus dalykus, tai jiems tai yra vienas ir tas pats. Pagal religinę jų vaizduotę jie yra išrinktoji tauta. Ta tauta, kuri buvo išvaryta iš savo žemės, bandė čia asimiliuotis, čia pritapti. Taip išeina, kad nepritapo. Neišėjo. Čia jie nebuvo lygūs. Jie grįžo ten, susikūrė savo valstybę. Taip buvo visada. Jie manė, kad jei čia nepritampa, jie turi grįžti tenai. Bet kaip vienis. Žydų valstybė. Tai, kad tas priimtas įstatymas, tai jis tik įtvirtina tą nuostatą.

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I16: Sudėtingas klausimas. Man asmeniškai egzistuoja skirtis tarp Izraelio klausimų ir žydų Lietuvoje klausimų. Aš taip vienareikšmiškai negaliu atsakyti. Aš manau, kad Izraelis visgi nori išlikti kaip atsvara toms jėgom, kurios vyrauja regione. Jis turi išlikti demokratiškas. Visa eilė Netanyahu sprendimų vis labiau nedemokratiški. Man tai yra klausimas lygių teisių visiems tai ir palestiniečiams vienoje valstybėje. Klausimas, ko palestiniečiai nori? Šito negaliu atsakyti. Labiau gali atsakyti, tie, kurie konfliktu domisi labiau iš palestiniečių perspektyvos. [...] Kol tu turi aiškias ribas, čia mes, čia jie, tai tu žinai, kaip [viskas] veikia. Jie per daug metų jau priprato gyventi tokioje įtampoje, priešstatoje. Politikai iš to ir gyvena. Tai yra sudėtingas klausimas, bet jo neiškėlus iš esmės to konflikto išspręsti neįmanoma.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I16: Kaip ir visi žmonės tiesiogiai nedalyvaujantys konflikte turi žvilgsnio iš išorės pranašumą. Šiuo atveju, aš labiausiai nepritariu tiems, kurie viešai šneka, nes sakau, mes turime tą stebėtojo pranašumą. [...] Kadangi tos pusės dabar yra investavusios į konfliktą ir negali atsitraukti, tai aš manau, kad vaidmuo turėtų būti, kad kelti tuos klausimus ir bandyti užvesti ant kažkokio naujo kelio. Nes dabar man toks visiškas *dead endas*. Dabar, kas vyksta, tai čia jokio sprendimo nėra. Aš suprantu, kad Netanyahu tiki, kad dabar perspaus. Tai, ką jis daro, iš to, su kuo jis bendrauja ir Orbanas tame tarpe ir Rusija, ir Italijos populistai. Galbūt Netanyahu yra labai naudinga, kad Europoje yra tas toks poslinkis į dešinį populizmą, ne iš esmės tai yra labai panašu į tai, ką jis daro. Pagal Oslo susitarimą turėto spręsti tai, o ne jėga dabar. Jis elgiasi nedemokratiškai, tai jam imponuoja, kad čia yra nedemokratinės jėgos, kurios arba nereaguos, arba galbūt netgi pritars visam tam reikalui, kad galiausiai [konfliktą] bus galima perspausti jėga. Tai aš suprantu, kad čia yra vienintelė vizija dabartinės valdžios kaip tas konfliktas turėtų išspręsti. Galbūt tai išspręs konfliktą, bet aš nemanau, kad tai yra teisingas sprendimas.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I16: Žinokit nežinau. Tiksliai negaliu pasakyti. Realiai tai yra viena problema nes sprendimai yra taikomi tie patys. Dabartinės valdžios logika yra perspausti jėga. Man atrodo, kad tokiam conceptualiam lygy, tai nėra tokio didelio skirtumo. Realiai tai yra. Nežinau.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I16: Grįžtant prie to paties, panašus panašų atpažįsta. Nei Trumpas labai pasitiki ir vertina demokratiją. Netanyahu pamatė labai gerą galimybę. Ne demokratams susitrati yra paprasčiau. Aš tai vertinu kaip visų pirma Trumpo oportunizmą įsisteigti kažkokiam donorų sluoksniui. O Netanyahu aišku priima tą tokį.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I16: Kuriamos jos irgi pažeidžia susitarimus tarptautinius. Ir susitarimus, kurie buvo pagal Oslo sutartį numatyti.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I16: Jo. Kas yra okupacija, tai yra vienpusis užgrobimas, kitai pusei neturint priemonių ir būdo dalyvauti sprendime. Kadangi vis tiek teisinė sistema yra Izraelio valstybės ir sprendimai priimami Kneseto, teismų. Jie visi veikia pagal Izraelio įstatymus pagal kuriuos gyvena žydai. Palestiniečiai šiuo atveju neturi lygios teisės dalyvauti susitarime. Jie neturi savo atstovų tose teisinėse institucijose. Teisėju galėtų būti kartais žydai, kartais palestiniečiai. Kitaip kažkas spręstųsi. Bet yra toks vienpusis sprendimas. Aš suprantu, kad aš čia labai neigiamai apie Izraelį visą laiką kalbu. Nėra tik tai. Kita pusė iš tiesų kelia egzistencinę grėsmę, tai yra pirmas dalykas. Visų antra, aš nežinau, kiek palestiniečiai būtų pasirengę gyventi pagal demokratinę santvarką. Matom, kad jų kultūrai dažniausiai tai yra nepriimtina. Siek tiek kalbant apie kitą pusę, kad neatrodytų, kad aš tikrai ant Izraelio važiuoju [juokiasi]. Yra kitas dalykas, tai aišku arabų kurstymas, tų pačių palestiniečių. Jie skaito, kad čia yra arabų garbės reikalas. Tai irgi labai didelis faktorius. Jie save suvokia per tam tikrą priešstatą Vakarams, Europos kultūrai. Tai ji veikia tenai. Ir konkrečiai priešstata Izraeliui. Ir jie tai kursto, nuolatos. Yra dar blogiau negu Izraelyje, nes Izraelis bent jau yra teisinė valstybė, kur turi būti procedūros, kuriomis turi sekti. Tenai yra visiškas chaosas, kas bus stipriausias lyderis, tas ir nuves. [...] Toje pusėje tam tikra prasme yra daugiau blogiau, kaip jie veikia ir kokie jie yra, jie iš tikrųjų yra egzistencinė grėsmė pačiai demokratijai ir žydams. Mes galim teisti tik žydus, nes jie turi savo valstybę. Tu gali kritikuoti, kai yra politinis centras, politinė galia. Ten aišku yra atstovų, bet neturėtum tų institucijų, kurios turėtų elgtis kitaip negu kaip banda.

R.M.: Kokia Jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I16: Aš tai manau, kad šis reiškinys yra vėlgi jėgos politikos išraiška. Jėgos politika dažniausiai niekur neveda, tik į konfliktą. Taip yra ir su Trumpo siena. Nieko ji neišspręs, tik daugiau kursto konfliktą. Jau nekalbant, kad yra šeimos, kurios tiesiog atskirtos. Tai kasdieniai žmonių iššūkiai. Žmonės iš esmės aš įsivaizduoju nori gyventi normalų gyvenimą. Ta siena jiems dar labiau komplikuoja tą normalų gyvenimą. Kokią riziką ji kelia. Vaikus netyčia nušauna ir taip toliau.

R.M.: Oficialiai ši siena nėra baigta statyti. Kaip manote, koks turėtų būti jos likimas?

I16: Žinok nežinau. Negaliu pasakyti. Manau, kad yra kažkokie saugumo dalykai. Saugiau, kad ji būtų *dastatyta*. Bet žiūrint iš tokios politinės pusės, tai aišku nieko gero.

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I16: Iš Izraelio pusės labai daug kas daroma tam, kad taip komplikuoti kasdieninį gyvenimą, žmonės, kad jie patys atsisakytų šitos idėjos.

R.M.: Apie valstybės įkūrimą?

I16: Nu taip. Taigi būdavo ir vandens nėra, ir elektros nėra. Tu gali nedalyvauti tame konflikte, neturėti pozicijos, bet kai tai pradeda veikti tavo kasdienybę ir vis daugiau ir vis daugiau, kažkiek prisitaikai ir dar daugiau, vėl prisitaikai ir dar daugiau, galiausiai tu pasakai „Aš spjausiu, man nesvarbu“. Ir aš manau, dalinai to ir siekiama. Nėra tik politinis lygmuo, kad nukreipti tarptautinės bendruomenės dėmesį ar kurti santykius su žmonėmis, kuriems apleidimas teisingumas nelabai rūpi, spręsti konfliktą iš tos jėgos pusės, bet, kas yra daroma konkrečiai su palestiniečiais, tai yra bandymas palaužti valią. Normaliai gyventi yra didesnis žmonių troškimas negu turėti savo valstybę. Tai manau, kad taip yra daroma.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I16: Nežinau, gal ir viskas.

Informantas Nr. 17 (toliau – I17): inžinierius – statybininkas, 78 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 03 04

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I17: Amžius mano yra 78 metai. Esu inžinierius – statybininkas.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I17: Geras klausimas. Kadangi mes kalbame apie tokį aštrų pasaulinio mąsto klausimą, tai aš jums pasakysiu taip, žinoma, kiekviename žingsnyje aš negalvoju apie tai, kad aš ten žydas, bet gyvenime buvo pakankamai situacijų, kada man tai primindavo. Ir tarybiniais laikais ir netgi ne tarybiniais laikais. Nu gal čia aš nesu išskirtinis kažkoks egzempliorius. Manau, kad kiekvienas galėtų taip pasakyti, kuris viešojoje erdvėje žinoma yra kažką daręs. Jei esi namuose užsidaręs, gal ir gali būti ir kitas atsakymas.

R.M.: Kuriam tipui priskirtumėte save?

I17: Mano darbo stažas yra 57 metai. Pakeičiau ne tiek daug tarnybų, bet vis dėlto dirbau pedagoginį darbą ketvirtį amžiaus, tai ne visai užsidaręs.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I17: Nu jis man žinoma kaip žydui reiškia labai daug ką. Visų pirma, turiu ten giminių. Turiu artimų giminių. Brolis su šeima senai ten gyvena. Nu jau virš 40 metų kaip jis ten yra. Nu bet man kaip žydui Izraelio valstybė svarbi yra. Matyt kalbėdamas aš negalėsiu būti nešališkas, nes man svarbu, kad jis kaip valstybė egzistuotų, klestėtų ir kad ten būtų taika.

R.M.: Ar jums teko lankytis Izraelyje?

I17: Taip, taip nekartą.

R.M.: Ar jums teko bendrauti sus Izraelyje gyvenančiais palestiniečiais?

I17: Ne.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I17: Nu aš žinau daug apie jų konfliktą. Gvildenant tokią temą, turbūt jau esat ką paskaičius, tai žinot, kad konfliktą pradėjo tai ne Izraelis. Žinau nešališkai, kaip ir kodėl visa tai ten vyksta. Suprantu, kad tai problema, kurią spręsti nėra paprasta. Netgi galbūt neįmanoma. Nors sako, kad viskas yra įmanoma. Čia kažkaip kol kas taip neatrodo. Aš vis dėlto esu pašalinis stebėtojas ir nesuprantu tokių netgi Izraelio politikoje, nesuprantu jų tos demokratijos. Man tai keista yra. Žinau, kad jie tiekia ir kurą, ir elektrą, ir vandenį, o į juos šaudo ir taip toliau. Mano supratimu labai paprasta išspręsti tą konfliktą. Suprantu, kad mes visi apakom. Nei gyvenam, nei veikiam. Galų gale tie karai būdavo. Izraelis ten turi kokių tai nuoskaudų. Pasaulinė opinija kažkokia yra rami. Tylu. O kada jau matosi, kad iš tikrųjų gali išspręsti, nu kol kas neleidžiama jiems tai padaryti. Gal jie ir patys nenori to padaryti. Nežinau. Aš suprantu, kad gal jiems kiltų koks tai prieštaravimas dėl to. Na bet galų gale tai pastumtų iš aklavietės to klausimo sprendimą. Nuoširdžiai norinčių spręsti tą konfliktą nesimato. [...]

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I17: Aš tai *Euro news* žiūriu. Apskritai ir mūsų aktualijas aš iš ten sužinau. Pas mus karo nėra, bet pasakyti, kad mes visada gaunam objektyvią informaciją neišeina. Žinoma reikia užsienietiškos spaudos ir žinių paskaityti. Visa tai yra prieinama. Tai kaip ir visi. Aš nesu išskirtinis koks tai.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I17: Gi žinot, žydai yra gyvenę visus tuos 2 tūkst. metų, kai atsirado diaspora, ten visada buvo, ne daug, bet buvo [žydų]. Ką be kalbėtų palestiniečiai arba kiti juos palankantys ir jų pusėje esantys, kad užėmė ir dabar šeimininkauja jų žemėje, tai netiesa. Nes dar prieš gimstant valstybei, tai žydai supirkinėjo tą žemę iš tų pačių arabų. Ir supirkinėjo ne tą žemę, kuri dabar matosi, o pelkes, dykumą ir padarė tai, kas dabar yra. Apskritai, kiek žinau iš literatūros, nežinau, kaip vadinama tauta, palestiniečių tauta kaip po tauta yra išgalvota, praktiškai patys arabai sukūrė tą tokią situaciją, kad atsirado tie, kurie buvo išvaryti ir taip toliau. Taip nėra žinoma. Ir, kitą vertus, aš suprantu, kad yra juokinga kalbėti apie padorumą, kalbėti apie teisybę, bet kada žinai, kad Izraelis užima kokią procentą visų arabų turimos žemės, o palestiniečiai turbūt sudaro irgi ne daugiau to procento visų likusių arabų. Tai aš manau, jei arabai norėtų taikos, jie galėtų patys išspręsti tą klausimą ramiai taikiai. Ir pasiimtų juos [palestiniečius] ir jie nueitų į bet kurią jiems artimą valstybę ir gyventų be problemų. Izraelyje irgi yra skirtingų nuomonių, žinoma. Ir ten nėra vieningos nuomonės. Va ta demokratija taip rutuliojasi po tą pasaulį skirtingai ir gan įdomiai.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I17: Aš tai manyčiau, kad vis dėlto labai skirtingas yra civilizacijų lygis. Kalbėtis tuomet yra labai sudėtinga. Jiems kardas yra vaikai. Nu Izraelyje yra visai kitoks požiūris į vaikus. Izraelis juos visada perspėja, nes jiems svarbu sunaikinti tašką, kuris jiems trukdo. Tai jie vėlgi vaikais ginasi. Nu kaip kalbėtis su tokiais? Ir todėl aš daryčiau taip. Aš būčiau ten, užsukčiau visus kranelius. Aš suprantu, kad ir Izraeliui kažkas gali užsukti kranelius. Ne su palestiniečiais čia reikia kalbėtis.

R.M.: O su kuo?

I17: Su likusiu arabų pasauliu. Dabar jie [palestiniečiai] gal ir gali jau [dalyvauti]. Jie supranta, tiek metų kovoja, ten pilna ir normalių žmonių aš suprantu, kaip ir pas visus, kažkas gali sėdėti prie stalo, bet tokį sprendžiamąjį balsą turi turėti kiti. Nu gal arabų pasaulis jis irgi nėra vieningas. Nežinau, artimiausiu metu nematau aš sprendimo, nors ką gali žinoti. Daug kam Trumpas nepatinka, bet šituo klausimu jis man patinka. Nu kaip patinka. Jo pozicija, jo požiūris. Ir manau, kad jis teisus.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I17: Man keista. Aš būčiau laimingas, jei Lietuva padarytų tą patį. Kas liečia Jeruzalę, tai Izraelis irgi minkštai juda prie to, kad pritartų jų valstybės sostinei. Nors istoriškai tai visiškai aišku ir pateisinama. Jie daro teisingai. Žinot, visad per atstumą žmonės atrodo geresni. Ir aš nežinau, ar išsilaikys Netanyahu, ar ne. Va šitais klausimais, kuriais mes kalbamės, manau, kad jis yra toks stipus žmogus, jis yra stiprus vadovas. Aš dar ryžtingiau būdamas jo vietoje veikčiau.

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I17: Jei arabams reikalinga palestiniečių valstybė, lai būna palestiniečių valstybė. Aš tai sakau, galbūt jei galėtų tai spręsti kitaip. Sujungimas tų dviejų Vokietijų nėra taip paprasta. Iki dabar dar jie yra skirtingi. Sudėtingi čia yra tie dalykai. Kadangi tai yra išgalvota, logiškai teisinga ir [norint] visiems laikams padėti tašką, būtų žinoma nekurti Palestinos valstybės. Tai yra dirbtinis darinys. Ir žinoma, bet kada tada būtų galima grįžti prie to konflikto. Būtų gerai, kad priglaustų juos arabai ir tiek. Pagrindė problema yra ta, kad kaip galima kalbėtis su žmonėmis, kurie tavęs visiškai nepripažįsta. Taigi nonsensas yra. Aš normalioms deryboms prielaidų nematau. Ir aš irgi nesuprantu, kodėl Izraelis elgiasi taip, kaip jis elgiasi.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I17: Kas liečia žydus, tai Izraeliui žydai kiek gali padeda. Lietuvos žydai, kiek jų čia yra dabar, tai čia paramos ir pagalvos gal nereikia. O kas liečia palestiniečius, kurie gyvena kitur, gal aš pasakysiu tokią nuomonę, kuri su mūsų valstybės oficialia nuomone nesutampa dabar, dėl pabėgėlių visų, mano galva tai yra sąmokslas, kieno tai projektas. Ir Europai tai iš principo yra labai pavojingas dalykas. [...]

R.M.: Jūs čia kalbate apie arabų atvykimą į Europą. Tačiau yra klausimas ir apie palestiniečių pabėgėlių sugrįžimą į Palestiną.

I17: Suprantat kaip yra, Palestina yra vis dėlto žydų valstybė. Dabar Izraely arabų yra ir nemažai yra. Ir jie ramiai gyvena. Tai žinot, tai yra galimas atvejis. Jie sutaria ir sugeba gyventi kartu. Galų gale, vaikai Izraelio mokykloje mokosi arabų kalbos. Arabai nesimoka hebrajų kalbos. Tam konflikte, jei žiūrėti į jį ne per kažkokius tai akinius, o dorai ir tvarkingai, tai žinoma konfliktą spręsti galima. Čia pasaulis turėtų kiek kitaip nusiteikti. Nors Europoje dabar kaip matot žydų atžvilgiu situacija keistoka yra. Čia taip švelniai kalbat. Manau, kad tas konfliktas vis tik dar tęsis nemažai laiko.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I17: Manau, kad čia gal skirtumų didelių neturėtų būti. Specialiai nesu kalbėjęs. Nesu atlikęs to darbo. [...] Nemanau, kad jūs surasit jaunimo ar net vyresnės kartos blaivaus proto žmonių, kurie būtų visiškai palestiniečių pusėje ir jiems būtų nesuprantama, kaip čia Izraelis negali išspręsti tos problemos. Jaunimo turiu ir kalbuosi su jais visokiais klausimais. Mes diskutuojam žinoma ne visais klausimais. Tai aš manau, kad išgirsit apgailestavimą ir tiek, kad nepavyksta ir nežinia kaip spręsti tą konfliktą. Gal jūs išspręsit savo darbu.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I17: Nu matot, kaip jie patys tarp savęs nesusitaria. Čia žinoma, kad Izraeliui yra papildomas galvos skausmas. [...] Ir jie patys tarp savęs niekaip negali susitarti. Ten yra parako bačka. [...] Aš nematau, kad prie to galima priprasti. Tai yra tam tikras didvyriškumas sakyčiau.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I17: Tiesą sakant, nežinau apie tą įstatymą. Reiktų paskaityti, kaip ten formuluojama yra. O Lietuva nėra lietuvių valstybė? Žinoma lietuvių valstybė. Ten gyvena ir kiti piliečiai ir niekas jų nediskriminuoja. Tai aš nematau čia nieko blogo. Aš nežinau, kas ten būtent parašyta. Ne tas pats gi, kas pas mus šūkis Lietuva lietuviams yra. Nu va čia truputi kitas dalykas. [...] Reikia labai gerai įsigilinti į tą įstatymą. Reikia sužinoti, kodėl jiems prireikė to įstatymo. Nesu pasiruošęs tuo klausimu diskutuoti, nes nežinau. [...]

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I17: Nu man sunku apie tai kalbėti. Yra daug neteisybės tam pasauly. Vis dėlto, kalbėti apie tai galima viso žmonijos istorijos kontekste. Kaip vystėsi pasaulis per tuo tūkstančius metų. Karai. Užkariavimai. Ir iki dabar, kas stipresnis – tas teisus. Bet visur taip galvojama ir taip daroma. Kas įvyko po Antrojo Pasaulinio karo, kai buvo perkirptas visas Europos žemėlapis. Ir viskas yra tvarkoj. Iš tų pozicijų, jei žiūrėti, nieko blogo ten nevyksta. Toks yra dabar gyvenimas. Tik yra dvigubi standartai. Kažkam galima, kažkam ne. Aš manau, kad vis tiek palestiniečiai yra toks nenatūralus darinys ir spręsti dėl tos problemos reikia kitaip. Ir šitos problemos savaime išsprend. Izraelis gali pretenduoti į dar didesnes [teritorijas], jei n tūkstančius metų eiti atgal. Bet neduok Dieve, visam pasauliui taip gali būti. tai dėl to dalyko reikia pasauliniu mastu susitarti, kad gana gal. Bet taip nėra. Ir dabar gyvenam tokiu laikotarpiu, kad negali žinoti bus karas ar nebus. Jei jūs norit fiksuoti, tai galim fiksuoti. Jie [Izraelis] dirba dabar kontekste, kaip kad vyksta tūkstančiai metų visam pasauliui.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I17: Jei žiūrėti į koki artimiausią šimtmetį, tai gal. Jei tūkstantį metų... Suprantat? Lenkams Vilniaus kraštas, kas yra? Mes okupavom dabar jie pasakys. Mes sakom jie okupavo. Čia yra betvarkė visam pasauly. Taip neturi būti. Kaip tai sutvarkyti? Žinoma aš nežinau. Tai ne mano amatas.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I17: Aš manau, kad toks turi būti. Jie dabar daro, kažką panašaus į sieną, Trumpas. Tai yra betvarkė. Kad XXI a. būtų galima susitvarkyti taip, kad nereikėtų sienų statyti, tai čia žmonija turi stabtelėti ir pagalvoti apie tai vieną kartą. Čia ne Izraelio problema.

R.M.: Kyla diskusijų dėl to, kad šis barjeras yra statomas būtent Vakarų Kranto teritorijoje. Kaip tai galėtumėte vertinti?

I17: Nu nežinau. Jei grįžti į tą dviejų valstybių sudarymą, nu tai ta teritorija buvo skirta jiems. [...] Mes kalbam apie rimtesnes problemas [nei tai]. Nugriauti sieną į paprasčiau, nei pastatyti. Tai nėra problema. Aš suprantu, kad kai ji statoma, tai tampa kažkam problema. Bet apskritai ten yra kur kas rimtesnių problemų apie kurias reikia galvoti. Tai šitos išsprend. Man neskauda. Ne ji yra pagrindinė problema.

R.M.: O kokia tuomet yra pagrindinė problema?

I17: Pagrindinė problema yra, kad nėra su kuo tartis, nėra su kuo kalbėtis. Aš manau, kad susitarti įmanoma su bet kuo. [...] O ten neina susitrati. Todėl aš ir sakau, arba iš jėgos pozicijos, arba turi pasaulinė opinija nuoširdžiai įsijungti į tai ir norėti išspręsti.

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I17: Viskas tvarkoj. Klausykit, tokioj parako bačkoj gyvenant. Viską reikia daryti, kad piliečiai būtų saugūs. Pateisinu aš. Tokios yra gyvenimo taisyklės. Aš gi nesakau, kad tai yra labai puiku. Bet toks yra pasaulis šiandien. Galima apgailestauti, bet toks jis yra. Tai kuo čia ypatingas Izraelis? Jis ypatingas tuo, kad jo saugumo sistema yra gana efektyvi. Tai aš manau, kad dėl to jis ir egzistuoja. Būtų kitaip, tai būtų kitaip. Jie turbūt žino, ką daro.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I17: Nežinau. [...] Aš nesu specialistas tos srities. Aš pašalinis stebėtojas. Nu žydas, taip. Yra gal lietuvių, kurie neblogiau nei aš žino. Dar gali ir mane pataisyti aš manau. Ir tai gerai. [...]

Informantas Nr. 18 (toliau – I18): gidas, 72 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 03 05

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I18: Mano amžius 72 metai ir užsiimu turizmu. Mes dirbam kaip tik su Izraeliu. Ir kadangi ir aš, ir mano komanda iš čia esančių 5 kalba hebrajiškai, mes kaip tik darom turus po įvairias šalis aplink Baltijos jūrą hebrajų ir anglų kalbomis. Čia mūsų tokia specializacija. Taip, kad turim reikalo su daugeliu Izraelio gyventojų. Su palestiniečiais neteko, bet buvo keletą kartų pas mane arabai, bet Izraelio arabai. Nu tiesą sakant, politinėmis temomis nelabai kalbėjom. Nu ta tema tokia jautri yra ir ne tik tai ten [Izraelyje], visur pasaulyje.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I18: Čia mano šeima šimtmečiais, aš nežinau tiksliai iki kurio ten šimtmečio, [gyveno], bet tikrai svarbi istorija. Juo labiau, kad čia yra surišta su mano darbu. Dar nemažai žinome mes apie Lietuvos žydų istoriją.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I18: Nu kas gi nežino. Stambiausias konfliktas iš visų laikų. Ir niekas nenutyla. Aš netgi kadaise svajoju, kad per žinias nebūtų žinių apie tą konfliktą. Dabar kažkaip iš tikrųjų yra tų momentų politikoje, kad trupučiuką į šoną. Bet kartas nuo karto viskas užsiliepsnoja ten. Ir labai greitai, ir labai sunkiai.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I18: Netgi kai buvau jaunuolis, jau žinojau. Kadangi čia liečia mano tautą. Nors aš augau Tarybų Sąjungoje, tada ta tema buvo tam tikras tabu. Aišku Tarybų Sąjunga kaip žinome buvo vargšų arabų pusėje visada. Anais laikais Izraelyje buvo vos 2 mln. gyventojų. Tai, kad visada žinojau.

R.M.: O būtent kaip sužinote konflikto naujienas?

I18: Nu kalbėjomės namuose, draugai mūsų toks ratas žmonių, kurie domėjosi. Mano šeima nebuvo tokia sionistinės pakraipos, todėl, kad jei būtų, tai mes jau būtumėm ten [Izraelyje]. Bet vis tiek čia liečia mūsų tautą, mūsų šeimas, mūsų gimines, draugus ir panašiai. Tada Tarybų Sąjungoje, ypatingai po Šešių dienų karo [19]679 metų, tai tas labai išaiškėjo ir čia buvo tam tikras lūžio momentas.

R.M.: O šiandien ar domitės?

I18: Domiuosi, be abejo. Aš netgi priverstas domėtis, netgi jei aš ir nenoriu girdėti kažko tai blogo, bet vis tiek. Šiandieną mes gi gyvename informacinio bumo laikais. Įjungti televizorių, internetą, radiją arba netgi lygintuvą ir tu girdi apie tai.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I18: Jos guli gan giliai. Čia prasidėjo viskas nuo kolonijinių laikų. Tas padalijimas to regiono britų galbūt nebuvo visiškai toks pragalvotas. Aišku, kas gi galėjo anais laikais įvertinti į ką tas išsivystys. Bet britai darė kliūtis žydams dar prieš sukuriant valstybę. Ir čia tarp kito liečia mūsų, Lietuvos istoriją irgi. Buvo sionistų jaunuolių, kurie norėjo važiuoti. Kadangi sionizmas yra nacionalinis judėjimas atkurti savo nacionalinę valstybę. Jis prasidėjo Rusijoje dar XIX a. viduryje, bet čia buvo tokia alternatyva egzistavimui tose imperijose, daugiausia Rusijos imperijoje. Tada įjungė ir Lenkiją, ir Lietuvą ir visą visą. Ir mažiau žydai buvo asimiliuoti. O sionizmas buvo tam tikra perspektyva. Ypatingai jauniems žmonėms, kurie svajojo apie savo valstybę. Kodėl gi mes negalim turėti savo valstybės? Ypatingai, kai mes gyvenam tokiose gan žiauriose priespaudos sąlygose. Prasidėjo auto-emancipacijos, paskui Hercelis ir taip toliau. Grįžtant prie Lietuvos, daug jaunuolių sionistų važiavo tarpukaryje arba netgi prieš pirmąjį karą, po Balfuro deklaracijos paskelbimo jau važiavo kurti valstybės. Ir jiems nebuvo leista, ypatingai viengungiams. Jie turėjo fiktyvias santuokas kurti ir taip toliau. [...] Valstybė, kuri buvo įkurta [19]48 metais, buvo pasiruošusi viską. Buvo infrastruktūros

netgi paruoštos. Ir ji pradėjo veikti iš karto, todėl, kad viskas jau buvo padaryta prieš paskelbiant nepriklausomybę.

R.M.: Sugrįžtant prie priežasčių. Galbūt galėtumėte jas užakcentuoti?

I18: Tam tikra prasme buvo dirbtinai padalinta Palestina. Ir aš galiu suprasti, tuos arabų valstiečius, kurie irgi ten gyveno šimtais metų, ir staiga atsiranda kažkokie ateiviai. Aš nežinau visų tų detalių ir plonybių, bet kiek aš žinau, tai visos tos žemės, kurios buvo įgytos, jos buvo įgytos legaliai. Jos buvo pirktos. Buvo fondai. Tai yra jau XX a., žydai Amerikoje ir Europoje. Ir patys žmonės, čia gi Lietuvoj irgi buvo, mokėjo tam tikrą mokestį ir turėjo savo lopinėlių arba dalinosi su kažkuo. Taip, kad žmonės važiavo ir jie dirbo šalia vieni kitų. Deja, arabai taip negalvojo. Psichologiškai galbūt ir galima suprasti. Nu staiga kažkas tai atsiranda prie tavo daržo. Nors gerai, čia ne tavo, už tvoros. Bet jis kažkoks ne toks. Jis kalba kitaip. Jis išvis Europietis, o ten gi Azija, Artimieji Rytai. Ten psichologija kitokie ir mentalitetas kitoks. Ir be abejo, politikai tuo pasinaudojo. Kaip ir visada. Politikai žaidžia, o paprasti žmonės kenčia. Čia mes matome ir šiandien. Ir taip bus. Bet viskas buvo padaryta teisėtai. Buvo paskelbtos valstybės dviem tautoms. Jeigu arba būtų sutikę, tai galbūt ir klestėtų viskas. Galbūt istorija eitų kitu keliu. Tame ir reikalas, kad jie matė, kad čia yra kažkas svetimo. Aš manau, kad juos palaikė anti-žydiškos jėgos daugiausiai Europoje, kurių netrūko visada. Jie dar ir galvojo, kiek jų ten buvo [žydų], keli šimtai tūkst., mes susidorosim su jais tuoj pat, mes – šimtas mln. arabų, ką mes, tokios valstybės kaip Egiptas, Sirija, Irakas, Jordanija, Libanas ir panašiai, mes čia greitai su jais susidorosime. Bet taip neįvyko. Nežinau, galbūt dėka žydų tautos heroizmo, juo labiau, kad čia po Holokausto. Galbūt tas irgi įkvėpė žydus, kad mes neturim kitos išeities. Buvo faktorių ir išorinių. Netgi ginklus teikė. [...] Čia kiekvienas turėjo savo interesą. Stalinas galvojo, kad čia bus socializmo fort-postas Artimuosiuose Rytuose. Tas karas [Šešių dienų] dar buvo labai sėkmingas teritorijos atžvilgiu. Todėl, kad Izraeliečiai praplatino savo teritoriją to karo dėka. [...] Aišku, reikia sakyti atvirai. Pasinaudojo. Bet, jie turėjo gintis, ne šiaip. Čia nebuvo kažkokia okupacija, agresija ir taip toliau. Jie gynėsi, o ne arabai. Toliau įvyko pačių arabų kaltė, todėl, kad jie laikė nežmoniškais sąlygomis tuo Palestinos arabus. Jie buvo niekam nereikalingi. Absoliučiai. Buvo Gaza, tai čia gi buvo konclageris praktiškai. Kieno? Egipto. Ir jie specialiai juos taip laikė, kadangi norėjo atkeršyti. Jie gi neturėjo taikos sutarties [su Izraeliu]. Buvo ugnies nutraukimas ir viskas. Faktiškai jei buvo karo stovy. Jordanija irgi pasinaudojo. Užgrobė Jeruzalę. Rytų Jeruzalė buvo Jordanijos rankose. Visos šventovės buvo Jordanijos rankose. Senamiestis buvo Jordanijos rankose ir taip toliau. Ir ką jie vystė tą miestą? Absoliučiai ne. Jie laikė tuos vietinius arabus kaip alkanus šunis, kad jie būtų kuo alkanesni. Ir išugdė faktiškai naują kartą, kurių vienintelis tikslas buvo atkeršyti tiems žydams. Juk buvo toks šūkis „Įmesti žydus į jūrą“. Ir tas labai gyvavo. Visą laiką buvo mėginimai užpulti visokiu terorizmu. [...] Jie gyveno va tokiomis sąlygomis. Galim pasakyti, kad pirminė priežastis tai buvo arabų kerštas ir mėginimas visgi atkovoti iš išmesti žydus į jūrą. Ir tas šūkis tarp kito egzistuoja ir šiandien.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I18: Čia labai sunkus klausimas. Aš asmeniškai neturiu sprendimų. Aš girdėjau ir girdžiu daug idėjų. Ir kaip bebūtų liūdna, kadaise aš irgi buvau idealistas, bet istorija kol kas rodo, kad *status quo* yra geriausias dalykas. Bent jau Izraeliui.

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I18: Dviejų. Todėl, kad vienoje virtuvėje neišeina. Buvo mėginimų tokių. Gal dabar trupučiuką pagerėjo gyvenimas ir arabų šalyse, bet Izraelio arabai, kurie yra Izraelio piliečiai, jie gyvena labai gerai palyginus su jų broliais arabų šalyse. Mes žinome, kad Izraelis yra labai pažangi šalis. [...] Ir aš mačiau savo akimis, jie visai gerai gyvena.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I18: Be abejo yra labai stiprus palaikymas Amerikos žydų bendruomenės kaip visumos dėl savo įtakos, dėl pinigų, dėl įtakos politikams ir taip toliau. Ir netgi Trumpo duktė priėmusi judaizmą ir taip toliau. Tai kažką sako apie tai. Nors anti-semitai visada tvirtina, kad čia yra amžinas žydų masonų sąmokslas. Šitas [JAV] palaikymas be abejo yra labai stiprus ir svarbiausias Izraeliui.

R.M.: O kaip palestiniečių diaspora?

I18: Juk Amerika pripažįsta, kad palestiniečiai turi teisę į savo valstybę, bet, deja, palestiniečiai elgiasi taip, kad kuo toliau nutolinti savo valstybės įkūrimą. Aš dabar tiksliai neprisimenu kada, bet kai premjeras buvo Ehudas Barakas, o dar Arafatas buvo gyvas, jie praktiškai sukirto rankomis, sutarė, kad mes jums atiduodame tas vadinamas okupuotas teritorijas. Jiems pasirodė, kad tai yra mažai. Tai arba jie iš tikrųjų tikėjo, kad tai yra mažai, arba čia buvo žaidimas – nepasiekti kažkokio susitarimo, o jį išsprogdinti. Tada Arafatas panorėjo, kad jis gautų ir Jeruzalę. O Jeruzalė yra atskiras klausimas. Todėl, kad čia yra labai sunkus klausimas ir labai sudėtingas ir man rodos, kad teisinga [ji] spręsti atskirai. Pirmiausia – valstybės įkūrimas, faktiškai tai padarė. Gazą atidavė, Ramaloje sėdi tas Abu Mazenas, jie gi egzistuoja, bet jiems visą laiką maža ir jie nori daugiau. Jie nepasitenkina. Jie gi nesirūpina savo gyventojais, savo žmonėmis. Jie gi netgi sako „Mūsų moterys prigimdys kovotojų“.

R.M.: Šiek tiek užsiminėte apie Jeruzalę. Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I18: Čia nėra paprastas klausimas. Iš principo, aš palaikau, kad Jeruzalė yra istorinė ir amžina, ir taip toliau Izraelio valstybės sostinė. Bet jeigu tai reikalauja žmonių gyvybių, tai tada man kyla labai rimti klausimai. Ji ir taip yra Izraelio. Ar tas šūkis yra vertas to, kad žmonės aukotų savo gyvybes? Idealiausias atvejis ir čia aš žiūriu europietišškai, ne izraelietišškai, kad Jeruzalė būtų dviejų valstybių sostinė. Ir egzistuočiau viena šalia kitos.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I18: Diasporoje ar ten?

R.M.: Diasporoje.

I18: Nežinau netgi. Man atrodo, kad čia nepriklauso nuo amžiaus. Yra senelių, kurie labai karingi ir yra jaunų žmonių, kurie taip sakant yra link kompromiso, link susitarimo. Čia daugiau man rodos priklauso nuo ideologijos arba nuo tavo išsimokslinimo. Čia gal ir psichologiškai. Principe lyg ir laikoma, kad žmogus į senesnę amžių labiau nori taikos, susitaikyti ir taip toliau. Bent jau aš labai prieš tai, kad žūtų žmonės. Labai.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I18: Nu Gazos ruože mes gi žinom, kas ten užgrobė valdžią. Ir jie praktiškai ant to laikosi. Ir jie praktiškai tęsia senąją politiką Egipto – laikyti žmones alkanus ir ruošti kovotojus / teroristus. Jie praktiškai augina teroristus. Jie nepripažįsta Izraelio valstybės. Bent jau Ramala, Abu Mazenas, bent jau jie pripažįsta, kad ta valstybė egzistuoja. Bent jau jie daugiau realistai. Bet galbūt čia sąmoningai yra kuriamas konfliktas. Todėl, kad jie ant to tik ir egzistuoja.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I18: Aš prieš tai.

R.M.: Kodėl?

I18: Vienas dalykas, kad tai yra ir taip faktas. Čia yra politinė deklaracija, nepagrįsta jokiais praktiniais sumetimais. [Ji] nieko neduoda, nieko nekeičia. Tai ir taip yra žydų valstybė. Ir žydų emigracija arba *aliyah* ta, repatriacija ir taip toliau padarė savo reikalą ir arabai dabar nėra dauguma šitoj valstybėj. Taip, kad čia yra grynai politinis veiksmas – pabrėžti. Man atrodo, kad aš numanau, ką jie turėjo omeny. Ateinančioms kartoms, kad tas pasiliktų amžinai ir taip toliau. Įtvirtinti, kad neduok Dieve čia kažkas neatsitiktų, kad jie neprigimdytų daugiau arabų, negu žydai prigimdytų žydų. Galbūt dėl šito. Bet principe mano politinės pažiūros yra tokios, kad aš nepripažįstu šovinizmo, nacionalizmo ir taip toliau. Ir aš galiu pasakyti, kad jeigu mes elgsimės taip, kaip mūsų priešai, aš turiu omeny nacių, tai mes praktiškai tampam kaip jie arba jau stojam į tą kelią ir elgiamės taip, kaip mes nenorėtumėt, kad elgtųsi su mumis.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I18: Čia labai skausmingas klausimas. Principe aš irgi prieš.

R.M.: Kodėl?

I18: Todėl, kad tai nėra legalu. Čia yra tam tikra aneksija. Ir čia yra irgi sąmojingas procesas. Padaryti tą didįjį Izraelį – čia yra užgrobimas arabų žemių. Ir specialiai erzinimas jų. Čia faktiškai yra uždegamas konfliktas ten, kur jo nėra.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I18: Suprantat kame reikalas, tą teiginį labai gudriai ir sumaniai išnaudoja visokio rango anti-semitai, kaltindami izraeliečius, kad jie yra okupantai, o kraštutiniai sako naciai ir taip toliau. Su tuo aš niekaip negaliu sutikti. Ką reiškia ta okupacija? Tai, kad ten yra Izraelio kariai. O visa kita, savivalda yra jų pačių. Čia yra faktiškai gynimosi priemonė. Čia yra reakcija į tai, kad su palestiniečiais negalima susitarti. Čia galima paaiškinti visą šitą dalyką. Buvo generolo planas kadaise ir jie nesutiko. Jiems buvo siūlyta daug kas. Aš negaliu tvirtos nuomonės išsakyti, kad aš už ar aš prieš, bet jeigu būtų susitarę [19]48 metais ir visi būtų patenkinti, tai čia būtų labai išvystytas kraštas. Ir arabų irgi.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I18: Sienos. Aš ją matau. Aš ten lankausi kiekvienais metais. Aš aišku nemėgstu sienų ir atrodo nelabai gražiai, bet faktas yra tas, kad dėka tos sienos žymiai mažiau žūsta izraeliečių. Faktiškai jie sustabdė terorizmą. Aš ten praleidau metus [19]93-94 metais Jeruzalės universitete. Tada tos sienos nebuvo. Buvo Oslo procesas ir taip toliau. Rabinas spaudė ranką Arafatui. Buvo entuziazmo pilna. Ir kas?

R.M.: Jūs jau irgi minėjote, kad situacija dėl teroristinių išpuolių jau yra pasikeitusi. Bet oficialiai ji nėra baigta statyti. Koks jūsų nuomone turėtų būti jos likimas?

I18: Kol kas ji suvaidino teigiamą rolę. Nors jūs jau supratot, kad aš toks labiau kairysis tuo atžvilgiu. Ir aš pripažįstu jų teisę ir taip toliau. Aš turiu labai artimų draugų ir mūsų pažiūros visiškai skiriasi. [...] Reikia pripažinti faktą, kad dėka tos sienos, sumažėjo ta infiltracija. Kiek buvo, kad kažkoks teroristas įsibrauna į žydų namus ir žudo ir taip toliau. Prieš du metus buvo madinga peiliais tiesiog subadyti ir viskas. Ką jie daro dabar? Daro tuos balionus. Paleidžia, uždega ir sukelia gaisrus. Ten ant tiek yra viskas šalia vienas kito, ant tiek viskas arti. Tel Avive tu šito nejauti. Bet jeigu tu nuvažiuoji į tą pačią Jeruzalę arba Negyvosios jūros link, arba į Galilėją, tai tu važiuoji ir nejauti, kad jau esi arabų kaime. Toliau važiuoji – izraeliečių gyvenvietė. Viskas šalia vienas kito. [...]

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I18: Nu tai čia irgi ta priemonė kontroliuoti situaciją, nepraleisti teroristų. Čia gi viskas yra priversta. Įsivaizduokit jų nebūtų. Su mažinom, su viskuo atvažiuoja. Jų gi daug dirba Izraelyje, žydų miestuose. Sunkiausius darbus tai arabai dirba. Mes daugiau už stalo [juokiasi]. Visokių yra.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I18: Aš jums anekdotą papasakosiu. Čia būtų mano atsakymas. Čia anekdotas dar Obamos laikų. Obama atvyksta pas Viešpatį Dievą ir klausia jo: „Kada bus demokratija visame pasaulyje?“ Dievas pagalvojo ir sako: „Ne tavo kadencijoje“. Putinas atvyksta pas Viešpatį Dievą ir klausia: „Kada Rusija užgrobys visą pasaulį?“ Dievas pagalvojo ir sako: „Ne tavo kadencijoje“. Bibi Netanyahu atvyksta pas Viešpatį Dievą ir klausia: „Kada bus išspręstas arabų ir Izraelio konfliktas?“ Dievas pagalvojo pagalvojo: „Ne mano kadencijoje“. Ir atrodo, kad tas anekdotas turi prasmę. Juk niekur nepasistūmėjo. Ir, deja, kaip man bebūtų gaila pripažinti, *status quo* bent jau kol kas yra geriausias sprendimas. Jie turi tuoj rinkimus. Kas laimės? Aišku Bibi Netanyahu. Jis yra dešinysis. Socialistai arba ta darbo partija jie neturi įtakos. Tai gerai dar Bibi ne pats kraštutinis. Jis yra gudrus. Žiūrėkit kaip jis ir su amerikiečiais, ir su Putinu geriausi draugai. Aš už tai. Gerai. Geras pavyzdys kaip reikia protingai elgtis. Yra tam tikrų bendrų taškų, ypatingai Holokausto atžvilgiu, nacių ir visos tos tragedijos.

Informantas Nr. 19 (toliau – I19): gidas, 39 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 03 05

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I19: 39 metai, gidas.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I19: Aš nežinau. Negaliu taip suvokti. Būti žmogumi. Gyventi Lietuvoje ir būti žydų tautybės.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I19: Izraelis tai protėvių gimtinė. Kas liečia mane asmeniškai, aš gyvenęs Izraelyje irgi tam tikrą laiką. Tai galiu pasakyti, kad tai artima valstybė.

R.M.: Ar jums teko bendrauti su Izraelyje gyvenančiais palestiniečiais?

I19: Taip.

R.M.: Galbūt galėtumėte apie šias patirtis papasakoti?

I19: Aš darbovietėje turėjau ganėtinai nemažai kolegų palestiniečių, kurie būtent Izraelio piliečiai. Teko bendrauti kasdieninėmis temomis. Kaip tai būtų sportas, kultūra, politika.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I19: Vėlgi, konkretizuokit klausimą.

R.M.: Ką jums svarbu apie tai paminėti?

I19: Izraelio – Palestinos konfliktas tai konfliktas, kuris buvo padarytas iš išorės. Ir tai svarbu paminėti. Ir šiuo metu eskaluojamas būtent iš išorės.

R.M.: Turit omenyje tarptautinės bendruomenės?

I19: Tarptautinės bendruomenės, jo. Kaimynų, tarptautinės bendruomenės jis eskaluojamas yra. Tikėtina, kad sprendimo šiam konfliktui nebus rasta artimiausiu metu. Kol ta tarptautinė bendruomenė nestos imtis vienos ar kitos pusės ir leis tam konfliktui išsispęsti dviem pusėms esant dialoge. Dar vienas dalykas, ką svarbu paminėti, tai tokių konfliktų apskritai istorijoje pasaulio yra labai daug. Kad ir galima surasti tokių pavyzdžių, kažką panašaus ir Europoje. Tos žemės, kurios skaldomos ar buriamos į naujas valstybes. Būtent žydams daugelį metų taikomi tokie dvigubi standartai, kiek aš matau. Tai galima spręsti iš kažkokių politinių įvykių, istorinių įvykių. Ir būtent tame konflikte, mano manymu, taikomi dvigubi standartai. Ta prasme tokių situacijų galima surasti daugiau, bet jos buvo sprendžiamos ganėtinai paprastai.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I19: Tikriausiai reikia remtis skirtingais šaltiniais. Labai svarbu žiūrėti į šaltinius, kurie yra būtent vietoje. Kaip tai būtų Palestinos šaltiniai arba Izraelio. Bet tikrai nesiremti į šališkas medijas. Kaip tai būtų Amerikos ar Rusijos, kurios randasi visiškai toli. Ir bandyti kuo daugiau skirtingų šaltinių surasti, nes konfliktas tikrai yra labai sunkus, o apskritai mūsų laikais tas pats hibridinis karas, kuris vyksta ir pas mus valstybėje, taikomas taip pat ir tam konflikte. Eskaluoti, surasti sąjungininkus arba nukreipti į savo pusę.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I19: Esminės šio konflikto priežastys yra tos, kad labai sunku priimti tam tikrus tarptautinius sprendimus, kurie buvo priimti. Ir vienai, ir kitai šaliai. Gal reikėtų mokėti pažiūrėti į antros konflikto pusės poreikius.

R.M.: Čia apie kurią pusę kalbate?

I19: Abi. Kiekviena pusė turi pažiūrėti į interesus antros [pusės]. Kaip tai Izraelis į Palestinos ir Palestina į Izraelio. Aš manau, kad [tai yra] svarbiausias dalykas, kad tą konfliktą išspręsti.

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I19: Dvi valstybės.

R.M.: Kodėl?

I19: Ta teritorija buvo suburta į dvi valstybes Jungtinių Tautų ir taip turėtų būti. Kokios tos sienos ir koks turi būti pasiskirstymas, tai jau kitas reikalas. Tai bus atskiras susitarimas. Aš manau, kad šiam momentui abi pusės nori dviejų valstybių. Ir labai svarbu paminėti, kad iš Izraelio pusės žymiai paprasčiau būtų, kad Palestina būtų nepriklausoma valstybė. Nes šiuo metu reikia kaip savo dalį valstybės rūpintis. Infrastruktūrą tiesti... Izraeliui būtų žymiai paprasčiau, jei [Palestina] būtų valstybė.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I19: Aišku tas vaidmuo yra svarbus, bet aš nemanau, kad jis yra labai įtakingas, įtakojantis. Nes pagal Izraelio valstybės įstatymus, žmogus, kuris nedeklaruoja savo gyvenimą vietą ir yra Izraelio pilietis, neturi teisės balsuoti Izraelio rinkimuose. Dėl to, tie sprendimai, kuriuos priima politikai, tai diaspora tų sprendimų negali paveikti savo balsavimu. Aišku yra mentaliniai ryšiai. Su diaspora ypač kažkokiam turtingame sektoriuje. Galbūt Amerikos diaspora. Bet reikia apsvarstyti būtinai faktą, kad Amerikos diaspora yra labai liberali ir vis dėlto dauguma Amerikos žydų, mano manymu, palaiko dviejų valstybių sprendimą ir tikrai bando tą konfliktą išspręsti. Ir yra labai daug žydų filantropų, kurie palaiko netgi labiau Palestinos pusę negu Izraelio, kad neatrodyti šališkai tuose sprendimuose. R.M.: O kaip palestiniečių diaspora?

I19: Palestiniečių diaspora, aš nežinau pagal įstatymų bazę kaip su tais įstatymais, kiek jie gali paveikti tų lyderių atėjimą į valdžią. Aš manau, kad Palestinos žmonės yra įkaltai mažos grupės žmonių, kurie pelnosi iš to karo. Ir būnant diasporoje labai lengva eskaluoti tą konfliktą. Bet aš atvirai pasakius nebuvau nė karto susitikęs su diasporos Palestinos atstovais ir bendravęs, dėl to aš nelabai galiu ir kažką komentuoti kaip jie dalyvauja. Kiek mes matome akcijų Europoje ar Amerikoje, kurios bando boikotuoti Izraelį, tai galima manyti, kad diaspora palestiniečių palaiko tą konfliktą ir eskaluoja jį.

R.M.: Apie kokią grupę kalbate, kuri laiko palestiniečius įkaltais?

I19: Grupė, kuri pelnosi iš karo. Pavyzdžiui *Hamas* grupuotė, kuri pripažinta tam tikrose valstybėse kaip teroro organizacija, kuri gauna subsidijas ir pinigus iš turtingų valstybių kaip Kataras ir taip toliau. Ir jeigu karas nebevyks, tai tie žmonės negaus pinigų. Ir šiuo metu labai lengva paskaičiuoti, kiek pinigų buvo išleista į infrastruktūrą teroristiniams aktams. Kaip tai raketų gamyba, kuri eina prieš civilius arba tunelių gamyba, kuri būtent Gazos ruože yra, ir kiek pinigų buvo išleista statyti darželius, mokyklas, ligonines. Jeigu palyginus, tai galima suprasti, kad *Hamas* grupuotė pelnosi iš karo ir jiems yra naudinga, kad situacija būtų nestabili ir, kad tas konfliktas eskaluotųsi.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I19: Vėlgi, šiuo metu Izraelis visiškai pasitraukė iš Gazos ruožo. Buvo labai skausmingas sprendimas. Bet mano manymu teisingas, kad parodyti tarptautinei bendruomenei, kad po demokratinių rinkimų ateina teroristinės organizacijos į valdžią, kurios vėlgi laiko įkaltais palestiniečius. Vakarų Krante buvo situacija kitokia, bet iš palestiniečių pusės jie kariauja tarpusavyje irgi dėl valdžios, dėl įtakos. Ir jeigu prieš kokius 5 – 7 metus Vakarų Krante situacija buvo palankesnė sprendimui kažkokiam ir galima buvo bendrauti, tai šiuo metu akivaizdžiai matosi įtaka stipresnė *Hamas* būtent Vakarų Krante.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I19: Aš skaitau, kad tai yra teisingas žingsnis. Galima ilgai žiūrėti ir svarstyti tuos teritorinius priekaištus, bet jeigu pažiūrėjus į istoriją, vėlgi tai yra tolima istorija, Jeruzalė yra Izraelio sostinė ir buvo taip sukurta. Galbūt dalis Jeruzalės gali būti, kur dauguma palestiniečių gyvena, irgi Palestinos sostinė, bet tas būtent senamiestis, Raudų siena, tai tikrai akivaizdžiai daugelį metų buvo pastatyta, sukurta žydams. Vėlgi grįžtant į Lietuvą, mes turėjome tą patirtį su Vilniumi. Galima dabar labai ilgai dėlioti ir skaičiuoti, kiek procentų lietuvių buvo Vilniuje tam tikrą laikotarpį, manau iki [19]39 metų čia lietuviai nesiekė ir 30-40 procentų, tai nesvarbu visiškai, kiek ten žydų ten gyveno, kas juo iš ten ištraukė arba pakvietė atgal, bet Jeruzalė tikrai pagal visus kanonus ir istorijas buvo Izraelio sostinė. [...] Jeigu paėmus palestiniečių pasaulį, arabų pasaulį, tikrai yra tų šventovių. Medina ir Meka yra dar šventesnės vietos. Manau, kad kuo greičiau tarptautinė bendruomenė supras, kad tas Jeruzalės senamiestis nebus dalijamas kažkaip, ir pripažins Jeruzalę kaip Izraelio sostinę, tuo greičiau bus galima pereiti prie kito etapo. Tarptautinė bendruomenė, palestiniečiai ir arabų šalys suprastų, kad reikia šnekėtis toliau, bet faktas lieka faktas.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I19: Įstatymas yra labai kontraversiškas. Iš esmės aš nepakankami gilinausi į šį įstatymą. Vienintelis [dalykas], ką aš pažymėjau, kad tas įstatymas iš esmės nieko nekeičia. Jis tikrai nėra labai demokratinis, bet Izraelis neturi konstitucijos, tai nėra demokratinė šalis pagal Europos papročius.

Tas konfliktas, aš jau minėjau, kad turi bendrauti abi pusės. Taip pat ir Izraelyje yra ekstremistai, kurie bando eskaluoti tą konfliktą. Tokie įstatymai kaip šis, tikrai gali būti kaip populistiniai.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I19: Dėl naujakurių, aš skaitau, kad kiekvienas žmogus turi teisę pasirinkti ir gyventi ten, kur jam patogiu, kur jam norisi. Turi būti tam tirti įstatymai, bet jie tikrai negali riboti žmogų apsigyventi. Vienintelis dalykas dėl naujakurių, tai turi būti apibrėžta. Kai bus suburtos dvi valstybės, naujakuriai negali įtakoti tam tikrų teritorijų, kurios gali būti dalis Izraelio arba ne jo dalis. Bet jeigu žmogus nori apsigyventi tam tikroje vietoje, niekas negali apriboti jo gyvenimo vietos.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I19: Okupacija yra vienos valstybės kitos valstybės užgrobimas. Taip, kad Palestinos autonomija nėra valstybė, tai negali būti okupacija tų teritorijų.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I19: Tas klausimas seniai perėjo iš teorijos į praktiką. Aš atsimenu tuos laikus, kada Izraelyje vos ne kas trečią ketvirtą savaitę buvo teroristiniai aktai. Kada pastatė sieną ir tą barjerą, tie teroristiniai aktai sumažėjo ženkliai. Buvo tam tikras laikotarpis, kada jie išnyko visiškai. Apie moralinį ir etinį požiūrį galima ilgai šnekėti, bet faktas yra tame, kad viena iš svarbiausių vertybių pasaulyje yra žmogiška gyvybė. Pagal žydų papročius, pagal religiją, kad išgelbėti gyvybę galima daryti bet ką. Jeigu tas vaistas yra kiauliena, tas žmogus išgers tą vaistą. [...] Žmogaus gyvybė yra svarbiausia. Etika eina į antrą planą, kada mes šnekame apie gyvybės išgelbėjimą.

R.M.: Kalbant apie teroristinius išpuolius, situacija šiandieną yra kiek pasikeitusi. Šis barjeras oficialiai nėra baigtas statyti. Jau keletą metų statybos yra sustojusios. Koks jūsų nuomone turėtų būti jo likimas?

I19: Sustojusios, nes yra skirtingi prioritetai. Vėlgi nesigilinu, nežinau, kokie yra galutiniai sprendimai, bet akivaizdžiai matosi ant kiek padeda tas barjeras. Izraelis tikrai gali tą barjerą kažkada ir demontuoti. Kaip Berlyno sieną. Jeigu tie santykiai bus normalūs.

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I19: Tie punktai yra būtinybė. Vėlgi grįžtant prie etikos ir kazokių moralinių klausimų, gyvybė yra svarbiausia. Ir dėl to tie punktai yra svarbūs. Reikia suprasti, kad jeigu palikti emocijas, tie vaikai, 18-mečiai, kurie tarnauja Izraelio kariuomenėje ir stovi tuose punktuose, jie rizikuoja savo gyvybe kasdien. Ir jų tėvai, kurie balsuoja už tuos ar kitus sprendimus, jie siunčia savo vaikus ten ne dėl to, kad jiems norisi, kad jie mirtų, bet dėl to, kad jie bando apsaugoti daugiausiai [žmonių] gyvenančių Izraelyje. Tai vėlgi tai yra būtinybė, kuri susiklostė dėl tos konflikto situacijos.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I19: Tikrai pagal mažių neskirstytųjų visiškai. Čia labiau kažkokie tai požiūriai galbūt politiniai ar kitokie, bet tikrai ne amžius lemia tuos požiūrius. Ką svarbu paminėti, tikrai yra nemažai Izraelio politikų ir veikėjų, kurie keitė savo nuomonę su laiku, bet tai nemanau, kad surišta su amžiumi, labiau gal su informacijos gavimu ar svarstymu kažkokių įvykių.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I19: Yra labai geras posakis Golda Meir ministrės pirmininkės Izraelio. [Ji] pasakė, kad tas konfliktas gali baigtis, kada palestiniečiai mylės savo vaikus labiau, negu jie nekės žydų. Vėlgi, aš manau, kad vienas iš svarbiausių dalykų yra švietimas. Pažiūrėjus pakanka internete tų duomenų, kaip ugdomi Palestinos vaikai. Su kokia neapykanta žydams. Kaip jie darželiuose žaidžia, kas nužudys žydus ir taip toliau. Tai aš manau, kad tarptautinė bendruomenė turėtų dalyvauti būtent švietimo programose ir tas švietimas yra labai svarbus ir netik Izraelio – Palestinos konflikte, bet ir tolerancijos pagrinduose. Manau švietimas gali pabaigti karą.

Informantas Nr. 20 (toliau – I20): vykdantysis direktorius, 37 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 03 14

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I20: Man 37. Aš esu X vykdančysis direktorius.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I20: Man tai reiškia kultūrinio identiteto susiejimą su prarasta kultūra Lietuvoje, susiejimą su netektimi ir katastrofa *Shoah*. Tai identiteto dalykas, kurio ilgai buvau baiminamasi. Norėčiau, kad Lietuvoje jam būtų vietos, todėl man tai svarbu.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I20: Negalėčiau pasakyti, kad turiu nusistovėjusį ir aiškų santykį su Izraelio valstybe. Tai gal šitame etape mano gyvenimo Izraelis man reiškia nuostabią šalį, kurią gera aplankyti, su geru klimatu ir įdomiais žmonėmis, nei kažką mitinio ar emociškai artimo.

R.M.: Tikriausiai jums teko bendrauti su Izraelyje gyvenančiais žydais, tačiau ar teko bendrauti su palestiniečiais?

I20: Teko. Aš ankstesniame savo darbe buvau X patarėjas. Ir vienas iš vizitų, kurį aš organizavau iš turinio pusės tai būtent vizitas į Izraelį ir Palestiną. Ir bendrauti teko ir su palestiniečių savivalda. Ir susitikti su žmonėmis Ramaloje. Tai taip, teko bendrauti tiek su viena, tiek su kita puse.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I20: Žinau, kad jis yra labai senas ir ilgai besitęsiantis. Ir jame kažin ar yra paprasti sprendimai, ar greiti atsakymai. Jis gali būti atsekamas į priešistorinius laikus, prieš Kristų jeigu norite. Gali būti atsekamas ir į modernius laikus, po II pasaulinio karo. Priklauso nuo perspektyvos ir požiūrio, ar asmens jautrumo. Bet faktas, kad įtampos ir konfliktas tame regione tarp šių dviejų tautų egzistuoja ir yra labai įsisenėjęs. Tai yra akivaizdu.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I20: Nepasakyčiau, kad aš gyvenu šiuo konflikto aktualijomis. Man gal aktualesni yra dalykai, kurie vyksta mūsų šalyje ar ES. Bet išties turiu duomenų šaltinius iš žydiškų organizacijų, kurios dalinasi turiniu ir informacija. Tai gal dažniausiai gaunu tokį turinį iš kolegų, žydiškų organizacijų atstovų užsienyje. Taip pat socialiniuose tinkluose, kadangi draugų ratas persidengia su mano profesiniais interesais, tai dažnai ten būna talpinamas turinys apie tai, kas įvyksta regione. Deja, dažniausiai žinios apie Izraelį ir konfliktą yra daugiau susijusiomis su aukomis, įtampa ir tai ne visada džiugina.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I20: Man atrodo, kad yra keletą. Tai yra labai kompleksinis konfliktas. Tai yra simbolizmas susijęs su religija. Al Aksa ir šventykla. Tai yra du dalykai, iš kurių surasti kompromisą labai sudėtinga. Ir vieniems, ir kitiems tai yra šventi dalykai. Tai čia vėlgi labai arti yra Jeruzalės klausimas. Ir nuo amžių amžinųjų, kaip žinia, Jeruzalė yra tampoma, plėšoma iš vienu rankų, į kitas. Tai ir religijos, ir kultūros, ir civilizacijos. Tada galima žiūrėti į politinį santykį, kur atsiranda įtampos tarp palestiniečių savivaldos ir Izraelio. Po Bafūro deklaracijos, po Izraelio nepriklausomybės paskelbimo 19[48] metais, čia konfliktas išsižiebė visai kitomis liepsnomis. Izraelio valstybė susikuria ir aišku tai nesulaukia didžiulio džiugesio palestiniečių, gyvenančių [toje] teritorijoje tarpe. Ir atsiranda natūralios skirčių zonos. Jose gyvenantys palestiniečiai jaučiasi nesaugūs. Atitinkamai vyksta aktyvi naujasodybų politika, vyksta žmonių grįžimas į Izraelį – *Aliyah* ir to pasėkoje Izraelio valstybė didėja, auga, plečiasi tiek teritoriškai. Tada karai. Šešių dienų karas, konfliktai su iš principo bene visai kaimynais, kurie yra, dažnai inspiruoti palestiniečių kovo už nepriklausomybę ar savarankiškumą. Tad konfliktas tęsiasi. Galbūt aš pridėčiau ir trečią aspektą, iš tos asmeninės patirties man susidarė toks įspūdis, kad konfliktas vienai iš pusių gal ir kažkuria prasme abiem pusėms apsimoka. Apsimoka tiesiogine to žodžio prasme. Milijoninės lėšos, kurios skiriamos palestiniečių savivaldos išlaikymui, kiek tai susiję su humanitarine pagalba ar su socialine pagalba. Dažnai šios lėšos atitinkamai tampa tam tikru konflikto skatinimu įrankiu. Atitinkamai didžioji dalis Palestinos ekonomikos priklauso būtent nuo tų lėšų patekimo. Išnykus konfliktui ar radus sprendimą, tie pinigų srautai keistųsi. Tie asmenys, kurie dabar gali priiminėti sprendimus, atsidurtų jau visai kitose pozicijose. Palestiniečiai yra labai didelė žmonių grupė ir natūraliai palestiniečių diasporą labai aktyviai apgyvendinusios kaimyninės valstybės. Tai vėlgi tai yra pinigų pervedimai ir palaikymai, kurie vyksta iš Libano, Egipto, Jordanijos ir vėlgi grįžta į Vakarų Krantą ar Gazos ruožą. Tos lėšos ne visada yra naudojamos

tikslingai. Na taikiems tikslams pasiekti. Tuo pačiu yra politinių judėjimų Izraelio viduje, kurie irgi yra orientuoti į konfliktą. Bet jau žvelgiant iš kitos pusės į konfliktą kaip teisingumą, kaip Izraelio valstybės teisę egzistuoti, jau dabar vykstanti parlamento rinkimų Izraelyje kampanija, kolegos sako „Atrodo yra tiek daug temų, kurias reikia paliesti. Ekonomika, švietimas. Dalykai, kurie kiekvienai valstybei yra labai svarbūs. Bet vis vieną esminis klausimas rinkimuose yra konfliktas ir skirtingų politinių jėgų pozicionavimas savęs konflikto kontekste“. Tai yra, deja, nepakeičiama. Žmonės vis vieną gyvendami Izraelio valstybėje susiduria su tuo konfliktu tiek savo žinių lauke, o kai kurie ir labai tiesiogiai, gyvenimiškai. Matydami, susitikdami, jausdami. Yra labai skirtingos grupės, labai skirtingi interesai. Yra aiškus Izraelio valstybėje religijos vaidmuo. Jis yra gana dviprasmiškas. Bene vienintelė valstybė pasaulyje, galima kalbėti ir apie islamiškas valstybes Artimuosiuose Rytuose, bet iš principo toje valstybėje religija ir politika nėra atsiejamos, jos yra glaudžiai susijusios. Ir natūraliai – kuo didesnė ortodoksinė visuomenės dalis turi politinę įtaką valstybėje, tuo didesnis spaudimas egzistuoja ir toliau tęsti konfliktą ar išlaikyti labai griežtas pozicijas konflikto kontekste. Na yra sudėtinga. Tiek vienoje, tiek kitoje bendruomenėje ar pilietinėje visuomenėje noras ieškoti sprendimo yra marginalizuojamas. Skatinamos poliarizuotos pozicijos, griežtos pozicijos ir tai aišku niekur neveda.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I20: Man atrodo, kad Einšteinas yra pasakęs, kad tik idiotas gali tikėtis tą patį veiksmą atlikdamas kelis kartus laukti kitokio rezultato. Tai ir man atrodo, kad šitos derybos, kuomet bandoma tuo pačiu kampu ar su tom pačiom dedamosiom susodinti prie derybinio stalo palestiniečius ir Izraelio valstybę, laba sunku tikėtis, kad rezultatas bus kitoks. Pastangos pasiekti sprendinį buvo. Kai kurie sprendimai buvo pasiekti, bet galiausiai neįgyvendinti. Ir aš bijau, kad šioje vietoje reikia tiesiog tikėtis, kad kažkuriame etape pasikeis žmonės, nes asmenybių vaidmuo politikoje mano požiūriu yra didžiulis, ir šiuo atveju pasikeitus asmenybėms tiek palestiniečių pusėje, tiek Izraelio valstybės pusėje galbūt būtų galima tikėtis kitokio kampo, kitokio požiūrio, bent jau nuoširdesnio priėjimo prie pokalbio. Dabartiniame etape, tiek Benjaminui Netanyahu, tiek Mahmoudui Abbasui tai yra politinio išlikimo klausimas laikytis griežtos pozicijos konflikto atžvilgiu.

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I20: Kiek lankiausi Izraelyje ir mačiau taip paviršutiniškai, aš mažai analizavau abiejų koncepcijų turinį, tikrai nesigilinau ir akivaizdu, kad idealiaame pasaulyje geriausias pasirinkimas būtų viena valstybė, dvi tautos gyvena toje pačioje žemėje. Bet žvelgiant iš dabarties perspektyvų ar *real politic*, tai reikėtų priimti faktą, kad vienos valstybės su dvejomis tautomis tikėtis labai sunku. Daug realistiškiau ieškoti sprendinio, kuriame yra kuriamos dvi atskiros ir nepriklausomos valstybės. Bet šioje vietoje reikia rasti sprendimą dėl Jeruzalės. Koks jis galėtų būti aš net neįsivaizduoju.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I20: Gal kompetentingiau galėčiau atsakyti, koks yra žydų diasporos vaidmuo nei palestiniečių, tiesiog per mažai apie tai žinau, bet jeigu galėčiau įsivaizduoti, tai tikėtina, kad tai yra susiję ir su finansiniu indėliu. Tai aišku nėra išimtinai palestiniečiams pritaikoma. Žydų diasporos lygiai taip pat prisideda prie žydų valstybės egzistavimo. Palestiniečių diaspora labai aktyviai tai daro. Taip pat palestiniečių diaspora už Izraelio teritorijos ribų, ypač gyvenanti Vakarų Europos valstybėse, natūraliai kažkaip tampa to konflikto ne gali sakyti ambasadoriais, bet jie tampa tam tikru resursu, kuris gali kalbėti apie konfliktą, gali pristatyti palestiniečių poziciją, dažnai objektyviai, kartais tendencingai, bet vienaip ar kitaip tu negali tiesiog būti palestiniečiu ir būti. tavo visas dalyvavimas visuomeniniame gyvenime diasporoje vėlgi susijęs su konfliktu ar tai, kas vyksta Izraelyje. Aš turiu mintį, kad kai kurie palestiniečiai pristato objektyviai, bet aišku yra ir tendencingų pristatymų. Negaliu sakyti, kad viskas yra juoda arba balta. Taip nėra. Yra žmonių, kurie pasakoja taip, kaip yra iš tiesų. Yra žmonių, kurie sutirština spalvas dėka to, ką jiems teko patirti. Yra tokių, kurie nebuvo Palestinoje jau n metų, bet vis vieną gali papasakoti kaip viskas yra blogai ir kaip viskas sudėtinga, Tai čia tokie gyvenimiški dalykai. Bet grįžtant prie žydų diasporos ir jos santykio su žydų valstybe, tai šioje vietoje yra gal dvejopos tendencijos. Viena tendencija, kad neabejotinai žydų diasporai Izraelio valstybė yra labai brangi, svarbi ir diaspora visada yra Izraelio valstybės pusėje, be išimčių

praktiškai. Tiesiog tai nėra diskutuotina pozicija, diasporos viduje. Kitas aspektas, tai, kad dažnai diaspora ar žydai, gyvenantys už Izraelio valstybės ribų, jie nukenčia dėl to, kas vyksta Izraelyje. Tam yra natūralūs pavyzdžiai. Žydai Prancūzijoje ar UK patiria anti-semitizmo išpuolius, kurie dažnai yra inspiruojami judėjimo, kuris siekia boikotuoti Izraelį. BDS yra toksai judėjimas. Tos bendruomenės iš tie dėl to turi labai daug nemalonių incidentų. Galima pažvelgti į kitą šalį. Pietų Afrika. Ten litvakai sėkmingai gyvena jau daugel metų. Ir įvairių istorijų yra. Žydų, kurie dalyvavo Apartheidas režimo viduje, žydų, kurie dalyvavo prie išsivadavimo judėjimo ir padėjo Nelsonui Mandelai. Bet dabartinė istorija, kuri pasakojama vietos aktyvistų, ir ta komunikacinė legenda, kad tai, kas vyksta Izraelyje yra Apartheidas prieš palestiniečius. O jeigu pavartoji žodį Apartheidas Pietų Afrikoje, tai akivaizdu, kurioje pusėje yra pilietinį visuomenė. Tai nėra Izraelio pusė. Natūralia tada kyla įtampa ir vietos bendruomenėje. Ir spaudimas vietos bendruomenei. [...] Mes to nepatiriame, bet solidarizuojamės su kitomis bendruomenėmis, kurios tai jaučia labai smarkiai.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I20: Man būtų sunku kalbėti kartų vardu, bet aš galiu tikrai savo įsivaizdavimais pasidalinti. Man atrodo, kad vyresnioji karta neieško niuansų konflikte ar situacijoje Artimuosiuose Rytuose. Jiems viskas aišku nuo pat pradžių. Dažnai vyresnės kartos atstovai turi artimiausių giminių Izraelyje. Dažnai tai yra vaikai, kurie tarnavo Izraelio kariuomenėje ir atitinkamai patriotinis nusiteikimas ar požiūris į Izraelio valstybę ir į konfliktą su Palestina yra labai aiškus ir griežtas – mes teisūs, o jie ne. Dabar jaunesnioji karta, kuri auga ir gyvena čia ir galbūt neturi tokio tiesioginio santykio su Izraelio valstybe, kad tarnautų kariuomenėje ar būtų kitaip įsitraukę, aš esu linkęs manyti, kad jie turi galbūt labiau niuansuotą poziciją. Jie jaučia ir supranta, kad yra dalykų, kuriuos Izraelio valstybė galėtų daryti kitaip. Yra dalykų, kurie galėtų vesti link konstruktyvesnio dialogo. Bet kai tave spaudžia pasirinkti taip arba ne, tai natūraliai [jie] aišku pasirinktų Izraelio pusę. Bet sakyčiau, kad ši karta yra atviresnė pokalbiui šia tema.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I20: Žinot, kai Gazos ruožas ir Vakarų Krantas buvo kontroliuojamas vienos politinės struktūros, tai kažkaip[viskas] atrodė pakankamai akivaizdu ir aišku. Dabar, kai Gazos ruožas priklauso vienai politinei struktūrai – Hamas, o Vakarų Krantas kitai politinei struktūrai, tai čia įsivelia visai kita dinamika. Ir ta dinamika manau nėra naudinga palestiniečiams šiuo atveju. Kalbėtis su Hamas, kuri nuolat provokuoja Izraelio valstybę būtent pietų sienos ribose ar aplink Gazos ruožą įsikūrusiose žydų gyvenvietėse, labai sudėtinga vesti dialogą. Tuo pačiu, tai ruožas, kuris turi išorinę sieną ne tik su Izraeliu. Ta siena su Egiptu ji iš tiesų sudaro sąlygas Gazos gyventojams gauti prieigą prie ne visada teisėtų resursų. Taip pat aišku yra ir jūros prieiga. Šioje vietoje aišku Izraelio valstybė bando daug ką kontroliuoti ir valdyti, na bet Gazos ruožas turi daugiau galimybių. Vakarų Krantas, čia jau yra kitaip. Čia Izraelio valstybė pakankamai efektyviai kontroliuoja Vakarų Kranto teritorijos ribas, valdo situaciją ir kažkoks dialogas tarp vadovybės Vakarų Krante ir Izraelio egzistuoja. Iš žinių kurias aš turiu, tai Izraelio valstybė užtikrina ir palestiniečių savivaldos vadovybės saugumą. Kad ir kaip keistai tai skambėtų. Palestiniečių savivalda ir jos vadovybė turi nemažai priešų ir viduje. Tam, kad tos grėsmės nepavirstų kažkokiais pavojingais išpuoliais prieš savivaldą, Izraelio pusė yra suinteresuota pagelbėti apsaugant tą savivaldos vadovybę. Natūraliai, jeigu kas nors jai nutiktų, pirmieji, kurie būtų apkaltinti – būtų Izraelis. Dažnai tai gali būti panaudojama prieš Izraelio valstybę, nors tai neturi nieko bendro. Tai nuo tokių provokacijų bandoma saugoti. Yra koordinacija tarp saugumo struktūrų. Tai matosi, tai akivaizdu. Dabar su Vakarų Krantu vyksta ir kažkokių bent jau gyvenimo kokybei pagerinti sprendimų yra. Galima jų pasiekti. Labai sunku aišku yra su Jeruzale. Tai išliks visada. Tas klausimas, kuris bus trinties objektas.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I20: Tam tikra prasme, aš manau, kad tai buvo provokatyvus veiksmas. Bet provokacija šiuo atveju išjudino tą visiems jau pabodusį *status quo* konflikto situacijoje. Konfliktas, kuri tęsiasi ilgus metus ir derybos, kurios iš esmės nevyksta ir klabamasi tikrai dėl galimybės kalbėtis – tai niekur neveda. Tai visiškai akivaizdu. JAV buvusio prezidento Obamos administracija su geriausiais ketinimais ir atvirai diplomatiška pozicija ir noru judėti nesugebėjo pasiekti kažkokių apčiuopiamų rezultatų. Tai

prezidento Trumpo administracijai pareiškus šitą sunkiai suvokiamą diplomatinę kalbą pareiškimą, kad na Jeruzalė yra Izraelio valstybės sostinė, tai truputi perdėliojo šachmatų lentą. Ką tai reiškia kasdieniame Izraelio ir Palestinos gyvenime? Nežinau. Iš principo izraeliečiams Jeruzalė ir taip jau buvo sostinė. Tai nieko nekeičia. Palestiniečiams – tai, kad kažkuri valstybė paskelbėt, kad Jeruzalė Izraelio valstybės sostinė, irgi nieko nekeičia. Jiems tai nieko nereiškia, nes jie atsisako tai pripažinti. Tai aš manau, kad čia daugiau reikšminga dinamika dėl konflikto sprendinių ar konflikto sprendimų paieškų tarptautiniame lygmenyje, nei vietoje. Vietoje kažkokio esminio poveikio ar proveržio neturėjo. Galbūt tikrai padidino įtampą regione, kuri irgi galiausiai atslūgo.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I20: Tai tendencingas sprendimas, kuris įgyvendintas būtent esamos daugumos. Tai vanagai laimėjo šitą sprendimą. Tai nebuvo akivaizdus ar vienbalsis sprendimas. Buvo labai daug diskusijų Izraelio valstybėje šituo klausimu. Tai nėra paprastas sprendimas, turint omeny, kad net Izraelio valstybės ribose, neskaiciuojant Palestinos teritorijos, yra įvairių etninių grupių, religinių grupių. Tai ir beduinai, ir arabai iš Šiaurės Izraelio, tai druzai, kurie irgi gyvena toje teritorijoje ir nėra žydai. Tai paskelbti Izraelio valstybę žydų valstybe yra pakankamai sudėtinga ir vidiniame Izraelio gyvenimo kontekste. Tai aš drįsčiau manyti, kad šioje diskusijoje taškas nėra padėtas. Yra pasiekta tarpinė pergalė vanagų šioje diskusijoje, bet man susidaro įspūdis, kad dar į tai bus žiūrima iš naujo ir ši pozicija dar gali keistis.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I20: Aš manau, kad Izraelio žemė pakankami didelė, na sąlyginis aišku tas dydis, bet yra joje vietos naujakuriams ir ne Vakarų Krante. Jei tik įmanoma, aš visada būčiau linkęs manyti, kad reikia stengtis ne dramatinizuoti ar ne kelti dirbtinai įtampos konflikte. Norėtusi veiksmų, kurie vestų prie normalizacijos, o ne eskalacijos. Tai šiuo atveju nepalaikau tų naujakurių pozicijų Vakarų Krante. Manau, kad Izraelio valstybėje yra vietos, kur galima naujakuriams kurti savo gyvenimą.

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I20: Žvelgiant iš *real politic* pozicijos, tai, ko gero, suprantu tuos žmones, kurie taip saktų. Suprantu, nes yra tam tikri požymiai, kurie galėtų sukurti įspūdį, kad yra vykdoma Vakarų Kranto okupacija. Bet manau, kad būtų labai supaprastintas požiūris taip tiesiog paprastai vadinti, nes reikia žvelgti ir į kontekstą. O kontekstas yra paprastas ir aiškus, kad saugumo grėsmės keliamos Vakarų Kranto Izraelio valstybei yra akivaizdžios. Ir tas grėsmes kažkaip reikia preventyviai šalinti. Ir vienintelis būdas užtikrinti tinkamą šių grėsmių valdymą ar prevencinį veikimą tai yra šitos teritorijos, Vakarų Kranto kontrolė. Ir patenkančių, ir išvykstančių iš Vakarų Kranto aktyvi priežiūra. Suprantu žmones, kurie norėtų taip supaprastintai pateikti situaciją, bijau, kad ji yra truputi sudėtingesnė. Suprantu, kodėl taip yra.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I20: Žinot, mums Lietuvoje, kurie ištrūko iš po Geležinės uždangos, sienos, skiriančios žmones vienoje valstybe ar vienoje teritorijoje, ko gero visada kelia tam tikrą alerginę reakciją. Ir aš esu vienas iš jų. Man tai kelia tam tikrą alerginę reakciją. Iš kitos pusės, matant ir būnant Izraelyje, na aš tiesiog suprantu, kodėl taip yra. Tiesiog tai yra iš paprasto noro žmonėms Izraelio barjero pusėje jaustis saugiau. Jeigu tas betoninis blokas jiems teikia tą saugumo jausmą, tai aš manau, kad jie yra to verti. Tikiu, kad keičiantis padėčiai, keičiantis santykiams, normalizuojantis santykiams tokių barjerų ir tokių sienų tikrai neturėtų būti.

R.M.: Svarbu pabrėžti, kad tai nėra tikrai betoninė siena labiausia apgyvendintose teritorijose, bet tai yra ir keliai, ir tvoros, ir pilna infostruktūra toliau. Oficialiai ji nėra baigta statyti. Koks jūsų nuomone turėtų būti šio barjero likimas ateityje?

I20: Aš manau, viskas, kas yra reikalinga Izraelio valstybės saugumui, tai turėtų būti užtikrinama tam, kad žmonės gyvenantys Izraelyje jaustųsi saugūs. Šioje vietoje pasitikiu Izraelio valstybės struktūromis, kurios priims reikalingus sprendimus, įvertinus situaciją ir poveikį, kurį barjeras užbaigtas ar neužbaigtas turėtų tiek santykiams, tiek įtampų didėjimui regione. Manau, kad tai bus atitinkamai adekvatūs sprendimai.

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I20: Jeigu šita priemonė būtų nepasiteisinusi ir neapsaugojusi eilę gyvybių Izraelio valstybėje, tai ko gero būtų labai keista, kodėl ji dar turėtų būti tęsiama. Tai manau, kad šita priemonė pasiteisino. Ji buvo reikalinga. Šiai priemonei gyvuoti bus lemta tol, kol nepasikeis saugumo padėtis regione.

R.M.: Galbūt teko girdėti, jog apsaugos punktuose susiduriama su didžiulėmis diskriminacinėmis problemomis?

I20: Man labai sunku komentuoti dalykus, kurių aš pats tiesiogiai nepatyrčiau. Įsivaizdavimai gal šitoj vietoj nelabai padeda akademiniam turiniui. Bet kiek pačiam teko kirsti apsaugos zoną į Vakarų Krantą ir lankytis Vakarų Krante, iš asmeninės patirties aš nepamačiau kažkokios diskriminacinės politikos įgyvendinimo. Bet tai labai subjektyvu. [...] Ar tai yra labai maloni procedūra? Ne. Bet tikriausiai nei vienam pasienyje nėra labai malonu, kai tavo asmeninius daiktus tikrina ar prašo tave išeiti iš komforto zonos. Bet ar tai būtina? Akivaizdu, kad taip.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I20: Gal ne. Man atrodo mes pakankamai daug aptarėm ir palietėm.

Informantas Nr. 21 (toliau – I21): moksleivė, 18 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 03 18

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I21: Mokaus, šoku nu ir taip linksmai praleidžiu laisvą laiką.

R.M.: O jūsų amžius?

I21: 18 man.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I21: Toks neįprastas klausimas [juokiasi]. Mūsų Lietuvoje aš galvojau, kad yra gan mažai, bet kai pradėjau dirbti ir būti žydų bendruomenėje su visais kartu, supratau, kad mūsų yra daug. Būti Lietuvos žydu, tai padėti vaikams, kurie yra mažesni, ir kitiems suprasti, kas jie yra. Ir apskritai, kad yra jų protėviai ir taip toliau.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I21: Na Izraelyje yra mano giminių. Gal būtų antri namai, kur jei ne karas [Izraelio – Palestinos konfliktas], gal jausčiausi saugiau labiau. Nes kur jausiesi saugiau, nei savo namuose.

R.M.: Ar jums teko lankytis Izraelyje?

I21: Taip.

R.M.: Tikriausiai teko bendrauti su ten gyvenančiais žydais, tačiau ar bendravote su ten gyvenančiais palestiniečiais?

I21: Ne.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I21: Kaip ir nelabai daug žinau. Gal iš vienos pusės labai gėda, kad nesidomiu tokiais dalykais, bet iš kitos pusės, esu gana jauna, kad galėčiau kažką spręsti ir iš savo pusės pasakyti kažkokią nuomonę, ar aš esu prieš, ar už. Kaip iš mano tėvų pusės, kiek žinau tai viskas ten yra dėl pinigų. Ir taip toliau.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I21: Tai dažniausiai skambina mūsų giminės iš Izraelio ir pasakoja, kas vyksta, ar jiems viskas gerai, ar jiems reikia kokios pagalbos. Dažnai būna, kad atvažiuoja čia ir pasakoja, kas įvyko. Per žinias irgi būna rodo [konflikto aktualijas].

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I21: Nu tikriausiai irgi vėl pinigai. Ir, kad nėra susitarimo, susivienijimo, susibendravimo. Vat tokių esminių dalykų.

R.M.: Pinigai čia iš kieno perspektyvos?

I21: Čia kaip teritorija, čia kaip pinigai, kaip viskas. Visi gi nori turėti kuo daugiau žemės. Taip ir išeina, kad vieni nenori atiduoti, o kiti nori turėti jos kaip ir daugiau.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I21: Čia kaip galima būtų išspręsti?

R.M.: Taip.

I21: Manau tikriausiai reikėtų tiesiog atsisėsti vieną kartą ir tiesiog išspręsti žodžiu, kas vyksta. Susitarti dėl tam tikrų dalykų. Surasti kažkokį kompromisą. Tiesiog reikia ne mušti vienas kito, o pabendrauti ir suprasti priešą kaip sakant nuomonę ir kitą nuomonę.

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I21: Na tikriausiai būčiau link antro varianto. Tai būti dvi atskiros nepriklausomos valstybės. Manau taip būtų lengviau. Ne taip sudėtinga. Manau ne tiek daug konfliktų tada kiltų.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I21: Iš mano pusės, aš negaliu pasakyti, kad nieko nedarau, mes galim padėti savo giminėms Izraelyje, jeigu ten yra kažkokių problemų, o taip tai nežinau. Man gal būtų sunku kažką padaryti, kažkaip pakeisti visą konflikto [eigą] ir kažkaip išspręsti jį.

R.M.: O kaip visa žydų bendruomenė diasporoje?

I21: Manau turi balsą. Kai daug žmonių pasisako už kažką ir turi vieną bendrą nuomonę, ir nori kažko siekti, tai ir pasieks.

R.M.: O kaip tuomet yra su palestiniečių diaspora?

I21: Einam geriau į kitą klausimą [juokiasi].

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I21: Manau jaunesni [žydai], mano amžiaus, šiek tiek vyresni, nelabai supranta apskritai, kas vyksta. Vyresni žydai jie supranta viską. Jie tikriausiai labiau supranta, kame priežastis, kaip geriau būtų tai išspręsti. Mes kaip vaikai, mums sunku kažką daryti. Mes labiau laikomės tėvų nuomonės. Ir kažką pakeisti ar išspręsti, tai vargu ar įmanoma [mums] būtų.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui? Kadangi Palestina viena, tačiau regionai du. Jie yra gana skirtingi ir situacija ten taip pat skiriasi.

I21: [Tyla].

R.M.: Ar teko domėtis šių dviejų regionų specifika?

I21: Ne.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I21: Jeruzalė tuo pat senų laikų yra šventa vieta. Ten nemažai dalykų, įvykių buvo įvykę. Tai aš pritapsiu prie šitos nuomonės, kad tikrai reikėtų, jog miestas kaip pagrindinė sostinė, būtų Jeruzalė.

R.M.: Kaip vertinate apskritai kitų valstybių įtaką šiam konfliktui?

I21: Kaip kitos valstybės kažką daro dėl šito konflikto?

R.M.: Taip. Ar joms reikia kištis, ar čia turėtų būti dviejų valstybių sprendimas?

I21: Aš manau čia turėtų būti dviejų valstybių sprendimas. Jei kažkuri valstybė norėtų palaikyti, tai turėtų daryti tai nelendant į krašto reikalus. Tu gali savo krašte ten kažką padaryti, nu ta prasme kažkokį palaikymą sugalvoti, o taip manau nieko neturėtų daryti.

R.M.: Tikriausia teko girdėti, jog Amerika turi stiprų vaidmenį šiame konflikte. Ar kitos valstybės turi panašų vaidmenį?

I21: Labiausiai čia apie Amerikos vaidmenį. Apie kitų [vaidmenį], manau teisingai daro, kad nelenda.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I21: Manau iš tikrųjų teisingas įstatymas. Kitose šalyse žydų niekas nepriima. Nemažai girdėti kaip nekenčia žydų mokyklose, viešosiose įstaigose. Tai manau, kad žydai turi jaustis kažkur saugiai ir turi žinoti, kur yra jų namai. Todėl manau, kad Izraelis turėtų būti tik žydų valstybė.

R.M.: Izraelyje gyvena apie 20 % kitataučių. Kaip manote, ar toks įstatymas nesukelia diskriminacinių problemų?

I21: Aišku sukelia, bet manau, kad tokiu atveju valstybė gal turėtų duoti kažkokią galimybę tiems žmonėms ne tai, kad išsikraustyti, bet gyventi kažkur Izraelyje, [reiktų] padaryti tokią vietą, kur galėtų gyventi kitataučiai. Ten mažiau būtų žydų.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I21: [Tyla].

R.M.: Ar teko girdėti apie tokį fenomeną?

I21: Ne.

R.M.: Vakarų Kranto teritorija yra padalinta į A, B ir C dalis. Viena šių teritorijų yra Izraelio administruojama. Ten yra Izraelio kariuomenė ir tam tikra civilinė Izraelio vadžia. Jeigu būtų dvi valstybės, šios teritorijos turėtų priklausyti Palestinai. Kol kas dalis teritorijų nepriklauso nei tam, nei tam. Šiose teritorijose ypač paskutiniųjų 10-ies metų bėgyje atsikelia daug Izraelio piliečių. Taip kuriasi gyvenvietė, plėtojama infrastruktūra. Izraelio kariuomenė tuo pačiu saugo šiuos regionus, kadangi gyventi juose gana pavojinga, kadangi tai nėra Izraelio teritorija. Izraelis šia prasme plečia savo teritoriją. Kyla diskusijos, kaip interpretuoti šį reiškinį. Kokia būtų jūsų nuomonė iš šio trumpo mano paaiškinimo?

I21: Ar reikėtų palikti tą kraštą?

R.M.: Galbūt, kadangi yra minčių, jog reikėtų nugriauti visus miestus ir išvaryti ten gyvenančius žmones. Kiti sako, jog tai yra Izraelio pažadėtoji žemė ir ji apima daug didesnę teritoriją nei dabartinis Izraelis, tad yra nuomonių, jog ši žemė teisėtai priklauso Izraeliui. Tai va. Tokie dviprasmiški argumentai.

I21: Iš mano pusės, tai būčiau už, kad visi keltųsi ir statytųsi ten miestai. Kad liktų ten žydai gyvenantys. Tai aš už tai būčiau.

R.M.: Kalbant šia tema, paplitęs teiginys, jog Izraelis Vakarų Krante vykdo okupaciją. Ką apie tai manote?

I21: [Tyla].

R.M.: Ar esat girdėjusi tokį teiginį?

I21: Okupacija?

R.M.: Būtent Palestinos okupacija.

I21: Ne.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I21: [Tyla].

R.M.: Ar girdėjote apie tai?

I21: Ne.

R.M.: Tarp Izraelio ir Palestinos, labiausiai apgyvendintose teritorijose, tarkim Jeruzalėje, stovi betoninė siena. Kitur, kur yra kaimai, kalnuotos teritorijos stovi barjeras, kuris susideda iš kelių, tvorų ir kitos infrastruktūros. Taigi didžiąją dalį Izraelio – Palestinos dalina fizinė perskyra. Ką apie tai manote?

I21: Manau tai iš tikrųjų yra gerai, kai žmonės žino, kaip save apsaugoti. Ir žino savo teritoriją, ir žino savo vietą.

R.M.: Kyla diskusijų, kodėl šis barjeras eina ne Izraelio – Palestinos paribyje, tačiau būtent Vakarų Kranto teritorijoje. Tarptautinė bendruomenė sako, jog tai yra nelegalu. Tačiau iš Izraelio pusės tai sulaiko daugybę teroristinių išpuolių. Ką apie tai galvojate?

I21: Čia tik yra mano nuomonė. Manau vėlgi, reikėtų susirinkti drauge ir išspręsti tą konfliktą. Vieni daro tai, ką nori. Kiti irgi daro, ką nori. Tai ir išeina karas ir taip toliau. Jeigu susėstume ir pakalbėtume, galbūt tai išspręstų visą tą konfliktą.

R.M.: Tarp šių sienų ir barjerų yra įrengti apsaugos punktai, kuriuose vykdomos patikros. Vieni punktai yra mobilūs kaip kariuomenės postas. Kitur patikros punktai yra kaip terminalai su didžiule infrastruktūra. Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I21: Jo, žinau, apie tas patikras. Taip pat ir oro uoste. Tai yra vienas iš saugiausių oro uostų Izraelyje. Manau tai labai gerai. Valstybė apaugo save nuo visų kitų blogybių taip sakant. Jau geriau šimtą kartų patikrinti, negu vieną kartą patikrinti ir pagalvoti, kad viskas bus gerai.

R.M.: Yra kraštutinių situacijų, kuomet ši siena ar barjeras skiria palestiniečių žemes pusiau. Kaip tai vertinate?

I21: Manau vis tiek reikia pastoviai tikrinti. Šiuo laiku sunku patikėti žmonėmis. Tai tikrai reikėtų viską tikrinti ir žiūrėti. Ir ne vieną kartą.

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I21: Nu manau, kad mes viską kaip ir aptarėme. Šitas konfliktas yra labai ilgai. Tai sunku kažką išnešti iš to konflikto ir kažką pasakyti, ir kažką padaryti.

R.M.: O sakydama labai ilgai, į kurį laikotarpį jūs referuojate?

I21: Taigi jau nuo pat senų laikų, nuo žydų atsiradimo jie pradeda su jais kariauti ir vat nuo to viskas ir prasideda, kad negali susitarti. Iš karto pradeda daryti tai, ką nori ir ką mano bus geriau [daryti].

R.M.: O kokios šio konflikto perspektyvos ateityje?

I21: Aš labai tikiuosi, kad viskas pagerės. Bet mano nuojauta yra, kad viskas pablogės. Nes karas niekada nėra gerai. Kai išgirsti, kad jis nenurimsta ir pastoviai kažkas kažkur įvyksta, supranti, kad tai greitai galėtų pasibaigti. Viskas eina toliau.

R.M.: O kieno katę įžvelgiate, kad jis negali niekaip pasibaigti?

I21: Abiejų šalių kariaujančių, nes vėlgi visi daro, ką nori. Jie negali susitarti.

Informantas Nr. 22 (toliau – I22): moksleivė, 16 m.

Interviuotoja: darbo autorė (toliau – R.M.)

Interviu data: 2019 03 20

R.M.: Jūsų amžius ir kuo užsiimate gyvenime?

I22: Aš mokausi X gimnazijoje. Man 16 metų. Aš visą gyvenimą piešiu, šoku. Lankau teatrą, žydų teatrą pas save mokykloje. Dabar LMS'ė, MSIC'o savanorė. Tai tiek.

R.M.: Ką jums reiškia būti Lietuvos žydu?

I22: Ką tai reiškia? Tai reiškia gyventi Lietuvoje ir turėti šaknis Izraelyje. Pagal viską, mano gimtinė yra Lietuva, bet kraujo gimtinė yra Izraelis. Mes mokykloje turim visas tradicijas. Gal jos ne tokios religinės, bet jos svarbios mums kaip mūsų šaknys. Tai yra labai svarbu iš tikrųjų. Mes penktadienį švenčiam Šabatą. Laikomės tų tradicijų. Aš labai norėčiau likti žyde ir tęsti savo šaknis, ir perduoti visas šitas tradicijas ir vertybes savo vaikams.

R.M.: Ką jums reiškia Izraelis?

I22: Izraelis tai yra vieta, kur aš galiu sugrįžti visada. Tai yra vieta, kur manęs laukia. Aš turiu ten giminaičių. Bet jeigu netgi neturėčiau – aš turiu ten draugų. Bet jeigu netgi neturėčiau – manęs vis tiek ten lauks. Aš kaip žydė galiu visada važiuoti į Izraelį ir grįžti kaip repatriantė. Ir galiu ten gyventi, ir mane ten priims. Ir aš žinau, kad jei aš norėčiau ten tęsti savo karjerą, man reikės stoti į Izraelio armiją ir jeigu bus kažkokių konfliktų, o jie yra pastovūs su arabijos šalimis, aš kovosiu už Izraelį. Man tai yra svarbu.

R.M.: Ar jums teko lankytis Izraelyje?

I22: Taip. Aš buvau Izraelyje penkis kartus.

R.M.: Tikriausiai teko gyventi su te gyvenančiais žydais, bet ar teko bendrauti su ten gyvenančiais palestiniečiais?

I22: Taip, teko.

R.M.: Galbūt galėtumėte išplėsti šias patirtis?

I22: Galėčiau. Aš mokaus hebrajų kalbos mokykloje. Ir todėl galiu šnekėti [hebrajiškai]. Gal ne tobulai, bet aš galiu susišnekėti. Mane tikrai supranta ir tai svarbiausia. Šnekėjau su žydais ir jaučiu save tenai. Mane dažniausiai priimdavo kaip izraelietę ir todėl man buvo lengva su jais rasti bendrą kalbą. Su palestiniečiais šnekėjau, bet nelabai daug, bet tikrai visai geri žmonės. Ta prasme tam pačiam Izraelyje, tam pačiam turguje arba kokiam nors pramogų centre jų tikrai yra. Didžioji dalis žmonių, kurie ten lankosi yra labai taikiškai nusiteikę, į konfliktą tą patį, į santykius tarp žydų ir arabų. Visi, kurie ten lankosi, jie tikrai nuostabūs žmonės. Aš tikiu.

R.M.: Ką žinote apie Izraelio – Palestinos konfliktą?

I22: Nuo pat pradžių apskritai visa tai prasidėjo dėl to, kad buvo pažadėtoji žemė ir žydai atėjo į tą pažadėtąją žemę. Nu ir aišku ji buvo pažadėta žydų dievo, o arabai gi ten iš pat pradžių gyveno.

Apskritai visa esmė, kodėl žydai vaikščiojo 40 metų po tą dykumą, todėl, kad reikėjo, kad išmirtų visa vergų karta, kad jie kovotų už Izraelio žemę. Nes už ją reikėjo kovoti, nes ji buvo užimta. Ji buvo pažadėta, bet kas sakė, kad ji bus laisva ir gatava. Ne. Reikėjo už ką kažkiek pakovoti ir pralieti kraujo. Žinau, kad kai [žydai] atėjo, viskas nebuvo taip paprasta. Bet tuo metu, kai jie [žydai] ten gyveno, aplinkui juos visada buvo arabų šalys, kurios nebuvo taikiai nusiteikusios. Vėliau, bėgant laikui, Izraelis plėtojosi kaip valstybė, kai jie gavo tą žemę. Bet vėliau prasidėjo tie konfliktai. Vienas iš pagrindinių apskritai pasaulio konfliktų buvo II Pasaulinis karas. Kai jis pasibaigė, prasidėjo tas pagrindinis konfliktas su arabais, todėl, kad reikėjo žydams reikėjo valstybės, kur jie galėtų sugrįžti po šitos visos tragedijos. Jiems teko susidurti su tragišku nusiteikimu. Tie patys arabai nepripažįsta, kad Jeruzalė yra sostinė. Čia tokia smulkmena, bet tai parodo, kad jie nepripažįsta, nes jiems atrodo, kad Jeruzalė yra ir jų iš dalies miestas, nes jie ten turi savo mečetę pagrindinę. Tuo metu, kai prasidėjo va tas atkūrimas [Izraelio] valstybės, 1947-iais paskelbė, kas bus ta valstybė, bet dar nėra oficialus dokumento. Buvo labai daug balsavimų už / prieš. Galų gale, [19]48-iais 14 gegužės paskelbė, kad Izraelis tapo nepriklausomu. Nepraėjus netgi 24 valandoms prasidėjo karas už nepriklausomybę. Visos arabų šalys, kurios buvo aplinkui, paskelbė karinę padėtį ir Izraelyje prasidėjo karas. Tuo metu Izraelyje man atrodo buvo apie 6 tūkst. gyventojų ir 4 tūkst. kareivių žuvo tame kare. 2 tūkst. nukentėjo. Tai beveik visi gyventojai labai stipriai nukentėjo nuo to. Svarbiausia, kad galų gale jie laimėjo tą karą už nepriklausomybę ir Izraelis tapo nepriklausomu. Aišku su savo krauju ir tom visom netektim. Bet tas konfliktas jis tęsiasi labai ilgai. Jisai beveik iki 50-ųjų jis tikrai tęsėsi ir gan sparčiai. Buvo labai daug visokių teroristinių aktų. Jie buvo pastovūs. Lėktuvai, autobusai buvo sprogdinami. Iš tikrųjų labai sunku yra visi šitie dalykai, juos pergyventi. Tiesiog Izraelis norėjo susikurti savo valstybę. Iš dalies galima suprasti ir kitą pusę. Jiems visad priklausė ta žemė ir staiga atėjo žydai ir nusprendė, kad čia jų žemė. Bet kitas dalykas, kam taip stipriai kovoti ir taip tragiškai, žiauriai žudyti žydus už savo žemes, dėl savo religinių požiūrių. Tas visas konfliktas jis iki šiol tęsiasi. Tie teroristiniai aktai, jie būna iki šiol. Yra tokių kraštų taškų, kur važiuoja kareiviai ir kovoja, ir šaudosi, ir žūva.

R.M.: Kaip sužinote Izraelio – Palestinos konflikto aktualijas?

I22: Dažniausiai sužinau dėl savo draugų. Jie gyvena Izraelyje. Labai artimi mano draugai. Apskritai tas ryšys su žmonėmis iš Izraelio, jis visai kitoks, nei su kitais. [...] Gal dėl to, kad mes tautiškai esam vienodi. Bet jie visada labai pergyvena tai ir jie perduoda visus jausmus ir tuos faktus. [...] Taip pat aišku žiniasklaida, internetas.

R.M.: Kokios jūsų nuomone yra esminės konflikto priežastys?

I22: Apkritai judaizmas yra, ta religija, ir iš jos išsišakoja krikščionybė ir taip pat islamas. Didžioji dalis žmonių, kurie yra arabai, jie tiki islamu. Bet esmė tame, kad tas islamas turi dar kitų atšakų. Ir tos atšakos yra ištvirtusios. Ten tikrai yra žiaurumų. Pagrindiniame islame to nėra. Tame Korane nieko panašaus į žiaurumą nėra, jis panašus į Bibliją, jis panašus į Torą, pagrindinę šventąją knygą. [...] Tos atšakėlės, kurios išsišakoja nuo islamo, jos yra tragiškai liūdnos mums. Todėl, kad tie teroristai visi jie ir remiasi tom šakom. Jie galvoja, va už islamą. [...] Jie galvoja, kad tai yra tikras islamas, bet tai nėra tikras islamas. Čia yra tik atšaka ir todėl didžioji dalis žmonių klysta, kad va visas islamas yra blogai. Todėl manau tai yra viena iš pagrindinių priežasčių. Nu ir teritorijos užėmimas. Jiems atrodo, kad tai yra jų teritorija, o žydams atrodo, kad jiems pažadėjo tą žemę. Ir taip bus visada.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė kalbant apie galimus šio konflikto sprendimus?

I22: Ar tai įmanoma? Aš manau, kad visada galima rasti sprendimą ir gyventi toje pačioje taikoje. Nors laikinoj. Niekada nebus amžinos taikos, nes žmonės visada kariaus ir visada nesutars. Tai yra ir niekada nepasikeis. Bet aš manau, visada galima rasti kažkokį alternatyvų variantą, kur bus galima sutarti. Tie tarptautiniai santykiai, diplomatiškai [reikia] aiškintis visus konfliktus, tas pačias teritorijas galima kažkaip dalinti. Su teroristais aš neįsivaizduoju kaip galima apskritai kažkaip kovoti. Jie tiki tuo islamu. Didžioji dalis dabar ne taip nusiteikę prieš Izraelį, bet nuo tos [viskas] prasidėjo. Su šituo neįsivaizduoju apskritai kaip galima kažką daryti. Galima juos taip sakant pagauti pareigūnams ir kažkaip vesti pas psichologus ir keisti jų ideologiją. Svarbiausia nepamiršti apie tai.

Ir turėti savo nuomonę. Ir jei reikės – ją skleisti. Ir tada gal kažkas pasikeis. Dabar didžioji dalis šalių yra demokratijoje ir jie turi galimybę, kad piliečio žodis turi kažkokią reikšmę.

R.M.: Kurį konflikto vienos ar dviejų valstybių sprendimą jūs palaikote?

I22: Aš manau aišku dvi nepriklausomos valstybės, todėl, kad arabų kultūra, Palestinos kultūra ir Izraelio kultūra labai skiriasi. Netgi tas pats suvokimas kultūros kasdienybėje labai skiriasi. Jie yra panašūs, nes jie kilo iš tos pačios vietos, bet vis tiek yra labai dideli skirtumai. Ir vienai, ir kitai valstybei būtų gerai turėti gerus diplomatinis santykius, bet tuo pačiu savarankiškai egzistuoti.

R.M.: Koks jūsų nuomone yra konfrontuojančių pusių diasporų vaidmuo šiame konflikte?

I22: Kokia mano nuomonė apie šituos žmones?

R.M.: Koks jų vaidmuo?

I22: [...] Ir palestiniečiai, ir izraeliečiai jie sutaria. Jie galėtų gyventi [kartu]. Jie tikrai turi įtaką. Tai ir parodo, kad jie gali gyventi taikoje, kad vis dėlto tai įmanoma. Tiesiog politika nesutampa ir prasideda visi šitie konfliktai.

R.M.: O kaip žydai ir palestiniečiai gyvenantys už konflikto teritorijų?

I22: Apskritai? Yra tas dalykas kaip anti-semitizmas ir jis kartais jaučiasi. Kai važiuoji kažkur kitur, kai pasakai, kad aš esu žydas, arba mano gimimo liudijime parašyta, kad aš žydė, tai aišku iš karto kitoks požiūris į tave. Dėl palestiniečių, manau žmogus turi tam tikrą nuomonę ir *biški* nusiteikia taip nepasitikinčiai [palestiniečių atžvilgiu]. Bet jeigu toliau pabendrausi, abudu žmonės yra pakankamai išsilavinę ir aišku dabartiniame pasaulyje galima gauti susitarimą, dirbti, gyventi kartu.

R.M.: Kaip galėtumėte apibūdinti jaunesniųjų ir vyresniųjų žydų kartų požiūrį į šį konfliktą?

I22: Jaunesni ne visada daug žino. Jie turi tam tikrą nuomonę sudarytą, dėl to, kad jiems pasakoja jų giminaičiai, jų tėvai. Jie tai išgyvena, bet nepilnai. Žmonės, kurie yra vyresni, jie iš dalies išgyveno tai gyvai. Netgi II Pasauliniame kare kai kurie mano giminaičiai buvo tuo metu. Jie gal buvo vaikai, gal buvo vyresni, bet jie vis tiek išgyveno tai ir jiems tai daug daugiau reiškia. Jeigu mes švenčiame Izraelio nepriklausomybę gegužės 14, man tai yra labai didelė šventė, nes aš žinau, ką ji reiškia. Ir aš labai tuo džiaugiuosi. O kai švenčia ją mano giminaičiai Izraelyje, jie vos neverkia tomis dienomis, nes kiek jie kovojo už tai ir jie tai išgyveno gyvai. Jiems tai daug daugiau reiškia. Ne dėl to, kad jie kažką perskaitė, bet dėl to, kad jie tai išgyveno. Iš dalies skiriasi [kartų požiūris], bet dėl dabartinių projektų, pasaulinio lygio, susijusių su žydais, vaikai žino labai daug. Dėl to, jie vis daugiau sužino. Palyginus su Sovietų Sąjungos laikotarpiu, didžioji dalis žydų net nežinojo apie jų istoriją, tradicijas ir panašiai. Ir dabar ačiū Dievui yra labai daug visokių projektų, kur vaikai tai sužino. Ir jiems labai daug tai reiškia. Bet vis tiek aišku požiūris į visą tai skirsis.

R.M.: Kaip vertinate Gazos ruožo ir Vakarų Kranto įtaką šiam konfliktui?

I22: Aš manau, kad abidvi šitos situacijos yra pakankamai sudėtingos. Ir ten, ir ten yra arabai, kurie turi tam tikrus požiūrius. Ir ten, ir ten gali būti taika. Ji įmanoma. Tikrai abiejose situacijose šitie santykiai turi įtaką viskam. Tuo pačiu vyksta tarp jų įtampa. Visa tai yra sudėtinga. Bet aš manau, kad visada galima rasti sprendimą, kada žmonės nori. Ir manau, kad kada nors tai bus.

R.M.: Kokia jūsų nuomonė JAV oficialiai pripažinus Jeruzalę kaip Izraelio sostinę?

I22: Aš manau tai yra apskritai labai gražus poelgis, nes labai mažai šalių pripažįsta Izraelio tikrąją sostinę. Didžioji dalis žmonių galvoja, kad [tai yra] Tel Avivas. Bet Tel Avivas nėra sostinė. [...] Nes arba nežino, arba turi tam tikrų siaurių požiūrių į tai. Aš manau, kad Amerika labai teisingai padarė. Parodė pasauliui, kur yra vis dėlto sostinė.

R.M.: Ką manote apie 2018 m. liepą Izraelio priimtą įstatymą teigiantį, jog Izraelis yra išskirtinai žydų valstybė?

I22: Manau jis teisingas. Gal tai nėra tolerantiška iš Izraelio pusės. Turėdami tokį požiūrį į arabus kurie ten gyvena, palestiniečius ir visus kitus gyventojus, tuos pačius krikščionis, kurie ten gyvena, gal tai nėra tolerantiška. Bet vis dėlto Izraelis yra žydų valstybė. Gal jis priima savyje labai daug kitų tautiečių, bet jis priklauso žydams. Reikia tai žinoti. Bet vienas dalykas yra įstatymas, kitas dalykas yra žmonės, kurie ten gyvena, ir niekas jiems nedraudžia ten gyventi.

R.M.: Ką manote apie naujakurių besikuriančių Vakarų Krante politiką?

I22: Kurių būtent?

R.M.: Vakarų Krantas padalintas yra A, B, C dalis. Izraelio administruojamoje teritorijoje kuriasi daugybė gyvenviečių. Statomi miestai, kurias infrastruktūra. Apie šių žmonių atsikėlimą manote?

I22: Ta prasme tie žmonės, kurie atkeliavo į Izraelį?

R.M.: Ten yra atvykusių įvairių žmonių. Ir iš pačio Izraelio keliai, ir iš kitur.

I22: [...]

R.M.: Jūs kalbate apie teritorijas Izraelyje, tačiau aš dar norėčiau paklausti apie nausėdijas, tai būtent tas teritorijas, kurios yra Vakarų Krante, už Izraelio. Ten irgi kuriasi Izraelio piliečiai. Jei būtų pripažintos dvi valstybės, šio teritorijos priklausytų Palestinai. Tuomet kyla diskusijos apie Izraelio vykdomą Vakarų Kranto okupaciją. Ar teko girdėti tokį išsireiškimą?

I22: Jo, aš kažką esu girdėjusi. Būdama Izraelyje labai daug mačiau palestiniečių, arabiškų tokių regionų, miestelių mažų, kur jie gyvena. Lygiai taip pat mačiau arabų teritorijoje žydiškų miestelių. Aš manau jiems yra labai sudėtinga ten gyventi. Visa šita situacija yra tikrai labai įtempta. Nes vis dėlto gyventi aplinkui žmonių, kurie yra prieš tave nusiteikę dėl tavo tautybės yra labai sudėtinga. Tas anti-semitizmas jis ten gali būti tikrai. Aš esu įsitikinusi, kad ten 100 % yra tikrai taikiai gyvenančių žmonių. Bet dėl šitos idėjos, jeigu abi valstybės būtų savarankiškos, aš manau tikrai reikėtų persikraustyti tiems žmonėms į Izraelį, kuo arčiau. Bet tada Izraeliui tektų apie tai labai gerai pagalvoti, sugalvoti tam tikrą programą, kaip reikėtų žmones apgyvendinti. Čia yra labai sudėtinga. Bet jeigu tikrai tai įmanoma, tai būtų geriausias sprendimas. Nes jiems nebūtų saugu ten gyventi ir iš dalies jeigu Palestina paimtų visą šią teritoriją, jie reikalautų išmesti žmones arba reikalautų vykdyti įstatymus, kurie žydams netinka dėl tos pačios religijos. Čia yra detalės, bet jos yra labai svarbios. Ir aš manau patiems žydams būtų daug patogiau gyventi tam pačiam Izraelyje. Bet tada reikėtų Izraeliui pagalvoti apie tai ir tikrai suorganizuoti [tai].

R.M.: Kaip vertinate šią mintį: Izraelio vykdoma Vakarų Kranto okupacija?

I22: Ta prasme jeigu galų gale tas zonas paimtų Izraelis?

R.M.: Dabar nėra aišku. Yra sakoma, jog Izraelis vykdo okupaciją.

I22: Aš apskritai nematau, kad tai būtų įmanoma. Jeigu ji įvyktų, prasidėtų tikrai karas. Aš manau jis įmanomas. Mes priėjome prie tokių sprendimų, kad mums priklauso viena teritorija, jums priklauso kita teritorija ir jeigu Izraelis galų gale norės daugiau, ir tai mes labai kenčiame nuo to, ką mes turime, jeigu Izraelis daugiau norės manau prasidės karas. Vienas dalykas, gal jie nori tiesiog paimti teritoriją. Aš suprantu. Gal aš irgi norėčiau paimti teritoriją, bet kiek ji man kainuos? Ji man kainuos gyvybes. Visi mes žinom tą galimą agresiją iš priešingos pusės, kuri gali apskritai virsti karu, mirtim ir teroristiniais aktais. Visa tai gali apsiversti tragedija. Todėl aš manau, nereikėtų to daryti [plėsti nausėdijų].

R.M.: Kokia jūsų nuomonė apsauginio barjero skiriančio Izraelį ir Palestiną klausimu?

I22: Aš manau, kad šitas apsauginis barjeras iš dalies padeda. Jis yra reikalingas, kad nors kažkiek skirtų tas ribas. Aš netgi buvau šalia jo. Aš laba daug keliavau po Izraelį. Iš tikrųjų, jis yra reikalingas tam, kad žmonės žinotų, kur kas baigiasi. Dėl politinių požiūrių. Bet aš nematau, kad jis labai padės [būnant] karinėj padėty. Yra tam tikros ribos ir visi žinos, kur ts ribos. Prasideda karo padėtis ir aišku tose sienose yra kareiviai. Ir jie aišku gali apginti ir perduoti daug informacijos štabui. Bet kitas dalykas, kiek tai padės. Bet šiaip, dabartinėj kasdienybėj, tai nelabai padeda. Tai nelabai turi didelę reikšmę. Žmonės pastoviai apie tai negalvoja. Jie tiesiog gyvena.

R.M.: Kyla klausimų, kodėl didžiąja dalimi šis barjeras vingiuoja per Vakarų Krantą?

I22: Manau dėl to, kad apskritai Izraeliui labai buvo sunku atgauti tą pagrindinę teritoriją. Jeruzalė pastoviai tai priklauso Izraeliui, tai nepriklausė. Tie visi karai, Šešių dienų karas arba tas už nepriklausomybę, jie pastoviai atgaudavo tą teritoriją ir vėl prarasdavo. Manau tą pačią sieną pastatė tenai, kad nors kažkiek užtikrinti teritoriją, kurią atgavo, kai statė tą sieną. Daugiau statyti arba mažiau jie negalėjo. Jie turėjo tą teritoriją ir jie norėjo ją užtikrinti. Nes tuo metu, kai ją statė, jie turėjo pakankamai teritorijos ir todėl ji dabar ten yra. Bet aš manau, tiesiog ji yra reikalinga. Todėl ji būtent ten ir yra.

R.M.: Ką manote apie apsaugos punktus įrengtus siekiant reguliuoti asmenų dažniausiai palestiniečių patekimą į Izraelį bei pastarųjų judėjimą Vakarų Krante?

I22: Apsaugos punktai tai ta prasme iš Izraelio pusės ar iš Palestinos?

R.M.: Iš Izraelio dažniausiai pusės, kai yra mobilūs punktai su kariuomenės postais, bet yra ir didžiuliai apsaugos punktai, kaip terminalai, su didžiule infrastuktūra. Ką apie juos manote?

I22: Aš buvau panašiuose punktuose. Jie yra reikalingi, tikrai. Izraelis yra pastoviai toje padėty, ji nėra karo padėtis, bet jis visada gali prasidėti. Gal dabar islamo valstybės, islamiškos valstybės ne taip nusiteikusios karingai, bet visada taip gali būti. istorija pastoviai pasikartoja. Tai yra reikalinga. [...]

R.M.: Ar norėtumėte dar ką nors pridurti?

I22: Aš manau, kad šitas konfliktas nelabai kada pasibaigs. Jis visada bus. Taip pat, kaip ir dabartiniai kitokie konfliktai. Apskritai pasaulyje labai daug žmonių, ir kiek žmonių, tiek ir nuomonių. Ir žmonės visada nesutiks su kažkuo. Kažkokiu teiginiu. Kažkokia nuomone. Tas pats konfliktas tarp Izraelio ir palestiniečių, jis visada bus. Dėl jų religijos, požiūrių teroristinių aktu, istorijos. Visada tai visada primins žmonėms. Bus tokių, kurie eis toliau ir gyvens šiuolaikinėmis dienomis. Bet bus ir tokių, kurie to nepripažins, kurie laikysis savų siaurų požiūrių. Bet jie visada bus. Dažniausiai kaip kare būna, politika kariauja, o kareiviai nežino tarpusavyje kam žudo. Nuo to kenčia daugybė žmonių. [...] Šitas konfliktas visada bus, bet aš norėčiau, kad jis būtų kuo mažesnis ir, kad kuo daugiau žmonių turėtų tą platesnę nuomonę ir suvokimą, kad tai yra iš tikrųjų. Nepamiršti, kad mes visi esam žmonės. Ir nesvarbu tu esi žydas, arabas ar nežinau kinitis. Gal ir skirsis tos nuomonės, bet kad žmonės dėl jos nekariautų ir nežudytų.